

အသစ်မြင်မြန်မာသမိုင်း ဒေါက်တာသန်းထွန်း

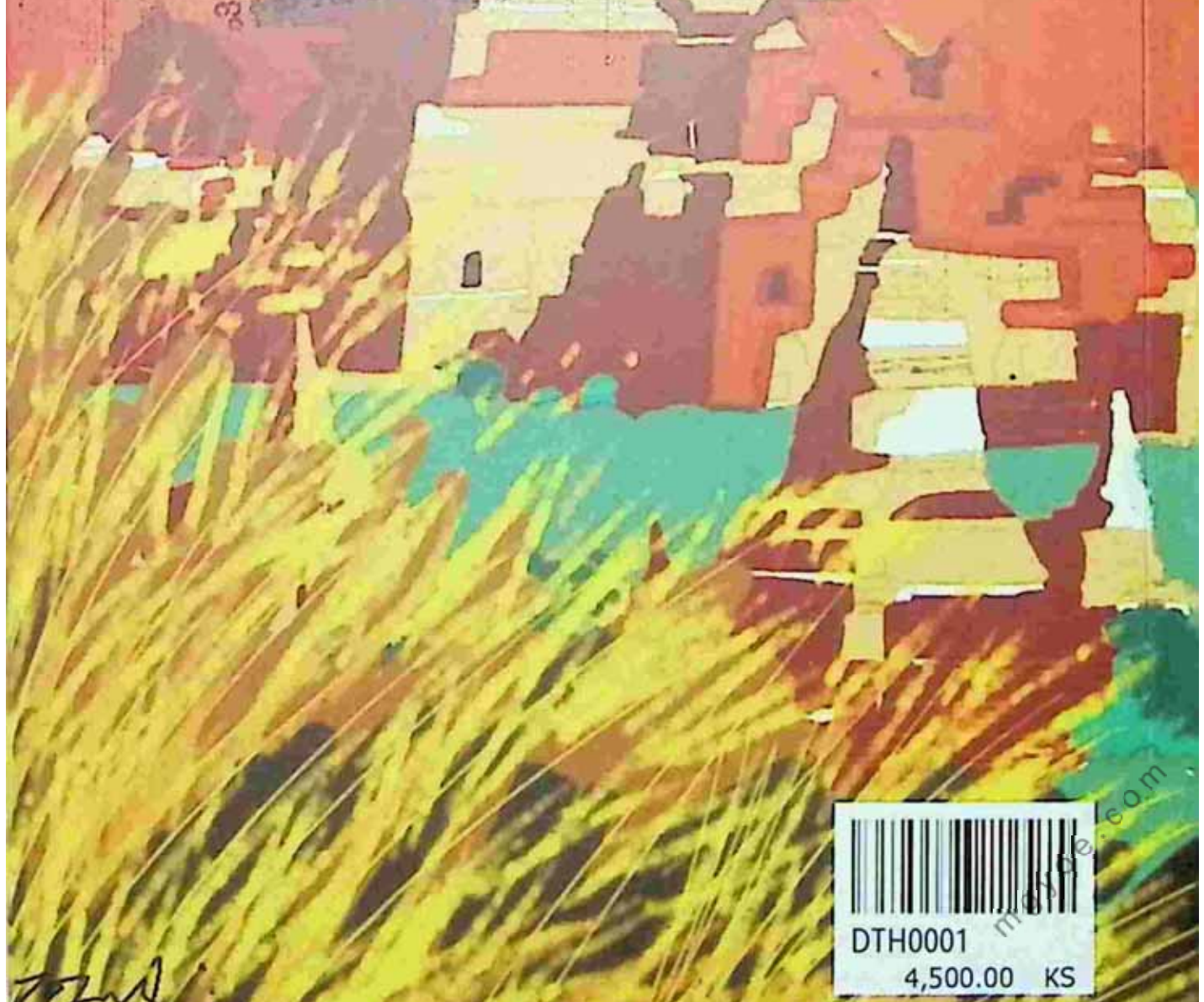
www.mes.com

စာတန်းအားလုံးကို ကြိုက်သူရှိသလို တချို့ကိုပဲ ကြိုက်သူများ
ရှိပယ်။ စာတန်းတချို့ကိုပဲ ကြိုက်သူရှိသလို မကြိုက်သူများ ရှိပယ်။
သမိုင်းသုတေသန၊ သမိုင်းသုတေသနနှင့် ဖိတ်ကြီးဟန်ကြီး လုပ်ပြု
အခု ဖတ်ကြည့်တော့လဲ ပဲဘာမှလူ့ဘဝ၊ လူ့ဇာတ်နဲ့ နီးတဲ့ အကျိုး
အကြောင်း မပါဘူး။ ဆေးမြီးတီ (သားကျမ်း) လောက်မှ မယား
ဘူး။ အချိန်ကုန် ငွေဖြုန်း လှုပ်နှိုး ရှိလိုက်လေကွယ်” လို့ တင်ကြ
ပြောကြတာလည်း ရှိပယ်။ အချုပ်ကတော့ ဒီစာအုပ်ဟာ စာတန်း
ကြိုက်တဲ့ စာအုပ်ပျိုး မဟုတ်ဘူး။

သိန်းပီစောကု

စာ: ဂျွန်ဂေါ့ရှ်၊ ဒီဇိုင်း
ကွန်ဗာယာ၊ ကျွန်ုပ်တို့လိုပြော။

DTH001
4,500.00 KS

mgyoe.com

အသစ်ပြင်ပြန်ဟာသိုင်း၊ ဒေါက်တာသန်းထွန်း၊

စာမျက်နှာ ၃၄၁ မျက်နှာ၊ ၁၃ ဝင်ဘီ x ၂၀.၅ ဝင်ဘီ

ထုတ်ဝေသူ - ဦးစန်းဦး၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ၊ ၈၅၊ ၁၆၄လမ်း၊ တာမွေ၊ ရန်ကင်း။

ပုံနှိပ်သူ - ဒေါ်ဝင်းမာ၊ စိတ်ကူးချိုချိုပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၁၇၉၊ ပရိသတ်လမ်း၊ ရန်ကင်း။

၂၀၂၀ ဒီဇင်ဘာလ၊ တတိယအကြိမ်၊ အုပ်ရေ ၅၀၀၊

၂၀၀၇ စိတ်ကူးချိုချို၏ ဒုတိယအကြိမ်ပုံ၊ (ပထမအကြိမ်-ပြကန်သာစာပေ၊ ၁၉၇၅)

ရောင်းချေး ၄ ၅ ၀ ၀ ကျပ်

email: skccph@gmail.com ; P.O.Box: 705

www.facebook.com/SKCCmyanmarbook

www.skccmyanmarbook.com

mgyoe.com

ဒေါက်တာသန်းထွန်း

(၁၉၂၃ - ၂၀၀၅)

- ၁၉၂၃ ဧပြီလ ၆ ရက်နေ့တွင် အဖဦးဘိုးထွေ၊ အမိဒေါ်သင် တို့မှ ဧရာဝတီတိုင်း၊ ငါးသိုင်းချောင်းမြို့၊ ဒေါင့်ကြီးရွာ၌ မွေးဖွား။ မွေးချင်း ၅ ယောက်တွင် ဒုတိယမြောက်။ အမည်ရင်း သန်းထွန်း။
- ငါးသိုင်းချောင်းအမျိုးသား အထက်တန်းကျောင်းမှ ၁၉၃၈ တွင် ဖိုင်နယ်အောင်၍ ၁၉၄၁ တွင် ရန်ကုန်ယူနီဗာစီတီမှ အိုင်အေ (ဝိဇ္ဇာအောက်တန်း) အောင်မြင်၊ ၁၉၄၆ မတ်လတွင် ရန်ကုန် အရေးပေါ်ကောလိပ်မှ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့၊ ၁၉၄၇ မတ်လတွင် ဝိဇ္ဇာ (ဂုဏ်ထူး) ဘွဲ့၊ ၁၉၅၀ မတ်လတွင် သမိုင်းမဟာဝိဇ္ဇာ ဘွဲ့၊ ၁၉၅၂ တွင် ဥပဒေဘွဲ့တို့ ရခဲ့။
- အစိုးရပညာတော်သင်အဖြစ် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်သို့ တက် ရောက်ကာ ပုဂံခေတ်သာသနာဝင် “Buddhist Church in Pagan Period ” စာတမ်းတင်သွင်းပြီး ၁၉၅၆ တွင် ပါရဂူဘွဲ့ရ။ ၁၉၄၂ ဂျပန်ခေတ်တွင် ငါးသိုင်းချောင်း ဘုရားကြီးတိုက် ဆရာတော် ဦးဉာဏိဿရထံ၌ ဇာတာဖွဲ့နည်း၊

ပြက္ခဒိန်လုပ်နည်း၊ နေကြတ်၊ လကြတ်၊ အာယုဒါယတို့ သင်ယူခဲ့ဖူး။

- ၁၉၄၃ တွင် ငါးသိုင်းချောင်း အာရှလူငယ်အတွင်းရေးမှူး၊ ၁၉၄၅ တွင် ငါးသိုင်းချောင်း ဖဆပလ၏ ပထမဆုံးဥက္ကဋ္ဌ၊ ၁၉၄၇ တွင် ဗကသဥက္ကဋ္ဌ၊ ညီညီ (လင်းယုန်နီ) ထုတ်ဝေ သူအဖြစ် ဆောင်ရွက်သော ကျောင်းသားဟစ်တိုင်စာစောင် တွင် အယ်ဒီတာအဖြစ် အသီးသီးတာဝန်ယူခဲ့ကာ ၁၉၄၈ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် နိုင်ငံရေးကို စွန့်လွှတ်ပြီး သမိုင်း နှင့်စာပေဘက်သို့သာ စူးစိုက်လေ့လာလုပ်ကိုင်ခဲ့။
- ၁၉၄၆ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်သမိုင်းဌာန၌ အချိန်ပိုင်းနည်းပြ၊ ၁၉၄၇ တွင် အချိန်ပြည့်နည်းပြ၊ ၁၉၅၀ တွင် လက်ထောက် ကထိက၊ ၁၉၅၆ နိုဝင်ဘာ ၃ တွင် တပ်မတော်မော်ကွန်း တိုက် သုတေသနအရာရှိချုပ်နှင့် အယ်ဒီတာချုပ်အဖြစ် ပြောင်းလဲ တာဝန်ထမ်းဆောင်၊ ၁၉၅၇ ဇန်နဝါရီလ ၈ ရက်တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာန၌ လက်ထောက် ကထိက ပြန်လည်ထမ်းဆောင်၊ ၁၉၅၈ တွင် ရန်ကုန် တက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာန အနောက်တိုင်းရာဇဝင်ကထိက၊ ၁၉၆၀ တွင် အရှေ့တိုင်း သမိုင်းကထိက၊ ၁၉၅၈ မှ ၁၉၆၁ ထိ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသန အသင်းဂျာနယ် အယ်ဒီတာနှင့် မြန်မာ့သမိုင်းကော်မရှင်ထုတ် သမိုင်းတံခွန်ဂျာနယ် တွဲဖက် အယ်ဒီတာ၊ ၁၉၆၅ တွင် မန္တလေးတက္ကသိုလ်သမိုင်းဌာန ပါမောက္ခ၊ ၁၉၈၂ တွင် ဂျပန်နိုင်ငံ တိုကျိုတက္ကသိုလ် အရှေ့တောင်အာရှဌာနတွင် သုတေ သနပညာရှင်၊ ၁၉၈၃ ဧပြီ ၆ တွင် မြန်မာနိုင်ငံ ဝန်ထမ်းဘဝမှ သက်ပြည့်အငြိမ်း စားယူ။
- ၁၉၈၃ တွင် တိုကျိုနိုင်ငံခြားဘာသာသင်တက္ကသိုလ်၊ အာရှ နှင့်အာဖရိက ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုလေ့လာရေး ဌာနတွင် သုတေသနပညာရှင်၊ အင်ဒိုတရုတ်ဌာနတွင် မြန်မာ ဘာသာစကား ဧည့်ပါမောက္ခ၊ ၁၉၈၇ တွင် အမေရိကန်

မြောက်ပိုင်း အိလီနိုက်တက္ကသိုလ် အရှေ့တောင်အာရှ လေ့
လာရေးဧည့်ပါမောက္ခ၊ ၁၉၈၈ မှစ၍ အိလီနိုက် တက္ကသိုလ်
နှင့် မီရှီဂန်တက္ကသိုလ်တို့တွင် သမိုင်းဌာန ဧည့်ပါမောက္ခ
အဖြစ် တစ်လှည့်စီထမ်းဆောင်၊ ၁၉၉၀ တွင် ရန်ကုန်သို့
ပြန်ရောက်ပြီး ၁၉၉၁ ခု မြန်မာစာအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခန့်အပ်ခံရ၊
၁၉၉၁ တွင် မြန်မာ့သမိုင်းကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခန့်အပ်
ခံရ၊ ၁၉၉၂ တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ရှေးဟောင်းသုတေ
သနဌာန ဖွင့်လှစ်ရေး တာဝန်ပေးခံရ၊ ၁၉၉၃ တွင် ယင်းဌာန
၏ ဂုဏ်ထူးဆောင်ပါမောက္ခ၊ ၁၉၉၆ တွင် ရန်ကုန်
တက္ကသိုလ် ဂုဏ်ထူးဆောင်ပါမောက္ခတို့အဖြစ် ခန့်အပ်ခံရ
ပြီး ကွယ်လွန်ချိန်အထိ တာဝန်ယူခဲ့၊ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသန
အသင်း၏ ရာသက်ပန်အသင်းဝင်လည်းဖြစ်။

- ၁၉၅၇ - ၅၈ တွင် အိဂျစ်နှင့် ဆီးရီးယားနိုင်ငံများ၌ ကျင်းပ
သော အာရှ - အာဖရိက စည်းလုံးညီညွတ်ရေး ကွန်ဂရက်
သို့ တက်ရောက်လေ့လာခဲ့၊ ၁၉၉၀ မတ်လတွင် လန်ဒန်
တက္ကသိုလ်က The Royal Orders of Burma A.D 1598-
1885 (ROB 10 Vols.) စာတမ်းအတွက် ဒီလစ်ပါရဂူဘွဲ့
ချီးမြှင့်၊ အဆိုပါ “မြန်မာမင်းအမိန့်တော်များ ၁၀ တွဲ” ကို
၁၉၈၃ မှ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်အတွင်း ဂျပန်နိုင်ငံ တိုယိုတာဖောင်
ဒေးရှင်းမှ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေ၊ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဂျပန်နိုင်ငံ
ဖုကုအိုက အာရှယဉ်ကျေးမှုပညာရှင်ဆု ၁၁ ကြိမ်မြောက်ကို
ချီးမြှင့်ခံရ။
- ၁၉၄၈ ခု အောက်တိုဘာ ၁၉ ရက်တွင် ငါးသိုင်းချောင်း
ကွမ်းယားရွာသူ ဒေါ်ခင်ရီနှင့် လက်ထပ်ခဲ့ပြီး ကွယ်လွန်ချိန်
ထိ သားသမီး ၅ ယောက်၊ မြေး ၉ ယောက် ထွန်းကားခဲ့။
- ၂၀၀၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၃၀ ရက် နံနက် ၂ : ၃၀ နာရီတွင်
မန္တလေးမြို့၌ (ခေတ္တရောက်ရှိစဉ်) ရုတ်တရက် ကွယ်လွန်။
ကြွင်းကျန်သော ရုပ်ကလာပ်ကို အမရပူရမြို့ တောင်သမန်
အင်းအနီး၌ ဂူသွင်းသင်္ဂြိုဟ်ထားရှိသည်။ ●

mgyc.com

mgyc.com

မာတိကာ

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
- ဒုတိယအကြိမ်ပုံနှိပ်ခြင်းအတွက်အမှာစာ	
- နိဒါန်း	
၁။ မြန်မာအကြိုသမိုင်း	၁
၂။ မြန်မာရာဇဝင်၊ အေဒီ ၁၀၄၄-၁၂၈၇	၄၁
၃။ လှစ်နှင့် မြန်မာရာဇဝင်	၆၉
၄။ ပုဂံခေတ် မြန်မာနိုင်ငံ	၉၁
၅။ ခရစ်နှစ် ၁၀၀၀ မှ ၁၃၀၀ ထိ မြန်မာနိုင်ငံ အုပ်ချုပ်ရေး	၁၂၅
၆။ ပုဂံခေတ်ကုန်အထိ မြန်မာနိုင်ငံ၌ရောက်ရှိနေထိုင်ကြသော မွန်လူမျိုးများ	၁၄၅
၇။ ငဆောင်ချဲ့	၁၆၅
၈။ မနုဟာကျောက်စာ	၁၇၇
၉။ မဟာကဿပဂိုဏ်း	၁၈၅
၁၀။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျောက်စာများ	၂၁၁
၁၁။ ရှေးမွန်ကျောက်စာပါ သမိုင်းအထောက်အထားများ	၂၃၁
၁၂။ အဝခေတ်ကျောက်စာပါ သမိုင်းအထောက်အထားများ	၂၆၇
၁၃။ သက္ကရာဇ် ၈၆၀ လောက်က လူမှုရေးသမိုင်း	၂၈၇
၁၄။ သာလွန်မင်းလက်ထက် အုပ်ချုပ်ရေး	၃၀၇
၁၅။ နိဂုံး	၃၃၃

သစ် ဖြစ် မလာဘဲ နှိုင်း နှိုင်း | ဆက်လက် ၁၉၅၅ ခု ပုံနှိပ်
 = ၃/ စာအုပ်အား ၁၉၉၉ (အကြိမ် ၁၀) နှုတ် | စာပေ ပုံနှိပ်
 ဆိုတာ | ဒီလို ဘာသာ ၁၀၀ နှိုင်း နှိုင်း။ မိမိတို့ နှိုင်း
 အရသာလဲ | အနှစ် ၆၀၀၀ အလွန် နှိုင်း နှိုင်း။
 အသစ်ဖြင့် ဆွဲခြား နှိုင်း နှိုင်း။ အနှစ် ၂
 ဖြေ နှိုင်း နှိုင်း ဆွဲခြား နှိုင်း နှိုင်း။
 အသစ်စာ / ဖြေ နှိုင်း နှိုင်း ဆွဲခြား နှိုင်း နှိုင်း။
 အနှစ် ၂ / နှိုင်း နှိုင်း။ ဒီလောက် ဆွဲခြား နှိုင်း နှိုင်း

၁။ အကြောင်းအရာ (Prehistory) နှိုင်း နှိုင်း
 နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း / နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း။
 ၄၀ (40 million years ago) နှိုင်း နှိုင်း ၂
 ၇ / နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း။
 ၂၇ နှိုင်း နှိုင်း / နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း။
 (Evolution of Man) နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း။
 နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း။ (Homo
 နှိုင်း နှိုင်း / နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း။ (Bronze Age
 နှိုင်း နှိုင်း / နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း နှိုင်း။ နှိုင်း နှိုင်း

အကြောင်းအရာ
 နှိုင်း နှိုင်း
 နှိုင်း နှိုင်း
 နှိုင်း နှိုင်း

ဆရာကြီးမဟုတ်လျှင် ဒုတိယအကြိမ်ထုတ်အတွက် ရေးသားပေးခဲ့သော
 အမှာစာလက်ရေးမှ

၁၉၅၅ ခု ပုံနှိပ်
 ၁၉၅၅ ခု ပုံနှိပ်
 ၁၉၅၅ ခု ပုံနှိပ်

ဒုတိယအကြိမ် ပုံနှိပ်ခြင်းအတွက် ဆရာကြီးရေးသားပေးခဲ့သောအမှာစာ

“အသစ်မြင်မြန်မာသမိုင်း”ကို စက်တင်ဘာ ၁၉၇၅ မှာ ပုံနှိပ်တယ်။ အခု ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် (၂၅ နှစ်ကြာ)မှာ ပြန်ပုံနှိပ်ဦးမယ်ဆိုတော့ သိပ်သဘောမတူချင်ဘူး။ ဘာပြုလို့လဲဆိုတော့ အခုပြောတဲ့ နှစ်အစိတ်အတွင်းမှာ သမိုင်းသုတေသနကျေးဇူးကြောင့် နောက်ထပ် အသစ်မြင်တွေ ရှိနေလို့ဖြစ်တယ်။ အဲဒီအသိသစ်တွေ ဖြည့်လိုက်နိုင်ရင်တော့ သိပ်ကောင်းမယ်။ ဒါပေမယ့် တချို့အသိသစ်က ပြည့်စုံအောင် မသိသေးဘူး။ ပြီးတော့ ဖြည့်ရေးဖို့အချိန်လဲ မရဘူး။ ဒါပေမယ့် လျှပ်တစ်ပြက် ဖြည့်အုံးမယ်။

“မြန်မာအကြိုသမိုင်း”မှာ ပုံတောင်ပုံညာက ကျောက်ဖြစ်ရုပ်ကြွင်းတွေအကြောင်း ထပ်ဖြည့်ရေးနိုင်မယ်။ ရုပ်ကြွင်းကို အရင်အနှစ် ကုဋေ ၄၀ (40 million years ago) ဆိုတာအပြင် သူ့ရဲ့ အဝန်းအဝိုင်းက ရုပ်ကြွင်းတွေကို လေ့လာပြီး သူစားတဲ့ အသီးအနှံ၊ အပင်၊ အမြစ်တွေနဲ့ သူစားတဲ့သတ္တဝါအသားတွေအကြောင်း ပြောနိုင်စရာရှိပါတယ်။ လူ့ဖြစ်စဉ် (Evolution of Man)မှာ အင်မတန် သေးငယ်တဲ့ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပေမယ့် ဒါကိုပဲ ပြည့်စုံအောင် လေ့လာရမှာပါ။ နောက် နွယ်ခွေလူ (*Homo erectus*) အကြောင်းပြောရမယ်။ နောက် ညောင်ကန်လူရဲ့ ကြေးခေတ်လေ့ (Bronze Age Culture)

ပြောရမယ်။ လေ့လာဆဲဖြစ်လို့ မကြာခင် အချိန်နဲ့နဲ့ယူပြီး ရေးဖို့ အစီအစဉ်တော့ ရှိပါတယ်။

“မြန်မာရာဇဝင် အေဒီ ၁၀၄၄-၁၂၈၇”မှာ ပျူအကြောင်း မူလ မြန်မာ (Proto Burman) အကြောင်းတွေပါတယ်။ ပျူဆိုရင် မြန်မာနိုင်ငံထဲကို ဘီစီ ၅ ရာစုနှစ်ကပဲ ဝင်လာမယ်။ မော်ဇာ (သရေခေတ္တရာ)မှာ ဘုရားထောင် အရိုးအိုးကို ထပ်တွေ့လို့ အရင်က သူရိယဝိကြမ နန်းသက် ၇ ရာစုနှစ်ကို ၁ ရာစုနှစ်လို့ ပြင်လိုက်တယ်။ ဒါကို အကျယ်တဝင့် ဆွေးနွေးဖို့ ကောင်းတာပေါ့။ ၅ ရာစုနှစ်ကစပြီး ပျူတွေဟာ နိုင်ငံရေးဩဇာ ကြီးမားလာလို့ ခရစ် ၅ ရာစုနှစ်- ၉ ရာစုနှစ်အတွင်း ပထမပြည်ထောင်စုကို တည်ဆောက်ခဲ့တယ်။ အနိရုဒ္ဓက ပထမပြည်ထောင်စုကို တည်တည်ဆဲဆဲတို့ကို ပြင်ရမယ်။ ပျူက ပထမ ပြည် ထောင်စု၊ အနိရုဒ္ဓက ဒုတိယပြည်ထောင်စု ဖြစ်တယ်။

“လုစ်နဲ့ မြန်မာရာဇဝင်” အခန်းမှာ လုစ်ရဲ့ ခေတ်ဦးမြန်မာ ရှေးပုဂံ စာအုပ်က ၁၉၆၉ မှာထွက်တယ်။ အခု အနှစ်သုံးဆယ်ရှိပြီ။ အဲဒီမှာ ရှေးဟောင်း သုတေသနကျေးဇူးနဲ့ ကျောက်စာတွေ ထပ်တွေ့လို့ သူ့စာအုပ်ထဲက တချို့ နေရာတွေကို ပြင်ရာ ဖြည့်ရမယ်။ ဒါလဲ လုပ်ရမှာပေါ့။ လုစ် စာအုပ်ဝေဖန်ချက်ကို ရေးထားတာရှိတယ်။ အဲဒါကို ဖြည့်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ နန်ကျောင်ဖျက်လို့ အေဒီ ၈၃၂ မှာ ပျူမြို့တော်ပျက်တယ်လို့ ပြောတော့ လုစ်က အဲဒီမြို့တော်ဟာ ဟလင်း ဖြစ်ဖို့များတယ်လို့ ပြောတယ်။ မဟုတ်ပါ။ သရေခေတ္တရာပဲ ဖြစ်ပါ တယ်လို့ ဦးရည်စိန်က အထောက်အထားတွေနဲ့ တင်ပြရေးသားထားတာတွေ ရှိနေပါတယ်။

“အေဒီ ၁၀၀၀ မှ ၁၃၀၀”အထိ မြန်မာနိုင်ငံ အုပ်ချုပ်ရေးကို ဖြည့်ရေးမယ်ဆိုရင် အခု ပုဂံတူးဖော်ရေးကထွက်လာတဲ့ ပုဂံကျောက်စာတွေကို သုံးပြီး ပြောစရာတွေရှိပါတယ်။ ပြောပြီးသားကို အားလုံးချေဖျက်ဖို့ မဟုတ်တောင် နဲ့နဲ့ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်လို့ ရပါတယ်။

“ပုဂံခေတ်ကုန်အထိ မွန်” စာတမ်းမှာ တောင်ပိုင်းအိန္ဒိယနဲ့ မွန် ဆက်ဆံရေးအပြင် မိဘရပ်ဌာန် မပြန်နိုင်ဘဲ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းသားတွေ မွန် မှာပဲ အခြေစိုက်နေထိုင်ပြီး မွန်နဲ့ရောနှောသွားပုံကို ဖြည့်စွက်ပြောဖို့ လိုပါတယ်။

“ငဆောင်ချုံ” ဘယ်မှာလဲဆိုတဲ့ ပြဿနာမှာ ဗန်းမော်အနောက်ဘက် ကမ်းမှာ ရှိတယ်လို့ ရေးထားတယ်။ ဗန်းမော်အရှေ့ ရွှေလီအနောက်ဘက်ကမ်း ကမ်းသီတာနေရာဖြစ်ဖို့ များတယ်လို့ ရှေးဟောင်းသုတေသနကပြောတာ ဖြစ်နိုင်

ပါတယ်။

“မနုဟာကျောက်စာ” အခန်းမှာ ဖြည့်စရာတွေ မကြာခင်ထွက်မယ့် ပုဂံဆိုတဲ့ နာမည်နဲ့ ကလျာမဂ္ဂဇင်းပါ ဆောင်းပါးတွေမှာ ရေးပြီး ရှိနေတယ်။ ကျန်စစ်သားဘွဲ့က ပြိုပြိုဘုဝနာဒိတျဓမ္မရာဇာ၊ သမီးတော်က ဩလောကစုလ မနိဒေဝီ၊ ကြင်ရာတော် (မနုဟာရဲ့ မြစ်)က ဩလောကသိဃီဝိဇယ၊ ဒီမင်းသား အမေက မဟာဒေဝီစုလမနိဒေဝီ၊ ကြင်ရာတော် (မနုဟာရဲ့ မြစ်)က ဆိုတာတွေဟာ ဖြည့်ပြောစရာတွေပေါ့။

“မဟာကဿပဂိုဏ်း” အခန်းကိုတော့ ဖြည့်စရာ မတွေ့သေးပါ။

“မြန်မာနိုင်ငံ ကျောက်စာများ”၊ “ရှေးမွန်ကျောက်စာပါ သမိုင်း အထောက်အထားများ”နဲ့ “အဝခေတ်ကျောက်စာပါ သမိုင်း အထောက် အထားများ” ဆိုတဲ့ အခန်းတွေမှာ ဖြည့်စရာတွေကို အပေါ်မှာပြောတဲ့ ကလျာ ဆောင်းပါးတွေမှာ ဖြည့်ထားပါတယ်။ ပုဂံဆိုတဲ့ နာမည်နဲ့ စုပေါင်းပြီး စာအုပ် ထွက်လာမှ ဖတ်ကြပါ။

“သာလွန်မင်းလက်ထက်အုပ်ချုပ်ရေး”ကို ၁၉၈၂-၁၉၈၉ အထိ ဆယ်တွဲထုတ်တဲ့ မြန်မာမင်းအမိန့်တော်ပေါင်းချုပ် (ROB) မှာ အများကြီး အားရပါးရ ဖြည့်စွက်ထားတယ်။ အတွေးအမြင်ထဲမှာ ရေးနေတာ ကြာပြီ။ အားလုံးပေါင်းပြီး စာတစ်အုပ် ထွက်နိုင်မယ်ထင်တယ်။

သန်းထွန်း
၃၁၊ မတ်၊ ၂၀၀၀။

နိဒါန်း

မြန်မာပြည် အရပ်ရပ်မှာ လှည့်ပြီး သမိုင်းအထောက်အထားတွေ ရှာတယ်။ အထောက်အထား များများတွေ့တော့ ဆက်စပ်ပြီး သမိုင်းသဘောကို ဆင်ခြင် တယ်။ စာတမ်းရေးတယ်။ စာတမ်းကို လူပရိသတ်ဖိတ်ပြီး ဖတ်ပြတယ်။ လိုတာပိုတာ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ကြပါလို့ တောင်းပန်တယ်။ စာစောင်တစ်ခုခုမှာ ပုံနှိပ်လိုက်သေးတယ်။ ဒီလိုစာတမ်း တော်တော်များများ ရေးမိတော့ ပေါင်းပြီး စာတစ်အုပ် လုပ်ပြန်တယ်။ ဒါတွေဟာ သုတေသန လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေပဲ ဖြစ်တယ်။ ဘာသာရပ်တစ်ခုတည်းကို စူးစူးစိုက်စိုက် အချိန်ပြည့်လုပ်လာတော့ ဒီဘာသာရပ်ကို တစ်ခါထက်တစ်ခါ ပိုသိလာတာ မဆန်းဘူး။ စောစောက ကိုယ့်အမှားကိုပဲ ကိုယ်ဖော်ထုတ်နိုင်ပြီး ပြင်နိုင်ပြန်တယ်။ အဲဒါကြောင့် စာတမ်း အဟောင်းတွေမှာ အမှားပါတယ်။ ဒီစာအုပ်အတွက် နိဂုံးရေးတော့ ဘယ်အမှားကို ဘယ်လိုပြင်ပါလို့ ရေးထားတယ်။ ဒီစာအုပ်ကို အသုံးချချင်တဲ့သူဟာ နိဂုံးကို ဖတ်ဖြစ်အောင် ဖတ်ပါ။

မြန်မာသမိုင်းကို ခရစ် ၁၂ ရာစုနှစ်၊ ၁၃ ရာစုနှစ် ပုဂံခေတ်ကစပြီး ကျွန်တော် သုတေသန လုပ်တယ်။ ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ ဖတ်စရာ ကျောက်စာ ကုန်သလောက်ရှိတော့ အဝခေတ်ကျောက်စာတွေကို ကူးပြောင်းလေ့လာပြန်တယ်။ အဲဒီလိုအခိုက်အတန့်မှာ စောစောကပြောတဲ့ လုပ်ထုံးအတိုင်း ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ သမိုင်းစာတမ်း၊ အဝခေတ်ဆိုင်ရာ သမိုင်းစာတမ်းတွေ ရေးပါတယ်။ ဒီလို

လုပ်နေဆဲမှာ မန္တလေးကို အလုပ်တာဝန်အရ ပြောင်းလာရတော့ မန္တလေးခေတ် သမိုင်းကို သုတေသနလုပ်ဖို့ သိပ်အဆင်ပြေနေတာနဲ့ မန္တလေးခေတ် သမိုင်းကို သုတေသန ပြုပြန်တယ်။ အခါကာလအလိုက် အကြိုသမိုင်းနဲ့ ဆိုင်တဲ့နေရာတွေ တွေ့တယ်။ တူးဖော်တယ်ဆိုပြန်တော့ အကြိုသမိုင်းကို မလုပ်မဖြစ် လုပ်ပြန်တယ်။ တူးပေးတဲ့လူက တူးပေးတဲ့အခါ သမိုင်းသဘော ဆင်ခြင်ဖို့က ငါတို့အလုပ်ပဲလို့ ယူဆလို့ “မလုပ်မဖြစ်” ဆိုတဲ့စကားကို သုံးပါတယ်။

ကျွန်တော်ရေးတဲ့ သမိုင်းဆောင်းပါးတွေကို ရေးတဲ့ရက်စွဲနဲ့ စီလိုက်ရင် ပုဂံခေတ်၊ ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်း၊ အဝခေတ်၊ အင်္ဂလိပ်ခေတ်၊ အကြိုသမိုင်း ဆိုသလို အကျော်အနင်းတွေ ဖြစ်နေတယ်။ သမိုင်းရေးစီးကြောင်းအတိုင်း မဟုတ်တော့ဘူးပေါ့။ ပြီးတော့ ဥပမာ၊ အဝခေတ် ကျောက်စာအကြောင်းရေးပြီးလို့ နောက်စာတမ်းတစ်စောင် ဖြည့်ရေးတယ်လို့ ကျွန်တော်က ပြောပြီး၊ မွန်ကျောက်စာ အကြောင်းရေးတယ်။ ကျွန်တော်က ဖြည့်တယ်လို့ ပြောမိပေမယ့်၊ တကယ်က နောက်ကဆက်တဲ့သဘော မဟုတ်ဘဲ ရှေ့ကဆက်တာမျိုး ဖြစ်နေတတ်တယ်။ အဲဒါမျိုးကို အစီအစဉ်မရှိ အချိန်အဆမရှိ ဖြစ်ကတတ်ဆန်းပါကွာလို့၊ ကဲ့ရဲ့ ရင်လဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် လက်တွေ့လုပ်လာတော့ ကိုယ့်စာကို ကိုယ်ပဲ ရှေ့ကို တိုးချဲ့လိုက် နောက်က နည်းနည်းဖြုတ်လိုက်၊ အလယ်မှာ တိုးလိုက်၊ အကုန် ပြန်ပေါင်းပြီး ပုံစံတစ်မျိုးချလိုက် ဆိုတာတွေ လုပ်မိပါတယ်။ အဲဒီအခါ ပိုကောင်းလာတယ်။ ပိုပြည့်စုံလာတယ်။ မနေမနား အလုပ်လုပ်တဲ့အခါ ဒီလိုပဲ အမှတ် မထင် ဖြစ်လာတယ်။ တစ်ခါတစ်ခါ စာအုပ်ကို ပုံနှိပ်ဆဲ ပုံနှိပ်ပြီးသားထဲက တချို့စာကို ပြင်ချင်လို့တောင် ပုံနှိပ်တိုက်နဲ့ ရန်ဖြစ်ရတာမျိုး ရှိပါသေးတယ်။ စောစောက ပြင်ရကောင်းမှန်း မသိလိုက်ဘဲ ခုမှပြန်ဖတ်ပြီး ငါ ညွှန်လိုက်တာလို့ ရှက်မိတာလဲ ရှိပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် ပြင်စရာတွေကို ဖော်ပြရေးသားမယ့် နိဂုံးကိုဖတ်ပါ။ ဒီစာအုပ်မှာ တခြား ဘာမှမဖတ်တောင် နိဂုံးကိုဖတ်ရင် အကျိုး ရှိနိုင်ပါတယ်။

အရင်က မသိသေးတာတွေကို အခု တဖြည်းဖြည်း သိလာတယ်ဆိုတာ အခုခေတ် ကြိုးစားကြလို့ ပေါ်လာတဲ့ အကျိုးကျေးဇူးပါပဲ။ ဒီစာအုပ်မှာပါတဲ့ ဆောင်းပါးတိုင်းဟာ အရင့်အရင်က လိုနေတဲ့ကွက်လပ်တွေကို၊ အခု သိသလောက် နဲ့ ဖြည့်တာပဲဖြစ်တယ်လို့ ယူဆနိုင်ပါတယ်။ ဆက်ကြိုးစားကြဦးမယ်ဆိုရင်

အခု ကျွန်တော် မသိတာကို နောက်လူတွေက ဖြည့်နိုင် ပြင်နိုင် ကြမှာပါပဲ။
ဖြည့်နိုင် ပြင်နိုင်ကြမှာ အမှန်ပဲလို့လဲ ယုံကြည်တယ်။

သန်းထွန်း

mgyc.com

mgyc.com

မြန်မာအကြိုသမိုင်း†

မြန်မာအကြိုသမိုင်းကိုပြောရင် မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ဘူမိဗေဒအခြေခံကစပြီး ပြောရပါလိမ့်မယ်။ ကမံဗြိယံ^၁ ယုဂ်အတွင်းမှာ ဒီမြန်မာနိုင်ငံလို့ခေါ်တဲ့ မြေနေရာဟာ ပင်လယ်အတိပါပဲ။ ကုန်းရယ်လို့မရှိဘူး။ အောက် ကာဘောနီဖေးရပ် ယုဂ်^၂ ရောက်တဲ့အခါ အခု သံလွင်မြစ်ဟာ အရှေ့ဘက် ပင်လယ်ကမ်းခြေသဘောမျိုး ရှိပြီးကုန်းဖြစ်နေပြန်တယ်။ ဒီနောက် ဂျူရပ်ဆစ် ယုဂ်^၃ မှာတော့ အခု ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်ပါ ကုန်းပိုင်းကျယ်ကျယ်ကြီးဖြစ်နေတယ်လို့ ယူဆကြတယ်။ ဧညှိဆင်း^၄ ယုဂ် ငယ်ပိုင်းမှာ အခု ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်နေရာကလွဲရင် အားလုံး အခုပင်ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းအတိုင်း ကုန်းဖြစ်နေပါတယ်။^၅ ဆိုလိုတာက အခု ကုန်းတန်းချိုင့်ဝှမ်းမျိုးလောက်နီးနီး အခြေအနေကို အရင်အနှစ်လေးကုဋေကပဲ ရောက်ရှိမယ်လို့ မှန်းရတာပဲဖြစ်ပါတယ်။

- † ကန်သာစိမ်းလဲ့ ၁၈ နှစ်မြောက် နှစ်လယ်ပွဲကို ၂၆ စက်တင်ဘာ ၁၉၇၁ က ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်နယ်မြေ၊ အမရဆောင်မှာ ကျင်းပတဲ့အခါ ဘူမိဗေဒ ပါမောက္ခ ဘသန်းဟက်ကို သဘာပတိတင်ပြီး ဖတ်ခဲ့တဲ့စာတမ်းဖြစ်တယ်။
- ၁ Cambrian Period 600-500 million years ago.
- ၂ Lower Carboniferous Period 350-305 million years ago.
- ၃ Jurassic Period 180-135 million years ago.
- ၄ Eocene Period 70-40 million years ago.
- ၅ These deductions are made after Oakley, R.P and Muir-wood, H.M: The Succession of Life through Geological Time, London, British Museum, 1962 Fifth Edition.

မြန်မာအကြိုသမိုင်းဟာ အခုမှ လေ့လာစဖြစ်လို့ သိထားပြီးသမျှဟာလည်း အင်မတန်မှ နည်းပါးသေးတယ်။ အခုမှစတယ်ဆိုတဲ့စကားကို ထင်ရှားအောင် နည်းနည်းရှင်းပါရစေ။ ကမ္ဘာ့သက်တမ်းတစ်ခုလုံးကို ၂၄ နာရီပဲရှိသေးတယ်လို့ ထားရင် လူပေါ်တာ စက္ကန့် ၄၀ ပဲရှိဦးမယ်” လို့ နှိုင်းယှဉ်တင်ပြတာကို တွေ့ဖူးပါတယ်။ အဲဒီစက္ကန့် ၄၀ ရဲ့အဖြစ်အပျက်ကိုတောင် ဘယ်နေရာမှ စုံအောင် မသိကြသေးတာမို့ မြန်မာမြေပေါ်က စက္ကန့် ၄၀ အကြောင်းကိုလည်း များများကြီးမသိတာဟာ ဘယ်မှာဆန်းတော့မလဲ။ တစ်စတစ်စ ဖော်ထုတ်လို့ တော်တော် ကလေး သိလာတာကိုပဲ အားရှိစရာကောင်းလှပြီလို့ ယူဆရမှာဖြစ်ပါတယ်။

အရင် ၁၈၄၅^၁ လောက်ကပဲ ဒီမြန်မာမြေအပြင်မှာ ကျောက်လက်နက်တွေ တွေ့တယ်။ မိုင်ယိုဆင်း^၂ ယုဂ်ငယ်ကာလကပဲ လူရှိနေမလားလို့ စူးစမ်းခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ ၁၈၉၅ ကျမှပဲ ပလိုင်စတိုဆင်း^၃ ယုဂ်ငယ်ကာလမှာလူရှိမယ်လို့ အပြတ်ပြောနိုင်လာကြတယ်။^၄ မြန်မာမြေပြင်ပေါ်မှာတွေ့တဲ့ ကျောက်လက်နက်ကိုစွဲပြီး အလုပ်တစ်ခုအနေနဲ့ ဘာမှဆက်ပြီး ရှာဖွေစုံစမ်းတာမျိုး မလုပ်ပါဘူး။ ဘူမိဗေဒ ပညာရှင်တွေက ရေနံရှာရင်း သတ္တုရှာရင်း ဒီလိုလက်နက်တွေတွေ့လာလို့ တင်ပြတာလောက်ပဲရှိတယ်။

ဟာကယ်ဟော့လည်း တွေ့တယ်ဆိုတဲ့ပစ္စည်းတွေဟာ စနစ်တကျ ဟူးဖော် တွေ့ရှိတာမျိုးမဟုတ်ဘဲ မြေပြင်တွေ့ (Surface finds) ကောက်ရတာတွေဖြစ်တော့ ယထာဘူတာကျအောင် ဆက်ပြီးလေ့လာဖို့ ခက်ပါတယ်။ ရေနံချောင်းဘက်ကရ ထားတဲ့ ရိုက်ဖဲ့ကျောက်တွေကိုကြည့်ပြီး ၁၉၀၂ လောက်မှာ အကြိုသမိုင်းကာလက ဒီမြေမှာ လူတွေရှိခဲ့ပါတယ်လို့ တင်ပြလာပြန်တယ်။^၆ ဒီအခါမှာ တောင်ဘက်

၁ Observer, 1 Feb. 1970, Cover Design.
 ၂ Cole, G.A.J. : "Miocene Man in Burma," Natural Science, VII. 1945,295.
 ၃ Miocene Period 25-11 million years ago.
 ၄ Pleistocene Period from about 2 million years ago.
 ၅ Childe, V.G : Piecing Together the Past, The Interpretation of Archaeological Data, London Kegan Paul, 1964 Reprint, P. 19.
 ၆ Swinhoe, R. J. C: "Prehistoric Man. in Burma" Zoologist, VI (1902), 321-36, "Some Further Notes on Chipped flints at Yenangyaung, Upper Burma", Zoologist VII (1903)254-9.

ဂျာဗာမှာလည်း ရှေးလူရှိတယ်၊ မြောက်ဘက် တရုတ်မှာလည်း ရှေးလူရှိတယ်။ မြန်မာက စပ်ကြားပေါင်းကူးဒေသဖြစ်လို့ ရှေးလူအမှန်ရှိမယ်၊ စုံစမ်းရင် မုချအကျိုး ရှိမယ်ဆိုပြီး အမေရိကအသင်းပေါင်းရဲ့ လေ့လာရေးအဖွဲ့တစ်ခု မြန်မာနိုင်ငံကို ၁၉၃၇ နှစ်ကုန်နဲ့ ၁၉၃၈ နှစ်ဦးမှာ ရောက်လာရှာဖွေကြပါတယ်။ ခေါင်းဆောင် တွေက ဟဲလမတ်ဒေတာရာနဲ့ မိုဗိယပ် (Hellmutde Terra and Hallam L. Movius, Jr.) တို့ ဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့က ကျောက်ဟောင်းကာလ မြန်မာမြေက လူကို အညာသားလို့ပဲခေါ်ပြီး သူတို့ရဲ့ ဓလေ့ကိုတော့ အညာသားဓလေ့ (Anyathian Culture) လို့ ခေါ်ခဲ့ကြပါတယ်။ အဲဒီနောက် စစ်ကြီးဖြစ်ပြီး ဒီဘက် ဒီစခန်းမှာ ဆိတ်သုဉ်းနေခဲ့တာ ပြီးခဲ့တဲ့ ၁၉၆၄ လောက်ကမှ မြန်မာအကြို သမိုင်းလေ့လာရေး ပြန်ပြီးအသက်ဝင်လာပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးဟောင်း သုတေသနဌာနက ဟန်လင်းတူးဖော်ရေးမှာ ကျောက်သစ်လက်နက် (ကျောက်သစ် လက်နက်မှန်ပေမဲ့ ဖက်တွဲတွေ့ရှိချက်အရ နှောင်းလူတွေက ယူထားတာ ဖြစ်စရာရှိ တယ်လို့ သာမညသိရပါတယ်) တွေ့တယ်။ ဘိတ်နယ် ခဲတွင်းထဲက ကျောက်သစ် လက်နက်ရတယ်။ ချင်းတွင်းအနောက်ဘက်ကမ်း ဆားထုံးမှာ ကျောက်သစ် လက်နက်တွေ ကောက်ရတယ်။ ပခုက္ကူတစ်ဖက် လက်ပံခြေပေါ်မှာ ဆည်လုပ်ဖို့ ဘူလဒိုဇာနဲ့ မြေယိုးရင်း ကျောက်သစ်လက်နက်တွေ ပေါ်လာတယ်။ ဗဒလင်းပူ (တောင်ကြီးခရိုင် ရေငံမြို့နယ်၊ ညောင်ကြတ်က ရေပုတ်သွားမြဲ လမ်းပေးမှာရှိတယ်။ ညောင်ကြတ်က ၄ မိုင်၊ ရေပုတ်က ၁ မိုင်၊ ကွာမြဲလမ်းအထက် ပေ ၇၀၊ ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင်အထက် ပေ ၁၀၀၀၊ ညောင်ကြတ်က လတ္တီတွတ် ၂၁° ၆' မြောက်လောင်ဂျီတွတ် ၉၆° ၁၈' အရှေ့) သတင်းကို ၁၉၆၀ ပြည့်က ရခဲ့ပေမဲ့ ၁၉၆၈ ရောက်မှ သွားရောက်လေ့လာကြလို့ ကျောက်ခေတ်သက်သေ အထောက်အထားတွေ အများကြီးထပ်ရပြန်တယ်။ အမရပူရ တောင်သမန် အင်းဇောင်းမှာလည်း လှိုင်းပုတ်လို့ ကမ်းပြိုရင်း ကျောက်သစ်အထောက်အထားတွေ ပေါ်လာတာက ဆက်ပြီး ၁၉၇၁ နှစ်ဦးက တူးဖော်ရေးလုပ်တဲ့အထိ ပေါက် မြောက်အောင်မြင်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီလိုဖြစ်လာတော့မှပဲ အကြိုသမိုင်းလေ့လာရေးဟာ မြိုင်မြိုင်ဆိုင်ဆိုင်ဖြစ်လာပါတယ်။ ဒါတောင် ရှေးဟောင်းသုတေသန အစီရင် ခံစာတွေ အထွက်နှေးလို့ တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေးပြီး သမိုင်းသဘော အကဲဖြတ်တဲ့အခါ ခက်တယ်။ နောက်တော့ အစီရင်ခံစာတွေစုံရင် အခုပြောတာတွေကို ပြင်သင့်ပြင်ရပါ

ဦးမယ်လို့ ကြိုတင်အစီရင်ခံပါရစေ။

သိပြီးသမျှကို အကျဉ်းရုံးပြီး အလွယ်ပြောရရင် ပထမကျောက်ဟောင်း နဲ့ ပတ်သက်ပြီး အရင် အနှစ်လေးသိန်းကပဲ ဒီမြေပေါ်မှာ အညာသားတွေ ရှိခဲ့ပြီဖြစ်လို့ သူတို့ရဲ့ဘဝကို အသင့်အတင့်ဖော်ပြပြောဆိုနိုင်ပါတယ်။ ဒုတိယ ကျောက်သစ်နဲ့ပတ်သက်ပြီး အရင်အနှစ်ခြောက်ထောင် အထက်နားလောက်က စပြီး ဆန်လည်းစိုက်တယ်၊ ကျွဲနွားမွေးတယ်ဆိုတဲ့ ကျောက်သစ်လူသားတွေ ဗမာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းမြေပြန့်မှာ နေထိုင်ကြပါပြီလို့ သာမညပြောနိုင်ပါတယ်။

မကြာခင်က တွေ့ရှိထားတဲ့ သက်သေအထောက်အထားတွေနဲ့ အရင် မိုဗီယပ်တို့ ဖော်သွားသမျှကို ပေါင်းစပ်ပြီး ကျောက်ဟောင်းကို ရှင်းလင်းတင် ပြလိုပါတယ်။ ရှေးဦးအညာသားရဲ့ အကြွင်းအကျန်ကို ဧရာဝတီမြစ်ရဲ့ အထက် အကျဆုံးကမ်းပါးမှာ ရှာရမယ်။ နှောင်းအညာသားရဲ့ အကြွင်းအကျန်ကိုတော့ အလယ်ကမ်းပါးတွေမှာ ရှာရမယ်ဆိုပါတယ်။ အထက်အကျဆုံးကမ်းပါးဟာ အခု ဧရာဝတီကမ်းပါးထက် ပေ ၃၆၀ မြင့်ပါတယ်။ ဘာပြုလို့လဲဆိုတော့ အဲဒီအခါတုန်းက ဒုတိယရေခဲခေတ်ခေါ်တဲ့ မိန်ဒယ်ကာလအဆုံး ဒုတိယမိုးစွေ (Pluvial) ကာလအတွင်းမှာဖြစ်လို့ ဧရာဝတီမြစ်ဟာလည်း ဟိုအခါက မဟာဧရာပဟီဖြစ်ပါ။ အင်မတန် ရေပြင်ကျယ်ပါဟယ်။ အလယ်ကမ်းပါးကဟော့ အခုကမ်းပါး ရဲ့ ပေ ၁၀၀ က ၂၀၀ အထိ မြင့်တဲ့နေရာတွေမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီကျောက်ဟောင်းလူတွေရဲ့ နယ်မှာ ပုဆိန်လုံးဝမတွေ့ရလို့ ပဲခွပ်ခလေ့သာရှိတယ်လို့ မိုဗီယပ်တို့က ပိုင်းဖြတ်ပါတယ်။ ဒီလိုခြုံပြီး ကောက်ချက်ချတာကို တချို့က မကြိုက်ပါဘူး။ အမှန်ကတော့ အထောက်အထားနည်းသေးလို့ မဆုံးဖြတ်သာ သေးဘူးဆိုတဲ့သဘောပါပဲ။ တွေ့တဲ့လက်နက်တွေဟာ ဒေသအလိုက် ဖောဖော သီသီရနိုင်တဲ့ ကျောက်ခိုး၊ မီးတောင်ကျောက်နဲ့ သစ်သားကျောက်တွေပါပဲ။ ဒီတော့ ကုန်ကြမ်းညှင် ထွက်ကုန်လည်းမကောင်းနိုင်ဘူးဆိုတဲ့ သဘောအတိုင်း မီးခတ်ကျောက်ကိုလုပ်တဲ့လက်နက်လို အဆင့်မမြင့်ပါဘူး။ ကြမ်းတယ်၊ အဲဒါ

၁ Boule, Marcell and Vallois, Henri V: Fossil Man, New York, The Dryden Press 1957, P-390.
၂ Boule: Fossil, p-390.

အပြင် မီးတောင်ကျောက်နဲ့လုပ်တာတွေက စဉ်းစား (Choppers) တွေဖြစ်ပြီး သစ်သားကျောက်နဲ့လုပ်ရင် ပဲခွပ် (Adze) ဖြစ်ဖို့ကများပါတယ်။ ဓလေ့ကိုစွဲပြီး တူရာတူကြောင်း ခေတ်ပြိုင်ကိုပြောရရင် တရုတ်ကျိုကျော့တိယ (Choukoutien) ကုလားစောအန် (Soan) ဂျာဗားပတ်ဇီတနိယ(Patjitanian)၊ မလေးယ တမ်ပနိယ(Tampanian) နဲ့ အနောက်ဥရောပက အဗေဗီလီယ(Abbevillian) အလွန်အကြံဉာဏ်ရှိယ(Acheulian) အကူးလက်နက်ဓလေ့တွေနဲ့ ခေတ်ပြိုင် ဖြစ်နိုင်စရာရှိပါတယ်။ သုံးစွဲတဲ့လူတွေက ဘယ်လိုလူတွေလဲမေးရင် ဖြေဖို့လွယ် မလိုလိုနဲ့ ခက်ပါတယ်။ လူရိုး အကြွင်းအကျန်မရသေးဘူး။ ဓလေ့ကိုစွဲပြီး ပီသကန်သရီပတ်(Pithecanthropus) ကိုပြောရင် ဖြစ်ကောင်းပါရဲ့။ ဟုတ်ချင်မှ လည်းဟုတ်မယ်။ အများသိတဲ့အတိုင်း ဒီပီသကန်သရီပတ်ဆိုတာက လူစစ်စစ် မဟုတ်ဘူး။ ပီသကန်သရီပတ်တွေ ပေါ်ခဲ့တဲ့ကာလကို ဒုတိယရေခဲခေတ်လို့ဆိုတဲ့ မိန်ဒယ် (Midel) ကာလအတွင်းကလို့ဆိုရင် မှန်းခြေကတော့ အရင် အနှစ် လေးသိန်း အထက် ငါးသိန်းအတွင်းဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီနောက် ဒုတိယရေခဲ ခေတ်လွန်ဖြစ်တဲ့ ကြားကာလကို ရောက်ခဲ့တယ်။ ဒီကြားကာလဟာ အရင်နှစ်ပေါင်း နှစ်သိန်းကျော်က သုံးသိန်းခြောက်သောင်းလောက်အထိ အနှစ် တစ်သိန်း ကျော်ကြာ ပါတယ်။ ဒီအတွင်းမှာပဲ မြန်မာမြေပြင်မှာ အညာသားရှိပြီလို့ ဆိုလိုတဲ့သဘောပါပဲ။ သူတို့သုံးတဲ့လက်နက်တွေကလည်း ကျောက်ခိုး ကျောက်လုံးကို ရိုက်ဖဲ့ပြီး အလွှားခွာယူတဲ့ တစ်ဖက် သွားလက်နက်ကြမ်းတွေဖြစ်တယ်။ သူတို့သတ်ဖြတ် စားတဲ့ သတ္တဝါတွေဟာလည်း ခေတ်သတ္တဝါတွေနဲ့ ထပ်တူမဖြစ်နိုင်သေးတဲ့ ရှေးဆင်၊ ရှေးဝက်၊ ရှေးသမင်၊ ရှေးမြင်းတွေပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီကြား ကာလ ကုန်တော့ အရင် အနှစ် နှစ်သိန်းလောက်က ရစ် (Riss) ရေခဲခေတ်ကို ဝင်

- ၁ Hawkes, Jacquetta: Prehistory of Mankind, Culture and Scientific Development, I, 1, New York, Mentor M 632 1965, - p-239 (Hawkes: Prehistory).
- ၂ Coon, Carleton S. The History of Man, London, Pelican A 863, 1967. PP. 73-4 (Coon: Man)
- ၃ Brodrick, Alan Houghton: Man and His Ancestry, New York, Premier T 239, 1964. pp- 138-9.

တယ်။ သိပ်အေးတော့ အနေအထိုင်ကျပ်တည်းမယ်၊ အစာရေစာ ပါးရှားမယ်၊ မြန်မာမြေပြင်ကို ရေခဲပြင်ကြီးမရောက်လာပေမဲ့ သိသိသာသာကြီး ပိုအေးမယ်ဆိုပါတော့။ အအေးဆုတ်ပြန်တော့လည်း လက်နက်အကြွင်းအကျန်ရယ်လို့ ဒီတတိယ ရေခဲလွန်ခေတ်မှာ ရှာမတွေ့သေးဘူး။ ဒါကြောင့် ဘာမှ ပီသအောင် မပြောနိုင်ပါဘူး။ ဒီလိုနဲ့ စတုတ္ထရေခဲခေတ်ဆိုတဲ့ ဝမ်း (Warm) ကာလကို ရောက်ပြန်တယ်။ ဒီတစ်ခါ အရင် အနှစ်လေးသောင်းကျော်က ရှစ်သောင်းကျော်အထိ အင်မတန်အေးတဲ့ကာလဖြစ်နေတယ်၊ ပြီးမှ အရင်အနှစ် လေးသောင်းလောက်ကစပြီး တစ်စတစ်စနွေးလာတာ အခုရာသီဥတုနဲ့ညီမျှတဲ့ ရာသီဥတုကို ရလာတယ်။ ဒီလိုရာသီဥတုညီတာ သိပ်မကြာသေးဘူး။ အရင် အနှစ်တစ်သောင်းပဲ ရှိမယ်။ ဒီအတွင်း မြန်မာမြေမှာ နှောင်းအညာသား ဓလေ့ရယ်လို့ ကျောက်လက်နက် အထောက်အထားတွေ ပြန်ပြီးတွေ့လာပြန်တယ်။ အနောက်ဘက်က ဩရိဂနစီယ (Aurignacian) ဖောလုထရေယ (Solutrean)နဲ့ မဂ်ဒလေနီယ (Magdalenian) ဓလေ့တွေနဲ့အပြိုင် သဘောဖြစ်တယ်။ အဲဒါကြောင့် နှစ်ကာလကို မှားဆရင် ဒီနှောင်းအညာသားဓလေ့ဟာ အရင်အနှစ် တစ်သောင်းအထက် အနှစ်လေး သောင်းကျော်အထိ ဖြစ်တယ်လို့ဆိုရမယ်။ အခုထက် ပိုပြီးအေးတယ်။ မြန်မာမြေပြင်မှာ တော့ တတိယမိုးစွေကာလဖြစ်လို့ အခုထက်ပိုပြီးမိုးများတယ်။ မိုးရေချိန် အခုထက် သုံးဆလောက်ပိုမယ်လို့ လို့ မှန်းသင့်ပါတယ်။ မြစ်တွေ ချောင်းတွေရဲ့ ရေပြင် ဟာလည်း အင်မတန်ကျယ်မယ်၊ အခုလို မြေပြန့်လည်း အများကြီးမရှိနိုင်ဘူးလို့ သတိထားသင့်ပါတယ်။ လက်နက်အကြောင်း ဆက်သွယ်ပြီးပြောရရင်တော့ ဒီအခါတုန်းက ကျောက်လက်နက်ပဲသုံးတယ်လို့ သာမညပြောလေ့ ရှိကြပေမဲ့ သစ်ချွန်ဝါးချွန်၊ သစ်သားတင်းပုတ်၊ သစ်သားလက်ကိုင်ဆိုတာတွေ မပါမဖြစ်ပါဘူး။ တချို့နေရာတွေမှာ ဥပမာ- အရင် အနှစ်နှစ်သိန်းလောက် အင်္ဂလန်မှာ ထွန်းကားတဲ့ ကလက်တောနီယ^၂ ဓလေ့ကာလသုံး သစ်သားလှံတံကို မပျက်မစီး တွေ့ရဖူးပါတယ်။ ဒီက မိုးများတဲ့ အရပ်မှာတော့ သစ်နဲ့ဝါးဟာ မဆွေးမမြည့်ဘဲ ကျန်ဖို့ခက်ပါတယ်။ မကျန်ပေမဲ့လည်း ရှိမယ်လို့ ယူသင့်ပါတယ်။ ပီသေကန်

၁ Sahni, M.R. : Man in Evolution. Calcutta. Longmans. 1952, p-123, Fig-41
 ၂ Clactonian Hawkes: Prehistory, P-225

သရိုပတ်တွေဟာ အခုထိ သိရသမျှမှာ မီးကို အစောဆုံးစသုံးတဲ့ အုပ်စုပါပဲ။ မီးမမွေးတတ်ပေမဲ့ မသေအောင် ထိန်းတတ်ပြီပေါ့။ ကျိုကျော့တိယဂူတွေထဲမှာ မီးဖိုရှိလို့ ပြာပုံကြီးတွေပါတယ်။ မီးတစ်ပိုင်းတစ်စ လောင်ထားတဲ့ အရိုး၊ ဦးချိုနဲ့ မီးနာလို့ မြေသားကျက်နေတာလည်း တွေ့ပါတယ်။ အရိုင်းသားကောင်ရဲ့ အန္တရာယ်ကို ကာကွယ်ဖို့၊ အချမ်းဒဏ်ကို တွန်းလှန်ဖို့၊ အသားကို ဖုတ်ကင်စားဖို့နဲ့ နေဝင်ပေမဲ့ ဆက်လက်လှုပ်ရှားနိုင်ဖို့ လက်နက်ကောင်းကြီးတစ်ခုပါပဲ။

အထောက်အထားမရှိသေးလို့ ဆက်မပြောနိုင်တဲ့ လစ်လပ်ကွက်တစ်ခုကို ဒီနေရာမှာ ပြောဖို့လိုပါသေးတယ်။ ပီသေကန်သရိုပတ်က ဆင့်ကဲဖြစ်ပွားလာ တဲ့ လူအဆင့်ဆင့်တွေကို ပြောမပြတ်ပါဘူး။ အနောက်ဘက်တွေမှာတော့ အခုလို လူနဲ့အနီးစပ်ဆုံး နေယန်ဒါသယ်(Neanderthal) ဆိုတဲ့အထိ အဆင့်ဆင့် ပေါ်လာပုံကို ပြောတတ်ကြပါတယ်။ နေယန်ဒါသယ်ကာလက စတုတ္ထရေခဲကာလ ဖြစ်တဲ့ ဝမ်း (Wurm) ခေတ်ဖြစ်ပါတယ်။ အရင်နှစ်ပေါင်း ခုနစ်သောင်းလောက်က ဆိုရပါမိ ်။ ဂူအေးသီးဝံ(Cave Bear)၊ မွေးရှည်မမ်မွတ် (Woolly Mammoth)၊ မွေးရှေ့ကြံ(Woolly Rhinoceros) တို့၊ အိဗက်သမင် (Siberian Ibex) တို့ ပေါများတဲ့ ကာလဖြစ်ပါတယ်။ ကျောက်လက်နက်လုပ်ပုံကိုတော့ မော့စတေးရီယ (Mousterian) ခလေးလို့ခေါ်ပါတယ်။ အဲဒီကာမှ အရင် အနှစ်သုံးသောင်း ငါးထောင်ပိုင်းမှာ ကရိုမက်ဂနွန် (Cro-Magnon) လူအဆင့်ကို ရောက်ခဲ့ရပါ တယ်။ သူတို့ရဲ့ လက်နက်ပုံစံကိုတော့ သြရီ ဂနစိတယ(Aurignacian) လို့ ခေါ်ရပါမယ်။ အဲဒီလက်နက်ခလေးတွေနဲ့ မြန်မာမြေပြင်က လူတွေရဲ့ လက်နက် ခလေးကို အရင်က ယှဉ်ပြောစရာမတွေ့ခဲ့ရလို့ မပြောဘဲနေခဲ့ကြရတယ်။ လူရိုး လူခေါင်းဆိုတာလည်းမရလို့ သာပြီးခက်တယ်။ ဒါပေမဲ့ ဂူနံရံမှာ အရုပ်ရေးကြပြီ၊ အရုပ်ရှိတဲ့ဂူထဲမှာ လက်နက်တွေလည်း တူးဖော်တွေ့ရှိပြီ။ အဲဒါကတော့ မကြာခင် ကတွေ့ထားတဲ့ ဗဒလင်းဂူက အရုပ်တွေနဲ့ လက်နက်တွေပါပဲ။ အနောက် ဘက်က သြရီဂနစိယခလေးနဲ့ ယှဉ်သာမယ်ထင်တယ်။ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာဖို့ အင်မတန်ကောင်းတဲ့ အခွင့်အရေးပေါ်လာလို့ ကျွန်တော်တို့ တတ်စွမ်းသလောက် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လိုပါတယ်။

၁ Hawkes: Prehistory p-206.

အထက်ကျောက်ဟောင်း(Upper Palaeolithic) ခေတ်ပိုင်းကို ဝင်တဲ့ အခါမှာ ဟောမိုဆက်ပီယန် (Homo Sapiens) လူစစ်စစ်တွေ ရပါပြီ။ ရာသီဥတုလည်း အပြင်းအထန်အေးရာက လျော့လာပြီ။ ရေခဲပြင်လည်း ဆုတ်သွားလို့ မြက်ခင်းတွေပေါ်လာပြီ။ မွေးရှည်သတ္တဝါကြီးတွေနေရာမှာ ရေခဲသမင် (Raindeer) အစားဝင်လာလို့ တချို့က ဒီကာလကို ရေခဲသမင်ခေတ် (Raindeer Age) လို့တောင် တင်စားပြီးခေါ်ပါတယ်။ ဒီအကောင်ရဲ့အသားကိုစားမယ်၊ အရေအရိုးဦးချိုနဲ့ အကြောကို အမျိုးမျိုးအသုံးချနေပြီ။ လှည့်လည်သွားလာဖို့ မြေနေရာကျယ်ပြန့်လာလို့ ဓလေ့ဖလှယ်တာလည်းရှိလာပြီ။ ဒီတော့ အဆက် အသွယ်လွယ်တဲ့နေရာတွေက တိုးတက်တာမြန်မယ်။ မြန်မာမြေပြင်ကတော့ အပြင်နဲ့ အဆက်အသွယ်ခက်လို့ တိုးတက်တာနှေးမယ်လို့ မှန်းဆရပြန်ပါတယ်။ အခြားဒေသတွေက ကျောက်လှံနဲ့ လေးမြားက ဒီဘက်ကိုရောက်လာပါရဲ့လားလို့ သံသယဖြစ်မိတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဝါးကိုင်းဝါးမြားနဲ့ ပစ်ခတ်နေမယ်လို့ ပြောရင်လည်း ဖြစ်နိုင်စရာရှိပါတယ်။ ဒီကရာသီဥတုက ကိုယ်လုံးတီးနေလို့ ဖြစ်တော့ သားရေ ဝတ်လုံချုပ်ဖို့ ကျောက်စူးလည်းလိုမယ်မဟုတ်ပါဘူး။ ဒါကြောင့်လည်း ကျောက်စူးရှာမတွေ့တာဖြစ်မယ်။ ဒီမှာ ကျွန်တော်ပြောလိုတာကတော့ သူများနေရာပွေ့မှာဖြစ်ပုံမျိုး ဒီမှာဖြစ်ရမယ်လို့ ပျော်ပျော်အပွေးကို မောင်မောင်မယားဟူးဆိုတာ သိစေချင်လို့ပါပဲ။ စက်ယန္တရားရဲ့ အဦးအစပစ္စည်းဖြစ်တဲ့ လှံပစ်ဂေါက် (Spear-thrower) အကြွင်းအကျန်မတွေ့သေးတာတော့ ဆန်းတယ်လို့ထင်မိတယ်။ ဘာပြုလို့လဲဆိုတော့ အဲဒီဂေါက်က 'လေး' အဆင့်ကို တက်တတ်လို့ပါပဲ။ ကျောက်ဟောင်းကာလရဲ့ အနုပညာလက်ရာကို လေ့လာနိုင်ဖို့ လက်ရာနှစ်မျိုး ခွဲပြောဖို့ရှိပါတယ်။ တစ်ခုက အိမ်သုံးအနုပညာ (Home Art) နဲ့ နောက်တစ်မျိုးက ဂူအနုပညာ (Cave Art) ဖြစ်ပါတယ်။^၁ ဒီအထက် ကျောက်ဟောင်းကာလက လူတွေ နေ့စဉ်သုံးတဲ့ ပစ္စည်းကိရိယာလက်ကိုင်တွေမှာ တိရစ္ဆာန်ပုံဖော်ထားမယ်၊ တိရစ္ဆာန်ရုပ်ကလေး ရေးခြစ်ထားမယ်၊ ဒါမှမဟုတ်လည်း အကောင်အမျိုးမျိုးနဲ့ ဂူပြီးသားပစ္စည်းကို ပိုတူအောင်လုပ်ပြီး ကြိုးချိတ်ဆွဲစရာ အပေါက်ဖောက်

၁ For detailed dicussion on these two arts see chapters X & XI of M.C. Burkitt: The Old Stone Age, A Study of Palaeolithic Times. Calcutta, Rupa & Co., 1969 Indian Edition.

ထားမယ်၊ ဒါမျိုးကို အိမ်အနုပညာလို့ လွယ်လွယ်နာမည်ပေးထားပါတယ်။ အရိုး၊ ဦးချိုနဲ့ ဆင်စွယ်မှာ ပုံဖော်ထားတာမျိုး အတွေ့များပါတယ်။ လက်ရာ မြောက်လွန်းလို့ စိတ်ကူးကောင်းလွန်းလို့ ချီးမွမ်းကြပါတယ်။ အချို့ ရုပ်လုံးပေါ်ပြီး ကျောက် (Figure stone) ကို အစင်းကြောင်း နည်းနည်းထည့်ရုံနဲ့ ပကတိရုပ်နဲ့ သိပ်တူသွားတယ်။ ဒီနေရာမှာလည်း ရုပ်လုံးသဏ္ဍာန်တူတာနဲ့ ရုပ်ပြားသဏ္ဍာန် တူတာရယ်လို့ နှစ်မျိုးရှိပြန်တယ်။ အလျား အနံထူဆိုတဲ့ သုံးဖက်မြင်ကို ပုံဖမ်းရတာ လွယ်တယ်။ သုံးဖက်မြင်ကို ပြားပြားချရေးဖို့၊ ထုဖို့ မလွယ်ဘူးလို့ ယူဆကြမြဲဖြစ်ပါ တယ်။ ဒါကြောင့် အပြားထွင်း (Engraving) ဟာ နှောင်းကာလမှာ ပေါ်လာ စရာရှိတယ်လို့ တင်ပြကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ သက်သေခံပစ္စည်းတွေ တွေ့ရတာကတော့ အပြားထွင်းလည်း အခုလောက်စောတဲ့ကာလကပဲ ရှိခဲ့ပါတယ်။ ဗီနပ် (Venus) လို့ ခေါ်မြဲဖြစ်တဲ့ တစ်ထွာတစ်မိုက်လောက်ပဲရှိမယ့် ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမရုပ် တွေဟာ အကောင်းဆုံးသာကေဖြစ်ပါတယ်။ သားငယ်အများမွေးဖွားလို့ ပွားများ ခြင်း သရုပ်ဆောင်ဖြစ်တဲ့အတွက် ခေါင်းတို့ လက်ခြေတို့ မပါလည်းဖြစ်တယ်။ ဒါပေမဲ့ လိုရင်းကို ကြောကြောရှင်းရှင်းပြနိုင်လို့ ချီးမွမ်းရပါတယ်။ ယောက်ျားရုပ်တု တော့ မတွေ့ဖူးသေးဘူး။ မြန်မာမြေပြင်မှာ ဗီနပ်လိုအရုပ်မျိုး တွေ့နိုင်လိမ့်ဦးမယ်လို့ မျှော်လင့်မိပါတယ်။ ဘာပြုလို့လဲဆိုတော့ ဟိုးပွားဖို့ နတ်ကိုးတဲ့ခလေ့ဟာ ခုအထိ ဒီမှာရှိနေလို့ပါပဲ။ ပစ္စည်းတွေပေါ်မှာ အကွက်အပြောက် (Geometric Patterns) ဝှေ့လိမ် (Spirals) ထပ်တွန့် (Zigzag) လှိုင်းတွန့်၊ တီကောင် (Macaroni) ရေးခြစ်ထားတာတွေလည်းရှိပါတယ်။ ဒါမျိုးကိုလည်း ဒီမှာတွေ့ရနိးနိး မျှော် ကိုးမိပါတယ်။ တိရစ္ဆာန်တစ်ကောင်ရဲ့ တင်အမြီးနဲ့ နောက်ခြေနှစ်ချောင်းပဲ ရေးခြစ်ထားတာမျိုးလည်း မကြာခဏတွေ့တယ်။ ဗဒလင်းဂူမှာတော့ ဒီလို နောက်ပိုင်းပဲ ရေးထားတာ သုံးကွက်လောက်တွေ့တယ်။ ရေးဆွဲတဲ့အခန်းရောက် တော့ ထပ်ဆွေးနွေးပါဦးမယ်။ အရုပ်ကို ပြီးစီးအောင် မရေးခြစ်ဘဲ တွေးယူရမယ့် ပုံ (Suggestion Pictures) တွေလည်း အသုံးပြုတယ်။ သရုပ်ဆောင် (Conventionalism) ရုံလောက်ပဲလုပ်ပြခဲ့တဲ့ သဘောလည်းပါတယ်။ ဒါတွေက သတင်းပို့ (Message) အရုပ်တွေဖြစ်မှာပါပဲလို့ တချို့ကလည်း တွေးပါတယ်။ သတင်းပို့အရုပ်သာမှန်ရင် စာရေးနည်းပညာရဲ့အစလို့ တွေးရမလိုရှိပါတယ်။

ဂူအနုပညာကို ဆက်ပြီးတင်ပြပါရစေ။ ဂူနံရံမှာ ခြစ်ကြောင်းပေးပြီး

သရုပ်ဖော်တယ်။ ခြစ်ကြောင်းတစ်ပိုင်းတစ်စနဲ့ ကောက်ကြောင်းတစ်ပိုင်းတစ်စ တွဲပြီး သရုပ်ဖော်တယ်။ ဆေးရောင်တစ်မျိုးတည်း ရေးသွတ်ပြီး သရုပ်ဖော်တယ်။ ဆေးရောင်နှစ်မျိုးနဲ့ နှစ်မျိုးထက်ပိုပြီး ရေးခြယ်သရုပ်ဖော်တယ်။ အရုပ်တွေက တော့ တိရစ္ဆာန်မျိုးစုံ၊ လက်ဝါးပုံ၊ အမိုးခုံးပုံ (Tectiforms) ဆိုတာတွေကို အကြိမ်ကြိမ်အဖန် ဖန်တွေ့တယ်။ လူပုံကတော့ တွေ့ရခဲတယ်။ တွေ့ပြန်ရင်လည်း တိရစ္ဆာန်မှာ အံ့ဩစရာကောင်းအောင်၊ ပီပီသသအသက်ဝင်အောင် ရေးဆွဲတာနဲ့ ဆန့်ကျင်ဘက်၊ လူမှန်းသိရုံဘဲ ရေးတယ်။ ရေးဆွဲစရာအကောင်းဆုံးနေရာဟာ လည်း ထုံးကျောက်ဂူဖြစ်လို့ ထုံးကျောက်ဒေသမှာပဲ ဒီဂူအနုပညာကို တွေ့နိုင် တယ်။ အခြားဒေသကလူတွေ ရေးချင်ဦးတော့ ရေးစရာအကွက်အကွင်းမရလို့ မရေး ကြရဘူးလို့ ဆိုရမလိုဖြစ်နေပါတယ်။ နမူနာပြောရရင် အင်္ဂလန်မှာမရှိဘူး။ ဒီလိုဆိုတော့ မြန်မာနိုင်ငံဟာ ဒီပုံမျိုးတွေ များများတွေ့နိုင်တဲ့ ဒေသပါပဲ။ ဒါမျိုး များများတွေ့တဲ့ ပြင်သစ်တောင်ပိုင်း၊ စပိန်မြောက်ပိုင်း၊ စပိန်အရှေ့ပိုင်းတွေမှာ အင်မတန်ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ဝင်သွားရတဲ့နေရာမျိုးတွေမှာမှ တွေ့ရတတ်တယ်။ ခြွင်းချက်အားဖြင့် လွယ်လွယ်တွေ့တဲ့နေရာလည်းရှိပါတယ်။ အဲဒါကတော့ ဒီကိစ္စ ဟာ ယုံကြည်မှုနဲ့ဆိုင်လို့ နောင်အခါ အယုံအကြည်ပေါ့ပြီး အစဉ်အလာရှိတာ နဲ့ ဖပိပဲလုပ်တော့မယ်၊ သိပ်အလေးအနက်မထားတော့ဘူးဆိုရင် အပင်အယွက် လွယ်တဲ့ ဂူဝလိုနေရာမှာ လာဆွဲမယ်၊ ဒီလိုဆေးရေးခေတ်ဟာ ဩရိဂနစိယ (Aurignacian) ဓလေ့ကာလပဲဆိုပါတော့၊ အရင် အနှစ်နှစ်သောင်းကျော် သုံးသောင်းကာလလို့မှန်းကြပါတယ်။

ဒီမှာတိုက်ဆိုင်မှုကို ပြချင်တာက ဗဒလင်းဂူဟာ ထုံးကျောက်တောင်က ဂူဖြစ်ပါတယ်။ တွဲဖက်တွေ့ရှိ (Chorological finds) တဲ့ လက်နက်တွေကတော့ ဩရိဂန စိယဓလေ့အဆင့်ထက် အများကြီးညံ့တယ်။ အရုပ်ရေးပုံမှာလည်း အဆင့် သိပ်မမြင့်သေးဘူးဆိုတာကိုတော့ နောက်မှဆွေးနွေးပါမယ်။

ဒီမှာ ကြားဖြတ်ပြီး တင်ပြချင်တာက ဗဒတ်လိုင် (ဗဒလင်း) ဂူထဲမှာ တူးဖော်တော့ အိုးကွဲတွေတွေ့တယ်။ အိုးတွေ့ရင် ကျောက်သစ်ပဲလို့ တစ်ခါတည်း ဆုံးဖြတ်ချင်ကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကျောက်သစ်အဆင့် မဝင်ခင်ကပဲ အိုးလုပ်တတ်

တဲ့လူတွေ^၁ ရှိသလို၊ ကျောက်သစ်ရောက်တဲ့အထိ အိုးမလုပ်တတ်တဲ့လူတွေ^၂ လည်းရှိပါတယ်။ အိုးတွေ့ရုံနဲ့ ကျောက်သစ်လို့ တစ်ခါတည်း ဆုံးဖြတ်လို့ မဖြစ်ပါဘူး။ တစ်ခါတစ်ရံ သတ်မှတ်ထားတဲ့ပုံစံတစ်ခုနဲ့ နည်းနည်းတူရုံလောက် တူတာကို အားလုံးအတူထိအောင် တိုးမြှင့်စဉ်းစားလိုက်ချင်ကြတယ်။ ကွဲလွဲတာ ရှိသလောက် ရှိမှာကိုလည်း လျစ်လျူရှုလိုက်ချင်သေးတယ်။

ပုံစံအသစ်ဖြစ်နေတာတောင် ဒါဟာ ပုံစံအသစ်ပဲပေါ့လို့ ပြောဖို့ဝန်လေး နေတတ်သေးတယ်။ အခု ဗဒတ်လိုင် (ဗဒလင်း)လည်း ဒါမျိုးဖြစ်နေပြီ ထင်ပါ တယ်။ ဆိုလိုတာက အိုးတွေ့တော့ ကျောက်သစ်လို့ခေါ်ပစ်လိုက်တယ်။ တွေ့တဲ့ လက်နက်တွေက ကျောက်သစ်နဲ့ ဘာမှမဆိုင်တာကိုတော့ လျစ်လျူရှုလိုက်တယ်။ အိုးလုပ်တတ်တဲ့ အထက်ကျောက်ဟောင်းလူတွေ နေခဲ့တာလို့ ပြောဖို့ကျတော့ ဝန်လေးသွားတယ်။ ဝန်မလေးသင့်ပါဘူး။ ကျောက်ဟောင်းထဲက ပုံစံသစ် ဖြစ်တယ်လို့ ထင်ရပါတယ်။

ဒီနေရာမှာ အပို စီးပွားရေးရယ်လို့ ရှိတဲ့အခါကျမှ သိုလှောင်ဖို့ တောင်းတွေ၊ ရိုင်တွေ၊ အိုးတွေ၊ ခွက်တွေ ရှိပါတယ်။ သိုလှောင်လိုတဲ့ လိုအင်ဆန္ဒကိုစွဲပြီး တီထွင်တယ်။ ကျောက်ဟောင်းလူက ဘာကိုလိုလို့ အိုးခွက်ကို တီထွင်မလဲလို့ မေးရင်ဟော့ ကျေနပ်အောင် ဖြေဖို့ခက်ပါဟယ်။ ဝါးပေါ်တဲ့အရုပ်၊ ဂေလူပွေဟာ အိုးမပေါ်ခင်ကပဲ ဝါးကျည်ထောက်နဲ့ချက်မယ်၊ အဲဒါက ဆက်ပြီး အိုးလုပ်ဖို့ စိတ်ကူးရတာလည်း ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။

ဆွေးနွေးလက်စက နံရံဆေးရေးအရုပ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် အရုပ် ကိစ္စကိုပဲ ပြန်ပြီးဆက်လိုပါတယ်။ အရုပ်ကို ဆေးခြယ်တဲ့အခါ မြေနီကိုပဲ သုံးမယ်၊ အနီဟာ သွေး၊ အသက်ရှိတယ်၊ လှုပ်ရှားသွားလာတယ်ဆိုတဲ့ သဘော ဆောင်တယ်။ မြေနီကရင့်တော့ အညိုသွေး (Haematite) ဝင်တယ်၊ နုလွန်းတော့ လိမ္မော်သွေး (Limonite) ရတယ်၊ ဒီအရောင်မျိုးက ခိုင်တယ်၊ အကျွတ်အလွင့် နည်းတယ်၊ မီးသွေးခဲလိုဟာက လုပ်ယူတဲ့အမည်းက လွင့်တယ်၊ အသီးအရွက်

၁ Childe, G : Social Evolution, London, Collins Fontana 810 L, 1963, Foreword by M. Wheeler, pp 5-6.
၂ Aceramic Neolithic. Mellaart, J.: Earliest Civilizations of the Near East, London, Thames & Hudson, 1965 p-49, fig 26

mgjoe.com

အခေါက်အစေးဆိုတာတွေလည်း ထောင်းထုပြီး ဆေးဖော်မယ်ဆို လည်း ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ခုတော့ အားလုံးလွင့်ပါးကုန်မှာပါပဲ။ ဒီတော့ တွေ့ရတတ်သမျှ အရောင်ဟာ အနီရင့်နု၊ အဝါနဲ့ အမည်းပါပဲ။ အပြာစစ်စစ်၊ အစိမ်း၊ အဖြူဆိုတာ တွေ့တော့ လုံးဝမမြင်မတွေ့ရပါဘူး။ ဆေးဖျော်တော့ သားကောင်ရဲ့အဆီကို အပူပေးပြီး ပျော်အောင်လုပ်ပြီးမှ ရောစပ်တယ်လို့ ထင်တယ်။ သုတ်လူးဖို့ စုတ်တံမျိုးရှိမှာပါပဲ။ အကောင်တွေရဲ့အမွေးက စုတ်တံလုပ်ဖို့ ပေါပါတယ်။ သုတ်လိမ်းတဲ့အခါ အဆီပါတော့ ဒီအဆီက ဂူရဲ့ကျောက်သားအပေါက်ငယ်လေး တွေကို ပိတ်ပစ်လိုက်လို့ ထုံးကျောက်ဂူနံရံက ချွေးစို့တံတ်မြဲဖြစ်ပေမဲ့ ချွေးပေါက် ပိတ်သွားပြီး ချွေးမပြန်တော့ဘူး။ ဒီတော့ နှစ်ဘယ်လောက်ကြာကြာ အရုပ် မပျက်ဘူး။ အပေါ်ကစီးကျတဲ့ ထုံးရေကသာ ခပ်ပါးပါးပိတ်ကလေးဖုံးသလို ဖုံးတတ်တယ်။ ဒီလိုဖုံးတာမျိုးက အတုမဟုတ်ဘူး။ ရှေးကရေးခဲ့တာ အစစ်ပဲလို့ သက်သေခံတာကြောင့် တစ်မျိုးတစ်ဖုံ အသုံးတည့်သေးတယ်။ တစ်ခါတလေ ကျတော့လည်း အခုမရှိတော့တဲ့ အကောင်မျိုးကို ဆွဲထားတာဖြစ်လို့ ရှေးကျတယ် လို့ပဲ ထင်ရှားပြန်ပါတယ်။ ပေါပေါများများကြုံတွေ့နေရတဲ့ အကောင်မျိုးကို ဆွဲကြမှာပါပဲလို့ ယူဆခဲ့ကြရာက ယုံကြည်မှုနဲ့သာဆိုင်ရင် ရှားတဲ့အကောင်ကိုဆွဲပြီး ဒါမျိုးရအောင် မှိုင်းမပါလို့ နတ်ကိုးတာ ဖြစ်နိုင်တယ်ဆိုပြီး ပြောင်းပြန်ယူကြပြန် တယ်။ ဒီလိုနံရံမှာ ထွင်းထုတာတို့ ရေးဆွဲတာတို့ဟာ အဆင့်လေးဆင့်၊ ခေတ် လေးခေတ် ပြောင်းခဲ့တယ်လို့ တင်ပြလာကြပြန်တယ်။

ပထမအဆင့် ထွင်းပုံ (Engraving) ဟာ နံရံမှာ လိုချင်တဲ့အကောင်ရဲ့ အရိပ်လာပြီး ထင်နေတဲ့သဘော၊ အရိပ်အနားအစပ်ကို ကျောက်စူးနဲ့ခြစ်ယူပြီး အတွင်းသားကို ဆေးရောင်သွတ်တယ်။ အရုပ်မှာ ရှေ့ခြေတစ် နောက်ခြေတစ် အစုစု ခြေနှစ်ချောင်းပဲပေါ်တယ်။ ကိုယ်လုံးကို ဘေးမြင်ဆွဲပြီး ခေါင်းကိုတော့ ရှေ့မြင်ဆွဲတတ်တယ်။ မျက်လုံးကိုဖွင့်မထားဘဲ မျက်ခွံအုပ်တဲ့ မျက်လုံးအိမ်ပဲ ဖော်တယ်။ တစ်ခါတစ်ရံ တီကောင်တွေ (Macaroni) အများကြီး ထည့်ထား တယ်။ ကြောင်လက်သည်းခြစ်ရာမျိုးတွေကို ဆိုလိုပါတယ်။

ပထမအဆင့် ဆေးရေးကား (Painting) တွေမှာ လူ့လက်ကို အုပ်ထားတဲ့ အရာ၊ ဖော်ထားတဲ့အရာ နှစ်မျိုးစလုံးတွေ့ရပါတယ်။ အုပ်ထားတဲ့အရာဆိုတာက နံရံမှာ လက်ဝါးအုပ်ထားပြီး ဆေးဖြတ်လူးတာကို ဆိုလိုပါတယ်။ ဖော်ထားတဲ့

အရာဆိုတာက ဆေးရေထဲမှာလက်နှိုက်ပြီး နံရံကို လက်ဝါးနဲ့ရိုက်လိုက်လို့ ပေါ်လာတဲ့ပုံမျိုးကို ဆိုလိုပါတယ်။ ဒီအဆင့်မှာ ကြောင်လက်သည်းခြစ်ကြောင်းတွေ လည်း ဆွဲပါတယ်။

ဒုတိယအဆင့်ကိုရောက်တဲ့အခါ ထွင်းပုံမှာရော ဆေးရေးပုံမှာပါ သားကောင်ရဲ့ ခြေလေးချောင်းစလုံးထည့်တယ်။ အမြီးတွေ အမွေးထောင်နေတာတွေ ပါတတ်တယ်။ ပါစပက်တစ် (Perspective) ဆိုတဲ့ မြင်တဲ့အတိုင်း ထင်အောင် ဆွဲဖို့ ကြိုးစားလာတယ်။

တတိယအဆင့်ကိုရောက်တော့ လှုပ်ရှားရုန်းကန်တဲ့သဘော ဝင်လာတယ်။ အရုပ်က အသက်ဝင်တယ်။ မာန်ပါတယ်ဆိုကြပါစို့။ ဆေးရေးကားမှာ လည်း အလင်းအမှောင်သွင်းလာတယ်။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ခြစ်ကြောင်းဖော်ပြီး တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ကောက်ကြောင်းရေးတယ်။

စတုတ္ထအဆင့်မှာ ထွင်းပုံတွေကတော့ သေးငယ်လာတယ်။ အင်မတန် လှလာတယ်။ တစ်ခါတစ်ရံ အပြည့်အဝမဆွဲဘဲ တွေးယူစရာအကွက်ကလေးတွေ ချန်ထားတယ်။ ဆေးရေးကားကျတော့ ရောင်စုံခြယ်တယ်။ မာန်ပါလွန်းလို့ ဩလတမီရ (Altamira) က အရုပ်တွေဆိုရင် အခုခေတ်လူတွေတောင် လက်ဖျားမခါရတယ်။ ရေးဆွဲဖူးတဲ့အရုပ်တွေကတော့ ကြွ၊ ခြင်္သေ့၊ ငါး၊ ငှက်၊ ဆင်၊ တောကျွဲ၊ တောဝက်၊ တောင်ဆိတ်၊ နွား၊ မမ်မွတ်၊ မြင်း၊ လူ၊ သမင်မျိုးစုံပါပဲ။ ဒီအထဲမှာ ငှက်နဲ့လူကို ရေးခဲ့တယ်။ ဒီလိုရေးဆွဲတဲ့အခါ တိရစ္ဆာန်ရဲ့နောက်ပိုင်းကလေးပဲ ရေးတာရှိတယ်။ ပုံဟောင်းကို ပုံသစ်ဖုံးတာလည်းရှိတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဖြစ်အပျက်ကို တင်ပြတဲ့ကား၊ ဥပမာ လူက သားကောင်ကို လေးနဲ့ပစ်ပုံမျိုး၊ အမိသမင်မအနားမှာ သားငယ်ဝပ်နေတာကို အမေမကြီးက လျှာနဲ့လျက်ပေးနေပုံမျိုး ဆွဲခဲ့တယ်။ ရှုမျှော်ခင်း (Landscape) တစ်ခါမှ မတွေ့ရဖူးသေးဘူး။

အထက်ကျောက်ဟောင်းအနုပညာကို အခုလိုပြည့်စုံအောင် ပြောဆိုမိတာကတော့ ဗဒတ်လိုဇင် (ဗဒလင်းဂူ) က လက်ရာတွေနဲ့ နှိုင်းချင်လိုပါပဲ။ ဗဒလင်းဂူတွေဟာ တောင်ဘက်ကို ဂူဝလှည့်နေတယ် (ကျောက်ဟောင်းကာလရဲ့ သဘောလက္ခဏာတစ်ခုဖြစ်တယ်)။ ဂူကြီးနှစ်ခုမှာ အရှေ့ဘက်ဂူထဲမှာပဲ ဆေးရေး

ရုပ်ပုံရှိတယ်။ ပုံရှိတဲ့မျက်နှာပြင်ဟာ ညီညာပြန့်ပြူးလှတယ်လို့ မဆိုနိုင်ဘူး။ ကြမ်းက အမြင့်ဆယ်ပေ ဆယ်နှစ်ပေမှာ ဆွဲခဲ့တယ်။ နီညိုရောင်နဲ့ ရေးတယ်။ အနားရေးပြီး ဆေးပိန်းသွတ်တဲ့ နည်းကိုသုံးတယ်။ တစ်ခုပေါ်မှာ တစ်ခုထပ် ရေးတာလည်း တွေ့တယ်။ တိရစ္ဆာန်ရဲ့နောက်ပိုင်းကိုပဲ ရေးထားတာရှိတယ်။ ဆင်ရဲ့နောက်ပိုင်းတွေလို့ ယူဆစရာနှစ်ပုံ၊ သမင်နောက်ပိုင်းလို့ ထင်ရတာ တစ်ပုံ၊ စားသောက်ပြီးလို့ အရိုးပဲကျန်တဲ့ ငါးပုံလား၊ ကြောင်လက်သည်းခြစ်ရာတွေ ပဲ ရေးခဲ့တာလားလို့ မပြောနိုင်တဲ့ပုံလည်းပါတယ်။ လက်ချောင်းမစုံတဲ့လက်၊ စုံတဲ့လက်၊ လက်နှစ်ဖက်ပုံလည်းပါတယ်။ တိရစ္ဆာန်ပုံတွေထဲမှာ တစ်ပုံက လှုပ်ရှားနေတဲ့ ပြောင်တစ်ကောင်လို့ ထင်တယ်။ ကိုယ်လုံးကို ဆေးအပြည့် ခြယ်ထားဘူး။ အပေါ်က ထုံးဖုံးတာလည်းဖြစ်မယ်။ တစ်ပုံက ဦးချိုမပါပေမဲ့ သမင်နဲ့တူတယ်။ ဦးခေါင်းပိုင်းပဲ ထင်ရှားတဲ့ နွားတစ်ကောင်ပုံရယ်။ ကိုယ်လုံးကို ဆေးအပြည့်မခြယ်တဲ့ နွားမကြီးနောက်က ဒီလိုပဲ ကွက်ကျားခြယ်ထားတဲ့ နွား ဝယ်လို့ထင်ရတဲ့ ပုံနှစ်ပုံရယ်။ ဆေးကွက်တိကွက်ကျားနဲ့ ဝက်လိုအကောင်မျိုး ဘည်းတစ်ကောင်၊ နွားလိုအကောင်မျိုးလည်းတစ်ကောင်၊ ပြီးတော့ နေထွက်နေတဲ့ ရှုမျှော်ခင်းပုံတစ်ပုံပါတယ်။ တိရစ္ဆာန်တွေရေးတော့ ခြေလေးချောင်းစလုံးပါတယ်။ ခေါင်းပိုင်းကိုတော့ ရှေ့မြင်ရေးတယ်လို့ မဆိုနိုင်ဘူး။ နွားနှစ်ကောင်ပုံကို နွားမကြီးနောက်က နွားငယ်လိုက်တဲ့ပုံလို့ယူဆရင် အဖြစ်အပျက်ပုံလို့ ဆိုရမယ်။ နေပုံဟာ ဂူပေါက်ကနေကို မြင်ရပုံဖြစ်တယ်လို့ ယူဆရင် ရှုမျှော်ခင်းပုံလို့ခေါ်ရမယ်။ ရှုမျှော်ခင်းဖြစ်ရင် အခြားဒေသတွေမှာ လုံးဝမတွေ့ရသေးလို့ ထူးခြားတယ်။

အကောင်ပုံတွေထဲမှာ နှစ်ကောင်တွဲကို နွားမကြီးနောက် နွားငယ်လိုက်တဲ့ပုံဖြစ်မယ်လို့ယူဆရင် အဖြစ်အပျက်ပုံဖြစ်လို့ ရှားတဲ့ပုံမျိုးဖြစ်မယ်။ တိရစ္ဆာန်နှစ်ကောင်ထဲက တစ်ကောင်က နည်းနည်းကြီးတယ်လို့ပဲ ယူဆရင် အဖြစ်အပျက်ပုံမဟုတ်တော့ဘူး။

ပုံတွေအားလုံးလိုပဲ ဂူနံရံမှာ အရိပ်ထင်ပုံမျိုး ရေးလို့ စောစောကပြောခဲ့တဲ့ ပထမအဆင့်လက်ရာမျိုးနဲ့တူတယ်။ ဒါပေမဲ့ ခြေလေးချောင်းစလုံးပါလို့ ဒုတိယ

၁ အောင်သော်၊ “ပြဒါးလင်းဂူ ကျောက်ခေတ်ယဉ်ကျေးမှု” တက်ညာ ၆၊ ၁၊ ၂၃၀။

အဆင့်တက်နေပြီ။ တစ်ခါ ခေါင်းကို ဘေးမြင်ပဲ ဆွဲတာရယ်၊ မျက်လုံးအိမ် မဖော်တာရယ်ထောက်တော့ ပါစပက်တစ်သဘော မဝင်သေးဘူးပြောရမယ်။ လက်ဝါးပုံကလည်း ပထမအဆင့်ပါပဲ။

အားလုံးပေါင်း ပြောရရင် ပန်းချီပညာမှာ ပထမအဆင့်က ဒုတိယအဆင့် ကူးရုံလောက်ပဲ ဖြစ်တယ်။ အထက်ကျောက်ဟောင်းအဦးအစထက် နည်းနည်း နောက်ကျတဲ့ အရင်အနှစ် နှစ်သောင်းပိုင်းလောက်က ဖြစ်မယ်လို့ မှန်းဆချင်ပါတယ်။

တစ်မျိုး ပြောရရင် ကျောက်သစ်နဲ့မဆိုင်ဘူးလို့ ဆိုချင်ပါတယ်။

ကျောက်သစ်နဲ့မဆိုင်ပုံကို ဆက်ပြီးပြောချင်ပါသေးတယ်။ ဂူဆုံတာ ကျောက်သစ်နေထိုင်ပုံရဲ့ သဘောလက္ခဏာမဟုတ်ပါဘူး။ ကျောက်သစ်လူဟာ မြေပြန့်မှာရွာတည်ပြီး စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးလုပ်တယ်။ ဗဒတ်လိုင် (ဗဒလင်းဂူ) ထဲက တွေ့ရသမျှ ၁၆၀၀ ကျော် ၁၇၀၀ ကျော် ကျောက်ကွင်းအဟောင်းငါးခု၊ အပိုင်းအစသုံးခုနဲ့ အမင်းတပ်လို့ ထင်ရတဲ့လက်နက်တစ်ခုကလွဲရင် အားလုံး ကျောက်ဟောင်းပုံတွေပါပဲလို့လည်း သိရတယ်။^၁ အပြည့်သွေးထားတဲ့ လက်နက် တစ်ခုမှ မတွေ့ရဘူး။^၂ လို့လည်း အထင်အရှားသိရပြန်တယ်။ ကျောက်လက်နက် ယုတ်ယုတ်တဲ့ အလုပ်ရုံမှာ မကောင်းတဲ့ပယ်ကျောက် (Blanks) ရှိဟန်ပါဟယ်။ အခုတွေ့တဲ့ လက်ရာကြမ်းနဲ့လုပ်ထားတဲ့ လက်နက်ပုံကြီးအားလုံးကိုလည်း ပယ်ကျောက်လို့ ပြောဖို့ခက်ပါတယ်။ တူးဖော်တဲ့အခါ ပူးတွဲတွေ့ရှိရတဲ့ တိရစ္ဆာန် အရိုးအပိုင်းတွေဟာလည်း အိမ်မွေးမဟုတ်ဘူး။ အရိုင်းကောင်တွေရဲ့ အရိုးလို့ပဲ မှန်းဆတယ်လို့ သိရပြန်တယ်။^၃ ဗဒလိုင် (ဗဒလင်း)က တွေ့ရသမျှ လက်နက် တွေကိုလုပ်တဲ့ ကျောက်တွေဟာလည်း ဒေသရှိရင်းစွဲ ကျောက်တွေပဲဖြစ်တယ်လို့

---

၁ အောင်သော်၊ “လင်းယဉ်” ၃၁၅၊ ၃၁၇၊ အမင်းတပ်လက်နက်ကလည်း သွေးထားတာမဟုတ်ပါဘူး။ ၃၂၈
၂ အောင်သော်၊ “လင်းယဉ်” ၃၁၅၊
Aung Thaw: Exploring Padah- lin Caves, Speitrum, II, i April 1969, p-164
၃ အော်သော်၊ လင်းယဉ် ၃၂၁။

ဘူမိဗေဒဘက်က ထွက်ဆိုချက်ရှိတယ်။ ဒါကလည်း ဒီလိုပဲဖြစ်တယ်လို့ ကျွန်တော် တွက်မိပါတယ်။ တခြားက ကျောက်လက်နက်တင်သွင်းတာက ကျောက်သစ်ရဲ့လက္ခဏာသာဖြစ်တယ်။ မနုဿဗေဒဘက်ကအမြင်ကို ဖတ်ရပြန်တော့ စိုက်ပျိုးရေးနဲ့ဆိုင်တဲ့ လက်နက်မတွေ့ဘူး၊ အစာရှာရတဲ့ မုဆိုးလက်နက်တွေပဲတွေ့တယ်တဲ့။ ပြီးတော့ သားကောင်တွေ၊ ငါးတွေရေးပြနေတာ တံငါမုဆိုးတွေပဲလို့ ယူဆဖို့ပဲ ဖြစ်မယ်လို့ထင်တယ်တဲ့။ နောက်ပြီးတော့ ဂူဆိုတာ ကျောက်ဟောင်းက လူတွေပဲနေတယ်။ ဂူထဲမှာလည်း မီးဖိုနဲ့ပြာရှိလို့ လူနေသွားတာထင်ရှားတယ်လို့ ထပ်ပြောတော့ ကျောက်ဟောင်းလို့ပဲ တင်ပြတယ်လို့ ကျွန်တော်က ယူဆမိပါတယ်။ သတ္တဗေဒအမြင်ကတော့ ဒီဂူဝန်းကျင်မှာ အခုနံရံပေါ်က အကောင်မျိုးနေခဲ့ဖူးမယ်လို့ ထင်နိုင်တယ်လို့သာပြောတယ်။ နောက်ဆုံး သတိပြုစရာကတော့ မီးသွေးနဲ့အရိုးကို ကာလပိုင်းခြားဖို့ ဓာတ်ခွဲတဲ့အဖြေပါပဲ။ မီးသွေးက အရင်နှစ်ခုနှစ်ထောင့်ငါးရာကျော်ကျော်၊ အရိုးက အရင်နှစ်ခြောက်ထောင့်ငါးရာကျော်ဖြစ်တယ်။ ဒါပေမဲ့ မူလကာဗွန်ပါပြီး နောက်လျော့ကုန်လို့ ဒီလိုဖြစ်ရာရှိတယ်။ ဒီလိုမလျော့ရင် အနှစ်ခြောက်ထောင့်ငါးရာမျှမကရှိရမယ်လို့ ဆိုတယ်။ ပြီးတော့ ကာဗွန်မပါတဲ့ အစိတ်အပိုင်းကတော့ အရင်နှစ်ပေါင်း တစ်သောင်းတစ်ထောင်လို့ ပြတယ်။ အရင်နှစ်တစ်သောင်းကျော်ရင် ကျောက်ဟောင်းပါပဲ။ အရှေ့ဗဟင် အာရှဓလေ့တွေကို ပညာရှင်အများက အနောက်အာရှမှာထက် အများကြီးနောက်ကျတယ်လို့ ဆိုတာကို သဘောမတူဘူးဆိုသူတွေကတောင် အရင်နှစ်ကိုးထောင်

- ၁ ဖေအောင်သန်း၊ “ပြဒါးလင်းဂူနှင့် ဘူမိဗေဒအမြင်” တက်ညာ၊ ၆၊ ၁၊ ၃၅၇ ပညာပဒေသာထဲက ဗဒလင်းဂူနဲ့ ပတ်သက်တဲ့အမြင်အမျိုးမျိုး တင်ပြပုံဟာ ကျေနပ်အားရလောက်အောင် မစုံသေးဘူးလို့ ဝေဖန်ချက်ပြုကြတာကိုလည်း ကြားရဖူးပါတယ်။
- ၂ စိန်ထွန်း၊ “ပြဒါးလင်းဂူနှင့် မနုဿဗေဒအမြင်”၊ တက်ညာ၊ ၆၊ ၁၊ ၃၆၆။
- ၃ စိန်ထွန်း၊ “လင်းမနုဿ”၊ ၃၇၀။
- ၄ မြမောင်၊ ပြဒါးလင်းဂူနှင့် သတ္တဗေဒအမြင်၊ တက်ညာ၊ ၆၊ ၁၊ ၃၇၇။
- ၅ Working Peoples Daily, 6 November 1970. အောင်ဘော်၊ “လင်းယဉ်”၊ ၃၄၉-၅၀။

ထက်စောပြီး ကျောက်သစ်ကာလကို ရက်စွဲမပေးဝံ့ပါဘူး။^၁

အခုပြတဲ့ အထောက်အထားတွေနဲ့ပဲ ဗဒလင်းမှာတွေ့တဲ့ ဓလေ့ဟာ အထက်ကျောက်ဟောင်းဓလေ့လို့ပဲ ယူဆဖို့များပါတယ်။ မြန်မာမြေပြင်ပေါ်မှာ ကျောက်လယ်ဓလေ့တွေကို အကျယ်တဝင့် ဆွေးနွေး တင်ပြနိုင်စရာ အထောက်အထား မတွေ့ရပါဘူး။ ကျောက်လယ်ဓလေ့ရဲ့ သဘောလက္ခဏာဖြစ်တဲ့ အင်မတန်သေးတဲ့ ကျောက်လက်နက်ကလေးတွေတော့ ကောက်ရကြတာရှိပါတယ်။ ရှေးဟောင်းသုတေသနက တူးဖော်ပေးတာမဟုတ်တော့ ဆက်သွယ်ပြီး ဘယ်လိုလေ့လာရမလဲဆိုတာမသိဘူး။ ဒီလိုမရှိပြန်တော့လည်း ဘာမှမပြောတတ်ဘူး။ ကျောက်ဟောင်းက ကျောက်လယ်၊ ကျောက်သစ်ရယ်လို့ အစဉ်လိုက် မကူးသန်းဘဲ အဟောင်းကအသစ်ကို ခုံန့်ကျော်သွားတာများ ဖြစ်လေမလားလို့လည်း တွေးမိတယ်။ ဒီလိုပဲ နောက်ပိုင်းမှာ လုံးလုံးမပေါ်ပေါက်ဘူးလို့ ဆိုနိုင်ပေမဲ့ သက်သေခံနည်းလို့ ပြောစရာနည်းနေတာ ကြေးခေတ်ပဲ။ ကျောက်ခတ်က သံခေတ် ကို ကျော်ကူးသွားတာမျိုး ဖြစ်ပေမလား တွေးနိုင်တယ်။ ဘာပြုလို့လဲဆိုတော့ ပဲမြေဒေသက ကြေးတို့သံတို့ ဖောဖောသီသီထွက်တာ မဟုတ်တော့ တခြားကရောက်လာမှပဲ အများအစားသုံးနိုင်ပြီး ခေတ်သစ်ပြောင်း ရမယ့်ပုံပေါ်တယ်။

ကျောက်သစ်ကာလကို ဆက်ပြီးလေ့လာလိုပါတယ်။ ကျောက်သစ်ကာလရဲ့ ထင်ရှားတဲ့သဘောလက္ခဏာကတော့ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးပေါ်တာရယ်၊ အိုးလုပ်တတ်တာရယ်၊ ကျောက်လက်နက်ကို ပြောင်ချောနေအောင် သွေးတာရယ်လို့ ယေဘုယျအနေနဲ့ သုံးမျိုးရှိပါတယ်။ အိုးတွေတိုင်း ကျောက်သစ်မဟုတ်ဘူးဆိုတာတော့ အထက်က ရှင်းခဲ့ပါပြီ။ ဒီလိုပြောင်းလဲတိုးတက်လာတာကို အရှေ့တောင်အာရှတစ်ခုလုံး ခြုံပြီး ပထမကြည့်သင့်ပါတယ်။ အရှေ့တောင်အာရှဟာ ပူအိုက်စွတ်စိုတဲ့ ရာသီဥတုရှိလေတော့ အင်မတန်တောထူထပ်တယ်။ မြစ်ချောင်းတွေလည်း ပေါ်တယ်။ ကျောက်ဟောင်းက မုဆိုးတံငါအတွက် အင်မတန်ကောင်းတဲ့နေရာ ဖြစ်မှာပါပဲ။ နောက် တောထွင်ပြီးစိုက်ပျိုးတော့တောင်မှ

၁ Solheim II, Wilhelm G: New Light on a Forgotten Past National Geographic, Vol. 139, No.3, March 1971, pp-330-9.

mgvooe.com

မုဆိုးတံငါခလေ့နဲ့ ခပ်ရောရော အကြာကြီးရှိနေဦးမယ်လို့ ယူဆရပါတယ်။ ဒီနေရာမှာ ဗီယက်နမ်ဘက်က လေ့လာရေးပိုပြီးများခဲ့လို့ အဲဒီဘက်ကိုပဲ စံထားပြီး ဆင်ခြင်သုံးသပ်ကြပါတယ်။ အစောဆုံးပေါ်လာတဲ့ခလေ့ကို ဟွာဗီနီယမ် (Hoabinhian) ခလေ့လို့ ခေါ်ပြီး အပြောရလွယ်ကူအောင် ဒီဟွာဗီနီယမ်ကိုပဲ အဦး-အလယ်- အနှောင်းလို့ သုံးပိုင်းခွဲပါတယ်။ အဦးဟွာဗီနီယမ်ခလေ့ဟာ အရင်နှစ်ပေါင်း တစ်သောင်းခုနစ်ထောင်လောက်ကပဲ စပြီလို့ ယူဆတဲ့သူတွေလည်းရှိပါတယ်။ အဦးနဲ့အလယ် ဟွာဗီနီယမ်ခလေ့မှာ ပုဆိန်၊ စဉ်းဓားနဲ့ ခြစ်ဓားကို ချောင်းထဲက ကျောက်ခိုးကိုပဲ ခွဲပြီး လုပ်ယူကြပါတယ်။ လုပ်ပုံကြမ်းပြီး ကျောက်ကောင်း လက်ရာနွယ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အလယ်ဟွာဗီနီယမ်ကာလမှာ အသွားချပြီး သွေးယူလာတာကိုတွေ့ရလို့ ကျောက်သစ်ပုံစံ စလာပြီလို့လည်း ပြောနိုင်ပါတယ်။^၂ နှောင်းဟွာဗီနီယမ်ကာလရောက်တော့ ကျောက်လက်နက်ကလေးတွေဟာ သေးငယ်တယ်၊ လုပ်ပုံသပ်ရပ်တယ်၊ အရိုးကိုလည်းသုံးတယ်။ အိုးကတော့ အင်မတန် ကြမ်းတမ်းသေးတယ်။ စောစောက လေ့လာတတ်ပြခဲ့တဲ့ ဗဒတ်လင်း (ဗဒလင်းဂူ) ခလေ့ကို အနောက်ဘက်အကျဆုံး ဟွာဗီနီယမ်ခလေ့ဖြစ်တယ်လို့ ယူဆသူလည်းရှိပါတယ်။^၃ ဒီခလေ့ထက် နည်းနည်းနောက်ကျတဲ့ခလေ့က ဗက်စုံနီယ (Bacsonian) ခလေ့ဖြစ်ပါတယ်။ ဟွာဗီနီယမ်နဲ့ သိပ်မကွာပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ ဗက်စုံနီယအစောပိုင်းမှာပဲ ပြောင်ချောနေအောင် သွေးယူထားတဲ့ ကျောက်လက်နက်သုံးပါပြီ။ အလယ်ဗက်စုံနီယမှာ အိုးပေါ်လာတယ်။ နှောင်းခေတ်မှာတော့ အပြောက်အမွမ်းခြယ်တဲ့ အိုးလှလှတွေ ပေါ်ပါတယ်။ ဒီနှောင်းခေတ်မှာပဲ တရုတ်မြောက်ပိုင်းမှာ တွေ့ရသလို ချောမောလှပတဲ့ ကျောက်ကွင်း ကျောက်လက်ကောက်တွေ သုံးစွဲတယ်လို့ တွေ့ရပါတယ်။ ကန်စူအိုးလိုပဲ ဆေးခြယ်ထားတာတွေလည်း ပေါ်တယ်။ ကျောက်အရိုးနဲ့ ရွှံ့ကိုလုပ်တဲ့ ပုတီးစေ့တွေ၊ အလှအပသုံးစရာတွေကိုလည်း တွေ့ရပါတယ်။ ကျောက် လက်နက်ဆိုပြန်ရင်လည်း အင်မတန်ချောနေအောင် သွေးထားကြတယ်။ ငါးမျှား၊ ပါးဟက်ပါတဲ့

၁ Solheim II.: New Light, p-339
 ၂ Fair Servis, Jr., Walter A.: The Origin of Oriental Civilization, New York, Mentor Book MD251, 1959.
 ၃ Solhiem: "New Light," p-339.

အရိုးလုံသွားတွေကိုတွေ့တော့ ငါးကြီးဖမ်းယူတဲ့သဘောလည်း မှန်းဆနိုင်ပါတယ်။ ဆွမ်မရွန်ဆင် (Somrong-Sen) ကရတဲ့ အထောက်အထားတွေကတော့ အရှေ့တောင်အာရှ အကြိုသမိုင်းရဲ့ နောက်ဆုံးကာလဆိုတဲ့ ခရစ်မပေါ်မီ နှစ် တစ်ထောင်က အသုံးအဆောင်တွေ တွေ့ကြရပါတယ်။ အခုပြောတဲ့ ပုံစံမျိုးဟာ တရုတ်တောင်ပိုင်း၊ ထိုင်း၊ မြန်မာနဲ့မလေးမှာ ပေါ်ပေါက်မယ်၊ အင်ဒိုနီးရှား အထိ ပျံ့နှံ့မယ်လို့ ယူဆကြပါတယ်။ ဒီလိုအခြေခံသဘောရှိတာကို သိပြီးရတဲ့ နောက် အခု ထိုင်းမှာ အကြိုသမိုင်းလေ့လာရေး အင်မတန်တက်တက်ကြွကြွ ရှိနေတယ်။ အဲဒီက လေ့လာပြဋ္ဌာန်းတဲ့ ရက်အပိုင်းအခြားတွေကိုလည်း သတိပြုသင့် တယ်။ ကျွဲ၊ ကြက်၊ ဆင်နဲ့ ဝက်မွေးမြူရေး၊ ပြီးတော့ ဆန်စိုက်ပျိုးရေးတွေဟာ အရှေ့တောင်အာရှကပဲ စရမယ်လို့ သဘောတူကြတယ်။ ကြက်မွေးမြူရေးမှာ မြန်မာမြေက အစဖြစ်မယ်လို့ ပြောတဲ့လူတောင်ရှိတယ်။ သူ့အဆိုက အရင်နှစ် ၃၅၀၀ ကတည်းက မြန်မာမြေမှာပဲ ကြက်အရိုင်းရှိတယ်၊ မြန်မာမြေမှာ စပြီး ယဉ်အောင် မွေးမယ်ထင်တယ်။ တရုတ်ကို အရင်အနှစ် ၂၀၀၀ ကျော်လောက်မှ ရောက်မယ်။ ပါရှကတစ်ဆင့် ဂရိဆိုကရေးတီး (Socrates) ခေတ်ကမှရောက် တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ မြန်မာမြေကစတယ်လို့ သူ ဘာကြောင့်ယူဆတယ်လို့တော့ မသိရပါဘူး။ သူပြောတဲ့အထဲမှာ ကျောက်သစ်ကာလက ကြောင်မရှိသေးဘူး၊ ကြွက်လည်းမရှိသေးဘူးတဲ့။ စားပွဲတို့ ခွေးခြေတို့လည်းမရှိပါဘူး။ စောစောက ပြောခဲ့တဲ့စကားအဆက်အတိုင်း ထိုင်းနိုင်ငံက လေ့လာရေးအကဲဖြတ်ချက်ကို ကြည့်စေချင်တယ်။ နောင်နောက်ထ (Non Nok Tha) မှာ ၁၉၆၈ က ရှာဖွေတွေ့ရှိတဲ့ သက်သေအထောက်အထားအရ စပါးစိုက်ပျိုးရေးဟာ အရင် အနှစ် ၅၅၀၀ ကစတယ်၊ ဥဒေါင်ထန် (Udon Thani) မှာ ဆေးဆိုးပြီး လှပ အောင်မြင်သထားတဲ့ အိုးကို တွေ့ရတယ်။ အရင်အနှစ် ၆၇၀၀ ကလို့မှန်းတယ်။ အမှန်က နတ်ဂူ (Spirit Cave) ထဲကအိုးဟာ အရင် အနှစ် ၈၆၀၀ ကဖြစ်မယ်လို့

၁ Fair Servis: Oriental, p-165.
 ၂ Coon : Man, p-348.
 ၃ Wells, H.G : The Outline of History from Primordial, Life to the Second World War, London, Cassell, 1956 Reprint of 1951 Edition p-108.
 ၄ Wells : Outline.

ယူဆပါတယ်။^၁။ အဲဒါတွေမှီပြီးထပ်ရှာရင် ထပ်ပြီး အထောက်အထားတွေ တွေ့ဦးမယ်။ ဒါကြောင့် ပိုပြီးရဲတင်းတဲ့အယူအဆတွေကို ထားသင့်တယ်လို့ တင်ပြလာပြန်တယ်။ အဲဒီအယူအဆကတော့-

- (၁) ကမ္ဘာမှာ အပင်ကို လူကစပြီး စိုက်ရကောင်းမှန်း သိတာ အရှေ့တောင်အာရှကစတယ်။ အရင် နှစ်တစ်သောင်းခုနစ်ထောင်က ဖြစ်မယ်။
- (၂) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ချောအောင် သွေးထားတဲ့ ကျောက်လက်နက်ဟာ အရင်နှစ် နှစ်သောင်းနှစ်ထောင်ကပဲ ရှိနိုင်တယ်။
- (၃) အိုးလုပ်တဲ့ပညာဟာ အရင် နှစ်တစ်သောင်းနှစ်ထောင်ထက် စောနိုင်တယ်။
- (၄) တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ အရင်အနှစ် ၄၀၀၀ က ယန်ရှောင်ခလေ့ဟာ အရှေ့တောင်အာရှပြန့်သွားတာ ဖြစ်တယ်။ (မြောက်က တောင်ကို ခလေ့တွေဖြန့်လာတယ်ဆိုတဲ့အယူကို တည့်တည့်ဆန့်ကျင်တာပါ။ မြောက်ကဆင်းလာတယ်ဆိုတာကို Manp-217 ဖာကြည့်)
- (၅) ကျောက်သစ်ရဲ့ လက္ခဏာတစ်ခုဖြစ်တဲ့ သစ်လုံးထွင်းလေ့ဟာ အရှေ့တောင်အာရှမှာ အရင်နှစ် ၇၀၀၀ အထက်ကစပြီး ပေါ်နေပြီ။ ပင်လယ်ထဲသွားရဲတဲ့ ဗောတွဲလေ့ (Outrigger Canoes) ဟာ အရင် နှစ် ၆၀၀၀ လောက်မှာ ပေါ်လို့ အရှေ့တောင်အာရှက မြောက်ဘက်ကို ဂျပန်ကျွန်းတွေအထိ ပင်လယ်ခရီး သွားကြတယ်လို့ ယူဆနိုင်တယ်။
- (၆) ကုန်းပိုင်းအရှေ့တောင်အာရှခလေ့တွေဟာ ကျွန်းပိုင်း အရှေ့တောင်အာရှကို အရင်နှစ် ၅၀၀၀ ကပဲ ပျံ့နှံ့တွင်ကျယ်နေပြီလို့ ယူဆနိုင်တယ်။
- (၇) အရှေ့တောင်အာရှခလေ့တွေဟာ အနောက်ကို မဒကစကအထိ အရင် နှစ် ၂၀၀၀ က ပြန့်သွားပြီး မြေထဲပင်လယ်ကမ္ဘာကလူတွေနဲ့ အဆက်အသွယ်ရခဲ့တယ်ဆိုတာတွေပါပဲ။^၂။

---

၁ Solheim II, New Light, pp-335-9.
 ၂ Solheim II, New Light, p-339.

ဒီအယူအဆတွေကို တင်ပြတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်အလိုကိုပြောရရင် မြန်မာမြေပြင်က သူ့အယူအဆကို အားပေးမယ့် အထောက်အထားအများအပြားပဲ ရှာဖွေတွေ့ရှိ ဦးမယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီမှာ တစ်ခုဖြစ်စွက်ပြောချင်တာက အခု သူပြောသလို ဒီကိစ္စမှာ ဒီက ပထမဆိုတာမျိုး မဟုတ်ဦး၊ ဘာကိစ္စဖြစ်ဖြစ် သူများကို ဆရာ တင်ပြီး တခြားကလာပြမှပဲ လုပ်တတ်ရောဆိုတဲ့ အတွေးအခေါ်တော့ အများကြီး လျော့သွားပြီ။ အရှေ့တောင်အာရှက အရင်းမူလပြုပြီး အရပ်ရပ်ကိုပျံ့နှံ့တဲ့ ဓလေ့ တွေထဲမှာ ကြက်မွေးမြူရေး၊ ကျွဲမွေးမြူရေးနဲ့ စပါးစိုက်ပျိုးရေးဆိုတာတွေရယ်၊ သစ်ခေါက်လျှော်အဝတ်လုပ်နည်း၊ ခြေတိုင်ရှည်အိမ်ဆောက်နည်း၊ ထိုးကွင်း ထိုးနည်း၊ မှော်ပညာတချို့၊ ဗောတွဲလှေ၊ သားကောင်ကို ထောင်ချောက်နဲ့ဖမ်းနည်း တချို့၊ တံငါလုပ်ငန်းမှာ ငါးဖမ်းနည်းတချို့နဲ့ အစားအသောက်ချက်ပြုတ်နည်းတချို့ ဟာလည်း အရင်းမူလအရှေ့တောင်အာရှပဲဖြစ်ပါတယ်။ အရှေ့တောင်အာရှကို ခြုံပြီးပြောပြပြီးတဲ့နောက် မြန်မာကို သီးသန့်ပြောဖို့လိုလာပါတယ်။ ကျောက်သစ် လက်နက်ကောက်ရတာ (Surface Finds) မြန်မာမြေမှာ နေရာအနှံ့ပါပဲ။ တူးဖော်တွေ့ရှိတာမဟုတ်လို့ အဖိုးမတန်ဘူး။ ကောက်ရလို့လာပေးတိုင်း ဘယ်သူက ဘယ်လို ကျောက်လက်နက်ကို ဘယ်မှာလာပေးသွားတယ်လို့ သတင်းစာထဲ ထည့်ပြီးကြော်ငြာတာ ရှက်စရာကောင်းတယ်လို့ ရေဒီယိုကာများတောင် ပြက်ရယ်ပြု တာ ကြားရဖူးပါတယ်။ ဒေသခံကသတင်းပေးလို့ ရှေးဟောင်းသုတေသနက တူးဖော်သင့် မသင့် အကဲခတ်ခွင့်ရတာ အထင်အရှားမို့ ဒေသခံလူရဲ့သတင်းပေး ကို ကျေးဇူး အင်မတန်တင်ရမှာပါ။ ဒီလို ကျောက်သစ်လက်နက် တွေ့တယ် သတင်းပေးနဲ့ ကျွန်တော် တနင်္သာရီနယ်ထဲကို ရောက်ခဲ့ဖူးပါတယ်။ ချင်းတွင်း အနောက်ဘက်ကမ်း ဆားထုံးက ကျောက်သစ်စခန်းကို ဒေသခံက သတင်းပေးလို့ သိရပြီး တူးဖော်တဲ့အထိ ဆောင်ရွက်ခွင့်ရခဲ့ပါတယ်။ တောင်သမန်အင်းက ကျောက်သစ်ရွာကြီးဟာလည်း ဒေသခံရဲ့သတင်းပေးကြောင့် ကုန်ခဲ့တဲ့ နွေက တူးဖော်ဖြစ်ပါတယ်။ မုံရွာအနားက ကျောက်ကာမှာ ကျောက်သစ်က သင်္ချိုင်း ရှိတယ်လို့ သတင်းရလို့ သွားကြည့်တော့ အိုးတွေရံထားတဲ့ အလောင်းတစ်ခု လှည်းလမ်းကြောင်း ရေစားပြီး အလိုလိုပေါ်နေတာကို ကိုယ်တိုင်မြင်ခဲ့ရဖူးပါတယ်။

၁ Fair Servis : Oriental, p-166.

ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနက ပညာရှင်စုံစုံ၊ လက်နက်ကိရိယာစုံစုံ ငွေအား
 ကောင်းကောင်းနဲ့ တူးဖို့ပဲကျန်တယ်။ မြေကြီးထဲမှာရှိမှန်း သိနေပြီ။ အံ့ရင်
 နှစ်ခြောက်ထောင်ကျော်ကစပြီး တစ်နေ့နေ့ တူးကြည့်ပါတော့လို့ စောင့်နေတယ်။
 လက်နက် လူသူမစုံသေးလို့ စောင့်ပါဦးဆိုရင် သူက ဆက်စောင့်မှာပါ။ မကျမန
 တူးလိုက်ရင်တော့ အနှစ်ခြောက်ထောင်ကျော်က အဖိုးတန်သက်သေခံပစ္စည်းဟာ
 ရွံ့ထဲမှာပဲ ကြေမွပြီးဆုံးပါးမှာကိုတော့ အင်မတန် သတိပြုသင့်ပါတယ်။ ပြော
 လက်စကို ဆက်ပြောရရင်တော့ ကျောက်သစ်လေ့လာရေးကို ဒေသခံရဲ့သတင်းပေး
 ကပဲ စခဲ့ရပါတယ်။ တောင်ဘက်အစွန်းဆုံး တနင်္သာရီက ခဲမိုင်းတွေမှာ ခဲတူးရင်း
 ကျောက်သစ်လက်နက်တွေ့တယ်။ အလယ်ပိုင်းမှာ အနံ့အပြားတွေ့တယ်။ အခု
 အသုံးလုံးပညာရေးနဲ့ တွဲပြီး လုပ်အားပေးတက္ကသိုလ်ကျောင်းသားတွေကို မှာ
 လိုက်လို့ ကျောက်လက်နက်ရတဲ့နေရာတွေ ထပ်သိထားရပြန်ပါတယ်။ သရက်၊
 မကွေး၊ မင်းဘူး၊ ရေနံချောင်း၊ ညောင်ဦး၊ ချင်းတွင်းအနောက်ဘက် အရှေ့ဘက်
 ကမ်းတစ်လျှောက်၊ ရွှေဘိုနယ်၊ စစ်ကိုင်းနယ်၊ မန္တလေးနယ်ဆိုတာတွေအားလုံး
 မှာပဲ အနည်းနဲ့အများဆိုသလို တွေ့တယ်။ ဆိုလိုတာက တောင်ယာအပါ
 အခုစိုက်ပျိုးထွန်ယက်တဲ့နေရာတိုင်းမှာ တစ်ကြိမ်တစ်ခါက ကျောက်သစ်ကာလ
 တောင်သူတွေ နေသွားနိုင်ဟယ်ဆိုတဲ့သဘောပါပဲ။ တောင်သမန်လို ပြန်ပြူး
 တဲ့နေရာဆိုရင် အင်မတန်ကြီးတဲ့ ကျောက်သစ်ရွာကြီးဖြစ်မယ်။ အိုးတွေရံထား
 တဲ့ သချိုင်းအလောင်း၊ အရိုးအပြည့်အစုံလည်း ရတယ်။ (အလောင်းတစ်ခု
 ကောင်းကောင်းရဖို့ အလောင်းတချို့ပျက်စီးသွားတယ်လို့ ဒေသခံသတင်းပေးတွေ
 ကပဲ ပြောသံကြားလိုက်ရပါတယ်) ရွှေဘိုနယ်က ဟန်လင်းကြီးဟာလင်း
 ဒီလိုရွာမျိုးပဲဖြစ်မယ်။ ဒီလိုပြောက်ကျားပြောက်ကျားတွေ့သွားတာ မြစ်ကြီးနားနယ်
 အထိပါပဲ။ ရှေ့တန်းစစ်ဆင်ရေးမှာသွားနေတဲ့ စစ်သားတစ်ယောက်က မူဆယ်နယ်
 နမ့်ပေါ်နားက တာလုံရွာမှာ တစ်ဖက်သွားစောက်ချသွေးတဲ့ အမင်းတပ် ဆောက်ပြား
 နှစ်ခုတွေ့တယ်လို့ သူမြင်ခဲ့ရတဲ့ လက်နက်နှစ်ခုရဲ့ ရှေ့မြင်ပုံ၊ ဓားမြင်ပုံတွေဆွဲပြီး
 စာရေးအကြောင်းကြားပါတယ်။^၁ မိုးကုတ်တစ်ဖက်ကလည်း ပတ္တမြားရချင်လို့

၁ ဗကအောင်မြင့်၊ ရှေ့တန်း ခလရ-၉ ဆီက ၃၁ ဩဂုတ်လ၊ ၁၉၇၀
 နေ့စွဲစာ။

တူးရင်း ပြုံးထဲကရတဲ့ ကျောက်သစ် မြားခေါင်းငယ်ငယ်တစ်ခု လာပြုဖူးပါတယ်။ ချင်းကျောင်းသားတွေလည်း တောင်ယာကရခဲ့တာတွေယူလာတယ်။ ဒီသဲလွန်စ တွေနဲ့ တူးဖော်ဖြစ်တာရော မတူးဖြစ်တာပါ မြန်မာမြေအနှံ့ ကျောက်သစ်လက်နက် ကတော့ရှိမယ်။ ပြောပြီးသားပဲ ထပ်ပြောရရင် အခုအခါ စိုက်ခင်းပျိုးခင်းရှိ နေရာတိုင်းမှာ တစ်ခါက တောရှင်း မီးရှို့နည်း (Slash-and-burn method) နဲ့ စမ်းသပ်စိုက်ပျိုးဖူးမှာပဲလို့ တွေးနိုင်ပါတယ်။ ဘာပြုလို့လဲဆိုတော့ အခု ဒီဘက် အနှစ်တစ်သောင်းနှစ်ထောင်ကစပြီး မြေအနေအထားကရော ရာသီဥတုပါ အခုကာလသဘောသွားနဲ့ တစ်စတစ်စ ပိုပြီးတူလို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဟိုတုန်းက ခုလိုနိုင်ငံရေးနယ်နိမိတ်က အရေးပါတာမဟုတ်တော့ မလေးယက သစ်ခေါက် လျော်ထုဖို့ ကွက်စိပ်ရိုက်ပြီး ကျောက်ကျည်ပွေ့မျိုးလည်း အခု မြန်မာမြေဘက်ကို ကူးလူးပေါက်ရောက်လာတယ်။ အာသံဘက်က အမင်းတပ် လက်နက်မျိုးတွေ၊ ယွန်နန်ဘက်က လက်ဆုပ်ပုဆိန်မျိုးတွေလည်း ဒီဘက်ကို ရောက်လာတာပါပဲ။

တချို့ကတော့လည်း ဒီအမင်းတပ် လက်နက်လုပ်နည်းကို မြန်မာမြေကမှ အာသံဘက်ကို ရောက်သွားတယ် လို့ ဆိုပါတယ်။ ကျောက်သစ်ကာလမှာ ဓလေ့ဗလှယ်နိုင်ဖို့ ကူးလူးဆက်ဆံရေးလည်း ရှိနေပါပြီ။ ခုပြောတဲ့လက်နက် ဖွဲ့အပြင် ကောက်ရထားတဲ့ တခြားကျောက်လက်နက်ဖွဲ့ကတော့ လက် ကောက်၊ ကျောက်ကွင်း၊ ချည်ဝင်ဒိုး၊ စူးထိုး ကျောက်ဒိုး၊ ဆောက်အမျိုးမျိုး၊ တံစဉ်း(ပဲခွပ်)၊ တူးရွင်းပြား၊ မြားခေါင်း၊ သပ်၊ သွေးကျောက်^၂ ဆိုတာတွေပါပဲ။

တွေ့ရဖူးပေမဲ့ ဘာသုံးမှန်းမသိရတာကတော့ လက်ပံခြေပေါ်နဲ့ ဟန်လင်းမှာ ကောက်ရထားတဲ့ အလယ်ပေါက်နဲ့ ထောင့်ကိုးထောင့်ကြယ်ပုံ ကျောက်ပစ္စည်း ပါပဲ။ လက်နက်ကိရိယာထက် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနဲ့ ပိုဆိုင်မလားမသိဘူး။ ရှိတော့ရှိမယ်။ ခုထိမတွေ့ဖူးသေးတာက ငါးမျှားချိတ်၊ ဆုံလည်ကြိတ်၊ တံစဉ်း ထွန်၊ ပါးဟက်တပ်လုံသွား၊ လုံသွားရိုးရိုးဆိုတာတွေပါပဲ။ တောင်သမန်တူးဖော် ရေးက ဒီလိုဟာတွေ ရကောင်းရမယ်လို့ မျှော်လင့်ထားပါတယ်။

၁ Dani, AE : Prehistory and Protohistory of Eastern India, Calcutta, Firma Mukhopadhyay, 1960, p-47-79, 78.
 ၂ Abrasive stones recently found at a landslide on the bank of Amarapura Taungthaman.

mgjoe.com

စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးအကြောင်း ဆက်ပြောချင်ပါတယ်။ ဒီနှစ်မျိုးမှာ ဘယ်ဟာက အရင်စပြီး လူတွေ တတ်ကျွမ်းပါသလဲလို့ ငြင်းကြတယ်။ မွေးမြူရေးက စိုက်ပျိုးရေးလောက် ပညာသားမပါဘူးဆိုပြီး စိုက်ပျိုးရေးကို တတ်ကျွမ်းတာ နောက်ကျမယ်လို့ ယူဆကြပါတယ်။ ပြီးတော့ စိုက်ပျိုးတတ်ပြီဆိုတဲ့တိုင်အောင် မိုးဒဏ်၊ လေဒဏ်၊ ပိုးမွှားဒဏ်နဲ့ မမျှော်လင့်ဘဲ စိုက်ခင်းပျိုးခင်းပျက်တတ်လို့ တစ်ဖက်က တံငါမုဆိုးနဲ့ မွေးမြူရေးလုပ်ကြရသေးတယ်။ အခုခေတ်မှာတောင် စိုက်ရင်းပျိုးရင်း မွေးမြူရေးလုပ်ပါလို့ အားပေးကြသေးတယ်။ ဒါကြောင့် စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးဟာ ပြိုင်တူလည်းဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ စိုက်ပျိုးရေးနဲ့ ဆက်ပြီး တွေးဖို့အချက်က မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းမှာ စိုက်ပျိုးမယ်ဆိုရင် ဆည်မြောင်းလုပ်ငန်း မုချပါရမယ်ဆိုတဲ့အချက်ပါပဲ။ ဆိုလိုတာက အနော်ရထာလက်ထက်မှ ဒီကိစ္စကို စတင်ရှုတယ်ဆိုတာတော့ မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ ကျောက်သစ်ကာလအရင် အနည်းဆုံး အနှစ်ခြောက်ထောင်ကျော်ကပဲရှိနိုင်တယ်။ ပဲနဲ့ဆီထွက်တဲ့အပင်မျိုးကို ကောက်ပင်ထက် ပိုပြီး စောစောကပဲစိုက်မယ်လို့ ယူဆတယ်။ ဥပမာ ပဲကို အရင် နှစ်တစ်သောင်းခုနစ်ထောင်လောက်က စိုက်မယ်။ စပါးကို အရင် နှစ် ၇၀၀၀ လောက်ကစပြီး စိုက်တယ်” လို့ ရှေ့တိုးမှန်းတဲ့လူတောင်ရှိတယ်။ စပါးကို အခြောက်စိုက်နည်းကတစ်ဆင့်တက်ပြီး အစိုစိုက်နည်းရယ်လို့ ဖြစ်လာပါတယ်။ အစိုစိုက်ကျတော့ ပထမ စပါးကို ပျိုးခင်းမှာပျိုးရမယ်၊ ပြီးတော့မှ အပင်ပေါက်ကိုနုတ်ပြီး အစိုကွက်မှာ ပြန်စိုက်တယ်။ ဒီနည်းကို အရင်နှစ်သုံးထောင် လောက်ကပဲ သိမယ်လို့ မှန်းဆရပါတယ်။ လယ်ကိုပြုပြင်ရာမှာ အစက စူးထိုး၊ နောက်ထွန်ပြီးမှ ထယ်ပေါ်မယ်ပေါ့။ အစိုစိုက်ရောက်တဲ့အခါ ထယ်ခလေးရှိပြီလို့ ယူဆလိုပါတယ်။ ဘူး၊ ဖရုံ၊ သခွားကလည်း ဒီလိုပဲ စောစောစီးစီး လူနဲ့ ဆုံစည်းခဲ့တဲ့ စားပင်တွေပါပဲ။ ဘူးရဲ့ထူးခြားချက်ကတော့ ဒီဘက်က ကမ္ဘာဟောင်း ဆိုတဲ့ ဥရောပ၊ အာဖရိက၊ အာရှက ဒီအပင်ရဲ့မျိုးစေ့ဟာ ရှေးရှေးကပဲ အမေရိကဘက်ကို ရောက်နေတဲ့ အပင်ဖြစ်တယ်” လို့ သိရပါတယ်။ အခုအခါ ငတ်တယ်ဆိုရင် နှံစားပြောင်း၊ ပိန်းဥ၊ မြောက်ဥကို စားကြရတယ်။

၁. Solheim II.: "New Light," p-339.
 ၂. Hawkes: Prehistory, p-376.

စားစရာ လုံးဝပြတ်တယ်လို့မရှိဘူး။ ရှေးကလည်း စပါးမပေါ်ခင်ကပဲ အခုပြောတဲ့ ပြောင်းပင်တွေ စိုက်တတ်ပြီလို့ ဆိုချင်ပါတယ်။ မြန်မာအလယ်ပိုင်းမှာ သစ်သားကျောက်ဟာ ထန်းမျိုးထဲကပဲဖြစ်မယ်၊ ထန်းဟာ လူမရှိခင်ကဘဲ ရှိနေမှာမို့ ထန်းရဲ့အမျိုးမျိုးအသုံးကျပုံကိုလည်း ကျောက်သစ်ကာလလောက်မကဘဲ ကျောက်ခေတ်အဆက်ဆက်ကပဲ သိခဲ့ပြီလို့ ဆိုရပါတယ်။ သဘာဝကပေးတဲ့ ထန်းရည်ကို သောက်တတ်လာတာ ကြာပြီ။ ကျောက်သစ်ရောက်တော့ ကောက်ပင်ပေါ်တာနဲ့ အတူ စိမ်ရည်လည်း ပေါ်မှာပါပဲ။ အသားအများကြီးစားပြီး သေရည်လို့ခေါ်တဲ့ စိမ်ရည်ကို ပုဂံခေတ်လွန်အထိ ဒီဒေသမှာ သိပ်ကြိုက်ကြတာကိုလည်း အများသိပြီးပဲဖြစ်ပါတယ်။ အဝတ်ဝတ်ဖို့ ဝါစိုက်မလား၊ လဲပင်စိုက်မလား၊ လျှော်ပင်စိုက်မလားလို့ စဉ်းစားတဲ့အခါ ဝါမရှိနိုင်ဘူး၊ လဲနဲ့လျှော်တော့ ရှိမယ်လို့ မှန်းဆပါတယ်။ ရက်ကန်းပညာဟာလည်း ကျောက်သစ်ကာလနဲ့ ဆိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ မြန်မာမြေမှာတော့ သိုးမွေးထည်လည်းမရှိနိုင်ဘူး၊ ပိုးထည်၊ ဝါနဲ့လုပ်တဲ့ ချည်ထည်လည်းမရှိနိုင်ဘူး။ လျှော်နဲ့လဲကို ချည်ငင်ပြီး ရက်တဲ့အထည်ပဲ ဖြစ်စရာအကြောင်းရှိတယ်။ ရက်ကန်းစင်ရယ်လို့လည်း ကြီးကြီးကျယ်ကျယ်ရှိမှာမဟုတ်ပါဘူး။ အခုချင်းစောင်ပုံမျိုးပဲ ဖြစ်မယ်ထင်ပါတယ်။ ဒီဒေသက ပူအိုက်တော့ အဝတ်စဟစ်ထွာဟစ်မိုက်ရရင် ပြီးပါတယ်။ ဆောင်းအခါမှာပဲ ချင်းစောင်လို စောင်တစ်ထည်ခြုံလိုက်မယ်ထင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဘယ်လိုအဆင်အကွက်ရှိမလဲဆိုတာ နမူနာ အရှေ့တောင်အာရှတစ်ခုလုံးမှာ ဘယ်မှာမှ မရသေးပါဘူး။ မှန်းချင်ရင်တော့ ရက်ပုံရော အဆင်အသွေးပါ ချင်းစောင်နဲ့နီးစပ်မယ်လို့ယူရင် ရမယ်ထင်ပါတယ်။

စိုက်ပျိုးရေးနဲ့တွဲပြီး သိုလှောင်ဖို့ ထည့်စရာ ဝတ္ထုပစ္စည်းကိုပါ ထည့်ပြီး စဉ်းစားရမယ်၊ ကောက်ပဲကို ရိတ်သိမ်းပြီး ထည့်စရာတောင်း၊ ရိုင်၊ ပုတ်တွေ ရှိရမယ်။ အဲဒါလည်း ကျောက်သစ်ခေတ်မှာလည်း ပေါ်ရမှာပါပဲ။ အိုးလည်းရှိရမယ်။ စဉ့်အိုးကိုတော့ ဘယ်တုန်းက စမယ်မှန်းတတ်ပါ။ ဘယ်နေရာမှာပဲ ဖြစ်ဖြစ် စပေါ်တဲ့အိုးဟာ ဖင်လုံးဖြစ်တယ်။ ဒီမှာ ခုထိ အိုးဟာ ကရွတ်ခံမှ

၁ Hawkes: Prehistory, p-415.
 ၂ Dani: Prehistory, p-105

တည်လို့ရတာပဲမဟုတ်လား။ ခေတ်အဆက်ဆက်တိုးတက်ပေမဲ့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ အခုထိ လက်မလွှတ်နိုင်သေးတဲ့ ကျောက်သစ်ခေတ်ပစ္စည်းတွေကတော့ သနပ်ခါးသွေးတဲ့ ကျောက်ပြင်နဲ့ ကျောက်ငရုတ်ဆုံဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုပဲ ထန်းလက်မိုးပြီး၊ ဝါးခင်းဝါးကာတဲ့ သုံးပင်နှစ်ခန်းနဲ့ ကဲလားတံခါးဟာလည်း ကျောက်ခေတ်သစ်က ဒီဇိုင်းပဲလို့ပြောရင် တယ်မှားမယ်မထင်ပါဘူး။

မွေးမြူရေးကိုတော့ ခွေးကစပြီးပြောရပါမယ်။ အခုလမ်းတကာမှာတွေ့တဲ့ ခွေးဝဲစားဟာ လူနဲ့လာနေတာ အရင်အနှစ်တစ်သောင်းကျော်ကပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ တကယ်ကတော့ လူက ခွေးကို မွေးတာမဟုတ်ဘူး။ သူက ဇွတ်လာနေတာပါပဲ။ အခု လမ်းပေါ်က ခွေးအတိုင်းပါပဲ။ အခု မြန်မာနိုင်ငံမှာ လမ်းပေါ်က ပိုင်ရှင်မရှိတဲ့ခွေးဟာ ဟိုကျောက်ဟောင်းကုန်ခါနီးက တွေ့ခဲ့ရတဲ့ပုံစံအတိုင်းပါပဲ။ အခြားတိရစ္ဆာန်တွေကို အမျိုးမျိုးစမ်းပြီးမှ အုပ်လိုက်သင်းလိုက် မွေးရမယ့်အကောင်ကိုသာ မွေးတာဖြစ်ပါတယ်။ လူစိုက်တဲ့ကောက်ပဲမျိုးကို ဝင်စားတတ်တဲ့အကောင်မျိုးကို လူကအလွယ်နဲ့ ဖမ်းမွေးမှာပါပဲ။ ဒီကောင်မျိုးကို ဘာကျွေးရမယ်လို့ သိတာလည်းတစ်ကြောင်း၊ ကြမ်းကြုတ်တဲ့သဘောလည်း နည်းမယ်ပေါ့။ စဉ်းစားပြီးပြောရရင်တော့လည်း ပထမအညစ်အကြေးသိမ်းတဲ့ခွေး၊ ဒုတိယ ရေကြည်ရာ မြက်နုရာ လှည့်နေတတ်တဲ့သိုးဆိတ်၊ ဟတ်ယ ရွာတည်ပြီးနေတဲ့အခါ မရှိမဖြစ်တဲ့ ကျွဲ၊ နွား၊ ဝက်၊ ကြက်၊ နောက်ဆုံးကျမှစီးဖို့၊ ဝန်ဆွဲဖို့ မြင်းနဲ့ မြည်းကို မွေးကြပါတယ်။

အရင်နှစ် ၈၀၀၀ က စောစော သိုးဆိတ်၊ နောက်ကျကျ ကျွဲ၊ နွား၊ ဝက်ကို မွေးတယ်လို့ မှန်းဆကြပါတယ်။ တိရစ္ဆာန်မွေးတဲ့အခါလုပ်ပုံ က ကောက်ပဲရဲ့ ဗြောင်းပြန်ဖြစ်ပါတယ်။ ကောက်ပဲက လူစိုက်ရင် ထွားဖို့ လိုလာတယ်။ တိရစ္ဆာန်ကိုတော့ ဗလနည်းသွားဖို့လိုတယ်။ စိတ်မဆတ်ဘဲ နံဖျင်းပြီး ညှံသွားဖို့လိုတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဝက်ကျတော့ ကိုယ်လုံးကြီးကြီးလာဖို့ လိုပါတယ်။

လူမျိုးနဲ့ လူ့ခလေ့အကြောင်းကို နောက်ဆုံးတင်ပြဆွေးနွေးချင်ပါတယ်။ ကျောက်ဟောင်းတုန်းက ပိသေကန်သရိုပတ်ဖြစ်လေမလားလို့ တွေးခဲ့တယ်။

၁ Hawkes:Prehistory,p-377.

အခု ကျောက်သစ်မှာတော့ စိနန်သရိုပတ် (Sinanthropus) က တိုက်ရိုက် ဆင်းသက်တဲ့ မွန်ဂိုလို့က် (Mongoloids) ထဲကပဲဖြစ်မယ်လို့ ယူဆကြပါတယ်။ မွန်ဂိုလို့က်ကလည်း တောင်ဘက်ကျတော့ သြစတြလို့က် (Australoids) တွေပဲပေါ့။ ဒီလူတွေဟာ မြောက်ဘက်မှာ ဘောင်းဘီတို့၊ အင်္ကျီတို့ ဝတ်မယ်လို့ ဆိုပေမဲ့ မြန်မာမြေပြင်အတွက်တော့ ခါးဝတ်နဲ့ စောင်ပဲဖြစ်မယ်ထင်တယ်။ အစားအစာမှာတော့ အသားနဲ့ အသီးအရွက်အနှံတွေပါပဲ။ ကျောက်သစ်ကာလ ကျတော့ ကောက်ပဲစားမယ်။ အချက်အပြုတ် အကြော်အလှော်ဟာ အိုးကင်းပေါ်တဲ့ အခါမှာမှ စားကြရမယ်ဆိုပါတော့။ ဒါပေမဲ့ အရှေ့တောင်အာရှမှာ ဝါးဆစ်ကျည် တောက်နဲ့ ရေသယ်မယ်၊ ထမင်းချက်မယ်။ ဒါကြောင့် အိုးမပေါ်ခင်ကဘဲ ထမင်းချက်စားနေကြပြီလို့ စဉ်းစားရင်လည်း ဖြစ်ပါတယ်။

ယုံကြည်မှုကတော့ နတ်ကိုးမယ်။ အတိုးအပွားကို လိုလိုပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ရောဂါအန္တရာယ်ကို ကုစားလိုလိုပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ရန်ကျရောက်မှာကို ကာကွယ် လိုလိုပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ရန်သူကို နှိမ်နင်းလိုလိုပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ကျရောက်နေတဲ့ သဘာဝ အန္တရာယ် မိုးခေါင်ရေကြီးကိုပဲ ပပျောက်အောင်ဖြစ်ဖြစ် နတ်ကိုးတာပါပဲ။ ဒီ အထဲမှာ အမဲလိုက်တဲ့အခါ သားကောင်များများရလို့ ဂူနံရံမှာ သားကောင်ရုပ် ရေးပြီး အဲဒီရှေ့မှာ နတ်ဆရာနဲ့အတူ ပူဇော်ပသပွဲလုပ်မယ်လို့လည်း ထင်ပါတယ်။ ကျောက်သစ်ကာလရောက်ရင် ဘဝတစ်ဖန်ရှိသေးတယ်ဆိုတဲ့အတွေး ရှိလာပြီ လို့လည်း ထင်ကြပါတယ်။ အိမ်ထောင်ဆိုတာက ပုဂ္ဂလိကပိုင်ဆိုင်မှုဖြစ်လို့ ကျောက်သစ်ကာလဆိုရင် ရှိလာပြီထင်တယ်။ မြန်မာတွေပြောနေတဲ့ စကားလုံး တွေထဲမှာ “မိသားစု၊ မိဘ” ဆိုတဲ့ အမိကို ထိပ်ထားပြီး ပြောဆိုကြလို့ တချို့ အစုတွေမှာ မိခင်ဆက်အမျိုး (Matrilineal descent) တွက်မယ်။ မယားအိမ်ကို လင်က လိုက် (Matrilocal marriage) ရမယ်။ မျိုးတွင်းအိမ်ထောင်မပြု (Endogamy) ဘဲ မျိုးပအိမ်ထောင်ပြု (Exogamy) တာသာ ခွင့်ပြုမယ် လို့ မှန်းရင်လည်း တယ်မှားမယ်ထင်ပါဘူး။ ဂူသင်္ချိုင်းက မိန်းမခေါင်းဆောင် ဟုတ် မဟုတ် သက်သေခံစရာရှိပါတယ်။ သင်္ချိုင်းများတွေ့ရရင် ဒီပြဿနာ ပြောသလောက် ပြေမယ်ထင်ပါတယ်။

mgjoe.com

ကျောက်သစ်အနုပညာကို ဘာမှမပြောတတ်ပါဘူး။ ပန်းချီလည်းမတွေ့ဘူး။ ပန်းပုလည်းမရဘူး။ ဒါပေမဲ့ စောစောကပြောခဲ့တဲ့ အိမ်ဒီဇိုင်းဟာလည်း ကျောက်သစ်အနုပညာလက်ရာဖြစ်မယ်။ တစ်ပင်တိုင် နတ်ကွန်းဆောက်ပုံဟာလည်း ကျောက်သစ်အနုပညာဖြစ်မယ်။ တောင်း၊ ပလုံး၊ အိုးနဲ့ ခြင်းတောင်း၊ လွယ်အိတ်ဆိုတာတွေက အပြောက်အကွက်တွေဟာလည်း ကျောက်သစ်ဒီဇိုင်းတွေပဲလို့ပြောရင် ရကောင်းပါတယ်။ ထိုးကွင်းအရုပ်တွေဟာလည်း ကျောက်သစ်အနုပညာဖြစ်မယ်လို့ မှန်းဆပါတယ်။

ပြောပြီးသားတွေ ပေါင်းပြီး ပုံကြမ်းကလေးပေါ်အောင် ပြောပါရစေ။ ဒီမြန်မာမြေပြင်ပေါ်မှာ အရင် နှစ်လေးသိန်းကပဲ နေတဲ့လူတစ်မျိုးရှိမယ်။ အရင်နှစ် နှစ်သောင်းပိုင်းကလူတို့က ဂူနံရံမှာ အရုပ်တွေရေးခဲ့တယ်။ အနှစ်တစ်သောင်းပိုင်းမှာ ကျောက်သစ်လူ သြစတြာလွိုက်တွေရှိမယ်။ အနှစ်ခြောက်ထောင်ကျော်လောက်က စပါးစိုက်မယ်၊ အနှစ်သုံးထောင်ငါးရာလောက်မှာ ကြက်မွေးမယ်။ အနှစ်သုံးထောင်ပိုင်းရောက်တော့ ကန်သင်းနဲ့ လယ်စိုက်တတ်ပြီ။ သူတို့နေတော့ သုံးပင်နှစ်ခန်းရှိတဲ့ ထန်းလက်တဲမှာ အောက်က ဝါးကြမ်းအဆင့်ပါမယ်၊ ကဲလားတံခါးတပ်မယ်၊ အိမ်ရှေ့ဘက်က ကပြင်လည်းထုတ်ထားမယ်။ ဝတ်တဲ့အဝတ်က သိပ်မကြီးဘူး၊ ခါးလုံရုံ ခါးစည်းပဲရှိမယ်။ ဒီတော့ ထိုးကွင်းနဲ့လှတာပေါ့။ ချမ်းတဲ့အခါမှာ စောင်ခြုံမယ်။ နတ်ကိုးတယ်။ အဲဒါ ကျွန်တော်ပြောတတ်သလောက် မြန်မာအကြံသမိုင်းပါပဲ။

မြန်မာအကြံသမိုင်း

ဘူမိဗေဒအခြေခံ

ကနေ့ မြန်မာနိုင်ငံလို့ခေါ်နေတဲ့ မြေနေရာဟာ ဘယ်တုန်းက စပေါ်သလဲ၊ လူတွေ ဘယ်တော့လောက်က စလာနေသလဲ။ အခု ရာသီဥတုအခြေအနေနဲ့ အခုအခါ ကောင်၊ အခုအပင်တွေ ဘယ်တုန်းကစပြီး ဖြစ်ပေါ်ရောက်ရှိ ပေါက်ဖွား နေသလဲ လို့ သိချင်ကြမယ်။ ဘူမိဗေဒနဲ့ ရှေးဟောင်းသုတေသန တူးဖော်ရေး တွေက ဒီမေးခွန်းတချို့ကို ဖြေနိုင်ပါတယ်။

(အရင် အနှစ် သန်း ၆၀၀ က၊ သန်း ၅၀၀ အတွင်း) ကမ်ဗရီယကာလ မှာ၊ ကနေ့မြန်မာနိုင်ငံနေရာဟာ ပင်လယ်ပြင်ကြီးပဲရှိသေးတယ်။ (အရင် အနှစ်သန်း ၃၅၀ က ၃၀၅ သန်းအတွင်း) အောက်ကာဗွန်နီဖာရာကာလမှာတော့ စောစော က အဖြစ်နဲ့ပြောင်းပြန်၊ အခု သံလွင်မြစ်နေရာအထိ မြန်မာမြေဟာ အင်မတန်ကြီး မားတဲ့ တိုက်ကြီးတစ်ခုရဲ့အရှေ့ဘက်ကမ်းခြေ ဖြစ်ခဲ့ရပြန်တယ်။ ဒီလိုပြောင်း လဲတာတွေဟာ၊ ကမ္ဘာမြေတွေ မောက်လာအောင် ချိုင့်ကျသွားအောင် ပြင်းထန် တဲ့ လှုပ်ရှားမှုတွေကြောင့် ဖြစ်တာပါပဲ။ (အရင် သန်း ၁၈၀ က ၁၃၅ သန်း အတွင်း) ဂျူရစ်ကာလမှာ မြန်မာရဲ့ အရှေ့ဘက်ကမ်းရိုးဟာ အရှေ့ဘက်ကို ချဲ့ထွင် တိုးထွက်သွားတဲ့အတွက် အခု လောနိုင်ငံ၊ ကမ္ဘောဒီယနိုင်ငံ၊ ဗီယက် နမ်နိုင်ငံတွေအထိ ပြန့်ထွက်သွားတယ်။ နောက်တစ်ခါ (အရင်အနှစ်သန်း ၇၀ က သန်း ၄၀ အတွင်း) ဧပြည်ဆင်းကာလမှာ အခု မြန်မာနိုင်ငံမြေဟာ တိုက်ကြီးတစ်ခုရဲ့ အနောက်ဘက်ကမ်းခြေဒေသဖြစ်လာပြန်တယ်။ အဲဒီအခါက မြန်မာနိုင်ငံမြေအနေအထားဟာ အခုအခါနဲ့ တူညီဖို့ ဧရာဝတီမြစ်ဝတစ်ခုပဲ

လိုတော့တယ်လို့ ဆိုရမယ်။

ရာသီဥတု

အရင် နှစ်ပေါင်း ၈၀၀၀၀ က ၁၀၀၀၀ အတွင်းကာလကို စတုတ္ထရေခဲ ခေတ်လို့ ခေါ်တယ်။ မြောက်ယဉ်စွန်းတန်းရဲ့ မြောက်ဘက်ကျတဲ့ဒေသတွေမှာ ရေခဲဖုံးနေတယ်။ တောင်ဘက်ဖြစ်တဲ့ မြန်မာမြေနေရာမျိုးမှာတော့ မိုးအလွန်များလို့၊ မိုးရွေကာလကြိုရပြန်တယ်။ အခု မြန်မာနိုင်ငံမှာရတဲ့ တစ်နှစ်မိုးရေချိန် လက်မ ထက် ၃ ဆလောက်ပိုရွာမယ်။ သဘာဝတော့ ဗမာမြေဒေသမှာလည်း အနောက် ရိုးမ တောင်တန်းကြီးကွယ်နေလို့ မိုးရိပ်ပင်လယ်ကမ်းခြေဒေသတွေမှာပါ မိုး အင်မတန်များလို့ ချောင်းတွေ ပိုကျယ်မယ်။ အဲဒီလိုအခါမျိုးမှာ မတူတဲ့အကောင် တွေ၊ အပင်တွေ ရှိဦးမယ်။ ဒီလို မိုးများတဲ့အချိန်ကနေပြီး အရင် နှစ်ပေါင်း ၁၅၀၀၀ ကစပြီး မိုးပါးလာလိုက်တာ အရင်နှစ်ပေါင်း ၁၀၀၀၀ လောက် ရောက်တဲ့အခါ ကနေ့မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကြုံတွေ့နေရတဲ့ ရာသီဥတုမျိုး ဖြစ်လာပါ တယ်။

ရှေးလူ

ပိသေကန်သရိုပတ်ခေါ် လူစစ်စစ်မဟုတ်သေးတဲ့ ရှေးလူတစ်မျိုးကို ပီကင်းနဲ့ ဂျာဗားမှာ အရင်နှစ်ပေါင်း ၄၄၀၀၀၀ ကစပြီး နေထိုင်ခဲ့ကြောင်း သိရတယ်။ အလားတူ ရှေးလူတစ်မျိုးဟာ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့အလယ်ပိုင်းမှာ နေသွားကြတဲ့ အထောက်အထားရှိပါတယ်။ ဒီရှေးလူတွေကို အကြိုသမိုင်းလေ့လာတဲ့ အနောက် နိုင်ငံပညာရှင်များက အညာသားလို့ နာမည်ပေးထားတယ်။ သူတို့ စားသောက် နေထိုင်ပုံကိုတော့ အညာသိယလေ့လို့ ခေါ်ပါတယ်။ သူတို့ကနေပြီး ဆင့်ကဲ ဖြစ်စဉ်အရ ခေတ်လူဖြစ်လာမယ်လို့ ထင်ရပါတယ်။ အဲဒီလူတွေဟာ ကျွမ်းကျင်တဲ့ မုဆိုးကောင်းတွေဖြစ်ပြီး မီးကိုနိုင်နင်းစွာ အသုံးချတတ်တဲ့သူတွေဖြစ်ပါတယ်။

လက်နက်ကိရိယာ

ရှေးလူတွေသုံးစွဲတဲ့ လက်နက်ကိရိယာဟာ အကုန်လုံး ကျောက်နဲ့ လုပ် တာတွေမဟုတ်ပါဘူး။ ဝါးချွန်နဲ့ သစ်သားတင်းပုတ်ကိုတော့ သားကောင်ရဲ့ဦးချိန်နဲ့

အရိုးကိုလည်း တင်းပုတ်လုပ်မယ်။ အသုံးများမယ်လို့ မုချယူဆနိုင်ပါတယ်။ ကျောက်နဲ့လုပ်ထားတဲ့ အသွားကိုလည်း သစ်သားလက်ကိုင်တပ်ထားမှ အသုံးချနိုင် တဲ့ကိရိယာဖြစ်လာတယ်။ မီးတုတ်ဟာလည်း အားကိုးရတဲ့လက်နက် တစ်မျိုးဖြစ် တယ်။ ဒါပေမဲ့ ကျောက်သွား ကျောက်လက်နက်သာ မပျက်မစီးကျန်ရစ်ခဲ့လို့ ဒီလူတွေကို ကျောက်ခေတ်ဟောင်းလူတွေလို့ ခေါ်လေ့ ခေါ်ထရှိနေပါတယ်။ သူတို့ထားရစ်ခဲ့တဲ့ ကျောက်လက်နက်တွေကို စစ်ဆေးကြည့်တဲ့အခါ သုံးမျိုး သုံးစားတွေ့ပါတယ်။ ပထမတစ်မျိုးကို စဉ်းစားလို့ခေါ်တယ်။ ရိုက်ဖဲ့ဖို့လွယ်မယ့် ကျောက်ပြားတစ်တုံးကို မျက်နှာတစ်ဖက်က အသွားပေါ်အောင် ဖဲ့ယူတဲ့ လက်နက် မျိုးဖြစ်တယ်။ ဒုတိယလက်နက်ကတော့ ခုတ်စားဖြစ်ပါတယ်။ ကျောက်ပြားကို အသွားပေါ်အောင် နှစ်ဖက်စလုံးက ဖဲ့တဲ့အသွားမျိုးဖြစ်တယ်။ တတိယမျိုးကတော့ ကျောက်တစ်ဖက်ပြား၊ တစ်ဖက်ခုံးမှာ အသွားဖော်ယူတဲ့၊ တံစဉ်း (ပဲခွပ်) မျိုးဖြစ် တယ်။ မြန်မာမြေပြင်မှာ လက်နက်လုပ်စရာ ကျောက်ဆိုရင် မီးသင့်ကျောက်နဲ့ သစ်သား ကျောက်ပဲရှိတယ်။ သစ်သားကျောက်နဲ့လုပ်ရင် လက်နက်ဟာ ညံ့ပေမဲ့ သစ်သားကျောက်ပဲ လွယ်လွယ်ရလို့ တွေ့သမျှ လက်နက်အားလုံးလိုလိုဟာ သစ်သားကျောက်နဲ့ပဲ လုပ်တယ်။ ဒီလက်နက်အားလုံးရဲ့ ရှစ်ဆယ်ရာခိုင်နှုန်းဟာ ပဲခွပ်တွေပဲဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် တစ်ခါဟာလေ အညာသိယမလေ့ကို ပဲခွပ် ဓလေ့လို့လည်း ခေါ်တတ်တယ်။

ဘေတ်လူ

ဟောမောဆပီယန်လို့ခေါ်တဲ့ အခုခေတ်လူဟာ စောစောကပြောတဲ့ ရှေးလူ ကပဲ ဆင်းသက်တာဖြစ်မယ်။ အရင် အနှစ် ၄၀၀၀၀ က ၃၀၀၀၀ အတွင်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့တယ်။ ကမ္ဘာလူမျိုးကြီး သုံးမျိုးအနက် မွန်ဂိုလွိုက်အမျိုးဟာ အဲဒီ အခါကပဲစပြီး မြန်မာမြေပေါ်မှာနေခဲ့တယ်လို့ ဆိုနိုင်တယ်။ မွန်ဂိုလွိုက်မှာ မြောက်ဘက်အမျိုး၊ တောင်ဘက်အမျိုး၊ သမုဒ္ဒရာထဲက ကျွန်းတွေအမျိုး၊ အမေရိက ဘက်ကိုရောက်သွားတဲ့ အမျိုးရယ်လို့ ခွဲခြားရာမှာ မြန်မာမြေပေါ်က အမျိုးဟာ တောင်ဘက်နေအမျိုးဖြစ်တယ်။ ဆိုလိုတာကတော့ မြန်မာမြေပေါ်က မွန်ဂိုလွိုက် ဟာ ကိုယ်လုံးသေးတယ်၊ ဦးခေါင်းလုံးလည်း အလယ်အလတ်လောက်ပဲရှိတယ်။ မြောက်ပိုင်းအမျိုးလောက်လည်း မျက်ပေါက်မကျဉ်းဘူး၊ ကျွန်းပေါ် အမျိုးလောက်

လည်း မျက်ရစ်တွေ မများဘူး။

နာမည်သစ်

အရင် အနှစ် ၆၀၀၀၀၀ က ၁၂၀၀၀ အထိကို ကျောက်ဟောင်း၊ အရင်အနှစ် ၁၂၀၀၀ က ၉၀၀၀ အထိကို ကျောက်လယ်၊ အရင်အနှစ် ၉၀၀၀ က ၅၀၀၀ အထိကို ကျောက်သစ်လို့ အခေါ်တွင်နေပါပြီ။ ဒါပေမဲ့ ဒီနာမည်တွေရော သတ်မှတ်တဲ့နှစ်အပိုင်းအခြားတွေပါ အနောက်အာရှနဲ့သာဆိုင်တယ်။ တခြားနေရာတွေမှာ ဒီရက်စွဲတွေအတိုင်း ပိုင်းလို့လည်းမမှန်ဘူး။ ဒီနာမည်တွေအတိုင်းခေါ်လို့လည်း သိပ်မဆီလျော်ဘူးလို့ ယူဆတဲ့လူရှိပါတယ်။ အရှေ့တောင်အာရှအတွက်ဆိုရင် လက်နက်စသုံးစွဲတတ်တဲ့ အရင် အနှစ် ၆၀၀၀၀၀ က အရင် အနှစ် ၄၂၀၀၀ အထိကို ကျောက်ကာလလို့ တစ်မျိုးတည်းခေါ်သင့်တယ်။ ခေတ်လူစပေါ်တဲ့အချိန်လောက် (၄၂၀၀၀) ကစပြီး အရင်အနှစ် ၂၂၀၀၀ အထိကို သစ်သားကာလလို့ ခေါ်သင့်တယ်။ အရှေ့တောင်အာရှကလွဲတော့ဟာ အဲဒီကာလအတွင်းမှာ သစ်ဝါးနဲ့လုပ်တဲ့ ပစ္စည်းကိရိယာတွေကို ပိုသုံးလာတယ်။ ဒီနောက် အရင် အနှစ် ၂၂၀၀၀ က ၁၀၀၀၀ အထိကို ဒေသစွဲကာလလို့ခေါ်သင့်တယ်။ လူတွေဟာ ကိုယ့်ဒေသကလေးမှာသာ ကိုယ်နေပြီး ဟခြားအုပ်စုတွေနဲ့ အဆက်ဖြတ်နေတတ်လို့ပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီကာလအတွင်းမှာ စိုက်ခင်းပျိုးခင်းလေးလည်း နည်းနည်းစစိုက်တယ်။ ကျောက်လက်နက်ကိုလည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းချောအောင်သွေးတယ်။ အိုးကိုလည်း စပြီးလုပ်ကြည့်တယ်။ ဒါပေမဲ့ ဂူမှာပဲ ဆက်နေသေးတယ်။ မုဆိုးတံငါအဖြစ်နဲ့ပဲ အသက်မွေးရသေးတယ်။ အရင်အနှစ် ၁၀၀၀၀ ကစပြီးတော့ တောင်ပေါ်ကဂူကို စွန့်ခဲ့ပြီး မြေဩဇာကောင်းတဲ့ လွင်ပြင်ကို ဆင်းလာခဲ့တယ်။ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးကိုလုပ်တယ်။ ဒါကြောင့် အရင်အနှစ် ၁၀၀၀၀ က ၂၀၀၀ အထိကို ချဲ့ထွင်ရေးကာလလို့ ခေါ်သင့်တယ်။ ဒီကာလ အတွင်းမှာ အရင်အနှစ် ၈၀၀၀ လောက်ကစပြီး စပါးစိုက်ပျိုးရေးစတယ်လို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ခရစ်နှစ်စတဲ့ အရင်အနှစ် ၂၀၀၀ ရဲ့ ဒီဘက်ပိုင်းကိုတော့ အားပြိုင်ကာလလို့ ခေါ်ရမယ်။ အရှေ့တောင်အာရှမှာ တရုတ်ယဉ်ကျေးမှုတွေ၊ ကုလားယဉ်ကျေးမှုတွေ၊ ဥရောပယဉ်ကျေးမှုတွေ ဖောက်ထွင်းဝင်ရောက်လာပြီး အားပြိုင်ကြလို့ပါပဲ။ ဒီလိုနာမည်အသစ်ပေးပုံနဲ့ နှစ်အပိုင်းအခြား အသစ်လုပ်ထားပုံ

ဟာ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ အဖြစ်အပျက်တွေနဲ့လည်း ဆီလျော်ပါတယ်။

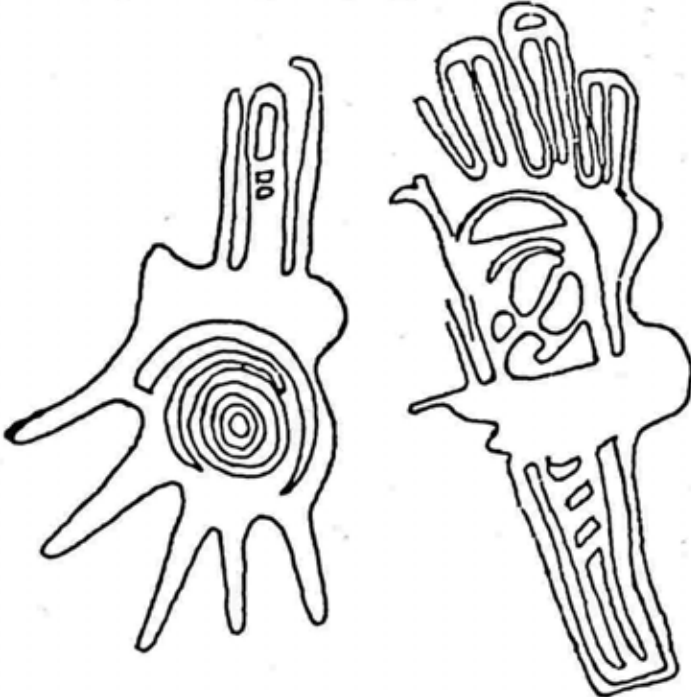
ဗဒတ်လိုက်ဗဒလင်းဂူ

(တောင်ကြီးခရိုင် ရွာငံမြို့နယ်ထဲမှာရှိတယ်။ အနီးဆုံးရွာဖြစ်တဲ့ ညောင်ချပ်နဲ့ ၄ မိုင်ဝေးတယ်။ ညောင်ချပ်က မြောက်လတ္တီတွဒ် ၂၁ ဒီဂရီ ၆ မိနစ်နဲ့၊ အရှေ့လောင်ဂျီတွဒ် ၉၆ ဒီဂရီ ၁၈ မိနစ်မှာရှိတယ်။ ဗဒလင်းဂူတွေဟာ ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင်အထက် ပေ ၁၀၀၀ မြင့်တယ်)

ဂူတွေမှာ လူနေခဲ့စဉ်အခါတုန်းက အခုလို ရေပါးရှားမယ်မဟုတ်ပါဘူး။ ရှေးအခါက ဂူမှာနေတဲ့လူတွေဟာ ရန်သူကြောက်လို့ ရေထွက်စခန်းမှာလည်း ကပ်မနေဘူး။ ရေထွက်စခန်းနဲ့ သိပ်ဝေးတဲ့နေရာမှာလည်း မနေဘူး။ ရန်သူချဉ်းကပ်လာရင်လည်း လွယ်လွယ်မြင်ရမယ်၊ မခုခံသင့်ဘူး ပြေးရမယ်ဆိုရင်လည်း မလွယ်ပေါက်ရှိရမယ်။ မြောက်ဘက်ကတိုက်တဲ့လေအေးကို ကြောက်လို့ ဂူပေါက်ကလည်း တောင်ဘက်ကို လှည့်နေရမယ်။ အဲဒီလို အရည်အချင်းတွေ အားလုံးကိုကြည့်ပြီးတော့မှ ဒီဂူတွေမှာ ရွေးနေသွားတာဖြစ်တယ်။ ရှေးဟောင်း သုတေသနကတူးလို့ ဂူတွင်းကရတဲ့ အရိုးကို ကာဗွန်စစ်ဆေးနည်းနဲ့ စမ်းသပ် ဟဲ့အခါ အရင်နှစ်ပေါင်း ၁၁၀၀၀ က သတ်ဖြတ်စားသောက်ပြီး ပစ်သွားတဲ့ အရိုးတွေလို့ သိရတယ်။ နှစ်ပေါင်းအရာအထောင်နေပြီး လူတွေ မီးဖိုအဖြစ်နဲ့ သုံးသွားတဲ့နေရာမှာလည်း ပြာထုဟာ ၃၊ ၄ ပေရှိ ကျန်ရစ်တယ်။ စားကြွင်း သောက်ကြွင်းကို စွန့်ပစ်တဲ့အမှိုက်ပုံကတွေ့ရတဲ့ သားကောင်ရဲ့အရိုး၊ သားကောင်ရဲ့ ဦးချိုတွေဟာ အရိုင်းမျိုးတွေရဲ့ အရိုးနဲ့ဦးချိုတွေ ဖြစ်တယ်ဆိုတာ သိရပါတယ်။ နံရံမှာ ရေးဆွဲခဲ့တဲ့ အရုပ်တွေဟာလည်း အမဲလိုက်တဲ့အခါ သားကောင်များများ ရဖို့ နတ်ကိုးတဲ့အရုပ်တွေလို့ထင်တယ်။ အခုပြောခဲ့တဲ့အချက်တွေအားလုံး ပေါင်းလိုက်ရင် တောင်သူမဟုတ် မှုဆိုးပဲဖြစ်ရမယ်။ ရှေးအခေါ်အတိုင်းဆိုရင် ကျောက်ခေတ်ဟောင်းကုန်ခါနီးကာလကလူတွေဖြစ်ပါတယ်။ ဝေါဟာရအသစ်အတိုင်း ပြောရရင်တော့ အရင် အနှစ် ၂၂၀၀၀ က ၁၀၀၀၀ အတွင်း ဒေသစွဲကာလလူတွေ ဖြစ်တယ်။ ကျောက်လက်နက်ကို အသွားလောက် နည်းနည်းပေါက်အောင် သွေးပြို၊ ဥယျာဉ်လည်း စမ်းစိုက်ကြည့်ပြီ၊ မြေအိုးလည်း ဖုတ်တတ်ပြီ။

ဂူပန်းချီ

ဗဒလိုက် (ဗဒလင်းဂူ-တစ်)လို့ နာမည်ပေးထားတဲ့ဂူထဲမှာ အနောက်တောင်က အရှေ့မြောက်တန်းနေတဲ့ နံရံတစ်ခုရှိတယ်။ ဒီနံရံပေါ်မှာ လူရဲ့ လက်ဝါးနှစ်ဖက်အရုပ်၊ အခြေလေးချောင်းသားကောင်တွေအရုပ်၊ ငါးလို့ထင်ရတဲ့ အကောင်တစ်ကောင်ရဲ့ အရုပ်၊ နေရုပ်တစ်ရုပ် ရေးထားခဲ့ပါတယ်။ မြေနီနဲ့ရေးတယ်။ အရုပ်ပေါ်အောင် ကောက်ကြောင်းယူပြီးတော့ ကောက်ကြောင်းအတွင်းမှာ ဆေးပိန်းသွင်းတဲ့နည်းနဲ့ ရေးခဲ့တယ်။ အကြိုသမိုင်းခေတ်ကလူတွေပဲ ရေးခဲ့တယ်လို့ ချက်ချင်းပြောနိုင်တာက ဂူကစိမ့်ထွက်တဲ့ ထုံးရေဟာ အရုပ်ပေါ်မှာ ကျပါများလို့ ထုံးကျောက် သားတစ်ထပ်ပါးပါးဖုံးနေတာကို တွေ့ရတာကြောင့်ပါပဲ။ ဒါကြောင့် နောက်ပိုင်း လူတွေ ဝင်ရေးတာမဟုတ်ဘူးလို့ ရဲရဲပြောရပါတယ်။ အဲဒါအပြင် အရုပ်ရေးဖို့ သွေးလက်စမြေနီခဲကို တူးဖော်တွေ့ရှိရလို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ရေးခြယ်တဲ့ အရုပ်ဟာလည်း အကြိုသမိုင်းကာလက ဓလေ့တွေနဲ့ ကိုက်ညီနေပါတယ်။ အရင်အခေါ်အတိုင်း သတ်မှတ်ပြောရရင် ကျောက်ဟောင်းကုန်ခါနီးကာလ မုဆိုးတို့ရဲ့ ဓလေ့နဲ့ဆိုင်တဲ့ အရုပ်တွေပဲဖြစ်ပါတယ်။

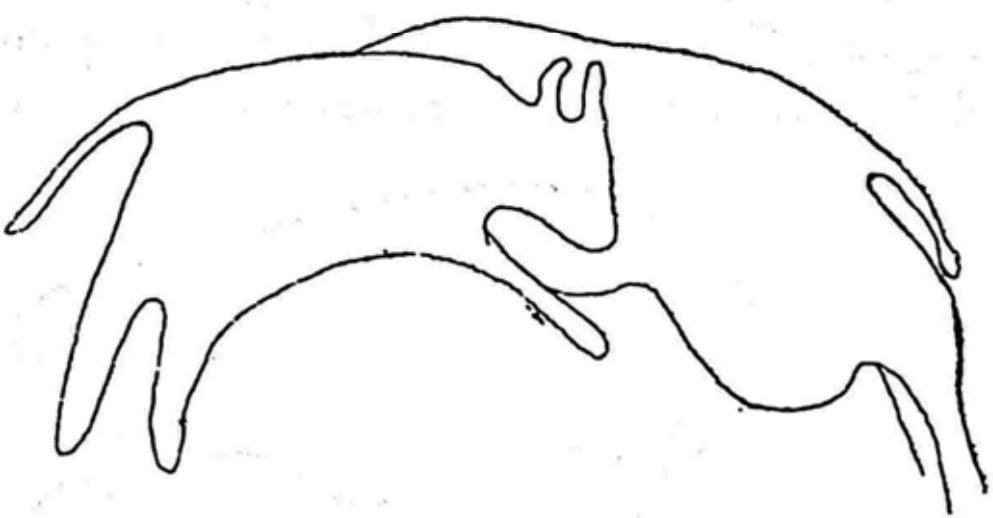

ပထမဦးဆုံး လက်ဝါးနှစ်ဖက်ကို တွေ့ပါတယ်။ လက်ညှိုးတွေက အဆစ်အပိုင်းလေးတွေ ပြုတ်နေတာကိုလည်း သတိထားမိတယ်။ ချစ်ခင်လေးစားသူ သေရင် ကျန်ရစ်ခဲ့တဲ့လူက ဆုံးရှုံးတဲ့အထိမ်းအမှတ်အနေနဲ့ လက်ချောင်းကလေး

တွေကို ဖြတ်ပစ်တယ်။ ဖြတ်ပစ်တဲ့အခါ မှော်ဆရာနဲ့ဖြတ်မယ်။ ပြီးတော့မှ လက်ကို ဆေးလူးပြီး နံရံမှာ ရိုက်ပစ်ခဲ့မယ်ဆိုတဲ့သဘောမျိုး ဖြစ်မလားလို့ တွေးကြည့်မိပါတယ်။

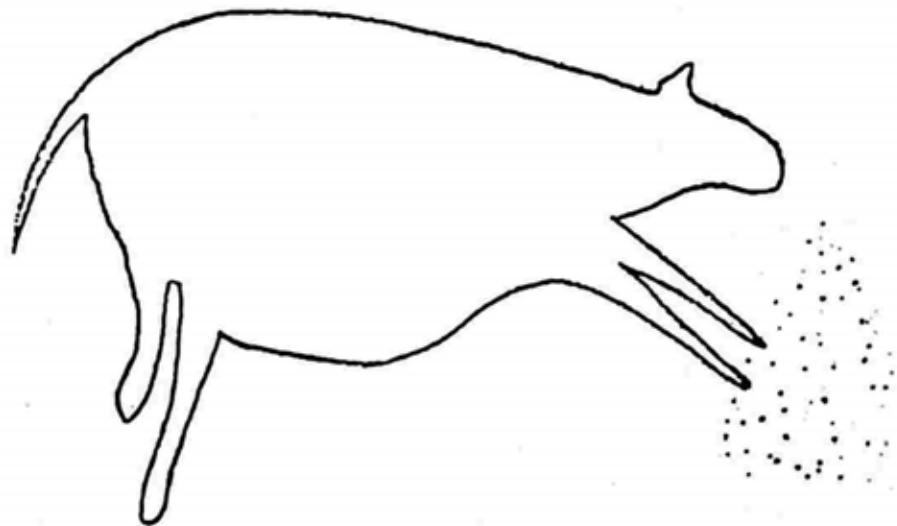
နောက်တစ်ရပ်က ငါးလိုအကောင်မျိုးပဲလို့ ထင်တယ်။ နတ်ကိုးပြီးတော့ စားသောက်ပုံကို ရည်ညွှန်းတာဖြစ်မယ်လို့ ထင်စရာအကြောင်းရှိပါတယ်။

နွားနဲ့တူတဲ့အကောင်းမျိုးအရုပ်လည်း အနီရောင်နဲ့ခြယ်ထားတာရှိပါတယ်။ အသေးစိတ်သရုပ်ဖော်ထားတာ မဟုတ်တော့ နာမည်အတိအကျပေးလို့ မရပါဘူး။ ဒါ့အပြင် ဒီအရုပ်တွေ ရေးဆွဲတဲ့လူဟာ ပုံတူရေးခြယ်နည်းမျိုးရေးတာလည်း မဟုတ်ဘူး။ သူရည်မှန်းတဲ့အကောင်ကလည်း ယခုခေတ် ယဉ်ပါးအောင် မွေးထားတဲ့နွားမျိုးလည်း အတိအကျဟုတ်မယ်မထင်ဘူး။

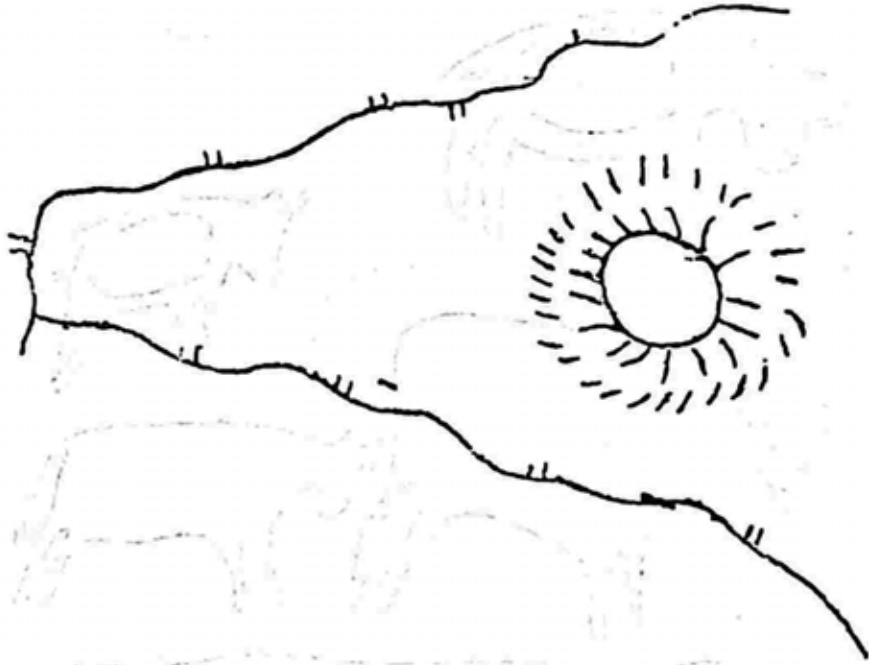

နောက်တစ်ကွက်မှာတော့ ဆင်လိုအကောင်ကြီးတွေ တစ်ရုပ်ပေါ် တစ်ရုပ်ထပ်ပြီး အများကြီးရေးထားတဲ့ သဘောမျိုးမြင်ရတယ်။ ထုံးကျောက်ကလည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖုံးထားလို့ တစ်ကောင်မှ ပီသအောင် မမြင်ရတော့ပါဘူး။

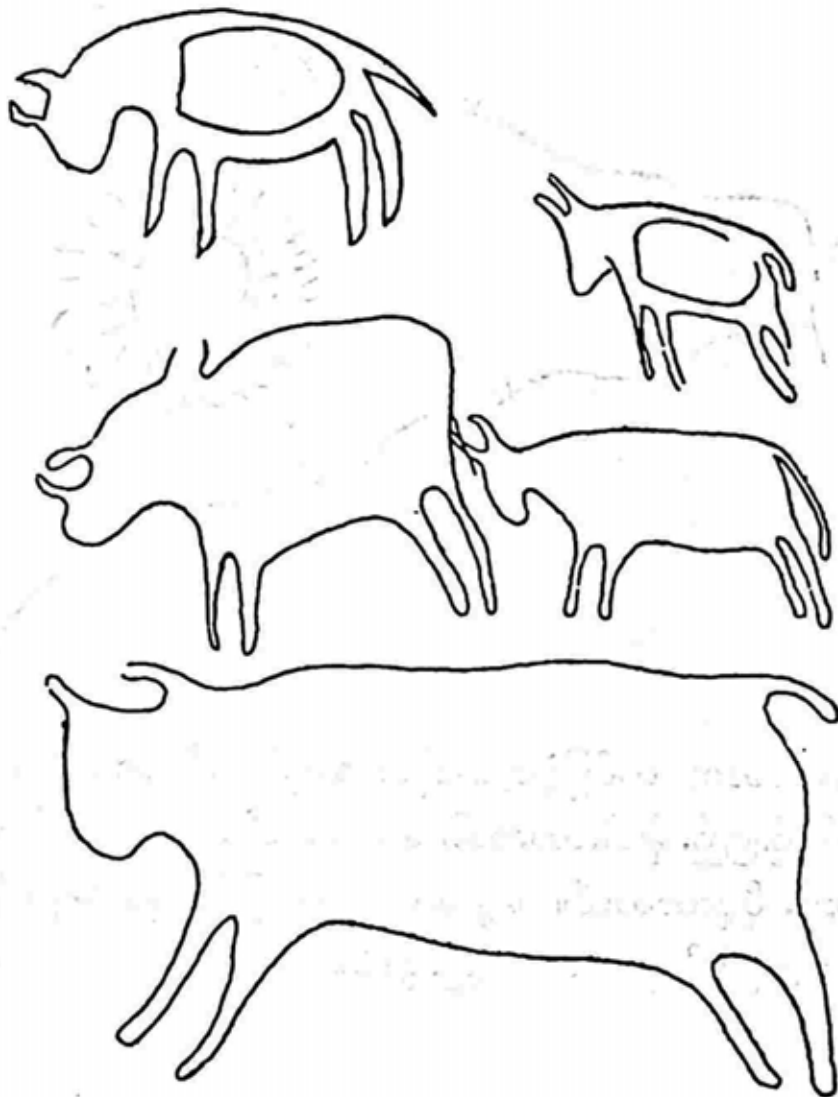

နောက်တစ်ရုပ်ဟာ ဝက်နဲ့တော်တော်လေးဆင်တယ်။ ဒီအရုပ်တွေဟာ သတင်းပို့တဲ့ အရုပ်တွေမဟုတ်ဘူး။ ဆိုလိုတာက မှတ်တမ်းအဖြစ်နဲ့ ရေးခဲ့တာလည်းမဟုတ်ဘူး။ နတ်ကို ပူဇော်ပသတာနဲ့ပဲ ဆိုင်မယ်လို့ ယူဆပါတယ်။ ကွေ့.ကျွေ့.ကောက်ကောက် မျဉ်းနှစ်ကြောင်းကြားမှာ နေရပ်ဆွဲထားတာ

ဟာလည်း တချို့ထင်သလို နေထွက်ရှုခင်းကားမဖြစ်နိုင်ဘူး။

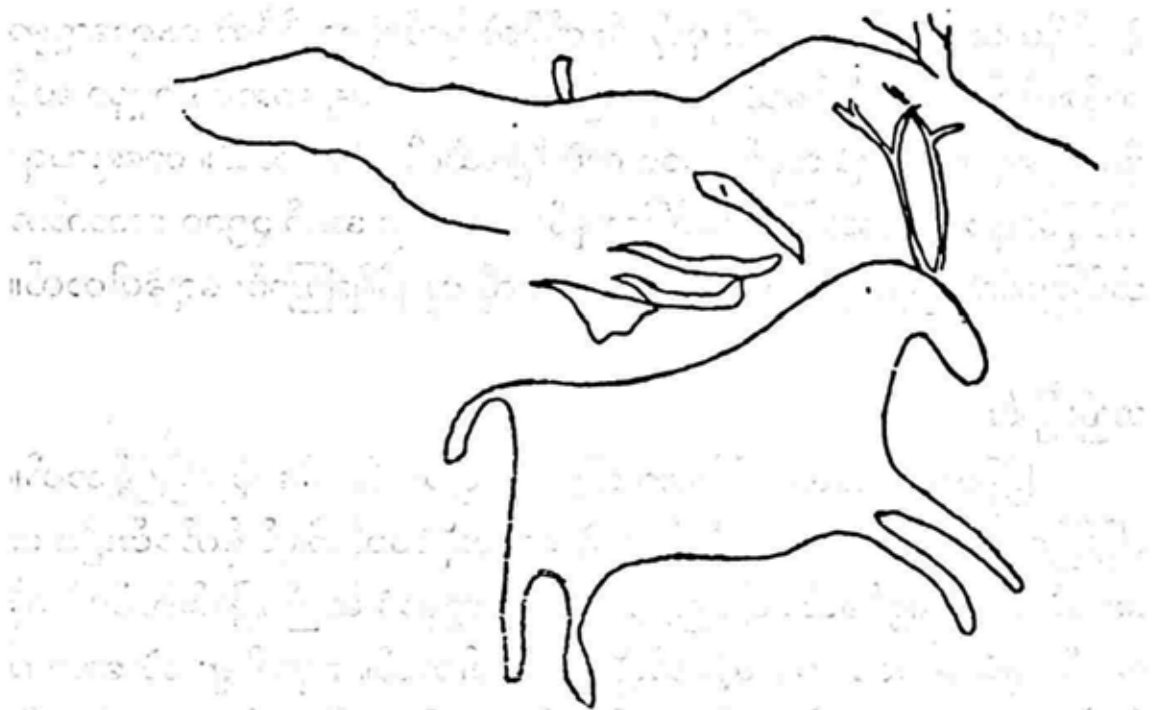

စောစောက တင်ပြခဲ့တဲ့အတိုင်း အရင်အနှစ် ၁၅၀၀၀ က ၁၀၀၀၀ တွင်း တဖြည်းဖြည်း မိုးပါးလာတယ်။ အအေးဓာတ်လျော့လာတယ်။ တစ်ဖက်က နေကလည်း ပိုပူလာတယ်။ အပူ အအေး အားပြိုင်ရာမှာ အပူကနိုင်လာတာ တွေ့လို့ နေကို ရှိခိုးပူဇော်တာလည်းဖြစ်နိုင်တယ်။

အခြေလေးချောင်း အကောင်ကြီးကြီး နောက်နားက အကောင်ငယ်ငယ် ရုပ်ကိုလည်းတွေ့ရတယ်။ တချို့က နွားမကြီးနောက်ကို သားငယ်လိုက်တဲ့ပုံ ဖြစ်မယ်လို့ ထင်ကြတယ်။ ကျွန်တော်တို့ကတော့ အဖြစ်အပျက်ကို မှတ်တမ်းတင် တဲ့ပုံဖြစ်မယ်မဟုတ်ဘူးလို့ ထင်တယ်။ တစ်ကောင်ကြီးကြီးနားမှာ တစ်ကောင် ငယ်ငယ်ရေးမိတာပဲဖြစ်မယ်။

ကျွန်တော်တို့က မှတ်တမ်းတင်ဖို့ ၁၉ ဧပြီ၊ ၁၉၇၃ မှာ ရောက်သွားပါ တယ်။ အရင်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့က ၉ ဇန်နဝါရီ ၁၉၆၉ မှာ ရောက်တယ်။ သူတို့မှတ် တမ်းမှာမပါတဲ့ အရုပ်တစ်ရုပ်ကိုလည်း ကျွန်တော်တို့တွေ့ပါတယ်။ သမင်ရုပ် နဲ့တော့ တော်တော်တူတယ်။

စောစောက ဆင်တွေအများကြီးစုပြီး ရေးခဲ့တဲ့ အရပ်နားမှာပဲ ဆွဲထားခဲ့ပါတယ်။

ဒီအရပ်တွေအားလုံးကို ခေတ်ပြိုင်ခေလေ့ဆင်တဲ့ ပြင်သစ်တောင်ပိုင်း၊ ဗပိန်မြောက်ပိုင်းက ဂူနံရံအရပ်တွေနဲ့ ယှဉ်ကြည့်မယ်ဆိုရင် ဒီက အများကြီးညံ့ပါတယ်။ ရေးဆွဲသွားတဲ့လူတွေက သဘာဝနဲ့ အနီးစပ်ဆုံးဖြစ်အောင် တုပြီး ရေးဆွဲတဲ့နည်းကိုလည်း မသုံးဘူး။ အလင်းအမှောင်၊ အရောင်နုရင့်ကစားပြီး ရေးနည်းကိုလည်းမသုံးဘူး။ ဒါကြောင့် လူတချို့ထင်သလို အရပ်တွေဟာ ရှင်သန်လှုပ်ရှားနေတယ်ဆိုတာလည်း မဟုတ်ပါဘူး။ ဒီပုံအားလုံးဟာ အရင်အနှစ် ၁၅၀၀၀ က ၁၀၀၀ အတွင်း နေသွားတဲ့မုဆိုးတွေရဲ့ နတ်ကိုးတဲ့ အရပ်တွေပဲဖြစ်မယ်လို့ ယူဆပါတယ်။

တောင်သူ

အရင် အနှစ် ၁၀၀၀၀ ကျော်လာတဲ့အခါ မြန်မာမြေပေါ်က မုဆိုးတွေဟာ တောင်သူဖြစ်လာကြတယ်။ ကောက်ပင်ကိုလည်း စိုက်တယ်။ ကျွဲနွားကိုလည်း မွေးတယ်။ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးလုပ်တဲ့အခါ ဧရာဝတီမြစ်ရိုးမှာ ရွာတည်ပြီး နေကြတယ်။ ရုက္ခဗေဒပညာရှင်တွေက မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင် အရှေ့တောင်အာရှ

နဲ့ အိန္ဒိယအရှေ့ပိုင်းမှာလည်း ပူအိုက်စွတ်စိုတဲ့ မုတ်သုံရာသီရှိတဲ့ နေရာတွေမှာ ဆန်စပါးစိုက်ပျိုးခြင်းစမယ်လို့ ယူဆကြပါတယ်။ အရှေ့တောင်အာရှမှာ ဆန်စိုက်ပျိုးရေးဟာ အရင် အနှစ် ၈၀၀၀ ကပဲ ရှိခဲ့မယ်လို့ မှန်းပါတယ်။ စာရေးဆရာ အိပ်ဂျီဝဲရေးတဲ့ ကမ္ဘာ့သမိုင်း အခြေပြစာအုပ်ထဲမှာ အရင် အနှစ် ၃၅၀၀ လောက်က အိမ်ကြက်ကို မြန်မာနိုင်ငံမှာ စတင်မွေးတယ်လို့ ယူရန်ရှိကြောင်း ရေးခဲ့ပါတယ်။

ဆည်မြောင်း

မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းဟာ ခြောက်သွေ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ မြေပြန့်တယ်။ မြေဩဇာကောင်းတယ်။ ဆည်မြောင်းနဲ့ ရေပေးနိုင်မယ်ဆိုရင် စိုက်ခင်းပျိုးခင်းကောင်းကောင်းဖြစ်မယ်။ ဒါ့ကြောင့် ဒီနေရာတွေမှာပဲ ဆည်မြောင်းလုပ်ငန်းကို အရင်အနှစ် ၁၀၀၀၀ ကပဲ စခဲ့မယ်လို့ မှန်းဆပါတယ်။ ရေပေါများတဲ့ အောက်ပိုင်းဒေသမှာတော့ စွတ်စိုလွန်းအားကြီးလို့ ရောဂါထူပြောမယ်၊ နေတဲ့လူနည်းမယ်။ ရှေးအခါကလည်း လူဦးရေ အင်မတန်နည်းလေတော့ ဗမာအလယ်ပိုင်းမှာပဲ ဆည်မြောင်းလုပ်ငန်းနဲ့ တောင်သူတွေ အနေများမယ်လို့ ယူဆပါတယ်။

သမိုင်းခေတ်

အက္ခရာတင် မုတ်တမ်းရှိတဲ့ကာလကိုသာ သမိုင်းခေတ်လို့ ခေါ်တယ်။ ဒါ့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံမှာ အရင် အနှစ် ၂၀၀၀ ကမှ အကြိုသမိုင်းခေတ်ကုန်ပြီး သမိုင်းခေတ်စပါတယ်။

မန္တလေးဝိဇ္ဇာနဲ့ သိပ္ပံတက္ကသိုလ်၊ အဝ ၄ ပြပွဲခန်းမ ၁၊ ဇွန်၊ ၁၉၇၃ နေ့ကျင်းပတဲ့ ဗမာအကြိုသမိုင်းပြပွဲမှာ လူတချို့ကိုပဲ ပေးဝေတဲ့ စာတမ်း။ (ကန်သာစိမ်းလဲ့မှာ ၂၆၊ စက်တင်ဘာ၊ ၁၉၇၁ နေ့က ဖတ်ခဲ့တဲ့စာတမ်းကို ဖြည့်စွက်ချက်)
ဒီစာတမ်းမှာ ဖော်ပြခဲ့တဲ့ပုံတွေဟာ စကေးကိုက် ဆွဲထားတဲ့ပုံတွေမဟုတ်ပါ။

မြန်မာရာဇဝင်၊ အေဒီ ၁၀၄၄-၁၂၇၇†

ကန်စုနယ် လန်ချောင်မြို့တော်၏ တောင်ဘက် မိုင်ငါးဆယ်ခန့်တွင် ကျယ်ပြန့်သော ချိုင့်ဝှမ်းအရပ်တစ်ခုရှိပါသည်။ ထိုဒေသကိုဖြတ်လျက် မြစ်ဝါသို့ရောက်ရန် မြောက်သို့ ထောင်မြစ်သည် တောင်ဘက်မှ မြောက်ဘက်သို့ စီးသွားပါသည်။ ယင်းဒေသပင်လျှင် မြန်မာ့ဘိုးဘွားဟု ခေါ်နိုင်သည့် မူလမြန်မာတို့ နေခဲ့ရာ ဒေသဟု မှတ်ယူရပေမည်။ ထိုသူတို့၏ ၂၀၀၀ ဘီစီခန့်ဟု ရက်စွဲသတ်မှတ်နိုင်သော ကျောက်ခေတ်နှောင်း ဓလေ့သည့် အတန်ပင်အထက်တန်းကျ၏။ ယင်းတို့၏ အပြောက်အမွမ်း အိုးတို့သည် အမှန်အံ့ဩဖွယ် လက်ရာများဖြစ်သည်။ ယင်းတို့ကား ဟောင်လန်ရှူ ခေါ် နောက်ပိုင်း ဟန်မင်းဆက် ရာဇဝင်တွင် ဖော်ပြပါရှိသည့် အနောက်သား ဂျီယံ တို့ဖြစ်အံ့ထင်၏။ ထိုသူတို့သည် အဘက်ဘက် ညှိနှိုင်းယူဆရာသဖြင့် တိဘက်မြန်မာအနွယ်ဝင်သည်များ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူလျက် တရုတ်ကဲ့သို့ပင် အထက်တန်းသို့ ရှေးရှုလျက်ရှိသော ဓလေ့အဆင့်သို့ ရောက်လျက်ရှိပါပြီ။ တရုတ်တို့က အနှောင့်အယှက် အထိအပါး

---

† * ဤဆောင်းပါးကား ကန်သာစိမ်းလဲ့အဖွဲ့တွင် တက္ကသိုလ်ဘာသာပြန်ဌာန ဦးတင်လှသဘာပတိပြုသော ၁၁-၁၁-၅၇ နေ့ အစည်းအဝေး၌ ဖတ်သည့် စာစောင်မှ မြန်မာပြန်ဖြစ်ပါသည်။ ဤဆောင်းပါး၌ 'ဓာတ်ပုံ' ဟူသည် ဆရာလုစ်နှင့် ဖေမောင်တင်တို့၏ မြန်မာကျောက်စာ ငါးတွဲမှ ကျောက်စာ ဓာတ်ပုံကိုဆိုလို၍ 'စာရင်း' ဟူသည် မြန်မာကျောက်စာဌာန၏ ကျောက်စာ များစာရင်းစာအုပ်မှသုံးသော အမှတ်ဖြစ်ပါသည်။

များသဖြင့် တောင်အရပ်ကို တတိတတိ ပြောင်းခဲ့ရသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ရောက်သည်အထိ နားရာနေရာ မရရှိဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပါမောက္ခ ဂျီအိပ်ချ်လုစ်အဆိုကား-

တရုတ်တို့နယ်ချဲ့လျှင် ဂျီယံအဖို့ အဝါးအမျိုခံမည်လော၊ တောကောင် ထူထပ်ရာသို့ ပြေးပုန်းလှည့်လည်နေမည်လောဟူ၍ ကြံရသည်။ လွတ်လပ်ရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအကြား ရွေးချယ်ရန် ခဲယဉ်းဘိ၏။ ခင်ဗျားတို့ဘိုးဘွားများက လွတ်လပ်ရေးကို ရွေးခဲ့၏။ လွတ်လပ်ရေးမဆုံးရှုံးရလေအောင် သတ္တိဖြင့် ထိန်းသိမ်း ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် လွတ်လပ်ရေးကို တန်ဖိုးကြီးစွာ ပေးကြရရှာ၏။ အနှစ် နှစ်ထောင် တိုးတက်ရေးကို ပေးအပ်ခဲ့ကြရ၏။ ၃၀၀၀ ဘီစီ၌ ဂျီယံတို့သည် ဘရုတ်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်း တူညီခဲ့လျှင် အေဒီ ၇၀၀ ၌ကား မြန်မာ တို့သည် ၁၃၀၀ ဘီစီက တရုတ်လောက်မျှ တိုးတက်ခြင်းမရှိတော့ပါ။ ယင်းတို့ကား တရုတ်အနောက်ပိုင်းနှင့် တိဘက်အရှေ့ဘက်အကြား တောတောင်များ၌ လှည့်ပတ် နေကြ၏။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့မူ သံလွင်မြစ်နှင့် နမိုင်ခမြစ်ဝှမ်းများအတိုင်း ဝင်လာဟန်ရှိ၏။ အချို့သည် မြောက်ပိုင်းရှမ်းပြည်တွင်းသို့ အေဒီ ၇၁၄ နောက် မကြာမီ နန်ကျောင်ထသဖြင့် ယင်းတို့၏အသွားအလာတွင် အတားအဆီး တွေ့ရပြန်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပျူတို့ကား ယင်းတို့၏ နောက်ပိုင်းမြို့တော်ဖြစ်သော ဟလင်း၌ ရောက်ရှိနေကြမည်ဖြစ်သည်။ သူတို့လည်း ဘုန်းတောက်စ နန်ကျောင် ကို ကျိုးနွံရ၏။ မြောက်ပိုင်းမြန်မာနယ်စပ်မှ မြန်မာဘိုးဘွားများ အဝင်အပါ လူမျိုးစုတို့၌ တပ်သားခွဲလာလျှင် ထွက်၍လိုက်ကြရ၏။ နန်ကျောင်ကား စစ်မပြတ် တိုက်သူများတည်း။ ဖော်ပြပါလူမျိုးစုတို့အပေါ်၌ ထို့ကြောင့် တစ်ခါထက် တစ်ခါပို၍ အခန့်အခွဲများလာတော့သည်။ မြောက်ပိုင်းမြန်မာနိုင်ငံ မှ ၇၅၁ နှင့် ၇၉၄ အတွင်း၌ တပ်သားသစ်များစွာ ဆင့်ဆိုခေါ်ယူဟန်ရှိ၏။ မြန်မာနိုင်ငံ တွင်းသို့ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်အရပ်အထိ ရောက်သည်ဟု မှန်းရလောက်အောင် ၈၃၅ ၌ လုယက်တိုက်ခိုက်လာကြ၍ အရှေ့သို့ ၈၆၃ တွင် ဟနွိုင်အထိ ပေါက်ရောက်ကြ၏။ နန်ကျောင်ဘုန်းကား ကိုးရာစုကုန်လျှင် ပြိုလဲတော့သည်။ ခြေကုန်လက်ပန်းကျတော့သည်။ မြန်မာတို့သည် ယင်းကိုအခွင့်ကောင်းယူ၍ တောင်အရပ်သို့ ဆက်လက်ရွေ့လာခဲ့ရာ မြန်မာနိုင်ငံလွင်ပြင်များသို့ ရောက်ခဲ့ ရ၏။ တောင်ပေါ်နေကျင့်ရှိသော ယင်းတို့အတွက် မြန်မာလွင်ပြင်၏ ရာသီဥတု

သည် မုချဆိုးဝါးပေမည်။ သို့သော် သူတို့အဖို့ ရွေးချယ်မနေသာ၊ အမှန်အားဖြင့် မြန်မာအလယ်ပိုင်း၌ သူတို့ ဝင်ရောက်နေထိုင်သော အရပ်သည် ဆိုးဝါးလှသည်ဟု မဆိုသာ၊ ထိုအရပ်ကား ကျောက်ဆည်ခရိုင်ဖြစ်သည်။

မြစ်သာ ဆဲတရွာ ကား သူတို့၏ ပထမအိုးအိမ်ထူထောင်ရာ အရပ်ဖြစ်ချေ ၏။ ဤ 'ပျိုးခင်း' မှ တဖြည်းဖြည်း ဧရာဝတီနှင့် ရခိုင်တောင်များသို့တိုင်အောင် အနောက်သို့ ယပ်တောင်ပုံဖြန့်၍ တိုးပွားနေထိုင်ကြ၏။ ယင်းတို့၏ ဒုတိယ အိုးအိမ်ထူထောင်ရာ 'ပျိုးခင်း' ကား ယင်းတို့အခေါ်အဝေါ်ဖြင့် ခြောက်ခရိုင် ဟူသည့် မင်းဘူးခရိုင် ဖြစ်လာပြန်သည်။ ပို၍သွက်လက်ကာ စစ်လိုသော မြန်မာသည် ဆဲတစ်ခရိုင်ကို မွန်တို့ထံမှလည်းကောင်း၊ ခြောက်ခရိုင်ကို ပေါင်လောင်နှင့် စကြာတို့ထံမှလည်းကောင်း လုယူခဲ့ဟန်ရှိပါသည်။ ရှေးမြန်မာ များက ဤခရိုင်အရပ်၏ ပတ်ဝန်းကျင်ဒေသကို တိုက်ဟု သမုတ်၍ ချဲ့ထွင် နေထိုင်ကြပြန်သည်။ တောင်သို့ကား တောင်ထွင် လယ်တောအဝင်အပါ မိချောင်း၊ အောက် ကျွန်းတော်အမည်ရှိ ပြာည်တစ်သာ ကျွန်းအထိ၊ အနောက် သို့ကား ပုတောင်ရိုးအထိ ယောဒေသအကုန်၊ အနောက်မြောက်သို့ကား မုံရွာအထိ "ပင်ကလီဆဲကိုက်" နှင့် မြောက်သို့ကား ရွှေကိုခရိုင်နှင့်တကွ တကောင်းကိုင်းအောင် တိုက် အဝင်အပါဖြစ်ချေ၏။ မြန်မာတို့ တိုးချဲ့ခြင်းကား ဤတွင်မတန်၊ တိုက်ကိုလွန်လျှင် နိုင်ငံဖြစ်ရ၏။ ထိုအချိန်၌ မြို့တော်ကား ပုကမ် ဖြစ်လာပြီ။

ပုဂံရာဇဝင်ကို ပြောရသည်လည်း မလွယ်၊ ထိုရာဇဝင်ကို ကျောက်စာဖြင့် ညှိယူရန် တစ်ဆယ့်ရှစ်ရာစုကဲ့သို့ စောစောပိုင်းကပင် အားထုတ်ခဲ့ကြ၏။ ထိုရာစု ၏ ပထမအစိတ်၌ ဦးကုလားသည်လည်းကောင်း၊ နောက်ဆုံးအစိတ်၌ တွင်းသင်း မဟာစည်သူသည်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ခရစ်နှစ် ၁၈၂၉ ၌ ပေါ်လာသော မှန်နန်းရာဇဝင် လည် ယခုလေ့လာဆဲ ခေတ်နှင့်ပတ်သက်၍ ကျောက်စာ တစ်ဆယ့်တစ်တိုင်ကို အသုံးပြုပါသည်။ သို့သော် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်တို့ ကျောက်စာကို အသုံးချပုံကား အလွန်နည်းသဖြင့် မပြောပလောက်ဟု ဆိုရမည်။ ရှင်မဟာသီလဝံသသည် တစ်ဆယ့်ခြောက်ရာစုဦး၌ ရာဇဝင်ကျော် ကိုပြုစု သောအခါ ပုဂံမင်းဆက်အကြောင်းကို စာကြောင်းရေ အနည်းငယ်သာ ရေးခဲ့ သော်လည်း ဦးကုလားသည် စာမျက်နှာ နှစ်ရာကျော်ရေး၍ မှန်နန်းရာဇဝင် ကလည်း ဦးကုလားအတိုင်း ထပ်တူမျှဖြစ်ပါသည်။ သမိုင်းခေါ် ဒေသန္တရအတ္ထု

mgjye.com

ပွတ္တိ စာတမ်းများနှင့် ဇာတ်တော်တို့ကိုယူငင်လျက် သီလဝံသ၏ ပုဂံအကြောင်းကို တိုးချဲ့ခြင်းစင်စစ်ဖြစ်၍ ယင်းသို့ဖြည့်စွက်လာသော ဝတ္ထုသွားတို့ကား ရာဇဝင်တန်ဖိုးအနည်းငယ်မျှသာရှိသည်။ သို့မဟုတ် လုံးဝမရှိဟု ဆိုသင့်၏။ ဖြည့်စွက်ခြင်းပြုသည်မှာလည်း အကြောင်းအရာတစ်ခုကို အများသိ အလားတူ ဇာတ်တော်တစ်ခုအတိုင်း ဖော်ပြလိုစိတ်ရှိခြင်း၊ သို့မဟုတ် ရှေးမှတ်တမ်းတို့ကို အဖတ်အယူမှားသဖြင့် ဟုတ်နိုးနိုး ထင်ရာကို ဆွဲယူဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ဟန်တူသည်။ ဥပမာ မိဖုရားငယ်တစ်ဦး၏သားကို မိဖုရားကြီးတို့မှ သားကြီးတို့ ရှိပါလျက် ကျော်လွန်၍ ထီးမွေပေးသည်ဆိုမှု ပြုပြင်သင့်သလို အချက်ကျပြင်၍ ရာမဇာတ်တော်ကို ပြန်လည်ရေးသားလေတော့သည်။ ရှေးမှတ်တမ်းများကို အဖတ်အယူမှားလျှင်လည်း အမှားအယွင်း အထောက်အကူရမည့် ဝတ္ထုတစ်ခုကို တီထွင်ကြပြန်သည်။ မင်းတစ်ပါး၏ သက်တော်ရှည်ဟူသော ဘွဲ့တော်ကို ချက်တော်ရှည်ဟု အဖတ်မှားလျှင် ထိုမင်း ငယ်စဉ်က မနားအောင်ငိုသဖြင့် ချက်စုလာသောကြောင့် ချက်တော်ရှည်ဟု ခေါ်ပုံ ဝတ္ထုတစ်ပုဒ် ပေါ်လာရသည်။ ဤဝတ္ထုများ ကိုဖတ်၍ သဘောအယူအဆချင်း တိုက်ဆိုင်နိုင်ကြမည်မဟုတ်ရကား ဝတ္ထုများဖွဲ့ရှိသည်နှင့်အမျှ အယူအဆများစွာရှိလျက် စကားပုံရှိသည့်အတိုင်း ပုဂံရာဇဝင်ပြောလျှင် ဟုတ်ထမ်း၍ပြောရန် တကယ်ပင်လိုပါသည်။ ငြင်းကြမည်၊ ခိုက်ရန်ဖြစ်ကြမည်၊ သတ်ပုတ်ကြပေမည်။ သို့စဉ်လျက် ယခုခေတ်အလိုကား အထူးသဖြင့် အေဒီ ၁၀၄၄-၁၂၈၇ ခေတ် မြန်မာရာဇဝင်ကို ကျောက်စာအားကိုး တစ်ခုတည်းဖြင့် ပြန်လည်ရေးသားရန်ဖြစ်ပါသည်။

ကျောက်စာတစ်ခုတည်းကိုအားကိုး၍ သင့်မသင့်၊ ရ မရ သံသယဖြစ်ဖွယ်ရှိ၏။ ကျောက်စာဟူသည် တွေ့ရသမျှ သာသနာရေးများ၏ နိုင်ငံရေး၊ ပေါင်းသင်းရေးနှင့် စီးပွားရေးအခြင်းအရာတို့ကို တွေ့ရခဲဘိ၏။ သို့သော် ယင်းတို့ကား ခေတ်ပြိုင်မှတ်တမ်းများဖြစ်၍ သက်ကြီးစကား သက်ငယ်ကြား တစ်ဆင့်စကား အဖြစ် မှတ်ယူခဲ့လျက် မကြာမီက ပေထက်အကွရာတင်ခဲ့ရသည့် ဝတ္ထုများထက် အဆအဆ အားကိုးဖွယ်ဖြစ်သည်ကို မမေ့သင့်ပါ။ ထို့ကြောင့် မြန်မာရာဇဝင်ကို အမြင်သစ်ဖြင့် ပြန်လည်ရေးသားရန် ပို၍ပင် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးရာဇဝင်ကို ပြန်၍ရေးရလျှင် ပုဂံမင်းဆက်အသစ်ကို တွေ့ကြရတော့မည်ဟု ကြို၍သတိပေးထားလိုပါသည်။ ဤမျှ နိဒါန်းခံလျက် ယခု ပုဂံတည်ပုံကစ၍ လေ့လာကြ

ပါစို့။

ပုဂံကို မည်သည့်အခါက တည်ဆောက်ခဲ့ပါသနည်း။ ဤအမေးကို ဖြေရန်မလွယ်ပါ။ ကိုးရာစုအလယ်ပိုင်းခန့်တွင် တည်ထောင်ပြီးရှိနေပြီဟု ခန့်မှန်းရ၏။ သို့သော် အနိရုဒ္ဓ မပေါ်မီ အနှစ် နှစ်ရာက ပုဂံရှိနေပါပြီဟူသော ဤယူဆချက်သည် မှန်နန်းစသည့် ရာဇဝင်တို့၌သာ အားကိုးရှိပါသည်။ ပျဉ်ပြားမင်း (အေဒီ ၈၄၆-၈၇၈) သည် အေဒီ ၈၄၉ ၌ (ယခုတည်ရာတွင်) ပုဂံကိုတည်သည်ဟု ဆိုသည်။ သို့သော် အေဒီ ၁၀၇ ကဲ့သို့ ရှေးကျသောအခါကပင်လျှင် ယုန်လွတ်ကျွန်းအရပ်၌ အခြေတည်မိသည်ဟု ဖော်ပြပြီးဖြစ်၏။ တစ်ဆယ့်ငါးရာစုရေး ရှင်သီလဝံသ၏ ရာဇဝင်ကျော် အဆိုကား ယင်းနှင့်မတူ၊ မြန်မာနိုင်ငံသည် သူ့အလိုအားဖြင့် နှစ်ပိုင်းရှိ၍ ဧရာဝတီမြောက်ဘက်ကို သုနာပရန္တ ခေါ်ပြီး ဧရာဝတီတောင်ဘက်ကို တမ္ပဒီပ ခေါ်၏။ တစ်ခါက ဗုဒ္ဓသည် သုနာပရန္တ သို့ကြွလာ၍ စန္ဒကူးကျောင်းတော်၌ ခုနစ်ရက်သီတင်းသုံးတော်မူကာ လူပေါင်း ၈၄၀၀၀ ကို အကျွတ်တရားရစေပြီးမှ ပြန်ကြွတော်မူ၏။

ထိုအခါမှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဗုဒ္ဓသာသနာ ထွန်းကားခဲ့ရ၏။ “ဋြိက္ခေတြ” (သရေခေတ္တရာ) မြို့ကို ၄၄၄ ဘီစီ၌ တည်ထောင်၍ အနှစ်ခြောက်ရာတည်လျက် မင်း နှစ်ဆယ့်ငါးဆက် အုပ်ချုပ်၏။ ပြီးမှ အေဒီ ၁၅၆ တွင် အရိမဒ္ဓနာ ပုဂံကိုတည်ရာ အနှစ်တစ်ထောင်နှစ်ဆယ့်ရှစ်နှစ် (အေဒီ ၁၂၈၄ တိုင်) တည်၍ တရုတ်ဝင်ရောက်မတိုက်မီ မင်းငါးဆယ်၊ တရုတ်ဝင်ပြီးမှ မင်းငါးပါးအုပ်စိုးခဲ့ပါသည်။ ယင်းဝတ္ထုကိုများစွာ ဝေဖန်ရန်ရှိ၏။

“ဋြိက္ခေတြ” ပျက်သည့် အေဒီ ၁၅၆ လွန်မှ ပုဂံတည်သည်ဆိုခြင်းသည် စောလွန်း၏ဟု ဆိုရမည်။ ရွှေစည်းခုံကျောက်စာ (အေဒီ ၁၁၈၆) အရ “ဋြိက္ခေတြ” ကို မြတ်စွာဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်စံလွန်ပြီးနောက် တည်ထား၍ အေဒီ ၆၅၉ တိုင်အောင် တည်နေသည်ဟု သိရပြန်သည်။ ယင်းအတိုင်းလည်း “ဋြိက္ခေတြ” ကျဆုံး၍ ပုဂံတည်ခြင်းသည် စောလှသေး၏။ (အကယ်၍ အရိုးအိုးကျောက်စာပါ အနှစ် ၈၀ ကို အေဒီ ၃၁၉ မှစသည့် သက္ကရာဇ်ဟု ယူဆလျှင်) အေဒီ ၇၁၈ ၌ “ဋြိက္ခေတြ” တွင် ဝိတြမမင်းဆက်အုပ်စိုးလျက်ရှိသေးသည်။ ပျူမင်းတစ်ပါးသည် အေဒီ ၈၀၁-၂ ၌ တရုတ်တို့ နန်ကျောင်မှတစ်ဆင့် သံတမန်လွှတ်သည်ဟု သိရသေးသည်။ တရုတ်တို့က ထိုသံအဖွဲ့အကြောင်းနှင့်တကွ

ပျူမြို့တော်၏ပုံသဏ္ဍာန်ကို အသေးစိတ်ဖော်ပြလျက် မှတ်တမ်းထားခဲ့ရာ ဖော်ပြပါအနေအထားအရ ပျူမြို့တော်ကား ဟလင်းဖြစ်စရာအကြောင်း ရှိပါသည်။ နန်ကျောင်တို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ အေဒီ ၈၃၅ ခု ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သောအခါ ဝယ် ထိုမြို့တော်သည် အဖျက်အဆီးခံရ၏။ ထို့ကြောင့် ပြီးခါမှတည်ထောင်သည်ဟု ဆိုရသော် မဖြစ်နိုင်စရာအကြောင်းမရှိပါ။ မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းလာအတိုင်း အေဒီ ၈၄၉-၅၀ ခု ပုဂံတည်သည်ဟုယူသော် ရကောင်းပါသည်။ ပုဂံကို အရှေ့ဘက်အနီးအပါးနိုင်ငံများကလည်း သိရှိကြဟန်တူ၏။ အေဒီတစ်ရာစုမှ (ဂျီယံဟံရှူ) တရုတ်မှတ်တမ်းတစ်ခု၌ “ဖု-ကံတုလူ” ဟူသောအမည်တစ်ခုပါရှိရာ “ဖု-ကံ” သည် “ဗု-ကံ” ဟု ခေါ်သော တရုတ်အသံ ပုဂံဖြစ်သော်လည်း ဖြေဖန်ခက်သော အချက်ကား “ဖု-ကံ-ကု-လူ” နိုင်ငံသည် တရုတ်နှင့် ရေလမ်းအဆက်အသွယ်ရှိသည်ဟူသော အချက်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ အေဒီ ၁၀၅၀ ထက် နောက်မကျဟု စိတ်ချလက်ချ ဆိုနိုင်သော စံပါကျောက်စာနှစ်တိုင်၌လည်း “ပုဂံ?” ကျွန်များဟု ဖော်ပြပါရှိ၏။ ထိုခေတ်က နယ်ခြားလုယက်ပွဲများ မကြာခဏပေါ်တတ်၍ မြန်မာအချို့ကို ကျေးကျွန်ပြုရန် ဖမ်းသွားခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ယင်းအချက်များကိုထောက်၍ အေဒီ ၁၀၅၀ မတိုင်မီကပင် ပုဂံကို အရှေ့ဘက်အနီးအပါးနိုင်ငံက သိကြသည်ဟု ယူဆ၏။ ပုဂံကို အမည်များစွာဖြင့် ခေါ်စမှတ်ပြုကြပါသည်။

ပုဂံ၏ပါဠိအမည်ကား အရိမဒ္ဒနပူရ (ရန်သူကို ချေမှုန်းသူမြို့) ဟုခေါ်သော်လည်း တိုင်းရင်းသားအမည်ဖြင့်လည်း ခေါ်လျက် ယင်းတိုင်းရင်းသားအမည်ကို မွန်တို့က ပေါကာမ်၊ သို့မဟုတ် ပုကာမ်၊ သို့မဟုတ် ဗုကာမ် ဟု ရေးသားဖော်ပြလေ့ရှိပါသည်။ ကျန်စစ်သားနှင့်ဆက်သွယ်၍ ပုဂံအမည်ကို ဦးစွာပထမ အေဒီ ၁၀၉၃ ခု ဖော်ပြပါရှိသည်ကို မှတ်သားရဖူးပါသည်။ မွန်များက ပုဂံနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ကို တတ္တဒေသ (ခန်းခြောက်ရာအရပ်) ဟု ခေါ်စမှတ်ပြု၏။ ဤအမည်အရ ပုဂံနှင့် အနီးအပါးတို့သည် ယခုခေတ်မှာကဲ့သို့ပင် ထိုစဉ်ကလည်း သဲကန္တာရတစ်ပိုင်းဖြစ်သော ဆူးပင်ငယ်တို့ ပေါက်ရောက်ဒေသသာလျှင် ဖြစ်ရချေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းရှိ ယင်းမိုးခေါင်ရေရှား ရပ်ဝန်းသည် တစ်ခါက စိုစိုပြည်ပြည်ရှိ၍ တစ်ဆယ့်တစ်-တစ်ဆယ့်နှစ်ရာစုတွင်မှ ဂူ၊ ကျောင်း၊ ဘုရားတည်သူများ ပေါ်ထွန်းလျက် အုတ်လုပ်ရန် ထင်းများစွာရှိ

သဖြင့် တောတို့ကို ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းခြင်းကြောင့် စိုက်ပျိုး၍ဖြစ်ထွန်းခဲ့သော သဲကန္တာရတစ်ပိုင်းဖြစ်ရပါသည်ဟု ယူဆချက်သည် မည်သို့မျှ မှန်ကန်နိုင် ဖွယ်မရှိပါ။ ပုဂံမှ တရုတ်နိုင်ငံသွား အေဒီ ၁၂၇၃ ခု ငြိမ်းချမ်းရေးအဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ဒီ သာပြာမောက် ကမူ ပုဂံပြည်ကို ဖော်ပြရာ၌ တမ္ပဒီပ (ကြေးနိုင်ငံ) ဟူသောအခေါ်ကို အသုံးပြုပါသည်။ ပုဂံက နောက်ဆုံး၌ မြန်မာလက်နက်နိုင်ငံ၏ အချက်အချာမဏ္ဍိုင် ဖြစ်၍လာရပါသည်။ နယ်ချဲ့ခြင်းကား တစ်ဆယ့်တစ်ရာစု တွင်မှ အစဖြစ်ပါသည်။

လက်နက်နိုင်ငံသည် တစ်စတစ်စ ကြီးမားလာကြ၏။ ပထမ၌ မင်းအမည် ခံသူတို့က ပုဂံအနီးအပါး၌ စိုးမိုးလျက်ရှိကြ၏။ ထို့နောက် ပုဂံမင်းသည် သူတကာထက် တန်ခိုးကြီးမားလာသဖြင့် အခြားမင်းတို့က ကျိုးနွံရလျက် မင်းကြီး ဖြစ်၍လာဟန်တူသည်။ အနီးအပါးတို့ကို အလိုပြည့်လျှင် လက်ရုံး ဖြင့် အောင်မြင်ပိုင်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံ ရလိုစိတ် ဖြစ်လာမည်ကား ဓမ္မတာတည်း။ ယင်းသို့ အလိုလောဘပိုလာသူ ပထမဆုံး မင်းကြီး ကား အနိရုဒ္ဓပင် ဖြစ် ပါသည်။

အနိရုဒ္ဓ (၁၀၄၄? - ၁၀၇၇?) ကို အများအားဖြင့် အနော်ရထာမင်းစော ဟု ခေါ်ကြ၍ ခံယူသောဘွဲ့ဖော်ကား သင်္သကရိုက်ဘာသာစင်စစ်ဖြင့် မဟာ ရာဇဂြို အနိရုဒ္ဓဒေဝ ပင်ဖြစ်ပါသည်။ မျက်နှာဘက်၌ “လက်တော်မြေထိပုံ” ဖြင့် မြတ်စွာဘုရားရုပ်တုတွင် တစ်ခါတစ်ရံ လောကနာထ နှင့် မေတ္တယ ဘုရားလောင်းနှစ်ပါးက ဘယ်ညာခြံရံ၍လည်းကောင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံ ထူပါနှစ်ဆူ ခြံရံ၍လည်းကောင်း၊ ရုပ်ပြားနိမ့်နိမ့်ထု၍ အောက်တွင် သင်္သကရိုက်စာတမ်း ရေးထိုးလျက် ကျောဘက်၌ ပါဠိသင်္သကရိုက်ရော စာတမ်းရေးထိုးလျက် မြေပုံ ဘုရားများကို ဤမင်းကြီးသည် ထားရစ်ခဲ့ပါ၏။ ယင်းမြေပုံဘုရားလုပ်ရန် တံဆိပ်ပုံစံကို အိန္ဒိယမှ မှာယူခဲ့ဟန်ရှိ၍ မြေပုံဘုရားကိုကား ရောက်ရာတွင် သွန်းလုပ်ဟန်ရှိ၏။ သို့မှသာ လက်ရေးဖြင့် ကျောတွင် သွန်းလုပ်သူ မင်းနှင့် ဆုတောင်းကို ရေးသားထည့်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ရေးဟန်ကား-

မင်းအနိရုဒ္ဓ တည်းဟူသော ငါသည် သုဂတ (ဗုဒ္ဓ) ပုံကို သွန်းလုပ် စေ၏။ ငါကောင်းမှုကြောင့် မေတ္တယ ဘုရားဖြစ်လျှင် ငါလည်း နိဗ္ဗာန် ရစေသတေး။

ဤတံဆိပ်တော် မြေပုံဘုရားများသည် အသေးစိတ်လက်ရာနှင့် အရွယ်အစား အနည်းငယ်စီ ကွဲပြားကြ၏။ အများအားဖြင့် အလျားခုနစ်လက်မ အနံ့ ငါးလက်မရှိ၍ ထုသုံးလက်မရှိတတ်သည်။ အားလုံးပင် အနီရုဒ္ဓ တံဆိပ်တော် ခတ်နှိပ်ပြီးရှိ၍ ဤပုံအတွင်းအပြင်၊ တကောင်း၊ မိတ္ထီလာ၊ မင်းဘူးနှင့် ပြည်စသည့်နေရာများ၌ တွေ့ရ၏။ မြောက်ဘက်အကျဆုံး တွေ့ရသည်ကား နွားတလဲရွာဆိုးဟူသည့် မိုးမိတ်နယ်တွင်ဖြစ်၍ တောင်ဘက်အကျဆုံးကား မြိတ်တွင်ပင်ဖြစ်၏။ ယင်း “အနီရုဒ္ဓ တံဆိပ်တော်များ” ကို အနံ့အပြားတွေ့ရသဖြင့် ထိုမင်းကား အပြောများသည့်အတိုင်းပင် နယ်ပယ်အသိမ်းအသွင်း လိုလားသူ ဖြစ်၍ အာဏာစက်လည်း မြောက်မိုးမိတ်မှသည် တောင်ဘက်တနင်္သာရီကမ်းရိုးတန်းတိုင်အောင် ပျံ့နှံ့သည်ဟု ယူရန် အထောက်အထား ခိုင်လုံပါသည်။ မြန်မာရာဇဝင်တို့အဆိုအားဖြင့် ထိုမင်း၏ ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်ပုံတို့ကို ကျွန်ုပ်တို့ စိစစ်ဝေဖန်၍ မည်မျှမှန်ကန်ကြောင်းကို ပြောရန်ကား အထောက်အထား ဘာမျှ မရှိပါ။ အစဉ်အလာအပြောအဆိုတွင် ထိုမင်းကား အံ့ဖွယ်သရဲ ထူးကဲသူဖြစ်လာတော့သည်။ အေဒီ ၁၂၀၇ ရေးထိုးသည့် ကျောက်စာ၌ စက်ကြစတိယံအနုရဇာ ဟု ရေးသားပါရှိရာ သူလွန်ပြီး အနှစ်တစ်ရာကြာလျှင်ပင် သူ့ကို တစ်ကမ္ဘာလုံးအရှင်ဟု မှတ်ထင်လျက် ရှိကြပြီ။ သို့သော် တနင်္သာရီဒေသကို ယိုမင်းသိမ်းလေသည်ဟူသည့်အချက်ကား များစွာ အချိအချာပြောဖွယ် ပြဿနာတစ်ရပ် ဖြစ်ပါတော့သည်။

သထုံကို အနီရုဒ္ဓသည် အေဒီ ၁၀၅၇ တွင် သိမ်းယူသည်ဟု ပထမဦးဆုံး အေဒီ ၁၄၈၀ ထိုး ကလျာဏီ ကျောက်စာ၌တွေ့ရ၏။ သထုံ မကုတဘုရားနှင့် (မနုဟာမဟုတ်) မင်းကား အများအပြား ကျေနပ်သဖြင့် ရှေးကောက်တင် မြှောက်ထားသော မင်းဖြစ်၍ လုပ်ရည်ကိုင်ရည်ရှိသော ပညာရှင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအခါက မွန်တို့တွင် စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်း မရှိသဖြင့် ရန်သူလက်တွင်းသို့ တစ်မြို့ပြီးတစ်မြို့ ကျဆင်းရဟန်တူ၏။ ရာဇဝင် အစောင်စောင်၌ ပါရှိသည့်အတိုင်း သာသနာရေးသက်သက်ကြောင့် စစ်ခင်းသည်ဆိုခြင်းသည် မဟုတ်တန်ရာ၊ အနီရုဒ္ဓ သည် အမျိုးသားကြီးကျယ်မြင့်မြတ်ရေးကို ရှေးရှုလျက် တိုက်ခိုက်အံ့ထင်၏။ ထို့ပြင် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ၏ ကုန်သွယ်ခြင်းဖြင့် စည်ကားလျက်ရှိသော မြို့တို့ကိုသိမ်းယူရန် စတင်ချီတက်ခြင်းဖြစ်ကောင်း ၏။ သထုံကို သိမ်းယူခြင်းကား

ကြိုကြိုက်သဖြင့် “ဖြစ်မည်” ဖြစ်နိုင်သော အခြားအကြောင်းတစ်ခုမှာ မွန်တိုင်းပြည်ကို ရှမ်းယွန်းတို့ မကြာခဏ နှောင့်ယှက်လာသဖြင့် မွန်တို့က ဝင်ရောက်ဖြန့်ဖြေရန် တောင်းခံလျှင် ယင်းကိုပင် အခွင့်ကောင်းပြု၍ “ခိုက်ရန်ဖြစ်လျက်ရှိသော မြေခွေးနှစ်ကောင်က ကြားဝင်ခိုင်းခြင်းခံရသည့် ခြင်္သေ့သည် နှစ်ကောင်စလုံးကို ဝါးမျိုခြင်းဖြင့်ပြဿနာကို ဖြေရှင်းပေးဘိသကဲ့သို့” အောက်မြန်မာနိုင်ငံကို သိမ်းယူလိုက်ဟန်တူပါသည်။ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသကို သိမ်းယူပြီးနောက် မွန်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် မြန်မာတို့ ပြန်လည်၍ တွေ့ဆုံကြရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်း၌ မြန်မာတို့၏ ပထမနေရာ ဖြစ်သော ဆဲတရွာ သည် မူရင်းအားဖြင့် မွန်တို့နေရာဖြစ်ဟန်ကို ပြောခဲ့ပြီးဖြစ်သဖြင့် ထိုဒေသသို့ ဝင်ရောက်နေထိုင်လျှင်ပင် မွန်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဆုံစည်းပြီး ဖြစ်ရကား ယခုမှ အဆန်းသဖွယ် တွေ့ရသည်မဟုတ်ပါ။

ထိုယဉ်ကျေးမှုနှင့် တစ်ကြိမ်ထပ်မံတွေ့ရသောအခါ၌လည်း ယင်းတို့သည် ထိုယဉ်ကျေးမှုအဆီအနှစ်တို့ကို ယူငင်သုံးစွဲရန် အခြေခံရပြီးဖြစ်လျက် ရှိပါပြီ။ မွန်တို့ထံမှ စာရေးနည်းပညာကို ရယူ၏။ အနီရုဒ္ဓ လွန်ပြီးနောက် ကပ်လျက်ပေါ်လာသောခေတ်တွင် မွန်ဘာသာစကားဖြင့် ကျောက်စာများစွာ ရေးထိုးခဲ့၏။ သာသနာရေးအဆောက်အအုံများအတွက်လည်း မွန်ပုံစံအဆောက်အအုံများကိုသာမောဟ်ခဲ့၏။ ထိုခေတ်ဘုရားများဖြစ်သော ပထိုးသမ္မာ၊ နဂါးရုံ၊ အပယ်ရတနာ၊ ဂူပြောက်ကြီး၊ နန်းဘုရားတို့ကား မွန်ပုံစံများသာတည်း။ ယင်းသို့ ဖြစ်မှု အေဒီ ၁၀၅၇ မှ အေဒီ ၁၁၁၃ ခုအတွင်း၌ မြန်မာတို့အပေါ်၌ မွန်တို့အရှိန်အဝါ လွှမ်းမိုးခြင်းကားမသေးဟု စိတ်ချလက်ချဆိုနိုင်ပါသည်။ ပုဂံယဉ်ကျေးမှု၏ မွန်ခေတ်ဟူ၍ ခေါ်သင့်လှ၏။ အနီရုဒ္ဓ သည် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသကို ယင်းတို့အောင်နိုင်သဖြင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှုကို ရသည်ဟူသည့် အကျိုးထူးအပြင် အခြားအရေးပါသော အကျိုးတစ်ခုကား သီဟိုဠ်နှင့် ပုဗ္ဗလယ်ကူး ဆက်ဆံရေး တိုက်ရိုက်ပြုနိုင်ခြင်းနှင့် ထို့အတူ အိန္ဒိယနှင့်လည်း ဆက်ဆံခွင့် ရနိုင်ဖွယ် ရှိပါသည်။

ယင်းဆက်ဆံမှုတို့ကား မြန်မာရာဇဝင်၊ သီဟိုဠ်ရာဇဝင်တို့၌သာ ဖော်ပြပါရှိသည်။ မှန်နန်း (အပိုဒ် ၁၃၅) အရ အနီရုဒ္ဓ သည် မိမိတည်ထားသော ရွှေစည်းခုံ၌ ဌာပနာရန် စွယ်တော်တစ်ဆူကို သီဟိုဠ်၌ အပင့်လွှတ်သည်ဟုဆို၏။ စူဠဝံသ ပထမတွဲ (မျက် ၂၀၂-၂၃၄) ၌ အခြားအကြောင်းနှစ်မျိုးဖြင့် ဆက်

mgysa.com

သွယ်ပုံကို ဖော်ပြသည်။ ဝိဇယဗာဟု (၁၀၆၅-၁၁၂၀) ခေါ် သီရိလင်္ကာဗောဓိ အမည်ရှိ သီဟိုဠ်မင်းက တောင်အိန္ဒိယ စောလာမင်းတို့နှင့် တိုက်ခိုက်နေရသဖြင့် အကူအညီလိုသောကြောင့် ရာမည မင်းထံ လက်ဆောင်များစွာနှင့် သင်္ဘော တစ်စင်းလွှတ်၍ အကူအညီတောင်းခံ၏။ သိမ်းပိုက်ယူငင်ပြီးဖြစ်သဖြင့် ရာမည အရှင်ကား အနိရုဒ္ဓ ပင်ဖြစ်၍ သီဟိုဠ်ဘုရင် မျှော်လင့်သောအကူကို ပေးသူ ကား အနိရုဒ္ဓပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့တောင်းခံချိန်သည် အေဒီ ၁၀၆၀ ခန့်ကဖြစ် ၍ အေဒီ ၁၀၆၃ ထက် နောက်မကျနိုင်ပေ။ နောက်တစ်ကြိမ်ကား အေဒီ ၁၀၇၁ တွင် ထိုသီဟိုဠ်ဘုရင်ပင် သီဟိုဠ်၌ သာသနာရေး ပြုပြင်မှုပြုလိုသော ကြောင့် ရဟန်းများ လွှတ်ပေးပါဟု အနိရုဒ္ဓ ထံတွင် တောင်းခံလာပြန်သည်။ ယင်းအချက်ကား သီဟိုဠ်နှင့်မြန်မာတို့ သာသနာရေးမဟာမိတ် မြဲစွာပြုရာတွင် ပထမဆုံး လမ်းစဖော်ပေးခြင်းဖြစ်သဖြင့် အရေးပါသောအချက်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် သာသနာရေးပြုပြင်မှုပြုရန် မြန်မာက သီဟိုဠ်ကို ကူရသောအချက်သည် လည်း မှတ်သားဖွယ်ဖြစ်၏။ မင်းကြီး၏ အခြားဆောင်ရွက်ချက်များဖြစ်သော တရုတ်နိုင်ငံသို့ ချီတက်ခြင်း စသည်တို့အတွက်မူ ထောက်ခံရန်၊ သို့မဟုတ် ငြင်းဆိုရန် အထောက်အထားမတွေ့ရပါ။ မင်းလုလင် ခေါ် စောလူးသည် အေဒီ ၁၀၇၇ ၌ ထိုမင်းကို ဆက်ခံပါသည်။

မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းတို့၏ စောလူးကို ကျောက်စာများ၌ မင်းလုလင် ဟု တွေ့ရပါသည်။ ငယ်ရွယ်ပျိုမျစ်သော ဘုရင်ဟု အဓိပ္ပာယ်ယူရပေမည်။ ထိုမင်း၏ဘွဲ့တော်ကား “ဣဗြာဘရဏတြိဘူပတိ” ဖြစ်၍ ကျက်သရေရှိသော မိုးကြိုးသခင် သုံးလူရှင်ဟု အနက်ရ၏။ ထိုမင်းလက်ထက်၌ မွန်တို့ ထကြွ ပုန်ကန်လျက်ရှိသဖြင့် အောက်မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဆူပူလျက်ရှိစဉ် ထိုမင်း နန်းသက် ကုန်ခဲ့ရဟန်ရှိ၏။ ထိုမင်းကို ထိလိုင်မင် က အေဒီ ၁၀၈၄ တွင် ဆက်ခံပါ သည်။

ထိလိုင်မင် သည် ရာဇကုမာ ကျောက်စာအရ အေဒီ ၁၀၈၄ တွင် မင်းဖြစ်၍ ရွှေစည်းခုံကျောက်စာကြီးအရ နောင်နှစ်နှစ်ကြာမှ ဘိသိက်မင်္ဂလာပြု သည်ဟု ယူရပေသည်။ ယင်းကို အများအားဖြင့် ကျန်စစ်သားဟု အသိများရာ နောက်ပိုင်း ကျောက်စာအချို့ကိုမှီး၍ ကလန်စစ်သား ဟူသောစကားမှာ ရွှေ လျောလာအံ့ဟု တွေးထင်စရာရှိသော်လည်း စစ်မှုထမ်းကို စစ်သားဟု ခေါ်ခြင်း

သည် နှောင်းခေတ်တွင်မှဖြစ်သဖြင့် ထိုသို့ယူရန် သင့်အံ့မထင်။ မြန်မာကျောက်စာများ၌ ယင်းကို ထိလိုင်မင်း ဟု ယခုဝမ်းတွင်းမြို့နယ် ထီးလိုင်ရွာကိုစွဲ၍ ခေါ်မည်ထင်သည်။ ဘွဲ့တော်ကား ငြိတြိဘုဝနာဒိတျ ဓမ္မရာဇ ဖြစ်၍ ကျက်သရေရှိသော သုံးလောကနေမင်းတရားဟု အနက်ရသည်။ ထိုမင်း ထားခဲ့သော ကျောက်စာအားလုံးသည် မွန်ဘာသာဖြင့်သာ ရေးထိုးပြီးရှိ၏။ ရွှေစည်းခုံကျောက်စာကြီး၌ ထိုမင်းကိုချီးပ၍ ပြောဟန်ကား ထိုမင်းသည် ယခင်ဘဝက “ငြိက္ခေတြ” ကို တည်ထောင်ခဲ့၍ ဗိဿနိုးနတ်မင်းကြီး ဝင်စားသူဖြစ်သည်။ သို့သော် ယင်းကျောက်စာ၌ပင် ထိုမင်းလက်ထက်၌ ပုန်ကန်ထကြွမှုရှိပုံ၊ နှိမ်နင်းရန်နှင့် ဆူပူမှုများအပြီး၌ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ရပုံတို့ကို အမြောက်မျှ ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ စောလူးကျဆုံးသည့် ငရမန်ကန်းသူပုန်ကို ဆိုလိုဟန်ရှိ၏။ ဘုရင်အဖြစ်ဖြင့် စိုးမိုးစဉ် အများပြည်သူတို့ကို သာယာဝပြောအောင် သတိပြုလျက် အုပ်ချုပ်ပါမည်ဟူ၍လည်း ထိုကျောက်စာ၌ ကတိပြုထားသည်ကို ဖတ်ရပါသည်။ နောက်ပိုင်း၌ ထိုမင်း၏ဘွဲ့တော်သည် ငြိတြိဘုဝနာဒိတျဓမ္မရာဇရာဇာ ပရမိသွရဗလစက္ကဝရ် ဟူ၍ တိုးပွားလာပြီး ကျက်သရေရှိသော သုံးလောကနေမင်းဘုရားသခင်အဆူဆူသော မင်းတို့အရှင် ဘဝရှင် ဖြော့ပဟေးမင်းကြီးဟု အနက်ရပေမည်။ ယင်းကျောက်စာတို့၌ မည်သည့်နေရာတွင်မှ အနိရုဒ္ဓ နှင့် အမျိုးတော်စပ်ပုံကို မဖော်ပြပါ။ အဖဘက်မှ အာဒိစ္စဝံသနေမျိုးဖြစ်သည်ဟူ၍ ပါရှိပါသည်။

ထိုမင်းလက်ထက်၌ ကောင်းသောအစီအရင်များစွာ ပြုခဲ့သည်ဟု ယုံမှတ်ခြင်းရှိကြ၏။ ဘုရင့်အမိန့်နှင့် စိုက်ပျိုးရေးအလို့ငှာ ကန်ဆည်ခြင်း၊ တူးခြင်းများပြုခဲ့၏။ မွန်တို့ဒေသ၌ ပျက်လေသော ဘုရားတစ်ဆူကို ၁၆၊ ဧပြီ၊ ၁၀၉၈ တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့၏။ ဘုန်းကြီးကျောင်းတည်၍ အစဉ်အထောက်အပံ့ရစေရန် လယ်ယာမိုးမြေလှူ၏။ ပိဋကတ်ကို စစ်ဆေးသုတ်သင်၍ တစ်စုံကူးစေ၏။ ဗုဒ္ဓဂယာ၌ ပျက်စီးယိုယွင်းရှိသည်များကို ပြုပြင်ရန် တမန်တို့ကို စေ၏။ စိုက်ပျိုးရေးအလို့ငှာ ဆည်များ၊ ကန်များပြုစေ၏။ သီချင်း၊ ကချင်း၊ တီးမှုတ်ခြင်းတို့၌ ပြုပြင်တိုးတက်စေ၏။ ရှေးသာသနာအဆောက်အအုံတို့ကို ပြင်စေ၏။ မြို့တော်ရှိ သံဃာတို့အား ပစ္စည်းလေးပါးအလိုပြည့်စေ၏။ မင်းကြီးလုံ့လဖြင့် တောင်အိန္ဒိယမှ မင်းသားတစ်ပါးကို ဗုဒ္ဓသာသနာတွင် သက်ဝင်ယုံကြည်စေ၏။ ပြည်သူအများ

ကိုလည်း စာရိတ္တကောင်းမွန်လာစေရန် သွန်သင်၏။ သစ်ပင်များ ပြန်လည်စိုက်စေ၏။ ကျေးငှက်နှင့်သားကောင်များကို ဘေးမဲ့ပေးတော်မူ၏။ ခရစ်နှစ် ဒီဇင်ဘာ ၁၁၀၁ ခုတွင် နန်းတော်သစ်ကို တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ သစ်သားဖြင့်ဆောက်ဟန်ရှိ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုနန်းတော်ကို ယခု ကျွန်ုပ်တို့ အစအနမျှပင်ရှာ၍မတွေ့ရသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုနန်းတော် ကို ဧပြီ ၁၁၀၂ တွင် လက်စသတ်ပါသည်။ ယင်းနန်းတော်တည်ဆောက်ပုံကို အသေးစိတ်ဖော်ပြသော ကျောက်စာထားရစ်၏။ ထင်ရှားသော အချက်နှစ်ရပ် တွေ့ရသည်ကား ပိဿနိုးနတ်မင်းဆိုင်ရာ ပူဇော်ပသပွဲများကို အရေးပေးခြင်းနှင့် အထက်တန်း ချီးမြှင့်အပ်သော ရာထူးဌာနနှစ်ခုတို့၌ မွန်လူမျိုးများ ရှိခြင်းပင် ဖြစ်၏။ အခြားစိတ်ပါဝင်စားဖွယ်ဖြစ်သော အကြောင်းတစ်ရပ်ကား ယင်းကျောက်စာ၌ မိရ်မာ (မြန်မာ) ဟူသော ဝေါဟာရကို မည် (မွန်) နှင့် တိရ် စုလ် (ပျူ?) ဝေါဟာရတို့နှင့်တွဲ၍ ပထမဆုံးအကြိမ် တွေ့ရှိရခြင်းပင်ဖြစ်ပါ သည်။ ထိုမင်းရေးထိုးခဲ့သော မည်သည့်ကျောက်စာတွင်မျှ မြန်မာရာဇဝင်တို့၌ ဖော်ပြပါရှိလေ့ရှိသော ကျန်စစ်သား အနိရုဒ္ဓ လက်အောက်၌ အမှုထမ်းခဲ့သဖြင့် နာမည်ရပုံနှင့် မင်းပျိုမင်းလွင်ဘဝ အချစ်ဇာတ်လမ်းများ ပေါ်ခဲ့ပုံကို မတွေ့ရပါ။ ရာဇကုမာရ် ကျောက်စာတွင် ထိုမင်း၏ဇာတ်သိမ်းကို တွေ့ရပါသည်။

မင်းကြီးသည် ထို ရာဇကုမာရ် ကျောက်စာအရ အေဒီ ၁၁၁၂ နှစ် ၁၈ နှစ် ထီးနန်းစိုးစံပြီး နောက်တွင် “သိယ်ခမုနာ” လျက်ရှိပါသည်။ တိလောကဝဋ်သကာဒေဝီ နှင့် ရသောသားတော် ရာဇကုမာရ် သည် နာလျက်ရှိသော အဖအနီးသို့ချဉ်း၍ အဖကိုယ်စားပြုခဲ့သော ကောင်းမှုကုသိုလ်တို့ကို လျှောက်ထားလျှင် မင်းကြီးက “ကောင်လှောင်တေဟ်၊ ကောင်လှောင်တေဟ်” ဟု သာဓုအနုမောဒနာခေါ်ပါသည်။ ယင်းသို့ လိမ့်မာလှသည့်သား ရာဇကုမာရ် ကို အဘယ်ကြောင့် ထီးမွေမပေးခဲ့ပါသနည်း။ မွန်နန်း (အပိုဒ် ၁၃၈-၉) ပါ အကြောင်းပြချက်လည်း ကျေနပ်ဖွယ်မဟုတ်ပါချေ။ ထိုမင်းနန်းရ၍ ၂ နှစ်အကြာတွင် သားအရင်း ပေါ်ပေါက်လာသော်လည်း မြေးကို ထီးမွေပေးပြီး ဖြစ်နေသည်ဟုဆို၏။ ထိုအခြင်းအရာကား အေဒီ ၁၀၈၆ တွင် ဖြစ်ရချေသည်။ သို့သော် မြေးတော်သည် အေဒီ ၁၁၄၅ ခုရေးထိုးသော (ပုံ ၁၁၃) ကျောက်စာအရ ၁၀၈၉ တွင်မှ မွေးဖွားလာသူဖြစ်ရာ ပထမ စည်သူ (အလောင်းစည်သူ)

ထီးနန်းရဟန်းကား မတော်တဆဖြစ်ရသည်ဟု ဆိုခြင်းကို ယုံမှတ်ရန် ခဲယဉ်းလှပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ လိုအပ်သဖြင့် သိသိသာသာတွက်ချက်၍ ယင်းသို့ပြုခဲ့ရသည်ဟု ဆိုရအံ့ ထင်သည်။ မင်းကြီးနှင့်တကွ သားတော်ပါ ပုဂံထီးနန်းကို တိုက်ရိုက်စိုးပိုင်ခွင့်ရနိုင်သော မျိုးဂုဏ်အရည်အချင်းမရှိသော်လည်း မြေးတော်ကား ရှေးရိုးမင်းဆက်၏ မင်းသားတစ်ပါးမှ ပေါက်ဖွားသူဖြစ်သဖြင့် နန်းကို ဆက်ခံခွင့်ရှိပါသည်။ ယင်းမင်းသားကား အဘယ်မင်းသားနည်း။ အနိရုဒ္ဓ၏မြေး စောယွန်းဖြစ်သည်ဟု မှန်နန်း (အပိုဒ် ၁၃၉) ကဆို၏။ သို့သော် အချို့သော ပညာရှင်တို့ယူသည်ကား သထုံနန်းကျ မကုတ၏မြေးတော် နာဂသွန်း ဖြစ်သည်။ (စာရင်း ၃၄၆) ယင်းသို့ယူလျှင် သာသနာရေး အဆောက်အအုံတွင်လည်း မွန်ပုံစံ မင်းတိုင်ပင် ယုံမှတ်ချီးမြှင့်ခဲ့ရသူတို့ လည်း မွန်လူမျိုးရေးထိုးသမျှ ကျောက်စာကိုလည်း မွန်ဘာသာဖြစ်စေသည့် မင်းကြီး၏ဝါဒနှင့် ကောင်းမှုကိုက်ညီသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ သမီးတော်နှင့် မကုတ မြစ်တော်ကို ဤသို့စုံစုံကပ်ခြင်းကို ငရမန်ကန်းပုန်စားပုန်ကန်ပြုစဉ်က လုပ်ခဲ့ရဟန်ရှိ၍ နောင်အခါဝယ် မင်းလုပ်မည့်သူကို မွန်ရော မြန်မာပါ မငြင်းနိုင်ကြလေအောင် ထိုမောင်နှံတွင် မြင်သည့်သားကို နန်းညွှန်နန်းလျာ ပြုမည် ဟု အာမခံခဲ့ရဟန်ဟူ၏။ ယင်းသို့ဖြင့် ပထမ စည်သူ (အလောင်းစည်သူ) ဘွဲ့ခံ မြေးတော်ကထိုမင်း၏ထီးနန်းရိပ်ရာကို ဆက်ခံပါသည်။

ပထမစည်သူ ကား အေဒီ ၁၀၈၉ တွင် မွေးဖွားသူဖြစ်၍ အေဒီ ၁၁၁၃ တွင် ထီးနန်းရပါသည်။ ဘွဲ့တော် စည်သူကား ပွဲရသူရဲကောင်းအနက် ရသော ဇေယျသူရကို မြန်မာဆန်ဆန်ခေါ်ခြင်းပင်ဖြစ်၏။ ပုဂံခေတ်လွန်လျှင် ယင်းကို ဘုရားလောင်းပွဲရသူရဲကောင်းဟူ၍ အလောင်းစည်သူဟု တွင်သည်။ ထိုမင်း၏ အခြားသောဘွဲ့အမည်များကား သက်တစ်ရှည်၊ ရွှေဂူဒါယာကာ၊ “ဣတိဘုဝနာဒိတျပဝရဓမ္မရာဇ” (ကျက်သရေရှိသော သုံးလောကနေမင်း မြတ်စွာသော တရားမင်း) တို့ဖြစ်ပါသည်။ ပုဂံရွှေဂူဘုရားအတွင်းနံရံတွင် မြှုပ်ထားသော ပါဠိသင်္ဂဟရိုက် နှစ်မျက်နှာ ကျောက်စာကို ထိုမင်းရေးထိုး၍ ထားခဲ့ပါသည်။ ရွှေဂူကို မေ ၁၇၊ ၁၁၃၁ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် စတင်တည်ဆောက်၍ ထိုနှစ် ၁၇ ဒီဇင်ဘာ ကြာသပတေးနေ့တွင် လက်စသတ်ပါသည်။ တိုင်းခန်းလှည့်လည်ကြောင်းများကို အရေးအပြောရှိသော်လည်း ကျောက်စာအထောက်အထား

အထားဟူ၍ မတွေ့ဖူးပါ။ သက်တော်ရှည်ဟူသော ဘွဲ့တော်အရ ၇၇ နှစ်နေ့ရ၍ အေဒီ ၁၁၆၅ တွင် လွန်တော်မူသည်ယူသင့်၏။ အကြောင်းသော်ကား မင်းသစ်သည် အေဒီ ၁၁၆၅ ကစ၍ စိုးစံသည်ဟု ယူနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သက်စိုးတောင်ကျောက်စာ (ဓာတ်ပုံ ၆၀ က) တွင် ရှေ့ပိုင်း ပုဂံမင်းဆက်စာရင်းပါသဖြင့် ပထမစည်သူကို မည်သူဆက်ခံသည်ဟု ပြောနိုင်ကြ၏။

ဆက်ခံသူကား ဣမ်တစ်သျှင် (ရွှေနန်းရှင်) ဖြစ်သည်။ ရှေးမြန်မာစာ၌ ဣမ်တစ်ဟူသည် နန်းတော်ကိုဆိုလိုရကား ယင်းဘုရင်လက်ထက်၌ နန်းတော်သစ်ဆောက်သည်ဟု ယူဆရအံ့ထင်၏။ ယင်းကား ရာဇဝင်ကျမ်းများ၌ နရသူခေါ် ကုလားကျမင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံခြားသားများလာ၍ လုပ်ကြံခြင်းကို ခံရသည်ဟု အဆိုရှိရာ အဘယ်ပြည်သားတို့နည်းဟု မေးဖွယ်ရှိ၏။ မှန်နန်း (အပိုဒ် ၁၄၂) တွင် ပဋိက္ကရာဇ်မှ ကုလားများဟု ဖော်ပြသည်။ သို့သော် စူဠာဝံသ (ဒုတိယတွဲ၊ မျက် ၆၄-၇၀) အဆိုအားဖြင့် ပထမ ပရာကြမဗာဟု (၁၁၆၄-၁၁၉၇) သည် အာဒိစ္စ ကို အမှူးအချုပ်ထား၍ မြန်မာနိုင်ငံသို့ စစ်ထွက်စေရာ နိုင်ငံကို အလိုတော်ပြည့်၍ မင်းကိုလည်း သတ်ရသည်ဟူ၏။ သီဟိုဠ်ကုလားသတ်သည်ဖြစ်စေ၊ ပဋိက္ကရာဇ်သတ်သည်ဖြစ်စေ၊ ထိုမင်းကား နိုင်ငံခြားသားလက်ချက်ဖြင့် အနိစ္စရောက်သည်ဟု ယူရပေသည်။ ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော သက်စိုးတောင် ကျောက်စာကျေးဇူးကြောင့် ထိုမင်းကို ဒုတိယ စည်သူဆက်ခံသည်ဟု သိရပါသည်။ ကုလားကျမင်းနှင့် ဒုတိယစည်သူမင်း တို့နှစ်ဦးအကြား၌ ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် ဖော်ပြသကဲ့သို့ မင်းယဉ်နရသိမ် (၁၁၇၁-၄) ဟူသည့် မင်းတစ်ပါးမရှိပါ။ ဤအချက်ကို အောက်ပိုင်း၌ ထင်ရှားစေပါသည်။

ဒုတိယစည်သူ နန်းဆက်သည်မှစ၍ မြန်မာပိုင်းပုဂံယဉ်ကျေးမှုခေတ်ဖြစ်သည့် ခေတ်သစ်သို့ ရောက်ပါသည်။ မွန်ဩဇာကိုဖယ်ရှား၍ မြန်မာဆန်လိုသော ဆောင်ရွက်ချက်များ အင်တိုက်အားတိုက်ပေါ်လာသည်ကို တွေ့ရ၏။ ထိုလိုင်မင်း ပျံတော်မူသည့် အေဒီ ၁၁၁၃ အထိ ကျောက်စာရေးထိုးရန် မွန်ဘာသာတစ်ခုတည်းကိုသာ သုံးစွဲခဲ့ကြောင်း တွေ့ခဲ့ကြရပြီ။ ထို့နောက် အေဒီ ၁၁၁၃ မှ ၁၁၇၄ အထိ ကြားကာလ၌ မွန်၊ ပါဠိ၊ သင်္သကရိုက်၊ ပျူနှင့် မြန်မာဘာသာတို့ကို သုံးစွဲကြ၏။ မြန်မာတစ်ဘာသာတည်းကို သုံးစွဲခြင်းကား အေဒီ ၁၁၇၄ မှ စခဲ့ပါသည်။ ဘာသာစကားပြောင်းခြင်းနှင့်အတူ ရေးသားပုံလည်း ပြောင်း

လဲ၏။ မြန်မာတို့ကား စာပေ စတင်ရေးသားရာ၌ ရိုးရိုးနှင့် လိုရင်းပေါက်အောင် ရေးသည်။ အဖွဲ့အနွဲ့မပါ။ အဆောက်အအုံတွင်လည်း မွန်ပုံစံကို အစားထိုးရန် ပုံစံသစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းအပြောင်းအလဲကို ပါမောက္ခ ဂျီအိပ်ချ်လုစ် ကောင်းစွာ သရုပ်ပါအောင် ဖော်ပြပြီးဖြစ်၏။

မြန်မာတို့ကား ထိုခေတ် မွန်တို့နှင့်မတူ၊ အတွေးအခေါ်၊ အမှုကိစ္စ ပြီး ပြတ်သည်သာ လိုရင်းဟု ယူဆသူများတည်း။ အရေးအသား၌ ကဗျာ မသုံး၊ စကားပြေသာရေး၏။ နှောင်းခေတ် မြန်မာများနှင့် အလွန်ခြား နားဟန်ကား အချဲ့အထွင်အကဲအမိုးမပါ။ ရိုးရိုးပင် ဖော်ပြရေးသားကြ သည်။ ဘုရားကျောင်းများ၌ မွန်တို့ သုံးစွဲလေ့ရှိသော ကြည်ညိုစိတ်ကို ယိုဖိတ်စေသည့် အလင်းရောင်မှုန်မှုန်၊ စကြိုမှောင်မှောင်၊ ဆေးရေးအဆင်း ရင့်ရင့်တို့ကို မကြိုက်ပါ။ အဆောက်အအုံပုံစံကို နည်းမှီးရသော်လည်း မှောင်သဖြင့် လင်းနို့တို့ခိုအောင်းရာ ဂူတို့နံပါး၌ ကြီးစွာသော တံခါး ပုဂံဖောက်ထုတ်၍ နေရောင်များစွာဝင်စေလျက် ဆေးရေးခြယ်တွင်လည်း ခရောင်စပ်ပုံနှင့် ပုံစံထုတ်ပုံတို့၌ ပိုမိုတောက်ပရွှင်ပျပါသည်။ (မြန်မာ သုတေသနအသင်း စာစောင် အတွဲ ၂၂၊ အမှတ် ၃၊ မျက် ၁၂၁-၂) စောမင်းလှကျောက်စာ (စာရင်း ၇၁၅) တွင် အေဒီ ၁၁၇၄ ၌ စည်သူ မင်းကြီး ရွှေတောင်တက်၏ဟု အတိအကျပါသည်။ ဒုတိယစည်သူ၏ မိဖုရား တို့အနက် ခြောက်ဦးကိုသာ အမည်ဖြင့်သိရသည်။

- ၁။ “တောင်ပွင့်သည်” တောင်နန်းစံ။
- ၂။ “မြစ်ပွင့်သည်” မြောက်နန်းစံ။
- ၃။ စင်မြကန်သည် မြကန်မိဖုရားစော။
- ၄။ ဝဋ်သိကာ “ဦးဆောက်ပန်” ထိပ်ခေါင်တင်မိဖုရား။
- ၅။ စင်အလွမ် ထိပ်ထားမိဖုရားစော။
- ၆။ ဝေလုဝတိ ဝါးမိဖုရား။

ယင်းတို့အနက် စင်မြကန်သည်ကား အရေးပါအရာရောက်ဆုံးဖြစ်ဟန် တူ၏။ ထိုမိဖုရားသားတော် နာတောင်များက ဒုတိယစည်သူ၏ ထီးနန်းရိပ်ရာ ကို ဆက်ခံပါသည်။ မင်းကြီးလက်တွင် ခူနာပေါက်၍ မိဖုရားက ကြင်နာစွာ ပြုသည့် အများပြောဝတ္ထုကား ဖြစ်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ မင်းကြီး၏သားတော်

တို့အနက် ထိုမင်းသားသည် အငယ်ဆုံးဖြစ်သော်လည်း အမိကို မင်းကြီးမြတ်နိုး လှသဖြင့် လိုရာဆုတစ်ခုကို ပြုတော့ဟုခွင့်ပြုရာ သားတော်ကလေးအတွက် ထီးမွေတောင်းခဲ့၏။ ကျောက်စာအကိုးအကား၌ နာတောင်များသည် အငယ်ဆုံး သော သားမဟုတ်ကြောင်းပြ၏။ အောက်ပိုင်း၌ ထပ်၍ရှင်းပြပါဦးမည်။ မင်းကြီး ၏မောင်းမတို့တွင် နှစ်ဦးသာသိပါသည်။ ယင်းတို့ကား အပြောင်တံ စောမင်း လှနှင့် မောင်မခင်မိငယ် တို့ဖြစ်၏။ ဒုတိယ စည်သူ တွင် သားသမီးများစွာ ရှိရမည်ဖြစ်ရာ နာတောင်များနှင့် မင်းသမီး အစစ်မင်လှ တို့ကား မိဖုရား မြကန် သည်တွင်မြင်၏။ ရာဇသူရ၊ ဂင်သူရ နှင့် “ပျံခီ” တို့ကား ဝဋ်သိကာ တွင်မြင်၏။ မင်းသမီး သတ္တိကာမိကား မိဖုရား စင်အလွမ် တွင်မြင်၏။ အမိအမည်ကို မသိရသေးသော မင်းသားမင်းသမီးတို့ကား ကြံသိုင်ကြံ၊ သိဃ် ပိစည် နှင့် “ဗျုဒ္ဓသူရ” မယားတို့ဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယ စည်သူ ကို နာတောင် များ က ၁၈၊ ဩဂုတ်၊ ၁၂၁၁ တွင် ဆက်ခံသည်။

နာတောင်များ သို့မဟုတ် နာတောင်သခင် ကား ရာဇဝင်များ၌ ဖော်ပြပါရှိသော နန်းတောင်းများပင်ဖြစ်၏။ အမိဖြစ်သူက သားအတွက် ထီးမွေ ကို ပူဆာလွန်းသဖြင့် ယင်းအမည်ကိုရသည်ဟု ဆိုသည်။ ပူဆာသဖြင့် ရပြန်သော အမိ၌ အခြားရသင့်ရယိုက်သော အဖေဟူအမေကွဲ နောင်ဟော်များက မကျေနပ် နှစ်သက်သည်ဟုလည်း ဆိုပြန်သည်။ ဒုတိယစည်သူ၏ သားတို့တွင် ယင်းကား အငယ်အနှောင်းမဟုတ်၊ ထို့ပြင် အခြားမင်းသားတို့ ပုန်ကန်သည်ဟူ၍ သက်သေ ပြနိုင်သဖြင့် ထိုဝတ္ထုသွားသည် ယုတ္တိမရှိနိုင်တော့ပါ။ မျိုးရိုးအားဖြင့် ထီးမွေနှင့် ပို၍နီးစပ်သော ဝဋ်သိကာ၏ သားတော်သုံးပါးကိုကျော်၍ အရိုက်အရာကို ဆက်ခံခြင်းဖြစ်၏။ အပြောအဆို သိမ်မွေ့ရည်မွန်သဖြင့် တစ်ဖက်ကလည်း အလိမ်မာသုံး၍ အညံ့ခံလိုက်ကြဟန်ရှိသည်။ “ပျံခီ” တစ်ဦးတည်း၊ သို့မဟုတ် အားလုံးပင် သူတို့အမြင်အားဖြင့် နန်းလုသူဖြစ်သော နာတောင်များကို ပယ်ရှား ရန် ကြံစည်အားထုတ်လျက်ရှိကြ၏။ နောက်ဆုံးတွင် မင်းသား သိဃ်ပိစည် နောင်အခါ ၁၂၃၅ ၌ ဘုရင်ဖြစ်လာသော နာတောင်များ၏ သားငယ် “ဣစ္စာ” တို့နှင့်ပူးပေါင်း၍ ပျံခီ သူပုန်ထသည်။ သူပုန်တို့ အမှန်ပင် အရေးရှုံးနိမ့်၍ ပျံခီနှင့် သိဃ်ပိစည် တို့ အကွပ်အမျက်ခံရဟန်ရှိ၍ (အမည်မသိသော) “ပျံခီ” သားမင်းသားနှင့် “ဣစ္စာ” တို့ကိုကား ငယ်ရွယ်သူများဖြစ်သဖြင့် အပြစ်

မှ ခွင့်လွှတ်ခဲ့ဟန်တူပါသည်။ ထိုအခါမှစ၍ ရာဇသူရနှင့် ဂင်္ဂသူရတို့သည် နာတောင်များအပေါ်တွင် သစ္စာရှိစွာ အမှုထမ်းခဲ့ကြပုံရ၏။ “ဣစ္စာ” လက်ထက် ၌ ယင်းတို့နှစ်ယောက်သည် အမတ်လေးပါးနှင့်တွဲ၍ သာသနာမြေများကို မှန် မမှန် စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့တွင် ပါဝင်ခန့်ထားခြင်း ခံရသည်ကို တွေ့ရ၏။ ထိုအဖွဲ့ခန့်ထားစဉ်က ယင်းတို့ကို မင်ဖထုယ် ဟု ဖော်ပြသဖြင့် ယင်းတို့ကား ထိုအခါက မင်းဖြစ်သော “ဣစ္စာ” ၏အဖ နာတောင်များ၏ညီငယ်များဖြစ်သည် ဟုသိရ၍ နာတောင်များ သည် ဒုတိယစည်သူ၏သားတို့အနက် အကြီးဆုံး ဟု မပြောနိုင်သော်လည်း အကြီးတို့တွင် အဝင်အပါဖြစ်၍ အငယ်ဆုံးမဟုတ်ကြောင်း တစ်ထစ်ချဆိုနိုင်ပါသည်။ ထိုအတူ ထိုမင်း၏ အခြားအမည်တစ်ဦးဖြစ်သော ထီးလိုမင်းလိုလည်း မမှန်နိုင်ပါ။ ထိုမင်းသည် ပုဂံမင်းတို့အနက် ပထမဆုံး ဥစ္စာနာထ ဟူသောအမည်ကို ခံသူလည်းဖြစ်၏။ ဥစ္စာနာထဟူသည် မြင့်မြတ်သော ကိုးကွယ်ရာပုဂ္ဂိုလ်ဟူသောဘွဲ့မှ ဆင်းသက်လာဟန်ရှိ၍ ပိဿနိုးနတ်မင်း၏ ဘွဲ့တော်တစ်ပါးဖြစ်သော ဥစ္စာဒေဝနှင့် ဆင်ဆင်တူ၏။ ဘွဲ့တော်ရင်းကား “ဣတြိဘဝနာဒိတျပဝရဓမ္မရာဇ” ဖြစ်၍ (ပထမစည်သူ၏ဘွဲ့နှင့် ထပ်တူဖြစ်သည်) ကျက်သရေရှိသော သုံးလောကနေ မင်းမြတ်စွာသော တရားမင်းအနက် ရသည့်ဘွဲ့တော်ဖြစ်ပါသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အမိကား မြကန်မိဖုရားစောဖြစ်၍ နှမတော်ကား အစဝ်မင်လှဖြစ်ပါသည်။ ငယ်စဉ်က စာသင်ပေးသော ရဟန်းကို မင်းအဖြစ်သို့ရောက်လျှင် ဓမ္မရာဇဂုရုဟု ဘွဲ့တော်ဆက်ကပ်သည်။ ထိုရဟန်းကား အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ဒလအရှေ့ မောလညာရွာသားဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရ၏။ မွန်လူမျိုးဖြစ်ရန် အကြောင်းများ၍ မွန်ဖြစ်ခဲ့သော် ပုဂံနန်း၌ မွန်ဩဇာကို ပယ်ဖျောက်ရန် အားစိုက်လျက်ရှိသည် ဆိုရလင့်ကစား မွန်များ အကြံပေးအတိုင်ပင်ခံဆရာများ ဖြစ်လျက်ရှိသေးသည် ဟု မှတ်ယူကြရန်ဖြစ်ပါသည်။ နာတောင်များ ထီးနန်းဆက်ခံသည်ကိုဖော်ပြပြီးသည့်အတိုင်း အပြိုင်အဆိုင်မကင်းပါ။

နန်းတက်စဉ် အမိကွဲသော ညီနောင်များဖြစ်သည့် သိဗီပိစည်နှင့် ပျံခီတို့ သူပုန်ထခဲ့၏။ သားငယ် “ဣစ္စာ” ပင်လျှင် ရန်သူနှင့်ပူးပေါင်းသည်ကို တွေ့ရသည်။ သူပုန်ရန်ကို နှိမ်နင်းရာ၌ အမတ်ငါးဦးကို အားကိုးအားထားပြုခဲ့ရ၏။ ဆူပူမှုများမရှိတော့သည့်အခါ၌ မိမိသားနှင့် ပျံခီသားကို ခွင့်လွှတ်၍

အမတ်ငါးပါးအား တစ်ပါးလျှင် မြေပယ်ခုနစ်ရာစီ ရယ်ဆု (ရဲဆု) ပေးတော်မူ၏။ အမတ်များကား အသချာ၊ အနန္တသူ၊ အသဝတ်၊ ရာဇသေကြီနှင့် စတုရင်္ဂသူတို့ဖြစ်ပါသည်။ အနန္တသူကား နာတောင်များ၏ မဟာသေနာပတိ ဖြစ်၏။ အမတ် အသဝတ် (အဂ္ဂဝတ္ထာမ) သည် (စစ်မှုရေးရာမှလွဲ၍) အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်တွင် “အက္ခိတင်သောမင်မတ်” မော်ကွန်းထိန်းအမတ်ကြီးဖြစ်ပါသည်။ အမတ် ရာဇသေကြီကား နာတောင်ခေတ်၌ ထင်ရှားသော တရားသူကြီးဖြစ်၏။ နောင်မင်းများလက်ထက်၌ အရေးအပါဆုံးသော အမတ်ကြီးဖြစ်လာဟန်ရှိသည်။ အမတ် စတုရင်္ဂသူ လည်း တရားသူကြီးဖြစ်၍ တွဲဖက်ရသော တရားသူကြီးများကား မဟာသမန်၊ ကင်ကဖိရ်၊ အတူလက္ကဿဝိရ်နှင့် နာရိုင်တသူတို့ဖြစ်၏။ ထိုမင်းလက်ထက် အခြားအရေးပါသော အရာရှိမှာ သံဗျင်ဇေယျပွတ်၊ ဇေယျပဝတ္တတိ ခေါ် ပုဂံအရှေ့ဖွားစောရွာမှ ဇေယပွတ်ဘုရားဒါယကာ ဖြစ်၏။ ယင်းစေတီကျောက်စာ (ဓာတ်ပုံ ၉၀) တွင် နာတောင်များ သည် ၁၈၊ ၁၉၊ ၂၀ တွင် နန်းတက်၍ “ဣစ္စာ” သည် ၁၉၊ ၂၀၊ ၂၁ တွင် နန်းတက်သည်ဟု ဖော်ပြပါရှိပါသည်။ “ဇေယျပွတ်” ၏ အပေါင်းပါ အရာရှိလေးဦးမှာလည်း “သတျာ”၊ “စင်ကြယ်”၊ “ကြိမဖတ်”၊ “သိရိဣန္ဒြိပိစည်” တို့ဖြစ်ကြောင်း ထိုကျောက်စာကပင် ဖော်ပြပါသည်။ ထိုမင်းလက်ထက်မှာပင် လွှတ်တော်ဟူ၍ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ပေါ်လာဟန်ကို အများကပင် ယုံကြည်ပြောဆိုလျက်ရှိပါသည်။ ဘုရင့်နောင်တော်လေးပါးသည် နေ့စဉ်တွေ့ဆုံ၍ တိုင်းရေးပြည်မှုကို ဆောင်ရွက်ကြသဖြင့် လွှတ်တော်နှင့် ဝန်ကြီးလေးပါး ပေါ်လာရသည်ဟု ဆို၏။ သို့သော် ယခု ကျွန်ုပ်တို့လေ့လာနေသော ခေတ်၏ ကျောက်စာအားလုံး၌ လွှတ်တော်ဟူသော ဝေါဟာရကို ဖော်ပြရေးသားထားသည်ကိုလည်း မတွေ့စူးသည့်ပြင် အထက်တွင် ဖော်ပြပြီးသည့်အတိုင်း နာတောင်များ၌ အမတ်ငါးပါးရှိ၍ တစ်ပါးမှ သူနှင့်ညီအစ်ကိုတော်သူမပါပါ။ ရာဇဝင်ကျမ်းများ၌ ထိုမင်းကို ဆက်ခံသူမှာ ကျစွာဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြ၏။ သို့သော် ကျွန်ုပ်တို့တွေ့ရသည်ကား ဆက်ခံသူမင်းမှာ နရသိဃီဥစ္စနာ ဖြစ်ပါသည်။

ရာဇဝင်ကျမ်းများ၌ ကုလားကျမ်းကို မင်းယဉ်နရသိဃီ (၁၁၇၁-၄) ဆက်ခံသည်ဟု တွေ့ရ၏။ (ဒေါ်မြသန်း “ပုဂံဆက်ခေတ်ဦးမင်းအချို့” မြန်မာ သုတေသနသင်း စာစောင်အတွဲ ၂၂၊ အမှတ် ၁၊ မျက် ၁၂၈-၃၁ ကြည့်)

သို့သော် ကုလားကျနှင့် ဒုတိယစည်သူတို့အကြား၌ မည်သည့်မင်းကိုမျှ မတွေ့စဖူးပါ။ စင်စစ် ထိုကျမ်းတို့သည် နာတောင်များနှင့် “ဣစ္စာ” ကြား၌ နရသိဃီ ဥစ္စနာ ဆိုသော မင်းတစ်ပါးကို ဖော်ပြခြင်းမပြုကြပါ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ယင်း နရသိဃီကို ဆိုင်ရာတွင် မထည့်သွင်းမှု၍ ကုလားကျကို ဆက်ခံသည်ဟု ရေးသဖြင့် တကယ်အုပ်စိုးရသည်ထက် အနှစ်ခြောက်ဆယ်စော၍ နန်းတက်နေရရှာသည်။ မင်းယန်ဆိုသူကိုလည်း သက်ဆိုင်ရာဖြစ်သည့် အေဒီ ၁၂၅၆ တရုတ်ပြေးမတိုင်မီ ထည့်သွင်းနိုင်ရန်မစွမ်းသဖြင့် နရသိဃီအမည်တွင် ရှေ့ကဆောင်းလျက် မင်းယဉ် နရသိဃီဟူ၍ ပေါ်လာရ၏။ မင်းယန်လည်း တကယ်အုပ်စိုးရသည်ထက် ရှစ်ဆယ့်ငါးနှစ်စော၍ ရှင်ဘုရင်ဖြစ်ရရှာသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ကမူ “ဗြိတိဘဝနာဒိတျပဝရဓမ္မရာဒေါနပတိ” ခေါ် ကျက်သရေရှိသော သုံးလောကနေမင်းဖြစ်သော တရားမင်းထက် မင်းပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်း အရှင်ဟု အနက်ရသော ဘွဲ့တော်ရှိ နရသိဃီဥစ္စနာသည် နာတောင်များ၏ သားတော်ဖြစ်၍ ထီးနန်းကိုဆက်ခံသူဖြစ်ကြောင်း တိတိပပပြောနိုင်ပါသည်။ နာတောင်များသည် ၁၂၁၁ ခု၌ မင်းဖြစ်၍ အနှစ် ၂၀ မျှ အုပ်စိုး၏။ ကျောက်စာတစ်ခု (ဓာတ်ပုံ ၆၇) ၌ (အမည်ဖတ်မရသော) မင်းတစ်ပါးသည် အေဒီ ၁၁၃၁ ၌ ကောင်းမှုပြု၍ ညီငယ် “ဣစ္စာ” အား အမျှဝေကြောင်း တွေ့၏။ “ဣစ္စာ” ကား ၁၂၃၅ ခု၌ မင်းဖြစ်သူတည်း။ ထို့ကြောင့် “ဣစ္စာ” ၏ နောင်တော်ဖြစ်၍ ယင်းထက်အရင်မင်းဖြစ်သူ နရသိဃီဥစ္စနာသည် အေဒီ ၁၂၃၁ မှ ၁၂၃၅ အထိ အုပ်စိုးခဲ့သည်ဟုဆိုလျှင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ နရသိဃီဥစ္စနာ၏ မိဖုရားများအနက် မိဖုရားစာဝ်နှင့် မိဖုရားဖွာဇော်တို့၏ အကြောင်းကို အနည်းငယ်သိရှိ၏။ မိဖုရားစာဝ်ကား မိဖုရားခေါင်ဖြစ်၍ သိဃီပတိ “တျာဖျာ” နှင့် “အစဝ်လတ်” တို့၏မိခင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် မိဖုရား ဖွာဇော်က ပို၍ အရေးပါအရာရောက်ဟန်ရှိ၏။ အကြောင်းသော်ကား နောင်အခါဝယ် ယင်းမိဖုရား၏ သားတော်သည် ဘုရင်ဖြစ်လာသောကြောင့်ဖြစ်၏။

ထိုမိဖုရားသည် “ငါလင်သခင်မင်ကြီ”၊ “ငါသာမင်ကြီ”၊ “ငါ့မယ်မင်ကြီ” ဟူ၍ ဖော်ပြပြောဆိုလေ့ရှိရာ မင်းသုံးဆက်ဖြစ်သော “နရသိဃီဥစ္စနာ”၊ “ဥစ္စနာ”၊ “တရုတ်ပွယ်” တို့ကိုညွှန်း၍ ပြောဆိုနေခြင်းဖြစ်သည်။ “နရသိဃီဥစ္စနာ” ၏ မိဖုရားကြီးမှ မွေးသော “သိဃီပတိ” နှင့် “တျာဖျာ” သားတော်နှစ်ယောက်ကို

အဘယ့်ကြောင့် ထီးမွေမှ လုံးဝပစ်ပယ်၍ထားရသည်ကို ကြံဆ၍ မရနိုင်ရှိပါ သည်။ နောက်ဆက်ခံသောမင်းကား ဘုရင့်ညီတော် “ဣစ္စာ” ဖြစ်ပါသည်။

“ဣစ္စာ” ကို “စဝ်ကြီ” ဟူ၍လည်း ခေါ်ကြ၏။ ထိုမင်း၏ အမိမည်သူဖြစ် သည်ဟု မသိရပါ။ မင်းသားငယ်ငယ်ကပင် အမိဆုံးသဖြင့် “ငါမိကိုဝ်ကာ ငါမသိလိုက်” ငါမိထုယ်မုယ်ရယ်ငါကြီအေ ဟုပြောကြောင်း ကျောက်စာ တစ်ခု (ဓာတ်ပုံ ၁၈၁) ၌ ဖော်ပြပါရှိသည်။ နန်းတက်စဉ်ကလည်း မလိုသူတို့ ပေါ်ခဲ့ဟန်ရှိ၏။ နန်းရ၍ တစ်နှစ်မပြည့်မီ ၁၂၃၆ ဇွန်လ၌ မင်းသားသီရိဝတ္တ နာနှင့် မင်းသား သိဗီပိကြီတို့ သူပုန်ထ၏။ (ဓာတ်ပုံ ၂၃၄ ကြောင်းရေ ၃၁၊ ၄ ကြည့်) ပုန်ကန်ခြင်းကား မအောင်၊ သိဗီပိကြီ ကို ခွင့်လွှတ်တော်မူ သည်။

“ဣစ္စာ” ကို ပုန်ကန်သောအခါ၌ ဘုန်းတော်ကြီးနှစ်ပါး ပါဝင်ကြောင်း သိရ၏။ (ဓာတ်ပုံ ၁၀၂၊ ကြောင်းရေ ၂၄-၆) နိုင်ငံရေးတွင် ဘုန်းတော်ကြီးတို့ ပါဝင်ပုံကို ပထမဦးဆုံး တွေ့ရဖူးခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့ကိုလည်း ခွင့် လွှတ်တော်မူသည်။ အခြားဘုန်းတော်ကြီးအချို့နှင့်ကား ဘုရင်သည် မြေမှုစကား များရ၏။

သာသနာမြေများ တစ်ကြိမ်ထက်တစ်ကြိမ် များပြားလာသဖြင့် အခွန်တော် ဆုံးရှုံးရကား “ဣစ္စာ” သည် များစွာပူပန်မိဟန်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဘုရင်ဖြစ်လျှင် ဖြစ်ချင်း ယင်းဆောင်ရွက်သည့်ကိစ္စများအနက် သာသနာမြေများကို သိမ်းယူရန် အားထုတ်ခြင်းများလည်း ပါသည်။ (ဓာတ်ပုံ ၉၀) တပရင်းမှ တောကျောင်း ကိုယ်တော်တို့က ကန့်ကွက်ရာ စုံစမ်းရေးအဖွဲ့ဖွဲ့၍ စစ်ဆေးစေ၏။ ဆရာတော် တို့မှန်ကန်ကြောင်း အစီရင်ခံခဲ့၏။ ဤသို့ကြုံရခဲ့သည်။ အခြားသာသနာမြေ များစွာကိုကား သိမ်းယူပေသည်။ သို့သော် ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ ပြုထိုက်သည် ဟူ၍ “ဣစ္စာ” တစ်သက်၌ လယ်မြေများစွာကို သာသနာတွင် လှူရပေဦးမည် ဖြစ်၍ အချို့လည်း သာသနာရေးလက်တွင်းသို့ ပြန်၍ ရောက်ရှိသွားဖွယ် ရှိပါသည်။ နန်းရပြီးလျှင်ပြီးချင်း (ဓာတ်ပုံ ၁၀၂) မြေများစွာ လှူတော်မူ၍ ဘိသိက်ပွဲ၌ ဆောင်ရွက်သည်ဟု ယူဆရန်ရှိသည့် ဗြဟ္မဏတို့ကိုပင် မြေပယ် တစ်ရာလှူပေးသေး၏။ ထိုမင်းလက်ထက် အေဒီ ၁၂၃၇ နှင့် ၁၂၄၈ ခုနှစ်များ အကြားဝယ် သုဗူတိစန္ဒ နှင့် ဓမ္မသီရိ ရဟန်းတော်တို့သည် ပညာရေးနှင့်

ပတ်သက်၍ သီဟိုဠ်သို့ ကြွရောက်ကြသည်။ (ဇာတ်ပုံ ၃၀၂) ထိုရဟန်းတို့ သီဟိုဠ်မှပြန်လာသည်တွင် သာသနာသုတ်သင်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များ ပျံ့နှံ့လာတော့သည်ဟု ယူဆသင့်သည်။ ထိုမင်းလက်ထက် အရေးပါဆုံးသော အမတ်ကား မဟာသမန္တဖြစ်ရာ ယင်းသည် အမတ်ကြီးလည်းဖြစ်၍ မြောက်ပိုင်း မြန်မာဘုရင်ခံလည်းဖြစ်ဟန်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းကို တစ်ခါတစ်ရံ (ဗန်းမော်အနီး) ကောင်စင်ဘုရင်ခံဟု ခေါ်လေ့ရှိ၏။ “ဣစ္စာ” သည် အုပ်ချုပ်ရေးကိုလည်း တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

“ဣစ္စာ” သည် ၂၂ ရက်၊ ဧပြီလ၊ ၁၂၄၉၊ မေလ ၁ ရက်နှင့် မေလ ၆ ရက် အသီးသီးရက်စွဲပါသော ပြည်တွင်းလူဆိုး သူခိုးများကို ဖြိုခွင်းရန် ရည်သန်၍ အမိန့်ပြန်တမ်းတစ်ခု ထုတ်ခဲ့၏။ ယင်းပြန်တမ်းကို ကျောက်ထက်အက္ခရာတင်၍ အိမ်ခြေငါးဆယ်ရှိသော ရွာတိုင်း၌ စိုက်ထူထားရန် ရည်ရွယ်ရင်းရှိသည်။ ကျောက်စာ ၁၁ တိုင်သာလျှင် ယခုရှာဖွေတွေ့ရှိရပါသည်။ မှန်းထားသည့်အတိုင်းမများစေကာမူ ၁၁ တိုင်ထက်များရန် အကြောင်းရှိပါသည်။ မှန်းခြေအတိုင်းမရှိသည်မှာလည်း ယင်းအမိန့်ပြန်တမ်း ထုတ်ဆင့်ပြီးနောက် မကြာမီပင် ဘုရင်မင်းမြတ် နတ်ရွာစံလားသဖြင့် ဆက်ခံသောမင်းက ပြီးပိုင်အောင် လိုက်၍ မလုပ်သောကြောင့်ဖြစ်ရမည်။ အမိန့်တော်ကား

သကရစ် ၆၁၁ ခု၊ မြို့ကြွသိုရ်သံဝဆိုရ် ကဆုန်လဆုတ် ၈ ချက် ကြာသပတိယ်နိယံ။ အတိုင်ပုရှာစပ်ကြီသခင် ဂြီတြိဖဝနာတိတ္တ ၂၁ ပဝရပဏ္ဍိတ ဓမ္မရာဇာမည်သော ပုရှာရှင်တပ်။ ရှိယ်ထုယ်တင်။ ရှိယ်လွန်သော မင်တိုင်ကာ။ ခိုင်စာသော သူတိုင်ကိုင်ကာတံကွင်လှိုင်သောကစသော အထူထူသော သတ်ခြင်ဖွင့်၊ သတ်ကုန်ဇအ်။ ထိုင်သိုင်သော သတ္တဝါတိုင်ကိုင်မိမိသကယ်သိုင်၊ အောက်မိယ်လတ်ရယ်၊ ကြင်နာသည်တိုက်လတ်ရယ်။ ဆိုင်သောစကာတေ၊ ထိုင်ကြောင်ရကာ၊ ရိုင်သိယ်သောယုံသောမူရယ်။ ကြင်နာသည်တိုက်လတ်ရယ်။ ဆိုင်သောစကာတေ၊ ထိုင်ကြောင်ရကာ၊ ရိုင်သိယ်သောယုံသောမူရယ်။ လှမစောက်နာထောင်ရယ်နာအပ်ဇ ခိုင်စာကုန်သော သူတိုင်သည်ကာ။ ချံသာရအံသတေဟူရယ်ခိုင်စာကုန်သောတေ။ ယင်တိုင်၊ ချံသာရနိုင်သောသည်ကာ၊ သူရှောက် သူရွာသူမိယာသသာ၊ သူဥတတ်စာ၊ အပျက်အစီ၊ အနိုင်ထက်

မူရသော တိုင်ချံသာနိဝပန်ကျင်သောတေ။ ထိုင်ချံသာဟူသောသည်ကာ၊
 ကိုဝ်သတ်လလံသော ချံသာတေ။ မမိသောကြာလေ၊ ဣပ်သော၊ နိယံ
 သော၊ ရျပ်သော၊ သွာသောကဝလ္လဗ္ဗင်လေ။ တစိယံသလျှင်လေ၊ အယင်
 တိုင်ကာ မချံသာစွတေ။ ကြောက်လန်လျက်လျှင်လေ၊ ဘိယံတစ်ခုခု
 တေရောက်လတ်မှုကာ။ ဣမ်တွင်လျှင်နိယံကျင်မှုလေ၊ နှန်လုံကာ၊ ဆိုင်
 ပြယ်ကြီစွာသော မတ်လော၊ ခိုင်စာသောသူတိုင်သည်ကာ၊ အဖယ်ဟုမိ
 လိပ်နေ၊ ယခင်အစန်စန်က ခိုင်စာသော သူတိုင်သည်ကာ တစ်ယောက်
 တည်လျှင် လေလွတ်ဧဟု သောသည်ကာမဟိယံဖူ၊ ကြာစွာအဆုံကာ၊
 နှန်နှစ်သုံနှစ်မြိုင်ကာ၊ မကြာဖူမလော။ ဣယံစကာကာ ယခုဆိုင်သော
 မဟုတ်၊ တျာတွင်လေ ဣယံသိုင်မိန်ဧအံ။ ” သိယံလျှင်ရယ်ခိုင်စာသော
 သူကာ၊ ငြယ်ကြီပြီတ္တာ အသူရာ တိရိတ်ဆန် အပယ် ၄ ပါသောသည်ကာ
 အယင်ခိုင်သူဣမ်လျှင် မည်ဧအံ။ မသိယံမိလျှင်လေ၊ ဖံမိလျှင်၊ အထူထူ
 သော သတ်ခြင်အာရောက်ကုန်ဧ။ အသိုင်သတ်ခြင်နေဟူမှုကာ အရိယံ
 နယ်သံဆူဆပ်ရယ်ခတ်သော၊ အဆူဟိယံသော ကြိမ်လုံနှင့် ခတ်သော၊
 နာလှီသော၊ နှာခေါင်လှီသော၊ ခြိယံလက်ဖြတ်သော၊ ထိပ်ထွင်ရယ်သံပူရယ်
 ရယ်ထူရယ်၊ ဥနှောက်ဣဂြိုက် ၂ ဆူလျက် သိယံသော၊ ခံတွင်ကန် ဖိ
 ရယ်ဆိမိငိုသော ဆံယောက်ရာအရိယံ၊ ရျမ်ရယ်ဆံတောင်ငင်ဖီရယ်ဦ
 ရိယံဆွစ်ပြီသော ဦခေါင်ခွမ်ခွည်သံ လှည်ကန်နှင့်ခတ်သော၊ လက်ဝယ်
 ပုခုံ၊ လက်ယာခုံအောက်သိုင်၊ ပုဆစ်ကန်အရိယံဆွစ် ဖီရယ်အောက်သာ
 အရိယံကာ အခြိယံသိုင်နွဏါ။ အထက်သော အရိယံကာဦခေါင် သိုင်လှီ
 လယ်သော၊ အရိယံခမင်ဆွစ်ပြီသောကာ အတွင်ရိယံကာ ပသိုင်ထာရှယ်လွံ
 သော၊ မိယံညှပ်နဲ့ အရိယံကိုကတ်ကြိယံနှင့် ရျန်သော၊ အာသာဟိယံရာ၊
 ခိတ်ရယ်လှီသော လက်တန်တောင် ရှိယံပြတ်သော၊ ခြိယံပုဆစ်ရယ်
 ဖြတ်သော သံခွာ ၄ ခုစွပ်ရယ်တွာစိယံသော၊ အစောင်ဣပ် စိယံရယ်နာ
 တွင် တံသင်နက်သော၊ ခြိယံ ၂ ဖက် သုံရယ်ပတ် ၂ လှေည်သော
 တူနှင့်နှပ် ၂ ထုရယ်၊ ကိုင်ခပ်သိမ်အိုင် ချင်သိုင်ခုယ်ဘိရယ်လှေည်သော၊
 အရိယံကိုဝ်သင်ထုမ်နှင့်စက်ရယ်၊ သံပရာဆာ ပ္ဍရေည်သွန်သော၊ အရှင်
 လျှင်ခိုင်စာစိယံသော၊ လည်ဖြတ်သော၊ ကိုယ်လက်ခပင်အမှိုက်ရေစ်ရယ်

မိဖုတ်သော။ ဣသိုဝ်သော သတ်ခြင်သတ်ကုန်ဇေ။ ၄၄၄ ကျောက်သာ တိုင်ဆောက်သာကာ နိယံကျန်လေဖွယ်၊ တင်ဆောင်ပျ၊ ပိတန်ဆင်စွာ ကြံစုတ်၊ တစ်ရွာမလွတ် ဆောက်စိယံတေ၊ ရွယ်ငယ်စွာအဆုံကာ အလှမ် ၅၀ ယုယ်ဆောက်စိယံတေ တလမလွယ် လူပညာသတင်နိယံနှိုက် ရွာသူ ရောက်သူကြံရွာသည် ခပင်ရသော တန်ဆာဆင်လျက် ပေါက် ၂ တန် ဆောင်ပန်တောင်ကပ်တာနှင့် ပုစဝ်၊ စည်ပသာလေတိ၊ ဣသိုဝ်မူရယ် ကျောက်စာ တိုင်စာကိုဝ်နာစိယံကုန်သတေ တန်ဆာဆင်ရယ်ဖတ်စိယံ သတေတိုင်မဟိယံသော ရွာငယ် ရှောက်ငယ် တိုင်ပင် ခပ်ရယ်၊ တိုင်ဟိယံ သိုဝ်နာပါစိယံကုန်၏။

ဤခြိမ်းခြောက်စာကို “ဣစွာ” ထုတ်ပြန်ခြင်းကား ခြိမ်းခြောက်သဖြင့် လူတို့ လိမ္မာအံ့ထင်သောကြောင့်ဖြစ်၏။ ကိုယ်တိုင်လိုက်နာ၍ ရက်စက်လိုသည် မဟုတ်ပါ။ သို့သော် ခြောက်ရုံနှင့် မကြောက်မှန်းကိုမသိရခင် နတ်ရွာစံသည်မှာ ကံကောင်းရှာသည်။ ဆက်ခံသူကား ဥစ္စနာ ဖြစ်ပါသည်။

“ဣစွာ” တူတော် “ဥစ္စနာ” က ၁၂၄၉ တွင်ဆက်ခံ၏။ ယင်း “ဥစ္စနာ” ကား နရသိဃ်ဥစ္စနာနှင့် မိဖုရား “ဖွာဇေ” တို့၏သားတည်း။ “ဤတြိဘဝနာဒိတျဓမ္မ ရာဇ ဇေယျသူရ” ခေါ် ကျက်သရေရှိသော သုံးလောကနေ မင်းတရားမင်းပွဲရ သူရဲကောင်းအနက် ရသည့်ဘွဲ့တော်ကို ခံယူပါသည်။

“ဣစွာ” သမီး “သမ္မုလ” နှင့် စုံဖက်၏။ ပန်းပွတ်သည်သမီးကိုလည်း ကောက်တော်မူ၍ နောင် “တရုတ်ပွယ်” တွင်မည့် သားတစ်ယောက်မြင်သည်။ ဤသို့ စိုးစံခဲ့၍ ၁၂၅၆ တွင်-

ဥစ္စနာမင်အကြိယံလာခရယ်တလလျှင် ပျံတ်လိယံကုန်ဇေ။ ဟု ကျောက်စာ (ဓာတ်ပုံ ၁၅၈၊ စာကြောင်းရေ ၁၈) တစ်ခုတွင် တွေ့ရကား အောက်အရပ် ဒလ၌ နောက်လိုက်မိုလ်ပါနှင့်တကွ အသတ်ခံရဟန်တူသည်။ ထို့ကြောင့် ဤမင်းကို တလပျံမင်းဟူ၍ လည်း ခေါ်ပါသည်။ ဆက်ခံသူကား မင်ယန် ဖြစ်၏။

မင်ယန်၏ စိုးစံချိန်သည် အလွန်တိုတောင်းလှ၏။ အမိကား မင်းမျိုး ဖြစ်၍ ယင်းကို ပထမ ထီးမွေပေးဟန်တူသည်။ သူလည်း လုပ်ကြံခြင်းခံရရှာ သည်ဟု ယူဆရ၏။ ယခု ပုဂံပြတိုက်ရှိ (ကျောက်စာအမှတ် ၇၀ အရှေ့မျက်နှာ)

ရှင်ပင်ဗောဓိပိုင်းမှရခဲ့သော ကျောက်စာတွင် မင်ယန်က နို့ထိန်း အိပေါင်သင် ကို ကျေးဇူးဆပ်ပုံ၊ မင်ယန်သေဆုံးပြီးနောက် “တရုတ်ပွယ်” ခေါ် စည်သူမင်း က ဆက်၍ အထက်နည်းပေးကမ်းပုံတို့ကို တွေ့ရပါသည်။

ထို ၁၂၅၆ ခု၌ပင် “မင်ယန်” ကို “တရုတ်ပွယ်” က ဆက်ခံ၏။ ဘခမည်းနှင့် နောင်တော်တို့နှင့်အတူ ဒလသို့ ဖေဖော်ဝါရီ၊ ၁၂၅၆ တွင် လိုက် ခဲ့ဟန်တူသည်။ မေလ၌ ပုဂံသို့ မင်းအဖြစ်နှင့် ပြန်လည်ရောက်ရှိလာ၍ နိုဝင်ဘာ လတွင် အဘိသိက်ခံသည်။ မွန်ဂိုတို့ ၁၂၈၇ တွင် ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သည်ကို မခံနိုင်သဖြင့် ပြေးရသောကြောင့် “တရုတ်ပွယ်” ဟုခေါ်တွင်သော်လည်း ဤမင်း ကို “ပန်ပွတ်သည့်မိယ” ဟူ၍ အမိဘက်မှ အဘိုးအိုကို စွဲ၍လည်းကောင်း၊ ဖခင်ကိုစွဲ၍ ဥစ္စနာ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဘေးဘိုးတို့ နှစ်သက်သည့် စည်သူ ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်ကြ၏။ အမိဘက်မှ အဘိုးကိုရည်၍ စေတီတစ်ဆူ တည်ထားကိုးကွယ်သဖြင့်လည်း ပန်ပွတ်ပုထိုဝ်တ်ဒါယကာ ဟု ခေါ်တွင် ပါသေးသည်။ ဤမင်းအစားကြီးပုံ၊ အမျက်စောင်းမာန်ပြင်းထန်ပုံ၊ ဝင့်ဝါစိတ် များ၍ နှိပ်ကွပ်ရာ၌ ရက်စက်ပုံစသည်နှင့်တကွ ယင်းလက်ထက်၌ အောက်မြန်မာ နိုင်ငံမှ မွန်တို့ ပုန်ကန်ခြင်းပါ မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းတို့၌ ရေးသားပါရှိသည်ကို ထောက်ခံရန်သော်လည်းကောင်း၊ ပယ်ဖျက်ရန်သော်လည်းကောင်း သက်သေ အထောက်အထားမတွေ့ဖူးပါ။ မွန်ဂိုတို့ ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်လာခြင်းကိုကား တရုတ်မှတ်တမ်းများနှင့် ဒီသာပြာမုက် ကျောက်စာ (ဓာတ်ပုံ ၂၇၁) တို့ကို မှီငြမ်းပြု၍ ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။

မွန်ဂိုတို့နှင့် ရန်စ ကား ၁၂၇၁ ကစသည်။ ယူနန်အစိုးရက ဧကရာဇ်၏ အမိန့်အတိုင်း ပုဂံမှ ဆက်ကြေးတောင်းရန် သံတမန်များ စေလွှတ်ခဲ့၏။ သံတို့ကို ဘုရင့်ရှေ့တော်မှောက်သို့ ဝင်ခွင့်မပြုဘဲ သင့်တင့်အောင်ပြော၍ ဆက်ကြေးမပေး ဘဲ ပြန်၍လွှတ်လိုက်သည်။ မွန်ဂိုကို အညံ့ခံသဖြင့် ဆုံးမသောအနေဖြင့် မြန်မာ က ၁၂၇၂ တွင် ဝပလောင်ဒေသများသို့ သွားရောက်တိုက်ခိုက်၍ ခေါင်းဆောင်အချို့ ကို ဖမ်းယူခဲ့၏။ ယင်းကို ပီကင်းက သိအောင် အစီရင်ခံကြသည်။ ဧကရာဇ် က မတ်လ ၃ ရက်၊ ၁၂၇၃ နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ သံသုံးဦးကို စေလွှတ်ခဲ့၏။ ယင်းတို့ တရုတ်နိုင်ငံသို့ ပြန်မလာကြတော့ပါ။ မြန်မာရာဇဝင်တို့၌ ဘုရင့်အမိန့် နှင့် တရုတ်သံတို့ကို ကွပ်မျက်ရမည်ဆို၏။ သို့သော် ပုဂံကဲ့သို့ ယဉ်ကျေးမှု

အဆင့်အတန်းမြင့်သော လူမျိုးသည် ၁၂၅၂ ခု၌ ကုဗလိုင်၏သံတို့ကို တလီ၌ နန်ကျောင်တို့ သတ်ပုံမျိုး ကြီးကျယ်သောပြစ်မှုကို လွန်ကျူးအံ့မထင်၊ မင်္ဂလာစေတီ ကျောက်စာ၌ မင်းကြီးက မင်တိုဝ်ကာတမန်ကိုမချုပ်ရှာဟု ဆိုခဲ့ဖူးရာ၊ မိမိကိုယ်တိုင်က သူတစ်ပါး၏သံကို သတ်ဖူးလျှင် ဤမျှ ရဲဝံ့စွာ သူဆိုဝံ့မည် မဟုတ်ရာ အပြန်လမ်းတွင် အလွယ်တကူပင် သေနိုင်ပါသေးသည်။ အကြောင်း မှာ ၁၂၇၅ ယူနန်မှ အစီရင်ခံစာတစ်ခု၌ သံတမန်တို့ သတင်းကိုသိရှိရန် အရာရှိတစ်ဦးကို လွှတ်သောအခါ၌ သူပုန်တို့ကြောင့် လမ်းမသာ၍ မသွားခဲ့ ရကြောင်း ဖော်ပြပါရှိ၏။ ဤအချိန်မှာပင် မြန်မာတို့က နောက်ထပ်ရန်စပြန် သည်။ တရုတ်ကို အညံ့ခံသဖြင့် ဆုံးမရန် 'ရွှေသွား' နိုင်ငံသို့ မြန်မာတို့ ဧပြီလ၊ ၁၂၇၇ တွင်း၌ ချီတက်တိုက်ခိုက်ပါသည်။ မြန်မာတပ်နှင့် တလီမှ တပ်တို့ မြစ်ငယ်တစ်ခု ကမ်းပါး၌ ဆုံမိ၍ မြန်မာတို့ အရေးနိမ့်ခဲ့၏။ ဤစစ်ပွဲ ပြီးနောက်တစ်နှစ်အကြာ အေဒီ ၁၂၇၈ ခုတွင်-

ဂု နန္ဒပတြာလေငါဆောင်ချံ မြိုင်နိယံရလိယံ၏ ပြည်တယ် ပျက်စီသဗ္ဗစခယ်ဇာန်။ (ဓာတ်ပုံ ၂၇၇ ကြောင်းရေ ၅-၆)

ငါဆောင်ချံ ဟူသည် ယခု ဗန်းမော် သို့မဟုတ်၊ ယင်းမြို့အနီး၌ပင် ရှိသည်ဟု ဆိုရမည်။ မွန်ဂိုတို့လည်း စက်ဟင်ဘာလ၊ ၁၂၈၃ ခုတွင်မှ လာ ရောက်တိုက်ခိုက်နိုင်ပါတော့သည်။ ၃ ရက်၊ ဒီဇင်ဘာလ၌ “ငါဆောင်ချံ” စစ်ပွဲကို တိုက်ရ၏။ ၉ ရက်၊ ဒီဇင်ဘာလ၌ “ကောင်စင်” ကိုသိမ်း၏။ “တရုတ်ပွယ်” လည်း မြို့တော်ကိုစွန့်၍ ပြည်မြို့အထိ စုန်၍ပြေး၏။ သို့သော် မြန်မာတပ်များ တကောင်း၌ ကျန်ရှိနေသေးသဖြင့် ဇန်နဝါရီလ၊ ၁၂၈၄ ၌ ရန်သူများ လာရောက်တိုက်ခိုက်သိမ်းယူပါတော့သည်။ နယ်ပယ်အုပ်ချုပ်ရေး အရာရှိများ တရုတ်ဘက်မှရောက်လာ၍ မြောက်ပိုင်းမြန်မာနိုင်ငံကို ကျန်မိယံ ဟူသောအမည်ဖြင့် တရုတ်ပြည်နယ်သစ်ဟု ဖွဲ့စည်းလိုက်၏။ ပြည်အနောက် “လှည့်ကွ” ၌ နေရရှာသော “တရုတ်ပွယ်” သည် ၁၂၈၅ ၌ အညံ့ခံရန် ဆုံး ဖြတ်တော့သည်။ “အနန္တပိစည်” နှင့် မဟာပိုင်တို့ကို ပထမစေလွှတ်ပြီးမှ “သျှင်ဒိသာပြာမုက်” သည် ပီကင်းအထိသွား၍ မွန်ဂိုဧကရာဇ်နှင့် စစ်ပြေငြိမ်း စကားများဆိုခဲ့၏။ (ဓာတ်ပုံ ၂၇၁ ကြည့်) ဒိသာပြာမုက်က တံပြတိတ်ခေါ် သော မိမိနိုင်ငံမှ စစ်သားတို့ကို ရုပ်သိမ်းပါမှ ပြန်လည်ထူထောင်၍ ကောက်

ပင်စိုက်လျက် ဆက်ကြေးပို့လွှတ်နိုင်မည်ဖြစ်သောကြောင့် ရုပ်သိမ်းစေကြောင်း ဧကရာဇ်အား ဟောပြောအောင်မြင်ကြောင်း ရေးသားခဲ့၏။ သက်ဆိုင်သူအား လုံးလည်း ထိုစဉ်က မှုခင်းကိစ္စအားလုံး ပြေငြိမ်းလေပြီဟု မှတ်ထင်ကြပေမည်။ ခေတ္တမျှရပ်နားခြင်းဟု မသိကြပါ။ ဘုရင်သည် မြို့တော်သို့ ၁၂၈၇ တွင် ပြန်ရန် ပြည်သို့အရောက်၌ သားတော်က အဆိပ်ကျွေး၍ လုပ်ကြံခံရ၏။ ပြည်တွင်းဆူပူမှုများလည်း တစ်ပါတည်းပေါ်လာကြပါသည်။ ယူနန်အစိုးရသည် ပြည်တွင်းမညီမညွတ်ရှိနေသည်ကို အခွင့်ကောင်းယူ၍ ဧကရာဇ်အမိန့်တော်ကို မထိမဲ့မြင်ပြုလျက် ပုဂံသို့ဆင်းလာ၍ သိမ်းယူထားလိုက်ပါသည်။ သို့သော် ရှေးမင်းဆက်ကိုပင် ပြန်လည်ထူထောင်မိစေရန် ကူညီကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် “တရုတ်ပွယ်” ကို “ရှယ်နန်သျှင်” က ဆက်ခံပါသည်။ မင်းသစ်ကား မေလ ၃၁ ရက်၊ ၁၂၈၉ နေ့၌ ဘိသိက်ခံ၏။ ထိုမင်းကို ဓမ္မရစ် (တရားမင်း) ဟူ၍ လည်းခေါ်သည်။ မွန်ဂိုဧကရာဇ်ထံမှ ခန့်အပ်လွှာကို ခံယူရန် သားတော် “သိမ်ပတိ” ကို စေလွှတ်ခဲ့၏။

သို့သော် အေဒီ ၁၂၉၇ ၌ ထိုမင်းသည် နန်ကွမင်ဖြစ်လျက် ချီချေပြီ။ ရှယ်နန်သျှင် နှင့် သိမ်ပတိ ကို (မွန်ဂို)တို့နှင့် အပေါင်းပြု၍ တိုင်းပြည်ကို ကျွန်ပြုသည်ဟု အကြောင်းပြလျက် ကွပ်မျက်ခဲ့ဟန်ရှိသည်။ ကျောက်စာ (၁၃၀၂ ခုထိုး) တစ်ခု၌ တရုတ်ပြည်လာသော တက်တီမူမင်ကြီဟု တွေ့ရသဖြင့် နန်းကျမင်းဆက်မှ မင်းသားတစ်ပါးသည် စောနှစ်နှင့်ပြိုင်ရန် ယူနန်သို့ အကူအညီအလိုငှာ ရောက်လာသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ယူရန်ရှိပါသည်။ သို့သော် ပုဂံတွင် ယခုအခါ မင်းဖြစ်ရသည်ကား အမည်ခံမျှသာဖြစ်ပါသည်။ အသင်္ခယာဆိုသူကား မြင်စိုင်း၌၊ ညီ ရာသေကြီကား မကွရာ၌၊ အငယ်ဆုံးညီ သီဟသူကား ပင်လယ်၌ အသီးသီးအင်အားစုလျက် အကြီးအကဲပြုနေကြ၏။ ယင်း ညီနောင် သုံးဦးသာလျှင် အစစ်အမှန် တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်သူများဖြစ်၍ ဘုရင်ကား ယင်းတို့ကြီးဆွဲရာ ကရသူမျှသာဖြစ်သည်။ ယင်းတို့က ၁၂၉၇ တွင် ရှယ်နန်သျှင်ကို နန်းချ၍ စောနှစ်ကိုနန်းတင်၏။ စောနှစ်ကို မင်းလုလင် သို့မဟုတ် တလသူကြီ ဟူ၍လည်း ကျောက်စာများ၌ ဖော်ပြပါသည်။ တက်တီမူသည် မွန်ဂိုတို့ကို သူသာလျှင် ထီးနန်းကို ရထိုက်ကြောင်း၊ နားဝင်အောင်ပြောနိုင်သဖြင့် ၁၃၀၀ တွင် မွန်ဂိုတို့ စစ်ရောက်လာပြန်သည်။ ယခုတစ်ကြိမ်ကား ပုဂံသို့

လာသည်မဟုတ် မြင်းစိုင်းသို့လာခြင်းဖြစ်၏။ အသင်္ခယာ ညီနောင်သုံးပါးတို့သည် မွန်ဂိုအုပ်ချုပ်ရေးကို မုန်းထားအောင် အမျိုးသားစိတ်ကို ကောင်းစွာအသုံးချလျက် စင်္ကြံနှင့် မလည်တို့ကို လူမျိုးခြားလက်မှ ပြန်လည်ရယူမိအောင် စွမ်းဆောင်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ရန်သူတို့ အလုံးအရင်းနှင့် လာသောအခါ၌ မြင်းစိုင်းမြို့တွင်းသို့ဝင်၍ ခံစစ်သာလျှင် ပြုနိုင်ကြတော့သည်။ လာဘ်ထိုးသောရွှေနှင့် မြန်မာအလယ်ပိုင်း၏အပူရှိန်တို့က ကူညီတိုက်ခိုက်သဖြင့် အရံဖြုတ်၍ ပြန်ကြသည်။ ကျန်မိယံနယ်သစ်ကို ဧပြီလ ၄ ရက်၊ ၁၃၀၃ တွင် ကြေညာဖျက်သိမ်းလိုက်ရတော့၏။

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through.

လှစ်နှင့် မြန်မာရာဇဝင်†

ပါမောက္ခ ဂျီအိပ်ချ်လှစ်သည် မည်သည့်အခါက မြန်မာရာဇဝင်ကို စတင် လေ့လာခဲ့သည်ဟု ကျွန်တော် မသိပါ။ သို့သော် သုတေသန ပြုပြီးသမျှကို မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနဂျာနယ်တွင် မှန်မှန်ရေးသား ဖော်ပြလေ့ရှိသဖြင့် ၁၉၁၆ ခုနှစ်က စတင်သည်ဟု ဆိုရချေမည်။ ထိုနှစ်ထုတ် ဂျာနယ် အတွဲ (၆) တွင် ဆရာကြီး၏ ဆောင်းပါးကို စတင်ဖတ်ရှုရပါသည်။ အနှစ်ရှစ်ဆယ် ကျော်ခဲ့ပါပြီ။ ထိုနှစ်များအတွင်း၌ မြန်မာရာဇဝင် သုတေသနကို လျှော့သည် မရှိ၊ တိုး၍ တိုး၍သာ လေ့လာကြောင်း တွေ့ရ၏။ ယခုအခါ ရှေးမြန်မာနိုင်ငံ ဟူသော အမည်ဖြင့် သုတေသီတို့ မှီငြမ်းပြုစရာ ကျမ်းကြီးကျမ်းခိုင် တစ်စောင်ကို ရေးသားပြီး၍ ရုပ်ပုံပေါင်း သုံးရာကျော်ဖြင့် ၁၉၆၉ တွင် တခမ်းတနား ထုတ်ဝေ ခဲ့ပါသည်။ ထိုကျမ်းကြီး မထွက်လာမီက တိမ်မြုပ်နေသော မြန်မာရာဇဝင်ကို ဆရာကြီးက မည်မျှဖော်ထုတ်ပေးနိုင်ကြောင်းကို အတိအကျ သိနိုင်ကြမည် မဟုတ်သေးချေ။ သို့သော် ဆရာကြီး ရေးသားပြုစုခဲ့သမျှ ဆောင်းပါးများကို ပြန်လည်စစ်ဆေးလျှင် ဆရာကြီး၏ကျေးဇူး ကြီးမားပုံကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသမျှ သိကြရအံ့ဟု စိတ်စေတနာထား၍ ဆရာ့စာတမ်း အစုစုကို ဖော်ပြ လိုက်ပါသည်။ သို့သော် ဆရာ့လက်စွမ်း ကုန်စင်အောင် သိလိုပါလျှင် ယခု ဆောင်းပါးတွင် ဖော်ပြသည့် စာရင်းအရ ဆရာ့စာတမ်းများကို ပင်ရင်းအတိုင်း ရှာဖွေလေ့လာကြရန်

---

† ငွေတာရီ၊ အောက်တိုဘာ ၁၉၆၀၊ ၉၉-၁၀၉၊ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၆၀၊ ၂၃၈-၄၀၊ ဇန်နဝါရီ ၁၉၆၁၊ ၂၃၆-၉။

အထူး တိုက်တွန်းလိုပါသည်။

- ၁။ “လက်ဝဲသုန္ဒရ ရတု”၊ အင်္ဂလိပ်ကဗျာဖြင့် ဘာသာပြန်ဆိုချက်။
(၁၉၁၆ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၆၊ အပိုင်း ၁၊ ၉-၁၇)။
- ၂။ “မြန်မာဘာသာ လေ့လာချက်”၊ ရွှေအောင်ဇံသို့ပေးစာ။
(၁၉၁၆ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၆၊ အပိုင်း ၃၊ ၁၉၁-၂)။
- ၃။ “ပုဂံစေတီပုထိုးများအကြောင်း”
(၁၉၁၈ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၈၊ အပိုင်း ၃၊ ၁၈၉-၉၈၊ ရုပ်ပုံလေးပုံပါသည်)

ပုဂံ အဆောက်အအုံကို မြင်ရခြင်းဖြင့် ပုဂံ ယဉ်ကျေးမှုကို ဆရာကြီး စိတ်၌ များစွာ အံ့ဩချီးကျူးခြင်းဖြစ်မိကြောင်း ဤဆောင်းပါးက သက်သေခံလျက်ရှိသည်။ ဗိသုကာဆရာသည် မိမိတည်ဆောက်သောစေတီကို မြင့်မားသော အဆင်းသဏ္ဍာန်ရအောင် ကြိုးစားခဲ့၏။ သို့သော် အတွင်းအဆင်အပြင် ဟာလွန်းသည်ဟု ဝေဖန်သည်။ ပုဂံဘုရားနှင့် ဥရောပမြောက်ပိုင်း ဂိုသစ် ဘုရားကျောင်းများ အထူးဆင်သည်ဟု ဆိုပြန်သည်။ ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ မြင့်တက်သွားပုံကို လည်မော့၍ မျက်စိတစ်ဆုံး ကြည့်ရသည်။ ဖိနပ်တော်မှစ၍ ဖောင်းရစ် ဖောင်းလိပ်တို့တွင် ကြာရိုးကြာစွယ်တို့ ရစ်ပတ်လိမ်ယှက်လျက် ရှုမငြီးအောင် အပြောက်အကွက် ဖော်ကာ မြင့်မားကျော်တက်၍ ဖူးပွင့်ဟန်ကို မြင်ရပါသည်ဟု ဆို၏။

အထက်မှ မိုး၍နေပုံကို ထင်ရှားအောင် . . .

- (က) အတွင်းအပြင် မုခ်ချွန်းကို သုံးသည်။
- (ခ) တံခါးနှင့် ပြတင်းပေါက်တိုင်း၌ ပေါင်းကူးတွင် အလှုံ့ပြောင်ပြောင် တောက်သော မီးညွန့်များသဖွယ် ခိုမြီး ထောင်သည်။
- (ဂ) ပစ္စယာ အဆင့်ဆင့်တွင် စေတီငယ် ရံသည်။ အထက်စေတီကြီးကား ဟိန္ဒူပုံစံမှ ဆင်းသက်လာသော ခေါင်းလောင်းပုံဖြစ်၍ အောက်ခံလေးထောင့်ပုံကို အထက်ပိုင်းအောင် ဖြေယူရာ၌ အလွန်ပြေပြစ် တင့်တယ်သည်။ အထွတ်တွင် ထီးဆောင်းသည်မှာလည်း ထူးခြား အောင်ညီညွတ်၍ အဆင်ပြေလှသည်။ စာနှင့် ရေးသည်ထက် ရုပ်ပုံဖြင့်ပြရလျှင် ပို၍ ထင်ရှားချေမည်ဟု ထီးလိုမင်းလိုမှ အင်္ဂတေပန်းနှင့် ဖောင်းရစ် ဖောင်းလိပ် ပစ္စယာအဆင့်ဆင့်ပုံ၊ ကျောက်ကူး ဥမင်မှ ပစ္စယာဆင့်ပုံ၊

ဂေါတော့ပလ္လင်အထက် စေတီနှင့် အရံစေတီ ပုံနှင့် သဗ္ဗညု တံခါး
ခေါက်ပုံတို့ကို ရေးဆွဲဖော်ပြထား၏။

၄။ “ရွှေကျွန်းဆွယ်ကဗျာ”

(၁၉၁၈ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၈၊ အပိုင်း ၃၊ ၁၉၆-၈၊
ဂါဒီယန် အတွဲ ၁၊ အပိုင်း ၄၊ ၉-၁၀)

၅။ “မြန်မာနိုင်ငံအရည်းနှင့် မြောက်ပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာ ဆောင်းပါးဝေဖန်ချက်”
(၁၉၁၅-၁၆ ရှေးဟောင်းသုတေသန အစီရင်ခံစာ ၁၉၁၉၊ ဂျာနယ် အတွဲ
၉၊ အပိုင်း ၃၊ ၅၃-၆)

မူလဆောင်းပါး ရေးသားသော ပါမောက္ခ ဒုရှင်ဆဲက အနိရုဒ္ဓ တိုင်အောင်
မြန်မာသာသနာဝင်ကို မှန်နန်းအတိုင်း ဖော်ပြ၍ အများ အယူ ရှိသကဲ့သို့ပင်
အနိရုဒ္ဓက အရည်းများကို နှိမ်နင်းခဲ့ကြောင်း ရေး၏။ အရည်းဟူသည် ခြောက်ရာစု
နှစ်လောက်က ဘင်္ဂလား သို့မဟုတ် မြောက်အိန္ဒိယမှ ပုဂံသို့ ရောက်လာသော
မြောက်ပိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာဖြစ်မည်ဟု ဆို၏။ သို့သော် ဆရာလုစ်က ပုဂံအရှေ့
လေးမိုင်အကွာရှိ မင်းနန်သူရွာတွင် နံရံဆေးရေး ပန်းချီလက်ရာ မြောက်မြားစွာ
ကျန်ရှိနေသည်ကို ညွှန်းလျက် ၎င်းတို့ပုံစံ၊ ရေးနည်းနှင့် ယခုတိုင် အကောင်းပကတိ
ကျန်ရှိနေခြင်းတို့တွင် ပုဂံရှိ အခြား လက်ရာများထက် သာလွန်ကြောင်း ဖော်ပြ၏။
ထိုအရပ်များ၌ တစ်ခါတစ်ရံ ကြမ်းတမ်းသောစရိုက်ကို မြင်တွေ့နေရသဖြင့်
စိတ်မကောင်းလေဟန် ဒုရှင်ဆဲက ရေးခဲ့၏။ ဆရာလုစ်ကမူ ထိုကြမ်းသည်ဟု
ထင်ရသော အရပ်များကို ယခုလောက် အလေးဂရုထား၍ ဖော်ပြနေရန် မလိုဟု
ထင်သည်။ ဒုရှင်ဆဲက ဤအရပ်များကို ၁၂ ရာစုနှစ်ဦးက ရေးဆွဲခဲ့ခြင်းဖြစ်မည်ဟု
အချိန်ကာလ သတ်မှတ်သည်မှာလည်း စောလွန်းလှပါသည်ဟု ဆို၏။

၆။ “ပုဂံ ကူငယ်များအကြောင်း”

(၁၉၂၀ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၁၀၊ အပိုင်း ၂၊ ၄၁-၈)
အကြမ်းအားဖြင့် . . .

- (က) တိုင်ရှည်နှင့် စင်္ကြံပတ်လည် တစ်မျိုး
- (ခ) လိုဏ်သဏ္ဍာန် တစ်မျိုး

ဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စား ရှိပါသည်။ သရေခေတ္တရာမှ လေးမျက်နှာနှင့် ဘဲဘဲဘုရား
များမှ အသီးသီး အဆိုပါ နှစ်မျိုး ဆင်းသက်လာသည်ဟု ယူဆနိုင်သည်။

ပျူပုံစံတွင် တိုင်ရှည်နှင့် စကြိုပတ်လည်ထား၍ မုခ်ဦးတန်ဆောင်း တွဲလိုက် ခြင်းဖြင့် သမ္ဘူလ (သုမ္ဘူလ)နှင့် ရွှေကူကဲ့သို့ ကူဘုရားများ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ အပြင်ဘက်၌ စေတီပုထိုးများမှာလိုပင် မြင့်သည်ထက်မြင့်အောင် ကြံစည် တည်ဆောက်ကြ၏။ အထက်စေတီကို မူလလေးထောင့် ရိုးရိုးပုံစံမှ အဝိုင်း ဖော်၍ ခေါင်းလောင်းပုံ ပေါ်စေခဲ့၏။ တစ်ထပ်တိုက်သာ ဆောက်မြဲဖြစ်၍ အတွင်း၌ အထူးကောင်းမွန်လှပသော အပြောက်အမွမ်းများ ခြယ်လှယ်၍ ထားပါ သည်။ ခြူးပန်း ခြူးနွယ်တို့ကို များစွာခမ်းနားတင့်တယ်အောင် အသေးစိတ် ဖော်ပြ၍ အနွယ်အလိပ်များအထဲမှ ဘီလူး နဂါး မကန်းတို့ မြူးထူးဟန်ကိုလည်း တွေ့ရ၏။ စင်စစ်အားဖြင့် ပန်းလည်း ဘီလူး၊ ဘီလူးလည်း ပန်းဟု ဆိုရ လောက်အောင် အယှက်အတင် သိပ်သည်း၏။ အနွယ် အညွန့် လျှင် နှာမောင်း၊ အကိုင်းအခက် လျှင် အရိုး၊ အရွက် အလက် လျှင် သွားကျဲကျဲ မျက်လုံးပြိပြိ မြင်ကြရပါသည်။ ပန်းချီဆရာသည် စိတ်ကူးယဉ်ယဉ်ဖြင့် မျဉ်းတစ်ကြောင်း ဆွဲရုံနှင့် မျိုးမည်သဏ္ဍာန် ကွဲပြားသော ရုပ်အမျိုးမျိုး မြင်သာအောင် ရေးဆွဲ နိုင်၏။ သို့သော် ခန်းမအလယ်မှ ဆင်းတုတော်၏ သပ္ပာယ်ခြင်းကို ဖုံးအုပ်သွား လေအောင် မည်သည့်နေရာတွင်မှ အကဲအပို ရေးချယ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ငါးရာ ငါးဆယ် ဇာတ်ကွက်များကိုပင် အတန်းလိုက် ရေးခဲ့သဖြင့် တစ်ကွက်လျှင် တစ်မျိုးရေးသော်လည်း တစ်နံရံလုံးကြည့်မှ ကားတစ်ကားကြည့်၍ ပြီးသည် ဟူသော သဘောဆောင်လျက်ရှိသည်။ အသေးစိတ်အားဖြင့် ကဿပ၊ ကူ- ၂၈၉၊ ကူ-၃၅၆၊ သမ္ဘူလ၊ ဘုရားသုံးဆူ၊ နန္ဒမညာ၊ သရေပစ္စယာ တစ်ဝိုက်မှ ကူငယ်များ၊ ဝိနည်းခိုရ်၊ ကုသ၊ အဓိဋ္ဌာန်၊ မလောင်ပြစ်၊ ရွှေကူတို့ကို ဖော်ပြ၏။ ရွှေကူမှာ သေးသော်လည်း အောက်ခံမြင့်မြင့်ပေါ်တွင် တည်ဆောက်ထားသဖြင့် မြင့်မားကြီးကျယ်သည်ဟု ထင်ရ၏။ သဗ္ဗညု လက်ရာမျိုး၏ အငယ်စားဟု ဆိုရပေမည်။ ဆရာလုစ်က ချစ်စဖွယ် စာဖြင့် ရေးစွမ်းသလို ခြူးပန်းခြူးနွယ် တို့ကို ဆရာဦးဘဉာဏ်က ပန်းချီဆွဲ၍ ထည့်လိုက်၏။ အဆုံးသတ်တွင် ဆရာ လုစ်က ဖော်ပြပါ ကူငယ်တို့ကို အထူးဂရုပြု၍ သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင် လိုက်လျှင် မြန်မာတို့ ဂုဏ်ယူစရာ ပန်းချီခန်းမကြီးများဖြစ်လာ၍ ခေတ်ချင်း တူလျှင် ဥရောပလက်ရာထက် မြန်မာကသာကြောင်း ကောင်းစွာ တွေ့ရမည်ဟု ရေးခဲ့၏။ သို့သော် ပျက်စီးယိုယွင်းစ ပြုနေပြီဖြစ်၍ အလျင်အမြန် ထိန်းသိမ်း

စောင့်ရှောက်ရန် လိုပါသည်။ ပုံတူများလည်း ကူးထားရန်လိုသည်။ (ပုံတူ ကူးသူသည်/တွေ့သည့်အတိုင်း ကူးရန်လိုသော်လည်း ရှေးလက်ရာ သဘော အဓိပ္ပာယ်ကို နားလည်သော ပန်းချီကောင်း ဖြစ်ရချေမည်။) ဤသို့ ဆောင်ရွက် ဖြစ်လျှင် မြန်မာပန်းချီမှုတွင် ယခုလို ပျက်စီးဆုတ်ယုတ်နေသည်မှ ပြန်လည် ဆန်းသစ် တိုးတက်လာရန် မျှော်လင့်ချက် ရှိသေး၏ဟု တိုက်တွန်းရေးသား ခဲ့ပါသည်။

၇။ “ပုဂံ ရွှေကူကြီးကျောက်စာ” (အေဒီ ၁၁၄၁)။

(၁၉၂၀ ဂျာနယ် အတွဲ ၁၀၊ အပိုင်း ၂၊ ၆၇-၇၄)

ဤကျောက်စာကို အက္ခရာလှယ်သူမှာ ပါမောက္ခ ဖေမောင်တင်ဖြစ်၍ အင်္ဂလိပ် ကဗျာဖြင့် ဘာသာပြန်သူမှာ ဆရာလှစ် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစဉ်က ကျောက်စာ၏ ရက်စွဲကို အေဒီ ၁၁၄၁ ဟု ဖော်ပြခဲ့သော်လည်း အေဒီ ၁၁၃၁ သာ အမှန်ဖြစ်ကြောင်း ၁၉၃၂ ဂျာနယ် အတွဲ ၂၂၊ အပိုင်း ၃၊ ၁၅၁ တွင် ပြင်ဆင်ခဲ့ပါသည်။^{၂၆}

၈။ “မောင်ဂန္တန္တရ ဗဟုသုတ၏ ကဗျာစရိယ ကဝိဝံသစာတမ်းခေါ် မြန်မာ စာဆိုတို့အကြောင်း”ကို ဦးဘကျားနှင့်တွဲ၍ ဆရာလှစ် ဘာသာပြန်ခဲ့သည်။

(၁၉၂၀ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၁၀၊ အပိုင်း ၃၊ ၁၃၇-၅၄)

၉။ စံရွှေပု၏ “လိပ်ကမ္ဘာမ” ဝတ္ထုတွင်ပါသော ကဗျာဘာသာပြန်။

၁၀။ ပါမောက္ခ ဖေမောင်တင်နှင့် တွဲ၍ “တကောင်းရာဇဝင်” ဘာသာပြန်။

(၁၉၂၁ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၁၁၊ အပိုင်း ၁၁၊ ၂၉-၅၄)

၁၁။ “ဒူရှိုင်ဆယ်၏ ဖိုးဝန်းတောင် ကျောက်ကုများအကြောင်း စာတမ်း ဝေဖန်ချက်”

(၁၉၁၄-၁၅ ရှေးဟောင်းသုတေသန အစီရင်ခံစာ ၁၉၂၁ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၁၁၊ အပိုင်း ၁၊ ၅၇-၉)

ချင်းတွင်းမြစ် အနောက်ဘက် ဖိုးဝန်းတောင်ရိုးတွင် မုံရွာမှ ကားနှင့် သွားသော် ၂၅ မိုင်အကွာ၌ အဆိုပါ ကျောက်ကုများ ရှိပါသည်။ ထိုကုတို့၏ ထူးခြားဟန်မှာ . . .

- (က) ကျောက်တောင်ပကတိကို ထွင်းဖောက်၍ ပလ္လင် ဆင်းတုတော်မှအစ အားလုံး တစ်သားတည်းဖြစ်ခြင်းနှင့်
- (ခ) ကျောက်စာ ရေးထိုးမထားခြင်းတို့ဖြစ်သည်ဟု မူလ ဆောင်းပါး ရေးခဲ့သော ဒူရှိုင်ဆယ်က ဖော်ပြ၏။

ယင်းနှစ်ချက်ကို ထောက်၍ ပျူတို့လက်ရာ ဖြစ်အံ့ ထင်သည်ဟု ဆိုပြန်၏။ သို့သော် ဆရာလုစ်က တံခါးပေါက်တို့၌ နှောင်းခေတ်ဓလေ့ဖြစ်သော ခြူးနွယ် ခြူးလိမ်များ မြင်တွေ့နေရသဖြင့် ပျူခေတ်က မဟုတ်တန်ရာဟု ယူချင်သည်။ ထိုထက် ကူတိုင်းမှာပင် ပုဂံခေတ်လက်ရာမျိုးပင် မပါ။ အဆန်းတကြယ် စီမံထားသည်မှန်သော်လည်း လှပတင့်တယ်သည်ဟု မဆိုနိုင်။ မြန်မာတို့ ကျောက်သားကို ထွင်းထုတတ်သော်လည်း သပ်ရပ်ကောင်းမွန်အောင် မလုပ်တတ်ကြောင်း တွေ့ရသဖြင့် အံ့ဩမိသည်ဟု ဝေဖန်ခဲ့သည်။

၁၂။ “တော်စိန်ခို၏ အမရပူရ စကားကျောင်းများအကြောင်း စာတမ်းဝေဖန်ချက်”

(၁၉၁၄-၁၅ ရှေးဟောင်းသုတေသန အစီရင်ခံစာ ၁၉၂၁ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၁၁၊ အပိုင်း ၁၊ ၅၇-၉)

လွန်ခဲ့သည့် ၁၉ ရာစုအတွင်းက မယ်တော်ကျောင်းနှင့် သမီးတော်ကျောင်းဟူ၍ ကျောင်းနှစ်ကျောင်းရှိခဲ့ရာ ၁၈၅၅ ရှေး ဟင်နရီယူ၏ မှတ်တမ်း၌ အသေးစိတ် ဖော်ပြဖူးသည်ကို တော်စိန်ခိုက တစ်ဆင့်ကူးယူ ဖော်ပြလျက် ဟိယန်စန်၏ ခုနစ်ရာစု နာလန္ဒကျောင်း ဖော်ပြချက်နှင့် နှိုင်းယှဉ်၍လည်း ပြသည်။ အံ့ဩဖွယ်ကောင်းလောက်အောင် တူညီချက်များ ရှိပါ၏။ ဆရာလုစ်က စကားကျောင်းများကို အလွယ်တကူသွားနိုင်သည်၊ လှသည်၊ သို့သော် ပျက်စီးယိုယွင်းစ ပြုနေပြီဖြစ်၍ မြန်မြန်သွားကြည့်ကြရန် တိုက်တွန်း၏။ ထို့ပြင် ဖိနပ်ချွတ်ရမည်ဖြစ်၍ အရောက်အပေါက် နည်းကြမည်ကို ဝမ်းနည်းကြောင်း ဖော်ပြသည်။ ဖိနပ်ချွတ်ရန် ဝန်မလေးသူတို့ သွားရောက်ကြပါလျှင် သမီးတော်ကျောင်းတွင် အပြင် ဆင်ပြင်ပုံကို အလေးထား၍ မယ်တော်ကျောင်း၌ အတွင်း ဆင်ပြင်ပုံကို အလေးထားကာ လေ့လာပါဟု မှာပြန်သည်။ မယ်တော်ကျောင်းတွင် မြန်မာ မှန်စီရွှေချလက်ရာ အကောင်းဆုံးရှိ၏။ မြန်မာတစ်ခွင်၌ အတင့်တယ်ကောင်းဆုံးကျောင်းများ ဖြစ်၏။ အံ့ဩမကုန်နိုင်လောက်အောင် လှပသော

သစ်သားပန်းပုနှင့် မှန်စီရွှေချတို့မှာ အနည်းနှင့်အများ ပျက်စီးနေပြီဖြစ်သဖြင့် ယခုအခါ တတ်စွမ်းသမျှ ကယ်ဆယ်ရေးကား ဓာတ်ပုံရိုက်ယူရန်သာ ရှိတော့ကြောင်း ဝမ်းနည်းဖွယ် ဖော်ပြ၏။

၁၄။ “မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ကမ္ဘောဇတိုင်းသားတို့ ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်ဖူးသလော၊ မြန်မာမွန် ရာဇဝင်တို့ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်”

(၁၉၂၂ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၁၂၊ အပိုင်း ၁၊ ၃၉-၄၅)
အာ-ဟာလီဒေးပေးသော အချက်အလက်တို့ကို စိစစ်၍ ဤဆောင်းပါးကို ရေးခဲ့ပါသည်။ တစ်ဆယ့်တစ် ရာစုဦး၌ သထုံဘုရင် ဥဒိန္နကို ကြွမ်းများလာရောက်နှောင့်ယှက်ရာ ပုဂံမှ စစ်ကူတောင်းလျှင် ‘လူလေးယောက်လာ၏’ ဟု မွန်ရာဇဝင် ရာဇဓိရတ် တွင်လာ၏။ ပဲခူးနှင့် သထုံ လွဲသည်မှတစ်ပါး မှန်နန်းနှင့် မခြားလှ၊ တွင်းသင်း ရာဇဝင်သစ်၌ ကြွမ်းလာချိန်နှင့် သထုံပျက်ချိန် တိုက်ဆိုင်၏။ မှန်နန်းကမူ အနိရုဒ္ဓ နန်းသက်ဆုံးခါနီးတွင် လာသည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် ပြဿနာကား...

- (က) ကြွမ်း ခေါ် ဂျမ်းများသည် ကမ္ဘောဇတိုင်းသားများ ဟုတ်မဟုတ်။
- (ခ) လာရောက် တိုက်ခိုက်သည်မှာ ပဂိုး ဖြစ်မည်၊ သထုံ ဖြစ်မည်။
- (ဂ) အနိရုဒ္ဓ နန်းတက်စတွင် လာ၍တိုက်သည် သို့မဟုတ် နန်းသက်ကုန်ချိန်တွင် လာသည်။

တို့ကို စစ်ဆေးရချေမည်။ အတိအကျ အဖြေရနိုင်မည်မထင်။ သို့သော် ဆရာလုစ်က လောပုရိအနီးအပါးနေ ကမ္ဘောဇအဆက်အနွယ် လူမျိုးတို့သည် သထုံကို လာရောက်နှောင့်ယှက်ရာ ပဂိုးက စ၍တိုက်မည်။ မြေခွေးနှစ်ကောင် ရန်ပွဲကို ဖြေလှည့်ပါဟု ခြင်္သေ့မင်းကို ပင့်ခေါ်ရာ နှစ်ကောင်စလုံးကို စားပစ်ခြင်းဖြင့် ရန်ပွဲကို အဆုံးသတ်ပေးပုံမျိုး အနိရုဒ္ဓဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ဟု ထင်ကြောင်းရေးသည်။

၁၅။ “ဗန္ဓကာတိုက်မှတ်တမ်း အတွဲ ၃၊ အပိုင်း ၁ နှင့် ၂ ဝေဖန်ချက်”

(၁၉၂၂ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၁၂၊ အပိုင်း ၁၊ ၅၇-၈)
၁၆။ “ရူပံခေါ် အရှေ့တိုင်း အနုပညာဂျာနယ် အမှတ် ၁ မှ ၁၀ ထိ ဝေဖန်ချက်”

(၁၉၂၂ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၁၂၊ အပိုင်း ၁၊ ၅၈-၆၀)

၁၇။ “ရွှင်ရယ်အေဂျာတစ်အသင်း (မလေး သင်းခွဲ) မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အမှတ် ၈၅၊ ၁၉၂၂ ခု၊ မတ်လ ဝေဖန်ချက်”
(၁၉၂၂ ဂျာနယ် အတွဲ ၁၂၊ အပိုင်း ၁၊ ၆၂-၂)။”

၁၈။ “ဂျာနယ် အေရှတစ် စာစဉ် ၁၁၊ အတွဲ ၂၀၊ အမှတ် ၁ နှင့် ၂၊ ၁၉၂၂ ဇူလိုင်နှင့် ဒီဇင်ဘာ ဝေဖန်ချက်”

(၁၉၂၃ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၁၃၊ အပိုင်း ၁၊ ၆၂-၄)

ဤတွင် အမ်ဂျီဖာရမ်၏ အရှေ့တောင်အာရှရှိ ယခင်နှင့် ယခု မြို့ရွာ နယ်ပယ်များကို နှိုင်းယှဉ် ဖော်ပြထားပုံ အားလုံးကို လက်ခံနိုင်မည်မဟုတ်ဟု ဆရာလုစ်က ဆို၏။ မိချင်ဟူသည် ပင်လယ်ကမ်းရိုး၌ရှိ၍ စစ်တောင်းမြစ်ဝ၌ ရှိမည်ထင်သည်။ မြန်မာရာဇဝင် တစ်လျှောက်၌လည်း အညာနှင့် အောက်ပြည် တိုက်ခိုက်မြဲဖြစ်သည်။ ဤသို့အားဖြင့် နှစ်ဖက်စလုံး အကျိုးဆုတ်ယုတ်ရသည် ဟု ဆရာလုစ်က ရေးသည်။

၁၉။ “ရွှင်ရယ်အေရှတစ် အသင်းဂျာနယ် ၁၉၂၂ လေးတွဲနှင့် ၁၉၂၃ သုံးတွဲ ဝေဖန်ချက်”

(၁၉၂၃ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၁၃၊ အပိုင်း ၂၊ ၁၅၇-၉)

၂၀။ “တရုတ်မင်းဆက်နှင့် မင်းဆက်ရာဇဝင်စာရင်း ဖုကန်တုလု၊ တန် (အေဒီ ၉၇-၁၃၂)နှင့် ငဲလော၊ မြန်မာ့အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ”

(၁၉၂၄ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၁၄၊ အပိုင်း ၂၊ ၈၇-၂၀၅)

ဂျာနယ်တစ်စောင်လုံး တရုတ်မှတ်တမ်း ဘာသာပြန်များသာပါသည်။ ဂျာနယ်အယ်ဒီတာ ဆရာလုစ်က ယခုဂျာနယ်၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ မြန်မာမှု သုတေသီတို့ကို မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ဆိုင်သော အကြောင်းအရာ များစွာကို တရုတ် ရာဇဝင်နှင့် စာပေတို့၌ အမြောက်အမြား တွေ့နိုင်ကြောင်း အမှတ်ရလျက် လေ့လာကြပါဟု နှိုးဆော်ရန်ဖြစ်သည်ဟု ဆို၏။ ၁၉၀၄ ခုနှစ်လောက်ကပင် ဆရာကြီး ပေလီယိုသည် ပြင်သစ် အရှေ့တိုင်းကျောင်းစာတမ်း အတွဲ ၄ ၌ စာမျက်နှာ ၃၀၀ ခန့်ပါသည့် လမ်းနှစ်သွယ်ဟူသော ဆောင်းပါးကို နိုင်နင်း ကျနစွာ ရေးသားခဲ့၏။ အဆိုပါ ဆောင်းပါးကား မြန်မာနိုင်ငံသာမက အရှေ့ တောင်အာရှ တစ်ခုလုံးအတွက် များစွာ အသုံးဝင်သည်။ သုတေသန အဆောက် အအုံကို ဆက်၍တည်ဆောက်ရန် ကျောက်ခုံပင် ဖြစ်တော့သည်။ သို့သော် ပြင်သစ်ဘာသာဖြင့် ပြုစုခဲ့သဖြင့် အများအကျိုးရှိစေရန် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဆိုင်သမျှ စာမျက်နှာ ငါးဆယ်ခန့်ကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ပြန်လိုက်ပါသည်။ ဤမျှ အဖိုး

တန်သော စာတမ်းမျိုးကို ယခု အနှစ်နှစ်ဆယ်ကြာမှ အလေးဂရုပြုနိုင်တော့ သဖြင့် ရှက်ဖွယ်ပင်ဖြစ်ပါကြောင်း ဝန်ခံရှာ၏။ (ဆရာကြီးလုစ် ရေးသမျှ အဖိုးတန် ဆောင်းပါးတို့ကို ယခု အနှစ်ခုနှစ်ဆယ်ကျော်အတွင်း မြန်မာ မပြန် ဖြစ်သေးသည်မှာလည်း ရှက်ဖွယ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။)

၂၁။ “မြန်မာနိုင်ငံသို့ ၁၈ ရာစုနှစ်က တရုတ်များ ကျူးကျော်လာပုံ”

(၁၉၂၅ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၁၅၊ အပိုင်း ၁၊ ၁၁၈-၂၈)

ပုဂံမပျက်မီက မြန်မာနိုင်ငံအကြောင်း တရုတ်မှတ်တမ်း အလွန်နည်း သော်လည်း ပုဂံပျက်ပြီးနောက်တွင် အလွန်များ၍ လာပါသည်။ ထိုမျှ များပြား သော မှတ်တမ်းတို့ကို စိစစ်ပြီးလျှင် ရှုပ်ထွေးလှသော အဝခေတ်ရာဇဝင်ကို အသစ်ပြန်၍ ရေးရလိမ့်မည်ဟု ရဲဝံ့စွာ ပြောနိုင်ပါသည်ဟု ဆရာလုစ်က ဆို၏။ ယခု ၁၈ ရာစုနှစ် ရန်ပွဲအတွက် ကုန်းဘောင်ခေတ်မှ ဆိုင်ရာအပိုင်းကိုလည်း ကောင်း၊ ရှန်ဗုကျိခေါ် တပ်မတော်မှတ်တမ်း၊ တုန်ဟွာခေါ် ရွှေနန်းတော်မှတ်တမ်း၊ ကျန်ဖြန်ကျိဝင် နေ့စဉ်မှတ်တမ်း၊ ဝုကုန်ကျိရှန်ခေါ် ကျောင်ယီ၏မှတ်တမ်းတို့ကို လည်းကောင်း မှီငြမ်းပြုပါသည်။ တရုတ်က ဘာကြောင့် စစ်ပြုသည်ဟု မြန်မာတို့ အမှန်သိဟန်မတူ။ မြန်မာက ပြောသောအကြောင်းနှစ်မျိုးကို တရုတ်က အသိ အမှတ်မပြု၊ အကြောင်းရင်းအစစ်ကား တရုတ်လက်အောက်ခံ နယ်စပ်စော်ဘွား တို့ထံမှ မြန်မာက ဆက်ကြေးကောက်ခံသောကြောင့် ဖြစ်ရ၏။ စစ်ပြုလာသော တရုတ်အင်အားကို တစ်ရာလာလျှင် တစ်ထောင်လာသည်ဟု မြန်မာက သုည တစ်လုံး ပိုလေ့ရှိသည်ဟု ဂျီအီးဟာဗေးက ဆို၏။ ဆရာလုစ်က သုညတစ်လုံး ထက် ပိုကောင်းသည်ဟု ဆိုသည်။

၂၂။ “ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း ‘လောက်ဆောက်’ ရှိ ဘုရားဟောင်းတစ်ဆူ”

(၁၉၂၈ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၁၈၊ အပိုင်း ၂၊ ၆၉-၇၀) ပုံသုံးပုံပါသည်။

ညောင်ရွှေမြောက်ဘက် မိုင် ၄၀ ခန့်တွင်ရှိသော လောက်ဆောက်၌ ဆရာလုစ်သည် အပျက်အစီးများ ခြံရံလျက် ရွှေဥမင်ဘုရား၌ တံခါးအထက် ပေါင်းကူးတွင် ခိုမြီး ထောင်ပုံကို ပုဂံလက်ရာအတိုင်း တအံ့တဩ တွေ့ရပုံကို ဖော်ပြ၏။ ကျောက်စာအမှတ်အသား မရှိသော်လည်း ပုဂံမင်းတို့ အရှေ့သို့

ဤဒေသတိုင်အောင် ဩဇာပြန့်သည်ဟုယူသော် ရကောင်း၏ဟု ဆိုသည်။

၂၃။ “ပျူတို့အမည်”

(၁၉၃၂ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၂၂၊ အပိုင်း ၂၊ ၂-၉၀)

ရှေးမြန်မာစာ၌ ပျူကို ရရစ်နှင့်မရေး၊ ယပင့်နှင့်သာ ရေး၏။ တရုတ်က ဖျောက်ဟုခေါ်၏။ ထန်ရာဇဝင်သစ်၌ ပျူတို့သည် မိမိတို့အမျိုးကို ထုလောကျ ဟုခေါ်လျက် ဂျာဗား အမျိုးသားတို့က တုလီချူဟု ခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာလုစ်က. . .

- (က) မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ဘက်နေ လူမျိုးတို့က မြန်မာတို့ခေါ် ပုံမျိုးဖြစ်သော ပျူနှင့် ဆင်ဆင်တူသည့် အမည်များဖြင့် ထိုလူမျိုးကို ခေါ်ဝေါ်လျက်
- (ခ) ပျူတို့ ကိုယ်တိုင်က မိမိအမျိုးကို ထုလ်စုဟုခေါ်၍ ထိုအမည်မျိုးဖြင့်ပင် မြန်မာနိုင်ငံတောင်ဘက်နေ လူမျိုးတို့က ခေါ်သည်ဟု ယူဆ၏။ ထို့ကြောင့် ကျန်စစ်သား၏ (အေဒီ-၁၁၀၀) နန်းတော်ကျောက်စာ၌ ပါသော တိရ်စုလ်လူမျိုးကား မွန်ဘာသာဖြင့်ခေါ်သော ပျူပင်ဖြစ်မည် ဟု ခန့်မှန်းသည်။

၂၄။ “ပုဂံကျေးဇူး”

(၁၉၃၂ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၂၂၊ အပိုင်း ၃၊ ၁၂၀-၇)

ဤဆောင်းပါး၌ ဆရာလုစ်သည် မိမိတွေ့ရှိထားသော အရေးကြီးသည့် အယူအဆသစ်တစ်ခုကို ပထမဦးဆုံး အများသိအောင် ကြေညာခဲ့သည်။ ထိုအယူအဆကား “မြန်မာတို့သည် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း တောင်ကုန်းပေါ်မှ မြန်မာနိုင်ငံမြေပြန့်အရပ်သို့ အေဒီ ၈၃၂ လွန်ခါမှ ဆင်းလာနေထိုင်ကြသည်။ ပထမတွင် မြစ်သား ဆယ့်တစ်ခရိုင်၌ အခြေစိုက်ပြီးမှ ဧရာဝတီဘက်သို့ တဖြည်းဖြည်း သွားရောက်နေထိုင်ကာ ပုဂံကို တည်ထောင်ကြ၏။ တောင်ဘက်သို့ စလင်းလယ်ကိုင်း၊ မပင်းစရ စသော ခြောက်ခရိုင်ကို တည်သည်။ မြောက်ဘက်၌ ယခု မန္တလေးနယ်တွင် တောင်ပြုံးခရိုင်တည်ပြီးမှ အနောက် မြောက်သို့ တဖြည်းဖြည်း တိုးဝင်လျက် မူးမြစ်ရိုးကို သိမ်းပိုက်ကြ၏။ (ပုဂံမှအပ) သွားလေရာတွင် ရေကောင်းမည့် အရပ်ကိုသာ ရှာ၍ လယ်စိုက်ကြ၏။ တစ်ခါတစ်ရံ မြောင်းနှင့် ဆည်ကို အားကိုးရသည်။ မြန်မာတို့သည် အေဒီ တစ်ဆယ်ရာစုခန့်တွင် ပုဂံကို ဗဟိုပြု၍ ယဉ်ကျေးမှု ထူထောင်ကြ၏။ ထို့ပြင် ဆရာလုစ်က ပုဂံရောက် ဗုဒ္ဓ

သာသနာတွင် ဗိဿနိုးမင်း ကိုးကွယ်ခြင်း စသော ဟိန္ဒူဗြာဟ္မဏအယူ ရောနှောနေသည်။ နတ်နှင့် နဂါး ကိုးကွယ်သော ရှေးအယူတို့ကိုလည်း များစွာ စွဲလမ်းလျက်ရှိသေးကြောင်း သံသယရှိဖွယ် မမြင်။ ဗုဒ္ဓဆင်းတုကိုလည်း သက်တော်ထင်ရှား ရှိဘိသကဲ့သို့ ဆွမ်းကပ်၏။ မြန်မာတို့အကြောင်း ပြောရာ၌လည်း ဆရာလုစ်က မြန်မာသည် မွန်ကဲ့သို့ စိတ်ကူးယဉ်သူမဟုတ်။ လက်တွေ့သမားဖြစ်၏။ မွန်တို့ စေတီပုထိုးဆောက်ပုံကို အတုခိုး၏။ သို့သော် မကြာမီ ယခင်မှောင်လျက် လင်းနို့ပေါသော ကူတွင်းသို့ ပြတင်းပေါက် တံခါးပေါက်ကြီးကြီး ဖောက်ခြင်းဖြင့် အလင်းရောင်များများ သွင်းပေး၏။ ကူနံရံ၌ အတင့်အတယ် ဆေးရေးရာ၌လည်း အရောင်လွင်လွင် စပ်၏။ ခြူး အနွယ် အလိပ် သွယ်တန်း သွက်လက်ပျော့ပျောင်း၏။ အဆောက်အအုံ အများဆုံးဆောက်သောခေတ်ဖြစ်လာ၏။ အကောင်းဆုံးလည်း ဆောက်ခဲ့၏။ အလှဆုံးလည်း ဆင်ခဲ့၏။ စာပေတွင် ကဗျာမဆန် စကားပြေသမားများ ဖြစ်သည်။ ကဗျာဟူ၍လည်း ရှိသည်ထဲ ဦး၊ နမူနာ ဖတ်ကြည့်စရာ တစ်ပုဒ်တလေမျှမကျန်ရစ်ခဲ့။ အနန္တသူရိယ၏ မျက်ဖြေလင်္ကာနှင့် “သိုးကလေ...” စသော လင်္ကာတို့၊ ပြောသည့်အတိုင်း ရှေးကျလှမည် မထင်ပါဟု ဆက်၍ ရေးပြန်၏။ ထိုခေတ်တွင် ရှိသမျှ စာပေကား

- (က) စဉ်ကွင်း သို့မဟုတ် ကူနံရံဆေးရေး ငါးရော့ငါးဆယ်ဇာတ်တော် အရုပ်အောက်မှ စာတမ်း...
- (ခ) ကောင်းမှု မှတ်တမ်းတင်ကျောက်နှင့် မင်စာများ
- (ဂ) အိမ်တော်တို့၌ စာတိုက်နှင့်ထားသော ပေထုပ်များသာ ဖြစ်၏။ ကျောက်စာကိုကူး၍ ပေစာနှင့် ထားဟန်တူ၍ ထိုစာမျိုးကို နောင်အခါ မော်ကွန်းခေါ်သည်။

စာရေးရန် ပေရော ထန်းပါသုံး၍ ပျူခေတ်ကစ၍ ထိုအလေ့အကျင့် ရှိခဲ့ဟန်တူသည်။ ရေးနည်းတို၏။ ရှင်း၏။ ယင်းပင်လျှင် မြန်မာစာပေ စမ်းရေအယဉ်၏ ကတွက်ပေါက် ဖြစ်တော့သည်။

၂၅။ “မူးအရှေ့ ရှေးမြောင်းများကိုပြသော ရွှေဘိုဆည်မြောင်းဌာန၏ လေးလက်မ တစ်မိုင်မြေပုံ၊ ရွှေဘိုခရိုင် ရေဦးမြောင်းနှင့် ရှေးဆည်များကိုပြသော တစ်လက်မတစ်မိုင် မြေပုံနှင့် မြောင်းစာရင်း၊ မန္တလေးမြောင်းနှင့် ရေလွှတ်ပေါက်စာရင်းနှင့် ဦးဘရှင် ရေးသော မင်းဘူးခရိုင် သမိုင်းတို့ကို မြန်မာနိုင်ငံ

သုတေသနဂျာနယ်တွင် ပုံနှိပ်ပေးရန် တောင်းပန်စာ”

(၁၉၃၆ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၂၆၊ အပိုင်း ၁၊ ၃၅)

ဦးဘရှင် ရေးသောသမိုင်း၌ ရှေး မပင်းစရခရိုင်တွင် ပါသောအမည်များကို ရှာဖွေတွေ့ရှိရသဖြင့် များစွာ အသုံးဝင်ကြောင်း ချီးမွမ်းသည်။

၂၆။ “မြန်မာတို့ ဆုတောင်းခန်း”

(၁၉၃၆ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၂၆၊ အပိုင်း ၃၊ ၁၃၁-၈)

ဆရာလုစ်သည် မြန်မာစကားကို တတ်ရန် ခက်ခဲသည်ဟု ဝန်ခံ၏။ သတင်းစာမျှ ဖတ်ရန် လွယ်ပါသည်။ ခေတ်ဝတ္ထုကိုလည်း ဖတ်ရန်မခက်ပါ။ သို့သော် နာမည်ကျော် မြန်မာစကားပြေ အရေးအသားကို သဘောပေါက်ရန် အနိုင်နိုင် ကြိုးစားရ၏။ မြန်မာကဗျာဆိုလျှင် အနက် လုံးဝ မထင်သလောက်ပင် ခက်ခဲ၍ နေပါသေးသည်။ သို့သော် ကိုယ်တွေ့တစ်ခု ပြောသေး၏။ ရှေးအကျဆုံး မြန်မာစာပေက စဖတ်ခဲ့လျှင် မြန်မာအမျိုးနှင့် စာပေ တွဲဖက်ကြီးပွားလာပုံကို အဆင့်ဆင့် လိုက်၍ မှတ်သားနိုင်၏။ မြန်မာတို့ စာရေးတတ်စကား ရေးရန် အကြောင်းလည်း ရိုး၏။ အလှူမှတ်တမ်းတင်ခြင်းမျှဖြစ်၍ သာသနာ့ ဒါထောက် အပုံဖြစ်စေရန် လယ်ပယ်စာရင်းပါ၏။ ကျွန်စာရင်းပါ၏။ ဝေါဟာရမကြွယ်သေး။ ဆိုဖွယ်ရှိသည်ကို ဝိုက်ရိုက်ဆို၏။ ရေးပုံရှင်း၏။ ကျောက်စာကို ဖတ်ရသည်မှာ ဘယ်တော့မှ မငြီး။ ကြင်နာယုယသံကလေးများ ဖတ်ရလျှင် ကြည်နူးမိ၏။ မြန်မာစကား အခြေခံ အသင့်အတင့်ရှိ၍ ရာဇဝင် ဗဟုသုတ အနည်းငယ်ဖြင့်ပင် ကျောက်စာကို လွယ်လွယ်စ၍ ဖတ်နိုင်ပါလိမ့်မည်ဟု မြန်မာ မဟုတ်သူများကိုပင် မြန်မာကျောက်စာဖတ်ရန် ဆွယ်ခဲ့သည်။ မြန်မာ ကျောက်စာတို့အနက် အသင့်တင့် ရှည်၍ ရှေးအကျဆုံးတစ်ခုဟု ခေါ်နိုင်သော ကျောက်စာကား အေဒီ ၁၁၁၃ မှ ရာဇကုမာရ်ကျောက်စာ ဖြစ်သည်။ မင်းထိုးကျောက်စာတို့၌ မြန်မာသက်သက်ကို စတင်သုံးစွဲသူမှာ နရပတိစည်သူ ဖြစ်၏။ ပုဂံ မင်းဆက် ကုန်ခါနီးသို့ရောက်လျှင် ကျောက်စာရေးထိုးခြင်း ပို၍ များလာ၏။ အစုစု လေးရာကျော်ရှိပါသည်။ အမျိုးသမီး အလှူရှင် ရေးထိုးသည့်ကျောက်စာ မှန်လျှင် ကြင်နာယုယသံ ကလေးများ ပါတတ်သဖြင့် ဖတ်၍ အလွန်ကောင်း တတ်ပါသည်။ ကျောက်စာ ဖတ်၍ လူနေမှုအခြေအနေကို ဖော်ထုတ်နိုင်စရာ အချက်အလက်စုံစုံရနိုင်မည်။ သို့သော် သာသနာရေးအမြင်ဖြင့် ယောက်ျားဆုကို ပန်ကြ၏။ တစ်လင် တစ်မယား

စနစ်မရှိသေး။ မယားငယ်တို့လည်း အနေချောင်ဟန်တူသည်။ မုဆိုးမများ အိမ်ထောင်သစ် ထူခွင့်ရှိ၏။ ဇနီးမောင်နှံ ကျေနပ်နှစ်သက်ဟန်ကို မကြာခဏ ဖတ်ရ၏။ ရွှေနန်းတော်၏ မင်းမိဖုရား မောင်းမမိသံ အထိန်းအယတို့ အကြောင်းလည်း ဖတ်ရ၏။ အမျိုးသမီးအရာရှိလည်း ခန့်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့ ကျောက်စာများကို ဖတ်ချင်လောက်အောင် ဆရာလုစ်က ပြောပြပြီးနောက် ဆုတောင်းဆုယူ ပြုကြပုံနှင့် ကျိန်စာများထားခဲ့ကြပုံကို နမူနာများ ကိုးကား၍ ရေးခဲ့ပါသည်။

* * *

ပါမောက္ခ ဂျီအိချ်လုစ်သည် မြန်မာရာဇဝင် ဆောင်းပါးအမျိုးမျိုးကို ရေးသားခဲ့ရာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်သာ ရှိသေးသဖြင့် မည်သို့သော အကြောင်းအရာများ ဖြစ်လေမည်နည်းဟု မြန်မာသုတေသီတို့ သိလိုကြပေမည်။ အားလုံးကို မြန်မာပြန်၍ စာတစ်အုပ်ထုတ်ရန် လွန်ခဲ့သော သုံးနှစ်ကျော်ခန့်ကပင် ကျွန်တော်သည် ဆရာဦးသိန်းဟန်နှင့် တိုင်ပင်ခဲ့ဖူးပါသည်။ အားလုံး ကျေနပ်နှစ်သက် အားပေးကြသော်လည်း ယခုတိုင် အထမမြောက်သေးပါ။ ဤအတွင်း မြန်မာစာဖတ်ပရိသတ်နှင့် မိတ်ဆက်သဘောဖြင့် ဆရာကြီး၏ ပုဂံခေတ် မြန်မာနိုင်ငံ မြို့ရွာနယ်ပယ်များအကြောင်းကို “မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၄၁၊ အပိုင်း ၁၊ စာမျက်နှာ ၃၂-၅၁” တွင်ပါသော အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ဆောင်းပါးကို မြန်မာပြန်၍ ၁၉၆၀ ပြည့် ဇူလိုင်လ ယဉ်ကျေးမှုစာစောင် (စာမျက်နှာ ၉၂-၁၁၀)တွင် ထည့်သွင်းခဲ့ဖူးပါပြီ။ ထို့ပြင် ဆောင်းပါး မည်မျှ ရေးသားဖူး၍ မည်သည့် အကြောင်းအရာများဖြစ်သည်ကို အကြမ်းမျှ သိသာနိုင်ကြရန် အထက်ဖော်ပြပါ ဆောင်းပါးအစုစု ၂၆ ခုတို့၏ အကြောင်းကို ငွေတာရီ (၁၉၆၀ အောက်တိုဘာ စာမျက်နှာ ၉၀-၁၀၉)တွင် ဖော်ပြခဲ့ဖူးပါသည်။ ယခု ထပ်မံ၍ ဖော်ပြပါဦးမည်။ ထိုစဉ်က မှာကြားခဲ့သည့်အတိုင်း ဆရာလက်စွမ်း ကုန်စင်အောင် သိလိုပါလျှင် ယခုဆောင်းပါးတွင် ဖော်ပြသည့် စာရင်းအရ ဆရာစာတမ်းများကို ပင်ရင်းအတိုင်း ရှာဖွေလေ့လာကြရန် အထူး တိုက်တွန်းလိုပါသည်။ ၂၇။ “ခေတ်ဟောင်း ပျူတို့အကြောင်း”

(၁၉၃၇ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၂၇၊ အပိုင်း ၃၊ ၂၃၉-၅၃)
(မြန်မာပြန်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ၁၉၆၀-၆၁ နှစ်လည်စာစောင်တွင်ကြည့်)

ခရစ်နှစ် သုံးရာစုမှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အိန္ဒိယ ယဉ်ကျေးမှု များစွာ အရေးပါ၍လာကြောင်း တွေ့ရသည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံတွင်ရှိနေသော လူအများက ထိုယဉ်ကျေးမှုများကို အခြေခံမှပင်စ၍ များစွာ ဆန်းကြယ်နေကြောင်း တွေ့ရသဖြင့် အစ ခပ်သိမ်းအားလုံး လက်သင့်မခံနိုင်ကြချေ။ ရှိရင်း အမှုအကျင့် တို့ကို ထိန်းသိမ်း၍ အယူသစ် အမှုသစ်မှ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သမျှကိုသာ ရွေးနုတ်လိုက်နာကြ၏။ သရေခေတ္တရာနှင့် ဟလင်းကဲ့သို့ အိန္ဒိယ ယဉ်ကျေးမှု အရောက်အပေါက်များရာဒေသ၌ကား တွေ့ဖူးသမျှ ရှေးလက်ရာ အကြွင်းအကျန် များသည် အိန္ဒိယ ဆန်လှ၏။ အခြားဒေသများမှာမူ အိန္ဒိယ စက်ရိပ်မှ ကင်းလွတ် လျက်ပင်ရှိ၏။ သို့သော် ထိုတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုမှာ တိမ်ကောခဲ့ပြီဖြစ်၍ အစအနမျှ မကျန်အောင်ရှိသည်မှာ များစွာ နှမြောဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ သုံးရာစု တရုတ်မှတ်တမ်းများ၌ မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်း၌ ခန့်မှန်းရသော ဒေသတွင် ဗုဒ္ဓသာသနာထွန်းကားသည့် လင်ယန်နိုင်ငံရှိသည်ဟု ဆို၏။ ထိုသုံးရာစု၌ပင် ဖျောက်ဟု အမည်ရှိသော လူမျိုးတစ်စုသည် မြန်မာနယ်စပ် ယုန်ချန်၏ အနောက် တောင်ဘက် လီသုံးထောင်အကွာ၌ နေသည်ဟု သိရ၏။ ထိုဖျောက်များကား ပျူဖြစ်သည်မှာ ထင်ရှားလှ၏။ ဤတွင် ပါမောက္ခ လုစ်က ပျူဟူသော ဝေါဟာရကို ယပင့်နှင့်ရေးမှ ရှေးသတ်ပုံနှင့် ညီညွတ်မည်ဟု ဖော်ပြသည်။ ထန်ရာဇပင်သစ်အရ ၎င်းတို့ကို ထန်လောဆုဟုခေါ်ကြောင်း သိရ၍ ဂျာဗားမှ လူများက တုလီချူဟု ခေါ်သည်။ အထက်က ၁၉၃၂ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၂၂၊ စာမျက်နှာ ၉၀ တွင် ရှေးမွန်များကို တိရ်စုလ်ဟု ခေါ်မည်ထင်ကြောင်း ရေးသား ဖော်ပြခဲ့ဖူး၏။ အဆိုပါ အသံမျိုးဖြင့်ပင် ခရစ်နှစ် ၈၈၀ ခန့်က အာရပ်များ ခေါ်ခဲ့ကြောင်းကိုလည်း သိရ၏။ သရေခေတ္တရာ (ကျက်သရေရှိသော မြေ)ကား တစ်ခါက ၎င်းတို့၏မြို့တော် ဖြစ်ခဲ့၏။

တရုတ်ဘုရားဖူး ဆွန်ဆန်က ခရစ်နှစ် ၆၄၈ တွင် လည်းကောင်း၊ ဣဆင်က ၆၇၅ ခုနှစ်လောက်တွင် လည်းကောင်း၊ ယင်းတို့ ပျူနိုင်ငံကို ဗုဒ္ဓ သာသနာဝင်များဖြစ်ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့၏။ ဝိကြမမင်းဆက် တစ်ဆက် သည် ပျူနိုင်ငံ၌ ခရစ်နှစ် ၆၇၃ မှ ၇၁၈ အထိ အနည်းဆုံး အုပ်စိုးခဲ့ဟန် ရှိသည်။ သက္ကရာဇ်ဟု ယခုတိုင် သုံးစွဲလျက်ရှိသော နှစ်အစဉ်ကို ခရစ်နှစ် ၆၃၈ တွင် ထိုမင်းဆက်က တီထွင်ခဲ့မည်လောဟု တွေးတောဖွယ်ရှိ၏။ ဝရ်မန်

မင်းဆက်က တခြားတစ်မြို့ (? ဗိဿနိုးမြို့)တွင် အုပ်စိုးလျက် တစ်မြို့နှင့် တစ်မြို့ သင့်တင့်ညီညွတ်စွာ ကူးလူးဆက်ဆံကြသည်ဟု ထင်ရ၏။ မင်းဆက် အမည်များကို ကြားရုံဖြင့် မဒရပ်အနီး ကန်စိပုရ (ကွန်ဂျီဗရမ်)မှ ပလ္လဝနှင့် အဆက်အသွယ် မကင်းကြောင်း ခန့်မှန်းရချေမည်။ သရေခေတ္တရာ မြို့ဟောင်း နေရာ (မော်ဇာ)မှာ ယခု ပြည်မြို့ အရှေ့တောင် ငါးမိုင်ခန့်အကွာတွင်ရှိ၍ စနေ တနင်္ဂနွေရက်အားများတွင် သွား၍ လည်ပတ်ကြည့်ရှုသင့်သော နေရာ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့သွားလျှင် ကျောက်ကာ သိမ်ကုန်းပြတိုက်၊ ရဟန္တာ ကူနှင့် မြို့ပေါက် ဘောဘောကြီးဘုရား၊ ဘဲဘဲဘုရား၊ လေးမျက်နှာဘုရား၊ ဗိဿနိုး သင်္ချိုင်း၊ ဖိုးဂေါင်ကုန်းပန်းပုလက်ရာများ၊ ဈေးကူးဘုရားနှစ်ဆူ စသည်တို့ကို လက်မလွှတ်တမ်း ကြည့်ရှုသင့်၏။ မြို့ဟောင်းရာမှာ အကြမ်းအားဖြင့် အဝိုင်း သဏ္ဍာန်ရှိ၏။ ပုဂံ သို့မဟုတ် မန္တလေးထက် များစွာကျယ်သည်။ ရှေးက မြစ်နှစ်သွယ်ဆုံရာ ထောင့်ကိုယူ၍ တည်ထားခဲ့ဟန်ရှိသည်။ ဘောဘောကြီး ဘုရား ပုံစံမှာလည်း ဆန်းသည်။ အုတ်တိုင်ကြီးကဲ့သို့ ပေ ၁၅၀ ကျော် တစ် ဖြောင့်တည်းတက်လျက်ရှိသည်။ ဘဲဘဲ၊ လေးမျက်နှာနှင့် ဈေးကူးဘုရားများကား အတွင်းလိုဏ်ရှိသော ဘုရားများဖြစ်၍ ပုဂံတွင် နောင်အခါ တည်ဆောက် ကြသည့် ဘုရားများ၏ မူရင်းပုံများဖြစ်၏။ ပန်းပုလက်ရာ၌ အိန္ဒိယမှ ဂုပတာ (ဂုပ္ပ) ဟန်ရှိ၍ ရုပ်လုံးထက် ရုပ်ပြားကို ပျူတို့ ပို၍ ကျွမ်းကျင်နှစ်သက်ဟန် ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ပျူပန်းပုနှင့် ပန်းတိမ်ဆရာတို့လက်ရာကား ပုဂံ ပညာသည်တို့ လက်ရာထက်ပင်ကောင်းကြောင်း တွေ့နိုင်၏။ ရခိုင်မှ စန္ဒဒင်္ဂါး တို့နှင့် အသင့်အတင့်ဆင်သော ငွေဒင်္ဂါးကို သုံးစွဲကြောင်း သိရ၏။ ရုပ်တုများ ပါသော မြေပုံဘုရား ရာထောင်များစွာတွင် ပန်းနှင့် တိရစ္ဆာန်ရုပ် အမြောက် အမြားကို တွေ့ရ၏။ ပျူတို့ သာသနာ ယုံကြည်မှုကား ဝါဒတစ်ခုတည်း မဟုတ်မူ၍ ဗိဿနိုးကိုးကွယ်ခြင်းနှင့်တကွ ဟိနဿနနှင့် မဟာယန အားလုံး ရောနှောလျက်ရှိချေ၏။ ပျူစာ ရေးသားပုံကား အနောက်အိန္ဒိယမှ မြောက် ကနရ၏ ကဒံဗ ငါးရာစုလက်ရေးနှင့် များစွာဆင်၏။ ပျူတို့သည် သေသူကို မီးသင်္ဂြိုဟ်၍ ပြာကို အိုးနှင့်ထားလေ့ရှိသည်။ ထိုအရိုး ပြာထည့်သောအိုး၌ ကျောက်ခဲအဖြူ၊ သံချွန်နှင့် ဓားသွားကလေးများ တွေ့ရတတ်သည်။ ဒေါက်တာ စီအိုဗလက်ဒန်က ပျူ ဝေါဟာရ ငါးဆယ်ကျော်မှ တစ်ရာကျော်အထိ အဓိပ္ပာယ်

ရှာဖွေတွေ့ရှိသဖြင့်၊ ပျူစကားလည်း တစ်လုံးချင်း အဓိပ္ပာယ်ယူသော ဘာသာ စကားဖြစ်၍ အသံအနိမ့်အမြင့်များသည်ဟု သိရ၏။ ခရစ်နှစ် ၈၀၀ ကျော်ခွဲလျှင် ပျူအကြောင်းကို တရုတ်မှတ်တမ်းများ၌ ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရပြန်၏။

အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို ထိုအခါက နန်ကျောင်က အုပ်စိုးလျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ပျူတို့မှာ ၎င်းတို့၏လက်အောက်ခံများဖြစ်၏။ ခရီးလမ်း အဆက် အသွယ်များ ပွင့်လာသဖြင့် မြောက်ဘက် လမ်းသစ်တစ်ခုသည် ပျူမြို့တော်ကို ဖြတ်၍သွားသည်။ ထိုမြို့တော်ကို ရွှေဘိုခရိုင်မှ ဟလင်းဖြစ်သည်ဟုပင် ဆိုချင် လှသည်။ သို့သော် တရုတ်တို့ ဖော်ပြသော ပျူမြို့တော်သည် ဟလင်းဖြစ်ဘိမူ ဟလင်းနှင့်ကပ်လျက် ရှေ့တွင်းအများ ထင်ရှားရှိနေပါလျက် ၎င်းတို့အကြောင်းကို ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်း မပြုသဖြင့် တရုတ်တို့ ဖော်ပြသော ပျူမြို့တော်ကား ဟလင်းတည်းဟု မုချမဆိုသာ။ ပျူ တီးဝိုင်းတစ်ဝိုင်းသည် တရုတ်နန်းတော်သို့ ခရစ်နှစ် ၈၀၀ တွင် ရောက်သွား၍ ၎င်းတို့ဘုရင် ခုန်မောချန်က နန်ကျောင်မှ တစ်ဆင့် ၇၀၁-၂ ခုနှစ်များတွင် တရုတ်သို့ သံစေလွှတ်ပြန်၏။ ထိုသံတို့ အကြောင်းကို တရုတ်မှတ်တမ်းများ၌ တွေ့ရ၏။ အချို့ကို လုစ်က ဘာသာ ပြန်၍ ဆောင်းပါးတွင် ထည့်သည်။ ခရစ်နှစ် ၈၃၂ တွင် ထိုမြို့တော်ကို သိမ်းယူဖျက်ဆီးပစ်ကြ၏။ ထိုမှ အနှစ်နှစ်ရာ လွန်ခဲ့လျှင် ပျူဟူသည် လေးစား ထိုက်သော ရှေးလူဟောင်းတို့ဖြစ်သည်ဟု သာမညသာ မှတ်သားပြောဆိုမိကြ ပေတော့မည်။

ခရစ်နှစ် ၁၁၁၃ ခုနှစ်က ရေးထိုးခဲ့သော ရာဇကုမာရ် ကျောက်စာတွင် ပျူ တစ်မျက်နှာပါ၍^{၁၀} ထိုဘာသာဖြင့် နောက်ဆုံးရေးထိုးသော ကျောက်စာကား ပုဂံပျက်သည့် ၁၂၈၇ နှင့် ၁၂၈၉ အတွင်းကဖြစ်၍ ယခုတိုင် ဖတ်မရသေးပါ။ ၂၈။ “ခေတ်ဦး မြန်မာတို့ စီးပွားရေး”

(၁၉၄၀ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၃၀၊ အပိုင်း ၁၊ ၂၈၃-၃၃၅)

(မြန်မာပြန်၊ မြန်မာ့ဓန၊ သြဂုတ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၉၉၉ တွင်ကြည့်)

ခရစ်နှစ် ၁၉၃၂ ခုကစ၍ ပါမောက္ခလုစ်က အလွန် အရေးပါသော အယူအဆတစ်ခုကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ ယင်းကား မြန်မာတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ကိုးရာစုနှစ်လယ်တွင်မှ ဝင်လာကြသည်ဟူသော အချက်ပင်

ဖြစ်ပါသည်။ ယခု ၁၉၄၀ သို့ရောက်လျှင် ဆရာလုစ်က အဆိုပါ အယူအဆတွင် ထပ်လောင်း၍ နောင်အခါ မြန်မာဟူ၍ ဖြစ်လာမယ့် ဂျိယံတို့သည် တရုတ် အနောက်မြောက်ရှိ ကန်စုနယ်တောင်ပိုင်းတွင် နေထိုင်ခဲ့ကြ၍ ၃၀၀၀ ဘီစီတွင် များစွာ အဆင့်အတန်းမြင့်သော ကျောက်ခေတ်သစ်လေ့သို့ ရောက်အောင် တိုးတက်ပြီးရှိနေသည်ဟု ဆို၏။ (၃၀၀၀ ဘီစီမှာ စောလွန်းသည် ၂၀၀၀ ဘီစီ ဖြစ်ကောင်း၏ဟု နောက်ထပ်ပြင်ဆင်၍ ရေးသားပါသေးသည်။) ထိုသူများသည် အရပ်ရပ်သို့ လှည့်ပတ်သွားလာသူများဖြစ်၍ အနောက်ဘက်သို့ နယ်ချဲ့လာသော တရုတ်က မပြတ်နှောင့်ယှက်လာသဖြင့် တောင်ဘက်သို့ ထွက်ပြေးခဲ့ကြဟန်တူ၏။ ကန်စုတွင်နေခဲ့စဉ်က ၎င်းတို့၏ ဓလေ့အဆင့် မည်မျှပင်မြင့်စေ၊ တောတောင် ကန္တာရ အထပ်ထပ်ဖြတ်၍ တောင်အရပ်သို့ ပြေးပုန်းတိမ်းရှောင်ကာ နှစ်ပေါင်း များစွာနေကြရသဖြင့် ဓလေ့အရာ၌ များစွာ ဆုတ်ယုတ်ခဲ့ရသည်။ မြောက်ဘက် ရန်အပေါင်းကို ကြောက်လွန်းသဖြင့် တောင်အရပ်၏ အပူရှိန်ကိုပင် မကြောက် နိုင်ဘဲ မြန်မာနိုင်ငံ မြေပြန့်သို့ ခိုဝင်လာကြသည်။ ၎င်းတို့ နေထိုင်ပုံကိုကြည့်လျှင် မြောက်ဘက်မှ တောင်ဘက်သို့ အလီလီ အဆင့်ဆင့်ပြောင်းခဲ့ကြောင်း သက်သေ အထောက်အထားများ မြင်သာပါသည်။ ဤသို့ ပြေးခဲ့ရသဖြင့်လည်း အနှစ် နှစ်ထောင်မျှ မလေ့ နောက်ကျသွားရရှာသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း၌ကား (စာပေ မတတ်ကျွမ်းသေးသော တောင်ပေါ်သား လူရိုးများကဲ့သို့ ခပ်ကြမ်းကြမ်းနေကြ သည်)။ ထို့ကြောင့် နောင် နှစ်တစ်ရာကျော်-နှစ်ရာမျှတွင် ၎င်းတို့က ပုဂံကဲ့သို့ အံ့ဖွယ်အတိရှိသော မြို့တော်ကို တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ခြင်းကား ထူးကဲအံ့ဩဖွယ် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ တည်ဆောက်နိုင်ရန် လူမျိုးခြား ဆရာသုံးဦး ရှိခဲ့၏။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ မဝင်လာမီ ရှစ်ရာစုက နန်ကျောင်သျှမ်းများကို ဆရာတင်ရသည်။ ကိုးရာစု၌ ကျောက်ဆည်မြေပြန့်တွင် ပထမ အခြေစိုက်၍ နေလာကြသောအခါ မွန်တို့ကို ဆရာတင်ရသည်။ နောင်အခါ အနိရဒ္ဒက အောက်မြန်မာနိုင်ငံကို သိမ်းယူ၍ ပင်လယ်လမ်းဖွင့်သဖြင့် ကုလားများကို တွေ့ကြုံရလျက် ဆရာတင်ခွင့်ရခဲ့သည်။

နန်ကျောင်ထံတွင် တပည့်ခံစဉ်က ယခင် တတ်သိခဲ့ဖူးသော်လည်း မေ့ပြီဖြစ်သော စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ကျွဲ နွား မွေးမြူရေးပညာကို ပြန်၍ သင်ယူခဲ့ ကြ၏။ သို့သော် နန်ကျောင်ကား အလုပ်တာဝန်ပေးရာတွင် ရက်စက်သော

ဆရာမျိုးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့ တန်ခိုးသတ္တိညံ့လျှင် ၎င်းတို့ကိုစွန့်ခွဲ၍၊ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းကို ဖြတ်၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ (ကဆုံချ၍) ပြေးဝင်လာ ခဲ့ကြပါသည်။ မွန်တို့နေရာဖြစ်သော ကျောက်ဆည်ခရိုင်တွင် မြစ်သားတစ်ဆယ့် တစ်ရွာတည်၍ အခြေစိုက်ကြပါသည်။ ကျောက်ဆည် မွန်တို့သည်^{၁၂} ဗမာ တို့အပေါ်၌ အရာရောက်လောက်အောင် နည်းပေးလမ်းပြ ပြုနိုင်သဖြင့် ဗမာ တို့ သထုံကို သိမ်းယူခြင်း မပြုမီကပင်လျှင် မွန်ယဉ်ကျေးမှုကို လေ့ကျက်ပြီး ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားကို တိုးချဲ့နိုင်အောင် သင်ပေး၏။ မွန်ဗမာ နှစ်မျိုး စလုံး၌ပင် စာရေးစာဖတ်နည်း သင်ပေး၏။ အုပ်ချုပ်နည်းပုံစံ အချို့ကိုလည်း ပြပေးသည်။ ပျူနှင့် မွန် ပေါင်း၍ ဗမာကို အဆောက်အအုံ ပညာသင်ကြား ပေးကြသည်။

မြန်မာတို့သည် မကြာမီ ဧရာဝတီမြစ်ကမ်းခြေသို့ တိုးချဲ့လာ၏။ မြစ်ကြီးအနောက်ဘက် မင်းဘူးတွင် ခြောက်ခရိုင်ဟူ၍ နယ်ဖွဲ့စည်းလျက် သွားရောက်နေထိုင်ကြပြန်သည်။ ထိုမှတစ်ဖန် ချင်းတွင်းမြစ်ညာသို့ လည်း ကောင်း၊ မူးမြစ်ညာသို့ လည်းကောင်း၊ ဧရာဝတီ မြစ်ညာသို့ လည်းကောင်း နယ်ချဲ့၏။ အောက်သို့ မိကျောင်းရဲအနီး ပြည်တော်သာကျွန်းအထိ စုန်ဆင်း သိမ်းယူသည်။ ထိုသို့ သိမ်းယူသော နယ်သစ်ကို “တိုက်”ဟု ခေါ်သည်။ တိုက်ကိုကျော်၍ သိမ်းယူပြန်လျှင် “နိုင်ငံ”ဖြစ်သည်။ ပင်လယ်ကမ်းခြေကို သိမ်းမိလျှင် သီဟိုဠ် အဝင်အပါ အိန္ဒိယနှင့် ရေလမ်းအားဖြင့် တိုက်ရိုက် ဆက်သွယ်မိကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပါဠိစာပေ အစုလိုက် အပုံလိုက် ရောက်ရှိ လာပေရာ မြန်မာတို့အတွက် စိတ်အာရုံ စေစားရန် အကြောင်းအရာနှင့် သဘော အယူအဆ အပြည့်အစုံကို အသင့်ပြင်ဆင်ပြီး လက်ခံရရှိခဲ့ပါသည်။ ဤမျှ နိဒါန်းစကား ရေးသားပြီးနောက် ဆရာလုစ်သည် ယဉ်ကျေးပြီး မြန်မာတို့၏ ဘဝအနေအထားကို ကျောက်စာတို့၌ တွေ့ရသည့်အတိုင်း ရေးသားဖော်ပြခဲ့ ပါသည်။ ကျောက်စာကို ကိုးကားရာ၌ အခက်အခဲတစ်ခုကား ရှိ၏။ ယင်းကား ကျောက်စာ၌ သာသနာရေးကို ပဓာနထားသဖြင့် ရှေးလူတို့ နေ့စဉ် သွားလာ နေထိုင်ပုံဖြစ်သော အမဲလိုက်ခြင်း ငါးမျှားခြင်း ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲ ဆင်နွှဲခြင်းတို့ကို မတွေ့နိုင်သော အချက်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ပတ်သက်၍ သိမှတ်ဖွယ်ရာများကို ကောက်နုတ်၍ ယူနိုင်ပါသည်။ စပါး အများဆုံး စိုက်သည်။

မိုးရေသောက် “သန်လယ်” ဟူ၍ ရှိ၏။ ရေများစွာ မလိုသော “မုယင်း” လယ်လည်း ရှိသည်။ ပျိုးခင်းများရှိသောကြောင့် အပင်ငယ်ကို နုတ်ယူ၍ တစ်ဖန် ပြန်၍ စိုက်သော ကောက်စိုက်ခြင်းလည်း ရှိမည်။ ကောက်ရိတ်သိမ်းပြီးနောက် ရိုးပြတ်ကို မီးရှို့လေ့ရှိသည်ဟုလည်း ယူရန်ရှိသည်။ ထိုစဉ်က ကန်သင်း မရှိသေးချေ။ ပုဂံခေတ်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်း၌ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲခဲ့လေဟန် ရေးသားပြောဆိုကြခြင်းကား မမှန်ပါ။ ယခုအခါလိုပင် ထိုစဉ်က မိုးခေါင်သဖြင့် ဆည်မြောင်းလိုသည်။ ငါးဖမ်းသောအင်း များစွာရှိကြောင်း သိရသော်လည်း အသေးစိတ် မသိရပါ။ ရှေးအခါမှစ၍ မြန်မာတို့ အစားအသောက်တွင် ငါးပိ အရေးကြီးပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေးကိရိယာ ဟူ၍ ထွန်သာရှိသည်။ ထယ်မရှိ။ ပေါက်တူး၊ ပုဆိန်နှင့် ခရင်းခွရှိသည်။ နွားကို လယ်ထွန်ရန်နှင့် လှည်းဆွဲရန် နှစ်မျိုးစလုံး သုံးသည်။ ပုဂံခေတ် မြန်မာတို့သည် ယခုခေတ် မြန်မာတို့ထက် နွားနို့နှင့် လုပ်သောပစ္စည်းများကို ပို၍ နှစ်သက်သည်။ မြေယာတိုင်းထွာရာတွင် တစ်ဧကနှင့် သုံးစိတ်ရှိသော “ပယ်” ကို သုံးသည်။ ရာသီအလိုက် ရေလွှမ်းမိုးရာ အရပ်တွင် ပဲ၊ သခွား၊ ဖရုံ၊ ဖရုံ၊ မျောက်ဥ၊ ငရုတ်ကောင်း၊ မုန်ညင်း၊ ကြက်သွန် စသည်တို့စိုက်၏။ ဥယျာဉ် (ဥယန်) တွင် အများအားဖြင့် ကွမ်းသီးပင်ကို စိုက်သည်။ သရက်စသော အသီးစားအပင်များကိုလည်းကောင်း၊ ကြံပင်ကဲ့သို့သော အရည်အလို့ငှာ စိုက်သောအပင်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အရွက်အရည် နှစ်မျိုးစလုံး အတွက် ထန်းပင် ပေပင်တို့ကိုလည်းကောင်း ဥယျာဉ်၌ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ကျွန်းများကို မွေး၍ လယ်၌ အသုံးပြုသည်။ ပုဂံခေတ် ရေဒင်္ဂါးဟူ၍ မည်သည့် ပုံသဏ္ဍာန်နှင့်မျှ မတွေ့ဖူးချေ။ အရောင်းအဝယ်တွင် ကုန်ဖလှယ်ခြင်းသာ ပြုဟန် တူသည်။ ရွှေတစ်ကျပ်လျှင် ငွေတစ်ဆယ်တန်၍ ကြေးတစ်ပိဿာလျှင် ငွေ နှစ်ကျပ်နှင့် တူညီသည်ဟု သိရသည်။ မြေယာတန်ဖိုးကား တိုင်းစွန်ပြည်နား၌ ပေါ၏။ တစ်ပယ်လျှင် တစ်ကျပ်မှ၊ တစ်ပယ်လျှင် ငွေနှစ်ဆယ်ပေးရသည်အထိ ကွဲခြားကြသည်။ ပါမောက္ခလုစ်သည် ကုန်ပစ္စည်းများတန်ဖိုး၊ ကျွဲနွားတန်ဖိုး၊ ကျွန်တန်ဖိုး စသည်ဖြင့် တန်ဖိုးများကိုလည်း ရှာဖွေ၍ တင်ပြသည်။ နိဂုံးချုပ်လျှင် “ပြောစရာ ကျန်ပါသေးသည်။ သိမြင်စရာ အားလုံးကုန်ပြီဟု မဆိုလိုပါ အများ သိကြသည့်အတိုင်း အမှန်ကိုဝန်ခံရလျှင် ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင် ပုဂံခေတ် မြန်မာတို့ နေပုံကို ကောင်းစွာ သိမြင်သည် မဟုတ်ပါ” ဟု ဆို၏။ မူရင်းဆောင်းပါးနှင့်

တန်းတူ စိတ်ပါဝင်စားဖွယ်ဖြစ်၍ အရေးပါပုံချင်းလည်းတူသော မှတ်ချက်
၁၁၂ ခု တွဲဖက်ရေးသား ဖော်ပြခဲ့ ပါသည်။

၂၉။ “မြန်မာရာဇဝင်နှင့် ရှေးဟောင်းသုတေသနတွင် အနှစ်တစ်ရာအတွင်း
တိုးတက်လာပုံ”

(၁၉၄၉ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၃၂၊ အပိုင်း ၁၊ ၇၉-၉၄)

မြန်မာရာဇဝင်တို့၌ပါသော ခေတ်ဦးပိုင်းဆိုင်ရာ ရေးသားချက်များကို
လက်ခံနိုင်ရန် ခက်၏။ မြန်မာတို့ မူလဇာစ်မြစ်ကို မသိနိုင်။ ဓဇရာဇာတို့
ဝင်ရောက်လာပုံမှာ ထိုးဇာတ်သက်သက် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အားကိုးလောက်
သော မြန်မာရာဇဝင် တစ်စောင်ကိုရေးနိုင်ရန် သုတေသနကို အားပေးရသည်။
ဆရာလုစ်က ကာနယ်ဗာနေးနှင့် ဂျိမ်းပရင်ဆပ်တို့မှစ၍ ပညာရှင်စာရင်းကို
ဖော်ထုတ်ခဲ့၏။ ၎င်းတို့ကား

လေယွန်ဒေဗေလီ၊ စီအိုဗလက်ဒန်၊ ဒဗလျူအက်စ်ဒေဆိုင်၊ စီဒဗလျူဒန်၊
စီဒူရွိုင်ဆဲ၊ အီဖော့ချမ်မာ၊ ဂျေအက်စ်ဖာနီဗဲ၊ ဒီဂျီအီးဟော၊ ဂျီအီးဟာဗေ၊ အီးဟူဗာ၊
အီးအိပ်ချ်ဂျန်စတန်၊ ဦးခင်ဇော်၊ ဦးလူဖေဝင်း၊ ဖရန့်စစ်မေဆွန်၊ ဦးမြ၊ အက်ဖ်အို
အာတယ်၊ အီးအိပ်ချ်ပါကာ၊ ဗီအာပန်း၊ ဦးဖေမောင်တင်၊ အာသာဖယ်ရာ၊
ဒီဂျေစလော့စ်၊ ဂျေအေစတီးဝပ်၊ တော်စိန်ခို၊ ရစ်ချပ်တင်ပယ်၊ ဒဗလျူသီယိုဖယ်၊
ဦးထွန်းငြိမ်းနှင့် ဟင်နရီယူးတို့ ဖြစ်ကြ၏။

အဆိုပါ ပညာရှင်တို့ကား မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဂုဏ်ယူထိုက်သည့်
ကျောက်ကောင်းကျောက်မြတ်များ ဖြစ်ဘိမူ၊ ပါမောက္ခ “ဂေါဒွန်ဟန်နင်တန်
လုစ်”ကား “ငမောက်ကျောက်”ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ စာရင်းတင်ပြရာ၌
မိမိကိုယ်တိုင်လည်း ထူးခြားပြောင်မြောက်အောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြောင်း ထည့်သွင်း
ဖော်ပြခြင်း မပြုခဲ့ချေ။

၃၀။ “မြန်မာပြတိုက်အတွက် အကြမ်းစီမံကိန်း”

(၁၉၅၀ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၃၃၊ အပိုင်း ၂၊ ၉၁-
၁၃၀)

၃၁။ “ပုဂံခေတ် မွန်များအကြောင်း”

(၁၉၅၃ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနဂျာနယ် အတွဲ ၃၆၊ အပိုင်း ၁၊ ၉၁-
၁၃၀)

မြန်မာနိုင်ငံ၌ နေထိုင်ကြသော လူမျိုးတို့တွင် မွန်တို့ကား ရှေးအကျဆုံး ဖြစ်၏။ မြန်မာနိုင်ငံ၌လည်း အနွဲ့အပြား လာရောက်နေထိုင်ကြ၍ ကောက်ပဲကို စတင် စိုက်ပျိုးသူများ ဖြစ်သည်။ ခုနစ်ရာစုနှစ်က လောပူရီတွင် မြို့တော်ထား၍ ၎င်းတို့ တည်ထောင်သော ဒွါရဝတီနိုင်ငံသည် အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်၏။ ထိုနိုင်ငံမှ ခွဲထွက်၍ ဟရိပုဇ္ဇယနိုင်ငံ ဖြစ်ပြန်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပျူတို့က ဧရာဝတီမြစ်ရိုးတွင်နေ၏။ မွန်က ၎င်းတို့၏ အရှေ့ဘက်တွင်နေသည်။ ထိုအတောအတွင်း နန်ကျောင်တို့ တန်ခိုးကြီးလာရာ ပျူမြို့တော်ကို ခရစ်နှစ် ၈၃၂ တွင်ဝင်၍ ဖျက်ပြီးနောက် အောက်မြန်မာနိုင်ငံ မွန်တို့ဒေသ ဖြစ်ဟန်တူသော မြို့ကြီးနှစ်မြို့ကိုလည်း ၈၃၅ ခုတွင် ဖျက်၍ ပစ်ပြန်သည်။ ထိုအခါတွင်မှ ဗမာတို့က အခွင့်ကောင်းယူ၍ မြန်မာမြေပြန့်သို့ ဆင်းလာလျက် နတ်ထိပ် တောင်ကြားလမ်းမှ ကျောက်ဆည်ခရိုင်အတွင်းသို့ ဝင်လာကြသည်။ ထိုအရပ်၌ မွန်တို့ ရှိနေသော်လည်း၊ အပြင်း ခုခံ တွန်းလှန်ခြင်း မရှိချေ။ ထိုမွန်တို့ထံမှ ဗမာက ဒုဒ္ဒါဒနှင့် စာရေးဖတ်နည်းကို ရလိုက်၏။ ကမ္ဘောဇမှ ကြွမ်း (ရွမ်း) တို့သည် မွန်တို့ကို နှောင့်ယှက်လွန်းသဖြင့် သထုံမှ မကုတသည် ၎င်းရန်ကို ခုခံရန် ကြိုတင် ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ မကုတနန်းတော်ရာနှင့် ၎င်းတည်ဆောက်ခဲ့သော နှစ်ထပ်မြို့ရိုးကို သထုံ၌ ယခုတိုင် မြင်နိုင်ပါသေးသည်။ ဆရာလှစ်က ထိုအခါက အခြေအနေကို ဖော်ပြရာ၌ မွန်တို့ စိတ်ဝမ်းကွဲလျက် မညီမညွတ် ရှိနေသည်ဟု ဆိုသည်။ မြောက်ဘက်မှ ဟရိပုဇ္ဇယကို ဗုဒ္ဓသာသနာဝင် မဟုတ်သော ဝလူမျိုး သို့မဟုတ် နန်ကျောင်တို့က ထိပါးနှောင့်ယှက်လျက်ရှိသည်။ ထို့နောက် ကာလဝမ်း ရောဂါ ကျရောက်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင် မွန်တို့သည် သထုံ၊ ပဲခူး အဝင်အပါ အောက်မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ တိုးဝင်ကြဟန်ရှိသည်။ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင် ဖြစ်သော ဟရိပုဇ္ဇယ လောပူရီနှင့် လိဂေါရ်တို့ကလည်း အချင်းချင်း သတ်ဖြတ်လျက်ရှိ သည်။ လိဂေါရ်ဘုရင်က အန်ကောရ်၌ ပထမ သုရိယဝါမရ် ဖြစ်၍လာ၏။ လောပူရီကို သိမ်းယူ၏။ ထို့နောက်မှ ကမ္ဘောဇသားတို့က မွန်အားလုံးကို နှိမ်နင်းရန် ဟူသောသဘောဖြင့် အောက်မြန်မာနိုင်ငံကို ဝင်ရောက် ကျူးကျော် လာ၏။ မွန်တို့မှာလည်း သထုံ၊ ပဲခူး စသည် ကွဲ၍ ဗြာဟ္မဏအယူနှင့် ဗုဒ္ဓ အယူ တိုက်ပွဲဖြစ်လျက်ရှိသည်။ အနိရုဒ္ဓက ယင်းကို အခွင့်ကောင်းယူပြီး အညာမှ ဆင်းလာ၍ သီဝနတ် ကိုးကွယ်သူတို့ကို တိုက်ထုတ်မည်ဟု ဗုဒ္ဓ

အလံကိုလွှင့်လျက် ကြွေးကြော်၍ နောက်လိုက်ငယ်သားစုရာ မွန်တို့၏ ကူညီမှု သို့မဟုတ် ကျေနပ်မှုကိုရယူခဲ့၏။ ပဲခူးနှင့် မဟာမိတ်ဖွဲ့သည်။ သထုံက အညံ့ မခံသဖြင့် ရုတ်ချည်းတိုက်၍ သိမ်းယူဟန်ရှိသည်။ ပြီးမှ မြိတ်အထိ ဆက်၍ သွားဟန်ရှိသည်။ အနိရဒ္ဒလွန်လျင် မွန်တို့ သူပုန်ထသည်။ ထိလိုင်မင်က ရန်အပေါင်းနှိမ်နင်း၍ ခရစ်နှစ် ၁၀၈၄ တွင် ပုဂံထီးနန်းကို သိမ်းယူ၏။ ထို မင်းကား မွန် ဗမာ အသင့်အတင့်နေနိုင်ရေးကို များစွာ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ပုဂံခေတ် မြန်မာနိုင်ငံ†

အညာမှ ကျောင်းဆရာတစ်ဦးက ကျောင်းသုံးအလို့ငှာ မြန်မာရာဇဝင် မြေပုံများ အစဉ်လိုက် ထုတ်ဝေရန် ကြံရွယ်ရင်းရှိကြောင်း စာရေးသား အကြောင်းကြား ဖူး၏။ အကြံမြောက်သည် မမြောက်သည်ကို မသိရပါ။ ဆောင်ရွက်ထိုက်သော အကြံဖြူသည်ကား မှန်၏။ လွယ်မည် မဟုတ်ချေ။ မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းတို့၌ အရည်ဒ် ချင်းကောင်းတို့ များစွာ ပါဝင်လင့်ကစား ခေတ်ကာလနှင့် မဆိုင်သည် တို့ကို စိစစ်ရွေးချယ်ခြင်းမပြုဘဲ ရောနှောရေးတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ကျောက်စာ စသည့် ခေတ်ပြိုင်မှတ်တမ်းများမပါလျှင် မှားကြမည် အမှန်ဖြစ်၏။ သို့သော် ကျောက်စာဟူသည် ပထဝီ အနေအထားကို အထူးပြု၍ ရေးထားမည် မဟုတ် သည့်ပြင် ရေးထိုးစဉ်က လူသိများသော ဒေသကိုလည်း ရှင်းလင်းပိုင်းခြား ပြသနေမည် မဟုတ်ချေ။ ထို့ပြင် မြန်မာတို့သည် တစ်ခါတစ်ရံ ရွာအမည်ကို အထိကရ သစ်ပင် စသည်တို့ကို စွဲ၍ ခေါ်ဝေါ်လေ့ရှိရကား ညောင်ပင်ကြီး သို့မဟုတ် လက်ပံရွာဟူ၍ အလီလီ တွေ့ရှိရတတ်သည်။ ထို့ပြင် တစ်ဆယ်ရာစုနှစ် မတိုင်မီက အမည်ဟု အတိအကျ ပြောနိုင်သော အမည်များလည်း ပြီးကွေ့ကြမလွဲ၍ နောက်ထပ် တစ်ခုတစ်လေမှ မကျန်ရစ်ချေ။ မစ္စတာ ဂျီအီးဟာဗေး၏ မြန်မာ ရာဇဝင်ကျမ်း၌ ခရစ်နှစ် ၇၀၀ ခန့်က မြန်မာနိုင်ငံမြေပုံဟု ပါရှိသည်မှန်သော်လည်း စိတ်မှန်းဟု ဆက်လက် ဖော်ပြထားသည်ကား သင့်လှ၏။ ပုဂံနိုင်ငံတော်

---

† ပါမောက္ခ ဒေါက်တာဂျီအိပ်ချ်လုစ်၏ စာတမ်းကို မြန်မာပြန်သည်။ ယဉ်ကျေးမှု စာစောင်၊ အတွဲ ၃၊ အမှတ် ၈၊ ဇူလိုင်၊ ၁၉၆၀၊ ၉၂-၁၁၀။

ခေါ်သည့် ဒုတိယ မြေပုံမှာလည်း အထက်နည်းပင် ဖြစ်ချေ၏။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ပတ်သက်၍ ရာဇဝင်မြေပုံ အစစ်တစ်ပုံသာ မြင်ဖူးပါသည်။ ယင်းကား ပြင်သစ် အရှေ့တိုင်း ကျောင်းစာစောင် အတွဲ ၉၊ စာမျက်နှာ ၆၈၀ မှ အက်ဒဝပ်ဟူဗာ၏ မြန်မာနိုင်ငံကို မွန်ဂိုတို့ သိမ်းယူခြင်းမြေပုံ ဖြစ်၏။ သို့သော် ယင်းကား တရုတ်ကျမ်း အားကိုးနှင့်ဆွဲသော မြေပုံဖြစ်၍ ပုဂံ တောင်ဘက် မပါချေ။

ယင်းသို့ဖြစ်လျှင် ရှေးမြန်မာ မြေပုံကို မည်သို့ဆွဲအံ့နည်း။ ရှေးအကျဆုံး ပထဝီ အနေအထား ဖော်ပြချက်ကား ခရစ်နှစ် ၁၅၀ ခန့်က ရေးသော တော်လမီ တွင်ပါ၏။ သို့သော် ဤကျမ်းပါ မည်သည့်အမည်ကား ယခု မည်သို့ခေါ်မည် ဟု ကာနယ်ဂျီအီး ဂျာရီနီက တော်လမီ၏ အရှေ့အာရှ ပထဝီဝင်ဋီကာ (အာရှ သတင်းစာစဉ် ၁၊ လန်ဒန် ၁၉၀၉)၌ ဖော်ပြထားသည်ကို လက်ခံရန် ခက်လှ သည်။ တံလျှပ်ကို ရေထင်ပုံမျိုး ဖြစ်ချေမည်။ ကျမ်းရင်းကို ကြည့်၍သာ အနက်ကြံသင့်သည်။ ကျမ်းဆိုအတိုင်း အတိအကျလိုက်၍ မြေပုံဆွဲယူသင့်၏။ ထိုအခါမှသာလျှင် သူ့အမှားများ ပေါ်လာ၍ မည်မျှသာ သူ့ကို အားကိုး သင့်ကြောင်း ချင့်ချိန်နိုင်ချေမည်။ နမူနာအားဖြင့် ဟင်နရီယူးက 'တပ်ဂမ မြို့တော်' ဟူသည် တကောင်းတည်းဟု ယူသည်မှာ မသင့်ကြောင်းကို သာမည ကြည့်ရုံနှင့်ပင် တွေ့ရချေမည်။

တော်လမီအတိုင်း နေရာများကို သတ်မှတ်ကာ ကမ်းရိုးတန်းကို ရေးဆွဲ၍ ထည့်ရန် အလုပ်ကား အလွယ်ဆုံး ကိစ္စတစ်ခုပင် ဖြစ်၏။ မလွယ်သည်ကား ကျမ်း၌ အကျိုးအပေါက် အပြုအပြင် မည်မျှများပြားနေသည်ကို ခန့်မှန်းရန် ဖြစ်၏။ မူကွဲ များလွန်းသည်။ အရပ်အနေအထားကို ဖော်ပြကြရာ၌ တိုက်ဆိုင် လှသည်ဟု မရှိချေ။ ထို့ကြောင့် ခေတ်မြန်မာ မြို့ရွာ စသည်တို့ကို တော်လမီနှင့် ဟပ်၍ ညွှန်းလျှင် များစွာ သတိချပ်လျက် ယုံသင့်မှ ယုံရာသည်။

ထိုမှလွန်ပြန်လျှင် နှစ်ပေါင်း ခြောက်ရာကျော် ခုနစ်ရာမျှ မြန်မာနိုင်ငံ ရာဇဝင်မြေပုံကို ရေးဆွဲရန် ကျမ်းကိုး မရနိုင်ချေ။ ထိုမှ လွန်ပြီးနောက် မြေပုံကို မှီး၍ဆွဲရန် တရုတ်ကျမ်းတို့ ရှိပြန်၏။ မြောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံကို အုပ်စီး ထားသော နန်ကျောင်သည် ခရစ်နှစ် ၈၀၁-၂ တွင် ခေတ္တမျှ တရုတ်တို့နှင့် အကြည်အသာ ရှိနေပါသည်။ ၎င်းတို့၏ ကျေးဇူးသစ္စာတော်ခံ မြန်မာနိုင်ငံမှ ပျူတို့က ချန်အန်သို့ သံစေလွှတ်ခန်းကို ထန်ရာဇဝင်များ၌ မှတ်တမ်း အပြည့်

အစုံရှိ၏။ ထန်နန်းတွင်း၌ အထူးသဖြင့် အမတ်ကြာတန်က “နယ်စပ်ပထဝီနှင့် လမ်းစခန်း” တို့ကို အသေးစိတ် လေ့လာခဲ့၏။ ကြာတန် အားစိုက်ရေးသားသော ဆယ်ဒေသ မှတ်တမ်းခေါ် “ရှေ့တောင်ကြိုကျမ်း” မှာ ယခု ပျောက်ဆုံး၍ နေပါသည်။ သို့သော် ကြာတန်ပင် ပေါင်းစပ်ရေးသားခဲ့သော လမ်းခုနစ်သွယ်တို့၏ အကြောင်းကိုကား အစဉ်လိုက် ရေးသားလျက် “ထန်ရာဇဝင်သစ်” ၌ ကျန်ရစ်ပါသည်။ ယင်းတို့အနက် တစ်သွယ်သောလမ်းကား တောင်ကင်းမှ အိန္ဒိယ အရောက်သွားသော ကုန်းလမ်းဖြစ်၍ မြန်မာနိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းကိုဖြတ်လျှင် နှစ်မျိုးသွားနိုင်သည်ဆို၏။

တစ်ကြောင်းကား ယုန်ချင်မှ ကာမရူပ (အာသံ) ထိ အနောက်သို့ ဖြောင့်ဖြောင့်သွား၍ တစ်ကြောင်းက အနောက်တောင်သို့ခွဲလျက် ပျူမြို့တော်ကို ဖြတ်သည်။ ယင်းလမ်းကြောင်းတို့ကို အံ့ဩဖွယ်ဖြစ်သော ဇွဲ သတ္တိဖြင့် ပါမောက္ခ ပေလီယိုက ပြင်သစ်အရှေ့တိုင်းကျောင်းစာစောင် အတွဲ ၄ ၌ “လမ်းနှစ်သွယ်” ဟူ၍ ပါရဂူမြောက် စာတမ်းတစ်စောင် ရေးသားခဲ့ပါသည်။ ထန်ခေတ်၏ အခြားကျမ်း တစ်စောင်ဖြစ်သော မန်ရှူ (တောင်ပိုင်းအရိုင်းတို့ဆိုင်ရာ စာအုပ်) ကို ဖန်ချိုက ခရစ်နှစ် ၈၆၃ ခုနှစ်လောက်က ရေးသားခဲ့ရာ ကျမ်းရင်းစကားတို့၌ ပမ်းနည်းဖွယ်ကောင်းလောက်အောင် အပြုအပြင်များလှသော်လည်း မြန်မာ နိုင်ငံမြောက်ပိုင်းကို ဖော်ပြရာ၌ များစွာ ပြည့်စုံလှ၏။ မန်ရှူနှင့်တကွ ကြာတန်၏ လမ်းစခန်းများနှင့် ထန်ရာဇဝင်၌ မှတ်တမ်းတင်၍ထားသော ပျူသံရောက် စာတမ်းရှိ ပျူနိုင်ငံအကြောင်းကို ပျူတို့ကိုယ်တိုင် ပြောပြချက်တည်းဟူသော အထောက်အထား ကျမ်းသုံးကျမ်းကို မူတည်၍ မြန်မာနိုင်ငံ ဒုတိယရာဇဝင် မြေပုံကို ရေးဆွဲနိုင်အံ့။ သို့သော် ယင်းလည်း စိတ်မှန်းမျှသာ ဖြစ်ချေမည်။

ဖုထောင်အို၊ ဟူးကောင်းတောင်ကြား၊ မဏိပူရ အထက်ချင်းတွင်း၊ မေလိခ၊ နမိုင်ခနှင့်တကွ နယ်ခြားဒေသ မြို့ရွာနှင့် လူးမျိုး^{၁၂}စုတို့ နေရာ စသည်တို့ကို အသင့်အတင့် မှန်ကန်အောင် မှန်း၍ ထည့်သွင်းနိုင်မည် ဖြစ်သော်လည်း ယင်းခေတ် ပျူမြို့တော်ကိုမျှ အာမခံနှင့် မှန်အောင် မထည့် နိုင်ချေ။ အလယ်ပိုင်း၌ စခန်းစဉ်ပြရန် ခက်၏။ အောက်မြန်မာနိုင်ငံအတွက် လုံးဝ အညွှန်းမရှိ။ ချင်းတွင်းပင်လျှင် ပင်လယ်သို့ တိုက်ရိုက် စီးဝင်လေဟန် ရေးခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းမြစ်ဝ၌ ရှိသည်ဟုဆိုသော အရေးပါသည့် မြို့နှစ် မြို့သည် မုံရွာနှင့်

ပုသိမ်အကြား ရှိချင်ရာ၌ ရှိမည်ဖြစ်သတည်း။ သို့သော် အမည်ဟူသမျှသည် မြန်မာအမည်များ မဟုတ်ချေဟူသော မူလအချက်ကိုကား ထင်ရှားစွာ သိသာပါသည်။ ပျူအမည် ဖြစ်မည်ဟူ၍ပင် ဆိုရန်ခက်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တရုတ်တို့က (ပြန်လည်ရေးသားရာ၌) ပျူတို့တွင် သုံးလေ့ ရေးလေ့မရှိသော အဆုံးသရသံများ ပါဝင်နေသောကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ ပျူနှင့် အချို့သော မွန်ပြည်နယ်တို့ကို နန်ကျောင်လက်အောက်ခံ လူမျိုးစုတို့ လာရောက် ဖျက်ဆီးချေမှုန်းသည့် ခရစ်နှစ် ၈၃၂-၅ ၏ နောက်ပိုင်း မှသာ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ဝင်လာသည်ဟူသော အဆုံးအဖြတ်တစ်ခုကား ထင်ရှား ပေပြီဟု ဆိုလိုသည်။

အဆိုပါ လူမျိုးစုတို့ကား မည်သူတို့တည်းဟု ထန်ခေတ်ဆရာတို့ ကွဲပြားအောင်မဆို။ သို့သော် ယုံချန်၏ ဟောင်ဘက်စူးစူးတွင်ရှိသော သိန္နီ သို့မဟုတ် သီပေါတစ်ဝိုက်မှ မိမိတို့၏ အရှင်သခင်ကို “မန်” (မင်း) သို့မဟုတ် “မန်ကျောင်” (မင်းစော)ဟု ခေါ်လေ့ရှိသော လူမျိုးတို့လည်း အဝင်အပါ ဖြစ်ချေမည်။ ယင်းတို့ကို နန်ကျောင်က ခရစ်နှစ် ၇၉၄ ကဲ့သို့သော နောက်ပိုင်း ခေတ်ကိုရောက်မှ အောင်နိုင်သည်ဖြစ်၍ ယင်းတို့အကြောင်းကို အခြား မြောက်ဘက်ကျကျ နေသောသူတို့၏ အကြောင်းများလောက် ရေးသားထားခြင်းကို မတွေ့ရချေ။ ဤတွင် တရုတ်တို့ ထည့်သွင်းရေးသားထားခြင်း မရှိသည်ကို ထောက်သဖြင့် “မြန်မာလူမျိုးစု”ကား တောင်ဘက်အကျဆုံးတွင် နေခဲ့ကြဟန် တူသည်ဟု ထင်ပါသည်။ ၎င်းတို့အပေါ်၌ နန်ကျောင်က ကောင်းစွာ လွှမ်းမိုးခဲ့ သည်ကိုကား သံသယဖြစ်ရန် မရှိချေ။ ဤအချက်များနှင့်တကွ ဤစာတမ်း အောက်ပိုင်း၌ ထင်ရှားစေမည့် အချက်များကိုထောက်၍ မြန်မာတို့သည် အလယ်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံသို့ မြောက်အရပ်ထက် အရှေ့ သို့မဟုတ် အရှေ့မြောက်မှ မူလနေထိုင်ရင်း လူများ၏အကြားသို့ အတင်းသပ်ပင်းသကဲ့သို့ တိုးဝင်ခြင်း သို့မဟုတ် အနောက်ဘက်သို့ ထိုလူများကို နှင်ထုတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ထိုသူတို့နှင့် ရောနှော၍မျှခြင်း စသည်တို့ကို ကိုးရာစုနှစ်နှင့် ဆယ်ရာစုနှစ်တွင်မှ ပြုလုပ်နိုင် ခဲ့သည်။ ထိုသို့ ပြုခြင်းမှာလည်း တောင်ဘက်အကျဆုံး တိဗက် တိုဗာမင် အမျိုးတို့၏ တရုတ်နိုင်ငံမှ မြန်မာနိုင်ငံကိုဖြတ်ကာ ရခိုင်တိုင်အောင် အနောက်သို့ အင်တိုက်အားတိုက် ဝင်ရောက်လွှမ်းမိုးသော ရေအယဉ်၏ ရေမြွှာတစ်ပိုင်းသာ

ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ တတိယ ရာဇဝင်မြေပုံကား ခရစ်နှစ် ၁,၀၀၀ မှ ၁,၃၀၀ ပုဂံနိုင်ငံ၏ မြေပုံပင် ဖြစ်ရချေမည်။ ယနေ့ည ပရိသတ်အများ မြင်ကြရသည့် မြေပုံများကား (စစ်ကြီးအတွင်းက ဆုံးပါးခဲ့၏) အစမ်းသဘော ကြိုးစား၍ ရေးဆွဲထားခြင်းမျှသာ ဖြစ်သည်။ သပ်ရပ်ကောင်းမွန်လှသည့် မြေမျက်နှာပြင် ပြသော အခြေခံမြေပုံကို ယူနီဘာစတီကောလိပ် ပထဝီဝင်နှင့် ဘူမိဗေဒဌာန ပါမောက္ခ ဘော့စလီတို့က ရက်ရောစွာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြင့် ဖြစ်မြောက် လာသော မြေပုံများဖြစ်ပါသည်။ များစွာ ဒုက္ခခံ၍ ဤသို့ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း ကြောင့် ပါမောက္ခ ဘော့စလီကို အထူးကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း အဆိုကို မြန်မာ နိုင်ငံ သုတေသနအသင်းဝင်တို့က မုချထောက်ခံကြမည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။ မြေပုံ၏အပေါ်မှ ဆီစိမ်ပိတ်ဖြင့် မြို့ရွာနယ်ပယ်တို့၏ အမည်ကို ရေးရသည် မှာလည်း ပါမောက္ခ ဘော့စလီ၏ အကြံပေးချက်အတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာ နှင့် တရုတ် အမည်များကို လှလှပပ ရေးထိုးပေးသော မမြမူနှင့် ဆရာတော် အက်စ်ဝမ်ဟွီးတို့အားလည်း များစွာ ကျေးဇူးတင်ပါသည်။ အမည်များကို ချ၍ ရေးရန် ရဲလှသည်မဟုတ်ပါ။ ယခုအမည်များကား ပျူတို့ထံမှ တရုတ်က ရသဖြင့် သိရသော ရှစ်ရာစုနှင့် ကိုးရာစုနှစ်မှ အမည်များနှင့် လုံးဝမတူသော မြန်မာဆန်သည့် အမည်များဖြစ်၍ ယခုခေတ် အမည်မှည့်ပုံနှင့် ဆင်၏။ သို့သော်လည်း ခေတ်စာလုံးပေါင်းနှင့် မရေးသင့်ဟု ထင်ပါသည်။ ရှေးအမည်ကို ခေတ်စာလုံးပေါင်းဖြင့် ရေးခြင်းကား မနှစ်မြို့ဖွယ်ရာ စင်စစ်ဖြစ်၍ သာမည အားဖြင့် နားလည်လွယ်ခြင်းမှတစ်ပါး အခြားအကျိုး မမြင်ပါ။ အဓိပ္ပာယ် အယူအဆလည်း လွဲမှားစေနိုင်ပါသည်။

ခေတ်အသံထွက်ကို လိုက်၍ ရေးမိသဖြင့် ငဆောင်ချမ်းကို မင် မင်းဆက်မှပေါ်သည့် နန်စုန် “ကွမ်”နှင့် မှားဖူး၏။ တရုတ်အမည်များမှာလည်း တရုတ်စာလုံးနှင့် မရေးလျှင် ပညာရှင်တို့အတွက် အကျိုးမရှိချေ။ မြေပုံ၌ ရေးရမည့် အမည်စာလုံးများ အရေအတွက်လည်း အတော်များပါသည်။ ဤ အချက်ကို စွဲမှတ်လျက် ဗမာနှင့် မွန်အမည်များကို ခေတ်လက်ရေးဖြင့် ရေးရ သော်လည်း စာလုံးပေါင်းမှာ မူလတွေ့ရသည့်အတိုင်း ဖြစ်စေ၏။ ခေတ်နှင့် မဆိုင်သည်တို့ကို မပါစေရအောင်လည်း အထူး ဂရုပြုပါသည်။ ထို့ကြောင့်

ပုဂံပျက်လျှင် ပေါ်လာသည့် မြို့တော်များဖြစ်သော ပင်းယနှင့် စစ်ကိုင်းတို့ကိုပင် ခရစ်နှစ် ၁၃၀၀ နောက်ပိုင်း ကျောက်စာများ၌သာ တွေ့ရသဖြင့် ယခု လောလောဆယ် ခေတ်အတွက် ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းမပြုဘဲ ထားပါသည်။ သို့သော် တစ်ဖက်၌လည်း နေရာဆန့်သည့် အခါတိုင်း၌ ဒေသတစ်ခု၏ ဗမာ၊ မွန်နှင့် တရုတ် အမည်များကို ထည့်သွင်းရေးသားထားသည်။ မည်သို့ပင် ကြိုးစားစေကာမူ ချွတ်ယွင်းချက်များ ရှိမည်ဖြစ်သဖြင့် ယခု စည်းဝေးရောက် လာကြသော အသင်းသားများက ပြင်ဆင်၍ ပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့် ပါသည်။

ခေတ်ပြိုင် မြန်မာကျောက်စာများကို အရင်းထား၍ မှီငြမ်းပြုရပါသည်။ ယခုအထိ တွေ့ဖူးသမျှသော ပုဂံခေတ်အတွက် မူလထိုး ကျောက်စာ သုံးရာ မျှတွင် အချို့မှတစ်ပါး မူလတွေ့ရှိရာဒေသကို ရနိုင်သမျှ စိစစ်ပြီးမှ အကွရာ ဝလီအညွှန်း ရေးထုတ်ပါသည်။ ကျန်စစ်သားနန်းစံသော ခရစ်နှစ် ၁၀၈၄ မှ ၁၁၁၃ ထိ ခေတ်မှ အများဆုံး ကျန်ရစ်သော ရှေးမွန်ကျောက်စာများ၏ ကျေးဇူးကြောင့် အမည်အချို့ကို နောက်ထပ်၍ ရပါသေးသည်။

သုခေါဒယနိုင်ငံမှ ရာမဂါမေဟင်မင်းလက်ထက် ခရစ်နှစ် ၁၂၉၂ မှ ဖြစ်သဖြင့် ယိုးဒယားတွင် ရှေးအကျဆုံးဖြစ်သည်ဟု ဆိုရသည်ဖြစ်သော ကျောက်စာမှလည်း အမည်အချို့ရ၏။ တရုတ်အမည်များကို ဟူဗာဘာသာ ပြန်ထားသည့် “ဟွန်ယွန်ကြင်မီယင်လု”နှင့် “ယွန်ရှေ”ခေါ် မွန်ဂိုတို့၏ မင်းဆက် ရာဇဝင်များမှလည်း ရသည်။ ၎င်းတို့ထက် မြန်မာကျောက်စာများမှရသည့် အမည်တို့ကား များလှ၏။ သို့သော် ဤအမည်ရှိသောရွာကား ဤအရပ်၌ ရှိသည်ဟု အတိအကျညွှန်းခဲ့၏။ မြေကို အလှူပေးရာ၌ အကြောင်းအားလျော်စွာ အမည်များ ထည့်သွင်းရေးသားထားသော်လည်း ယခု မသုံးသော အမည်လည်း များ၏။ သုံးပင်သုံးငြားသော်လည်း ရွှေ့လျော့ကာ နေရာသစ်ဖြစ်၍နေတတ်၏။ သဘောအမှန်ကို ပြောရလျှင် ကျောက်စာမှ “ပွည်မနာ”နှင့် “မြင်ခွန်”သည် ယခုအခါ ပျဉ်းမနား၊ မြင်းခြံတို့နှင့် မည်သို့မျှ မဆိုင်။ မမှားစေလိုလျှင် ယနေ့အထိ ရှိသမျှ ကျောက်စာပါ ဒေသနာမည်များကို အကွရာဝလီအညွှန်း ထုတ်ရမည်။ သို့မှသာလျှင် ပထဝီဝင်ကို အစဉ်အဆက်နှင့်တကွ ပိုင်နိုင်စွာ သိနိုင်လိမ့်မည် ဖြစ်၏။ သို့သော် ဤမျှပြည့်စုံအောင် မလုပ်နိုင်သေးသဖြင့် အမှန်ကို ဝန်ခံရလျှင်

နမူနာအားဖြင့် “ပုသိမ်”ကို ယခု ပုသိမ်၌ လည်းကောင်း၊ “စလိမ်”ကို ယခု စလေ၌ လည်းကောင်း၊ “တလုပ်”ကို ယခု တလုပ်မြို့၌ လည်းကောင်း ရေးထည့် လိုက်ခြင်းကား မှန်းခြေထက် အနည်းငယ်မျှသာ သာချေမည်။ ထုံးစံအားဖြင့် ရာဇဝင်ကျမ်းကိုးဖြင့် ဤမည် ထိုမည်သော အရပ်တို့ကား ရှေးကျပါသည်ဟု ပြောမြဲဖြစ်သော်လည်း ထိုကျမ်းတို့ အဆိုပါအတိုင်းလည်း မှန်သည်ဟု မယူဆ အပ်ချေ။ အသင်းဥက္ကဋ္ဌဟောင်း မစ္စတာ ဂျေအက်စ်ဖာနိုဗဲက တည်းဖြတ်၍ စာကိုယ်နှင့်တကွ မှတ်စုရော အင်္ဂလိပ် ဘာသာပြန်ပါ ထည့်သွင်း၍ မကြာမီ ပုံနှိပ်တော့မည်ဖြစ်သော ဇမ္ဗူဒီပ ဥဆောင်းကျမ်း (ယခု ၁၉၆၀ တွင်မှ ဘာသာ ပြန်ကိုချန်၍ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေ သနသင်းက ပုံနှိပ်ဖြစ်သည်။ ထိုကျမ်း၌ ဟင်္သာတသည် ဧရာဝတီမြစ်၏ အရှေ့ဘက်ကမ်းမှာရှိကြောင်း အထင်အရှား ဖော်ပြပါရှိသည်။)ကဲ့သို့ နယ်မြေ အပိုင်းအခြားများပါသော ကျမ်းမျိုးသည်လည်း နှောင်းခေတ်အတွက်ဖြစ်သဖြင့် အခေါ်အဝေါ် လုံးဝ ကွဲခြား၍နေပါသည်။

ကျောက်ဆည်နှင့် မူးမြစ်ဝှမ်းမှာကဲ့သို့ ရှေးအမည်များကို ဆက်လက် သုံးစွဲနေသည့် ဒေသအချို့မှာမူ နေရာရှာ၍ အမည်တပ်ရန် ရဲရဲဝံ့ဝံ့ရှိသော်လည်း ဒေသဆိုင်ရာ ပညာရှင်တို့က ယထာဘူတဖြစ်အောင် ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ရန် လိုပေဦးမည်။ ဤသို့ ပြင်ဆင်ခြင်း မပြုရသေးသမျှသော ကာလအဖို့ ယခု မြေပုံသည် ယာယီမျှသာ ဖြစ်ပါမည်။ အယ်ဒီတာကခွင့်ပြုလျှင် ယခု စာတမ်း၏ နောက်ဆက်တွဲအဖြစ်ဖြင့် ယခုမြေပုံနှင့်တကွ ပုဂံခေတ်မြို့နယ် ရွာနယ်ပယ် အမည်များကို အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည့် အက္ခရာဝလိအညွှန်းကို ဂျာနယ်၌ ထည့်လိုပါသည်။ (၁၉၃၁ က ဟောပြောခဲ့သော်လည်း ၁၉၅၉ ရောက်ခါမှ မြေပုံနှင့် အညွှန်းမပါဘဲ ဂျာနယ်တွင် ပုံနှိပ်ဖြစ်သည်။) သို့မှသာ အထောက် အထား ရှိသမျှကို လွယ်လင့်တကူရကြလျက် အမှားပြင်နိုင်ကြပေမည်။ နေရာ ရှာ၍ အမည်ပေးရာ၌ ခရိုင် ဂဇက်တီးယားများကို အားအကိုးရဆုံးဖြစ်၏။

ယခုအခါ အလွယ်တကူ ရရှိနိုင်သေး၍ ရာဇဝင် နောက်ခံကိုလည်း ကောင်းစွာ ရှာဖွေ၍ ရေးထားသော ဂျေအေစတီးဝပ်၏ ကျောက်ဆည် ဂဇက် တီးယား၊ ဒီဘီပက်ချ်၏ ရွှေဘို ဂဇက်တီးယား၊ အမ်စီအိုဝင်းစ်၏ ပခုက္ကူ ဂဇက်တီးယားနှင့် အိပ်ချ်အက်ဖ်ဆားလ်၏ မန္တလေး ဂဇက်တီးယားတို့၏ ကျေးဇူးကြောင့် ထိုခရိုင်တို့၌ နေရာရှာ၍ အမည်ပေးနိုင်သည်လည်း များ၏။

mgjye.com